JOHANS
VOLFGANGS
GĒTE

Faust

JUMAVA

Faust

JOHANS
VOLFGANGS
GĒTE

JUMAVA

Fausts

JOHANS
VOLFGANGS
GĒTE

JUMAVA

JOHANS VOLFGANGS GÊTE

Faust

99–5
L 77

L
8A

JUMAVAS KLASIKA

JOHANS VOLFGANGS GĒTE

Fausts

TRAĢĒDIJA

no vācu valodas atdzejojis
VALDIS BISENIEKS

JUMAVA

UDK 821.112.2-2
Ge 930

Grāmata izdota ar
Kultūrkapitāla fonda un
Sorosa fonda–Latvija
finansiālu atbalstu

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA
99- 12.044
030101 8939

Mākslinieces *Dace Draveniece*

ISBN 9984 – 05 –215 – X

© Izdevums latviešu valodā,
apgāds «Jumava», 1999
© Valdis Bisenieks, atdzejojums latviešu
valodā, 1999
© Dace Draveniece, māksliniecisks
noformējums, 1999

VELTĪJUMS

Jūs nākat atkal, plīvojošie tēli,
Ko kādreiz pulcēja mans tumšais skats.
Jūs, manu sapņu līdzgājēji vēli,
Vai vēlreiz tvert jūs tīko mana acs?
Jūs nākat šurp kā atgriezušies dēli,
Līdz jūsu pulkā jauns es kļūstu pats,
Milst miglas vāls ar agro dienu dvesmu,
Milst mana sirds, un līdz ar jums es esmu.

Jūs nesat līdzi prieka dienu ainas,
Un mīļas ēnas lēni atvējo;
Kā senas, pusizskanējušas dainas
Dzied draudzību un mīlu pirmjusto;
Kļūst atkal jaunas visas vecās vainas
Un mūža labirintu atkārto,
Un nosauc tos, kas aizzuduši klusi,
Kam skaistus brīžus laime novīlusi.

Tās nedzird manas tagadējās dziesmas,
Tās dvēseles, kam pirmās dziedāju,
Ir izkliedētas kādreiz kurtās liesmas,
Vairs nemanu pat viņu atspulgu,
Šalc aplausi, un pēkšņi sirds jauš briesmas,
Kad svešam pūlim sevi atdodu;
Bet tos, ko mana dziesma iepriecēja, —
Pa pasauli tos likteņvēji sēja.

Un manī most sen nepazītas ilgas
Pēc nopietnās un klusās garu valsts,
Vien nenoteikti trīs kā vējā smilgas
Mans dziesmas čuksts, mans trauslais dzīves balsts.
Sirds spēji iedrebas, kļūst jūtas vilgas,
Un asaras sāk līt, kad ilgi kalsts;
Tik tāls man tagad liekas viss, ko guvu,
Un tas, ko zaudēju, tas ir tik tuvu.

PRIEKŠSPĒLE TEĀTRĪ

Direktors. Teātra dzejnieks. Jautrā persona.

DIREKTORS

Jūs, kas man stāvējuši klāt,
Kad grūtos brīžos prāts man skuma,
Nu sakiet, — ko jūs sagaidāt
No šitā mūsu pasākuma?
Ak, es tik labprāt masām izpatiktu,
Tās dzīvo pašas, dzīvot citiem ļauj,
Tās tagad jau ar ziņkārību diktu
Kā lieliem svētkiem šurpu kājas auj.
Ir daudzi klāt jau — cik to, kā lai zinu? —
Tie sēž un grib, lai es tos izbrīninu.
Es tautas garu daudz kam piedīdījis,
Bet tādā ķezā neesmu vēl bijis;
Gan nav pie labākā tie pieraduši,
Bet toties šausmīg daudz tie lasījuši.
Kā panākt to, lai viss ir jauns un svaigs
Un jēga ir, un ļaudīm īss top laiks?
Jo, protams, tīk man, kad kā straume traucas
Šurp ļaudis bariem milzīgiem
Un spiežoties un spiedzot iekšā spraucas
Caur žēlastības vārtiem šaurajiem;
Kad citi diendusā vēl snauž,
Ar dunkām tie līdz kasei ceļu izcīna,
Kā bada cietēji pie maizes veikala
Dēļ vienas biļetes bezmaz tie kaklu lauž.
Ar tik daudz ļaudīm šādu brīnumu
Spēj tikai dzejnieks veikt; mans draugs, to rādi nu!

DZEJNIEKS

Ak, neliec izdabāt man pūļa pauriem,
Kad redzu tos, tad projām bēg mans gars.
Liec apklust viņu viļņojošiem auriem,
Kas ierauj atvarā kā svina svars.
Ļauj nonākt man pie debess vārtiem šauriem!
Tik tur var dzejniekam plaukt prieka zars,
Kur draudzība un mīla ziedus plaucē,
Ar dievu roku rada, kopj un saudzē.
Ak, to, kas uzdīdzis mums siržu dzīlēs,
Kas bikli mēlē trīs kā pumpurs sīks,
Kam ziedus it neviens vēl neizzīlēs, —
To aprij acumirklis negausīgs.
Tik tad, kad pārbaudīts tas laika spīlēs,
Līdz krāšņai pilnībai tas lēnām dīgs.
Kas spīd, ir tikai acumirklim dzimis;
Kas īsts, iet mūža gaitu nenorimis.

JAUTRĀ PERSONA

Kaut mūžību tik daudz te necilātu!
Ja arī es pa mūžu tēmām jātu,
Kas nemūžīgiem jokus dzīs?
Tie jokus grib un lai ar saņem,
Lai piepūš krūtis smieklam skaņam!
Tāds zēns kā es to piepratīs.
Kas omulīgi sevi izteikt māk,
To tautas prāti nevar sarūgtināt,
Tas grib, lai ļaudis bariem nāk,
Lai var tas viņus iztricināt.
Pie darba nu! Lai iet jums kā pa šņori,
Lai visādi skan fantāzijas kori,
Lai vārās jūtas, prāts un kaislības,
Bet vērā lieciet — ne bez jocības!

DIREKTORS

It īpaši tur raibām lietām jānotiek!
Nāk ļaudis skatīties — lai tiem ko redzēt tiek!
Ja acu priekšā situācijas tik asas,
Ka skatītāji uztraukumā trīc,
Jūs tūdaļ būsit iekarojis masas,
Jūs būsit rakstnieks iecienīts.
Ir masa tik ar masu uzveicama,
Šai masā gan jau katrs sev ko atradīs.

Kur daudz kas kopā mests, tur katram paņemama
Ir daļa, ko tas līdz uz mājām aiznesīs.
Ja gabals izrādāms, lai tas ir gabalos,
Ragū, ko publika ar baudu nogaršos!
To viegli izdomāt un viegli noskatīties.
Ko līdz pēc kaut kā vesela jums dzīties?
To pūlis sapluinīs kā pieneņlapu zoss.

DZEJNIEKS

Jūs nejūtat cik slikts šāds amatnieciskums!
Cik īstam māksliniekam tas šķiet puvis!
Ir veiklo kungu brāķis jums,
Man šķiet, par mērauklu jau kļuvis.

DIREKTORS

Par šādu pārmetumu neuztraucos,
Ne velti direktors es saucos,
Es zinu gan, kā ļaužu prātus valda;
Ir cirvis vajadzīgs, kas vieglu malku skalda.
Kad rakstāt, padomājiet, kam:
Te garlaikotam dīkumam,
Te vēderam, kas nāk no pilna galda,
Un daži nāks — tas ļauni ir paties —,
Kad žurnālus būs salasījušies.
Pie mums skrien ļaudis kā uz maskarādi,
Tiem solis tikai ziņkārības dzīts,
Grib dāmas sevi izrādīt un savu štāti
Un spēlē kaut bez algas līdz.
Ko sapņojat jūs dzejas augstumos?
Par pilnu teātri kam priecājaties?
Ja savos labvēļos jūs lūkotos,
Jums atklātos to ģīmis patiess:
Viens ies pēc izrādes vēl kārtis spēlēt,
Cits nakti pavadīt pie prieka meitas krūts.
Jums mūzas mierā likt tik varu vēlēt.
Kam vajadzīgs šāds pūliņš veltīgs, grūts?
Lai tiek tik vairāk dots un vienmēr vairāk dots!
Tad būs jums mērķis drošs un slava, gods.
Ir grūti ļaudis apmierināt,
Jums jācenšas tos tikai apžilbināt — —
Kas lēcies jums? Tā — iedvesma? vai graizes?

DZEJNIEKS

Ak, ej, sev citu kalpu rod!
Tās augstās tiesības, ko daba dod, —
Tās cilvēktiesības vissvētākās
Lai izniekoju, nesajuzdams raizes?
Pēc kā alkst ļaudis vairāk kā pēc maizes?
Kas baro sirdis pašas kvēlākās?
Tā — saskaņa, kas dzejniekam no krūtīm laužas
Un kurā visa pasaule tam paužas.
Kad dabas mūžugarais pavediens
Tik vienaldzīgiem apļiem vārpstā glaužas,
Kad disharmonijā rēc tīkojums ikviens
Un šķeļoties viss zvēro, trīc un skaužas —
Kas virtni plūstošo, bet mūžam nemainīgo
Tā sadala, ka dzīvos ritmos pulsē tā?
Kas visus kopā sauc uz brīdi svētbijīgo,
Kur vienojas viss skaistā saskaņā?
Kas kaisles spēku vētrā raisa?
Kas nopietnību vakarblāzmā dedz?
Kas pavasara ziedus kaisa,
Lai mīlniekiem tie taku sedz?
Kas lapas plūc no lauru koka zaļā
Un nopelniem vij goda vainagā?
Kas vieno dievus, Olimpu ver vaļā?
Tas — cilvēkspēks, kas mājo dzejniekā.

JAUTRĀ PERSONA

Tad lieciet, lai šie spēki šķiežas,
Lai dzejas ratiņš raiti griežas,
Lai mīlas stāstiņš smuki kopā diedzas!
Lūk, divi tiekas, saskatās un kopā tiecas,
Tie kopā priecājas un atsevišķi raud,
Plaukst laime, tad tai briesmas draud,
Tie karsti kvēlo, tad tos liktens šķir,
Un, raugi, romāns gatavs ir.
Tad dodiet jel mums šādu lugu
Un atveidojiet visu cilvēksugu!
Kad priekšā cels to komedjanti,
To skatīties būs intresanti.
Raibs bilžu klāsts, pilns neskaidrības,
Daudz maldu, kriksīts patiesības —
Tā jūsu māksla rūgst lai dzērienā,
Kas prātus spirdzina un pacilā.

Tad sanāks jaunatnes viskrāšņais zieds
Un klausīsies ar aizgrābtību lielu
Un maigās sirdis tā kā dīgstošs dziets
Sūks melanholiju kā barībvielu.
Tad satraukts tiks te viens, te otrs prāts,
Jo katrs no kaut kā ir vienmēr kustināts.
Vēl vienlīdz gatavi tie smiet un raudāt,
Par dvēsles trauksmēm tie, par māžiem priecāsies;
Kas tapis jau, tam iztapt nevar jaudāt,
Bet topošais par visu pateiksies.

DZEJNIEKS

Tad atdod atpakaļ tos laikus,
Kad es vēl biju tapumā,
Tos rīta stundu vieglos tvaikus,
Kad dziesmas dzima avotā,
Kad pasaule bij miglā tīta,
Kad puķes plūcu ielejā,
Kā apslēpts brīnums pumpurā
Vēl dzīve snauda nepazīta.
Man pietika ar tīro nieku:
Ar patiesības dziņu, maldu prieku.
Dod atpakaļ to kvēlo sparu,
Ar kuru sāpēs laimi kaļ,
Dod naida spēku, mīlas varu.
Dod jaunību man atpakaļ!

JAUTRĀ PERSONA

Lai jaunība, mans draugs, tev tiešām atraisās,
Kad ienaidnieku šķēpi spīd,
Kad meitenes visskaistākās
Ar joni tev ap kaklu krīt,
Kad tu pēc grūtām dzīves pļaujām
Tvert tiecies kroni kāroto
Un kad pēc virpuļdejām straujām
Tu visu nakti nodzīro.
Bet vārdu, piemīlīgi glaustu,
No stīgām droši izvilināt
Un tad uz mērķi, paša spraustu,
Caur jaukiem māņiem aizvizināt —
Tas, vecie kungi, jūsu pienākums,
Tad jauna slava apvīs arī darbus pērnus.

Nav vecums bērnišķīgs, kā stāsta mums,
Tas mūs tik atrod vēl kā īstus bērnus.

DIREKTORS

Nu vārdi ir jau diezgan malti,
Lai parādās reiz darbi ar!
Ar jūsu komplimentu šalti
Tik gauži maz ko iesākt var.
Jūs noskaņas tik sevī nesat,
Tās izsacīt jums vajag spēt.
Ja jūs nu reizi dzejnieks esat,
Tad protiet dzeju komandēt!
Jūs zināt, kas mums vajadzīgs,
Lai top mums dzēriens pamatīgs!
To steidziet drīzāk izdarīt!
Ko šodien nepadarīs, neveiks arī rīt.
Lai gainīta tiek bezdarbība!
Lai jūsu ciešā apņēmība
Grābj katru iespēju aiz čupra!
Un kad tā nesīs to uz kupra,
Tā būs jau nepieciešamība.
Mums lugas raibu raibās mijas,
Ikkatrs mēģina, ko prot.
Tad darbojieties, netaupot
Nedz mašīnas, nedz drapērijas!
Pēc vajadzības debesgaismu dedziet
Gan lielo, mazo, zvaigznes šķērdējiet!
Lai uguns šķīst! Lai ūdens pāri iet!
Par visu gādājiet un visu redziet!
Lai jūsu gars šai dēļu namā šaurajā
Nu visus dzīves lokus izstaigā
Un raitā solī ceļu meklē
No debesīm caur zemi peklē!

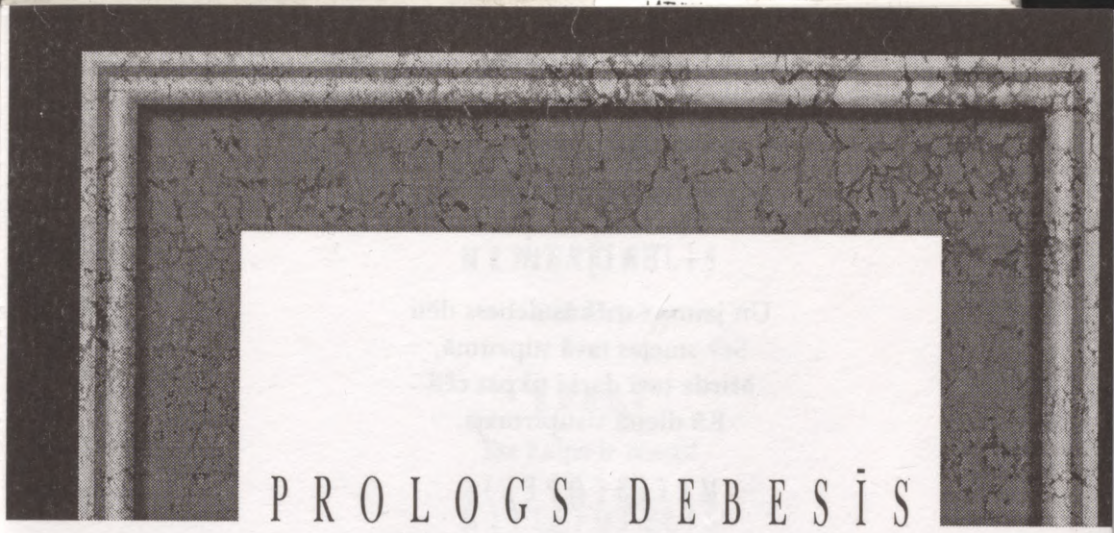

PROLOGS DEBESĪS

Kungs. Debesu pulki.
Pēc tam Mefistofelis.
Priekšā iznāk trīs erceņģeļi.

RAFAELS

Skan senos toņos saules dziesma,
Un māsas zvaigznes dzied to līdz,
Tad nošķīst spoža zibens liesma,
Ir viņas gājums piepildīts.
Un jaunus spēkus debess dēli
Sev smeļas saules stiprumā;
Mirdz dižie darbi tikpat cēli
Kā dienā visupirmajā.

GABRIELS

Un netverami ātri griežas
Ap sevi zeme varenā,
Te paradīzes gaismā šķiežas,
Te satumst naktī dziļajā;
Un milzu straumēm jūra plašā
Pret stāvām klintīm bangas slien,
Un klintis, jūra skrejā ašā
Trauc līdzi Visumam mūždien.

MIĶELIS

Un vētras, nikni plosīdamās,
No jūras nāk, uz jūru iet,
Jo sakarībās neredzamās
Tām savu spēku vajag siet.
Deg posta uguns zibens sodā,
Kas nāk ar pērkongrāvienu;

Bet tavi sūtņi, kungs, tie godā
Ceļ tavas dienas maigumu.

TRIJATĀ

Un jaunus spēkus debess dēli
Sev smeļas tavā stiprumā,
Mirdz tavi darbi tikpat cēli
Kā dienā visupirmajā.

MEFISTOFELIS

Kad tu man, kungs, reiz atkal tuvojies,
Man jautādams, kā mums tur lejā klājas,
Un man, kā vienmēr, vēlīgs izliecies,
Tad prieks man uzmeklēt ir tavas mājas.
Vai gan lai es tev augstus vārdus lietu?
Un lai ar pulgo mani pulks šis viss!
Par manu patosu tu, protams, smietu,
Ja nebūtu no smiekliem atradis.
Par sauli, pasaulēm man nav ko klāstīt,
Par cilvēkpūliņiem tik varu stāstīt.
Šis sīkais zemes dievs, kas visu izložņā,
Ir tikpat dīvains vēl kā dienā pirmajā.
Viņš mazliet labāk dzīvotu, to sacīt varu,
Ja nebūtu tu viņam devis debess staru;
Par prātu sauc viņš to un top vēl negudrāks
Un pat par katru lopu lopiskāks.
Viņš šķiet man, runājot ar vārdiem tēlainiem,
Kā viens no garkājainiem sienāžiem,
Kas vienmēr lidinās un gaisā lēkā
Un tūdaļ zālē veco dziesmu brēkā;
Un kaut viņš tikai zālē gulētu!
Viņš visos mēslos iebāž degunu.

KUNGS

Vai sakāmais tev tikai tāds?
Vai vienmēr sūdzēties tu nāc,
Tu piktais grēkdvēseļu gans?

MEFISTOFELIS

Kungs, zemē valda tik viens vienīgs tvans.
Man žēl to ļautiņu, kas bēdās lokās,
Es prieka nerodu pat viņu mokās.

KUNGS

Vai zini Faustu?

MEFISTOFELIS

Doktoru?

KUNGS

Tas kalps ir mans!

MEFISTOFELIS

Patiesi, kalpo tas jums neparasti.
Tam zemes labumi šķiet pārāk prasti!
To tālumā trenc nemiers karsts pārlieku,
Tas savu trakumu diezin vai apzinās,
No debesīm tas prasa zvaigznes skaistākās,
No zemes — pilnu prieka sieku,
Un it nekas šo dumpinieku
Ne tuvu, tālu neapmierinās.

KUNGS

Kaut tagad kalpo tas man prāta mulsumā,
To vedīšu es drīz pa apskaidrības taku.
Kad dārznieks kociņu redz tikko plaukumā,
Viņš zin, ka augļi būs. Liec vērā, ko tev saku!

MEFISTOFELIS

Vai derat? Pazaudēsit to kā maku,
Viņš izslīdēs jums tā kā grasis sīks,
Ja atļausit man staigāt viņam blaku.

KUNGS

Kamēr viņš dzīvs un nerimtīgs,
Tev mana atļauja nav liegta.
Kas grib ko veikt, nav nemaldīgs.

MEFISTOFELIS

Jums pateicos. Jo dvēseli, kas nāves žmiegta,
Man apkārt vadāt būtu baigi.
Man labāk patīk pilni, sārti vaigi.
Ir mironis man ieguvums nu gan!
Kā kaķim, peli ķerot, klājas man.

KUNGS

Nu labi, lai tev atļauja tiek dota,
Lai draud šim garam kaut vai elles spelts!
Sauc viņu prom no pirmavota,
Pa saviem ceļiem lejup velc
Un beigās nokaunies no patiesības šīs:
Labs cilvēks pat vistumšākajā dziņā
Sev īsto ceļu tomēr atradīs.

MEFISTOFELIS

Bet cik viņš ilgi ies pa to, nav viņa ziņā.
Par derībām šīm nav man jābaidās.
Ja uzvaru es gūšu šajā cīņā,
Lai triumfs skan tad manās fanfarās!
Tam pīšļus ēst būs savās kaislībās
Kā slavenajai čūskai dienā viņā.

KUNGS

Tu vari blandīties pa ļaužu bariem;
Nav iemesla man tavu sugu nīst.
No visiem noliedzējiem gariem
Var šķelmis brīvi apkārt klīst.
Kad cilvēks apsīkst darbībā un kūtru prātu,
Pēc miera alkdams, bezdarbībā slīgst,
Tad velns tam allaž piebiedroties drīkst,
Lai urdot rosītos un skubinātu.
Bet jūs, kas esat īstie dievu dēli,
Pēc dzīvās dailes ilgojieties kvēli!
Lai topošais, kas mūžam darbīgs, dzīvs,
Jūs apņem mīlestības burvju ķēdēm,
Lai parādību nenoteiktais plīvs
Top grodots tālzinošām domu slēdēm!

Debesis aizveras, erceņģeļi izklīst.

MEFISTOFELIS

viens pats

Šai sarunai nu jāpieliek ir punkts.
Man prieks, ka vecā labvēlību pelnu.
Tas ir tik jauki, ka tāds dižens kungs
Tik cilvēciski runā pat ar velnu.

TRAĢĒDIJAS 1. DAĻA

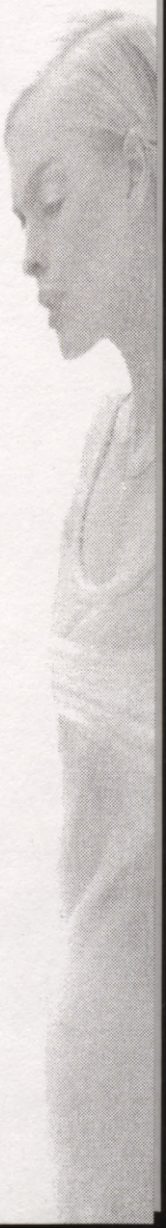

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA
99- 12.044

Šaurā gotiskā istabā ar augstām velvēm
F a u s t s nemierīgs sēdeklī pie pults.

FAUSTS

Ak, esmu studējis filosofiju,
Jurisprudenci un medicīnu
Un diemžēl arī teoloģiju
Ar cītību kvēlu. Un tagad — es smīnu:
Kā nabags nelga stāvu nu,
Jo gudrāks tapis neesmu;
Par maģistru saucos, par doktoru pat
Un savus gadus desmit turpat
Ap sevi skolniekus pulcēju
Un apkārt aiz deguna vazāju
Un redzu — mēs nevaram zināt nekā!
Tā sadeg sirds pati karstākā.
Gan gudrāks es par tiem pļāpātājiem —
Doktoriem, maģistriem, mācītājiem,
Mani nemoka šaubu kremtoņa melna,
Nebaidos es ne pekles, ne velna —
Par to man ar laupīts ikkatrs prieks:
Es jūtu, ka viss, ko es zinu, ir nieks,
Es jūtu, ka nevaru gudrības dot,
Cilvēkus labot un pārveidot.
Nav naudas man arī, nedz mantības,
Nedz visādas pasaules godības.
Pat suns tā ilgāk nedzīvos!
Un tādēļ es maģijai nodevos:
Ja gara spēki man palīgā nāks,
Var būt, ka dažs noslēpums atsegties sāks;
Lai nav man vairs jāmelš, ko nezinu,
Lai beidzot taču es apjēgtu,
Kas visu pasauli gan tā
Tur kopā pašā kodolā,
Kur ir tā sēkla, tas dzīvais spēks,
Ko neapjaušot ik vārds top grēks.

Ak, spīdi, spožais pilnmēnes,
Pār mokām, kuras ciešu es,
Man spīdi reizi pēdējo
Kā vienumēr pār pulti šo!
Tur allaž bij kāds sējums biezs,

Kad, skumjais draugs, tu ieradies.
Ak! kaut es tagad varētu
Vēl kalnos iet, kur mirdzi tu,
Ar gariem lidot ap kalnu alām
Un tālāk pa pļavām un malu malām,
Būt brīvs no zinātnības tvana,
Lai dabā atdzimst dvēsle mana!

Ak vai! es vēl šai cietumā?
Šai nolādētā caurumā,
Kur ielauzties pat saulei grūti
Caur apmālēto loga rūti!
Man apkārt slienas grāmatu grēdas,
Ko tārpi graužu un putekļi klāj...
Man bija tām cauri jāizēdas,
Kaut sirds, šajos papīros nīkstot, vai stāj...
Visapkārt burkas, bundžas jaucas
Ar instrumentiem neskaitāmiem,
Ar visvisādiem senču krāmiem —
Lūk, tava pasaule! par pasauli tā saucas!

Un tu vēl jautā, kādēļ sirds
Tik baiļpilna tev krūtīs sprūst?
Ja tu no dzīves esi šķirts,
Tev dzīslās dzīvā sula žūst.
Ir dabas skaistums mūžu sens,
Un mūžam cilvēki sveic sauli,
Bet tevi dūmos, pīšļos lenc
Tik gindeņi un miroņkauli.

Jel bēdz! bēdz prom no šejienes!
Bet, lai ar kurp tu aiziedams,
Šo grāmatu sev līdzi nes,
Ko sarakstījis Nostradams!
Tad zvaigžņu ceļus pazīsi,
Un ja tu dabu klausīsi,
Tad atausīs tev gaismas stars,
Kā runājas ar garu gars.
Ir neiespējams prātojot
Šīs svētās zīmes iztulkot.
Ir gari tuvumā, man šķiet;
Vai dzirdat mani? Atbildiet!

Atver grāmatu un ierauga makrokosma zīmi.

Ak, kāda pasaule še parādīta!
Nu jūtu es, kā visi sprosti grūst
Un dzīves laime, svēta, nepazīta,
Ar jaunu kvēli man pa dzīslām plūst.
Vai rakstījis kāds dievs ir zīmes šīs,
Kas manas vētras apklusina
Un sirdi šo, ko migla tina,
Ar prieku pildot, paceļ debesīs,
Un dabas spēkus apslēptos man atdzīvina?
Vai esmu dievs? Tik gaišs kļūst prāts!
Es redzu: prātam netverami
Plūst daba darbīgā, — un saprotami
Kļūst vārdi, ko reiz teicis gudrais kāds:
"Nav garu pasaule mums slēgta;
Tev prāts ir slēgts un trula sirds!
Nāc ienirsti pirms saules lēkta
Tai sārtumā, kur diena mirdz!"

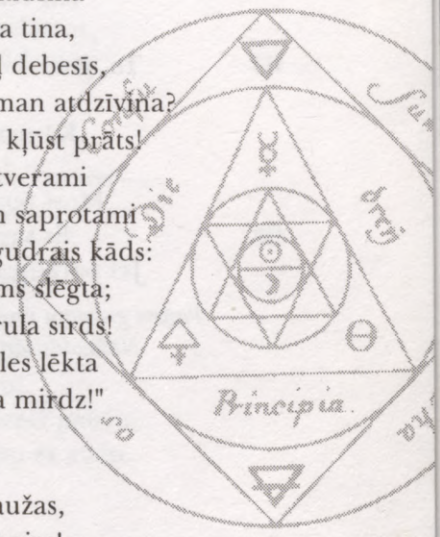

Aplūko zīmi.

Kā kopumā viss saaužas,
Cits citā dzīvo, darbojas!
Kā debess spēki augšup, lejup staigā,
Sniedz zelta spaiņus gaitā naigā!
Ar spārniem, svētībā smaržojošiem,
Tie zemi pārlido vēzieniem drošiem,
Ar visuma likumiem saskanošiem.

Ak, kāda spēle! Ak, tā tikai spēle!
Vai dabu tvert gan iespēj mana kvēle?
Kur esi bezgalīgās dzīves avots,
Kas, zemi un debesis dzīvinot, irdz,
Pēc kura tvīkst mana vītusī sirds?
Vai es vēl neesmu tam sagatavots?

Negribīgi pāršķir grāmatu un ierauga Zemes gara zīmi.

Šo zīmi citādi es izjūtu.
Tu, Zemes gars, man tuvāks esi;
Tu jaunus spēkus manī dvesi,
Es kā no vīna kvēloju.
Es jūtu drosmi dzīves virmā doties,
Šīs zemes sāpēs, priekos mutuļoties,
Ar vētrām cīņu uzņemoties,
Kad kuģis grimst, no nāves nebaidoties.

Pār mani mākoņo —
Slēpj mēness savu gaismu —
Un spuldze dziest!
Kūp tvaiks! — Sāk stari sarkani

Ap galvu plaiksnīt — dveš
No velves lejup vēsums baigs
Un mani skar!
Tu, gars, ko saucu, nepaliec man svešs,
Nāc parādies!
Kā manu sirdi kaut kas pleš!
Un jaunām jūtām
Most jutekļi pēc mokām grūtām!
Es savu sirdi tavā varā jūtu!
Jel parādies! kaut ar man jāmirst būtu!

Paņem grāmatu un noslēpumaini izrunā Zemes gara vārdu.
Nošaudās sārta liesma, liesmā parādās G a r s .

GARS

Kas mani sauc?

FAUSTS

novērsdamies

Kāds šausmīgs rēgs!

GARS

Tu mani ilgi vilināji,
No manas sfēras neatstāji,
Un tagad —

FAUSTS

Ak! man zudis spēks!

GARS

Tu pilnu krūti lūdzies, lai rādās
Tev mana seja, lai skan mana balss.
Vai tāds nu ir tavām lūgšanām gals?
Šeit esmu, tu pārcilvēk! Raugies! — ak, kādās
Nu šausmās tu esi! Kur palicis dvēseles sauciens?
Kur varenais pasaulradošais trauciens?
Kur prieka trīsas, kas cēlās, lai nenostātos,
Lai, pieaugot spēkā, mums, gariem, tu līdzinātos?
Kur esi, Faust, kura balss man atskanēja,

Kuram mani skatīt tik ļoti vajadzēja?
Vai tas esi tu, kas, manas dvašas iebaidīts,
Nu visos dzīvības dziļumos trīc,
Tāds bailēs sāņupliecies tārps?

FAUSTS

No uguns māžiem nebīstos,
Es esmu Fausts, tev līdzinos.

GARS

Dzīves viļņos, vētrainos veikumos —
Visur es ieaužos!
Visumā ieaužu
Dzimstošo, mirstošo!
Dzīvību kvēlošo!
Aužu es mainīgo,
Viļņoju mūžīgo!
Caur laika stellēm es cilvēci paužu,
Kad dievības dzīvo tērpu es aužu.

FAUSTS

Tu gars, kas dzīvi dzīvu dari,
Gars rosīgais, cik tuvs es jūtos tev!

GARS

Tu līdzīgs garam, ko saprast vari,
Ne man!

Pazūd.

FAUSTS

sabrukdams

Ne tev!
Kam tad?
Es dieviem līdzīgais!
Un pat ne tev. Klauvē.
Pie joda! jūtu — tas mans asistents —
Pagalam visa mana laime!
Ir aizbiedēta garu saime,
Jo sausais ložņa mani lenc!

Vāgners naktstērpā un naktscepurē, ar lampu rokā.
Fausts negribīgi pagriežas.

VĀGNERS

Ak, piedodiet! jūs dzirdu deklamējam;
Jūs grieķu traģēdiju lasījāt?
Šai mākslā mēs tik maz vēl kaut ko spējam.
Man arī gribētos to mēģināt.
Es dzirdēju reiz spriežam zinātāju,
Ka komediants var mācīt mācītāju.

FAUSTS

Jā gan, ja mācītājs par komediantu
Ir kļuvis, kā tas reizēm atgadās.

VĀGNERS

Ak! savā muzejā ja turu gara mantu
Un pasauli tik brīvdienās
Caur tālskati vien redzēt varu,
Kā virzīt to ar vārda varu?

FAUSTS

Ko nejūtat, to mūžam neiedzīsit.
Ja nenāk tas no dvēseles,
Jūs vārdu vijas velti vīsit,
Jūs neradīsit aizdedzes.
Tik sēdiet vien un uzčurkstiniet
Ragū no citu maltītes
Un sīkliesmiņas uzkvēliniet
No savas pelnu kaudzītes!
No zara jūs uz zaru lēksit,
Lai mērkaķi un bērni ņirdz,
Bet sirdi jūs ar sirdi nesaslēgsit,
Ja pašam nenāks tas no sirds.

VĀGNERS

Tik priekšnesums nes runātājam slavu;
Ak, vēl man slīpēt vārda mākslu savu.

FAUSTS

Jel tiecieties pēc izpratnes!
Kam gribat āksts būt zvārguļskaļš?
Prāts pats lai sevi priekšā nes,

Ja nav tas nenobriedis, zaļš!
Ja dziļums tiecas izsacīties,
Vai vajag vārdiem pakaļ dzīties?
Jā, jūsu runas, kas tik spoži spīd
Uz smalki izdreijātām mākslas tapām,
Kā miglains vējš tās drēgni pāri slīd
Un čabinās pa sausām rudens lapām!

VĀGNERS

Ak Dievs! ir māksla gara,
Un īss ir mūsu mūžs.
Man sīkstā centībā gars elš un pūš,
Bet reizēm aptrūkstas tam spara.
Lai kā pēc avotiem tu tiecies,
Tie vienmēr paliek tālumā.
Vēl tikko ticis pusceļā,
Tu, cilvēciņ, jau kapā liecies.

FAUSTS

Vai pergaments gan ir tā svētā aka,
Kas izslāpušā lūpām veldzi nes?
No veldzes tiks tev tikai dūņu smaka,
Ja avots neplūst tev no dvēseles.

VĀGNERS

Bet piedodiet, tas tak ir baudījums,
Ka laiku garā ļauts ir ieiet mums
Un redzēt, kā pirms mums ir gudrie domājuši
Un cik mēs varen tālu beidzot aizgājuši?

FAUSTS

Draugs, visi pagājušie laiki
Ir it kā biezum biezie tvaiki,
Kā grāmata, kas cieši zīmogota.
Un tas, kas jums šķiet laika gars, —
Tas faktiski ir kungu gars,
Caur kuru pagātne tiek spoguļota.
Kā viņi tur cits citu mīca!
To tikai paskatīties jums!
Šis atkritumu trauks, šī grabažnīca!

Un paretam kāds valstisks uzvedums
Ar skaistiem pragmatiskiem teicieniem,
Kas jauki noder leļļu teātriem.

VĀGNERS

Bet pasaule! Un cilvēksirds un gars!
Ikkatrs gribētu to izdibināt.

FAUSTS

Jā, ko gan varam mēs par to daudz zināt!
Kurš īstā vārdā bērnu nosaukt var?
Tos nedaudzos, kas kaut ko izzināja,
Kas savu pilno sirdi krūtīs neglabāja
Un pūlim savas jūtas, domas atdāvāja, —
Tos vienmēr krustā sita, dedzināja.
Es lūdzu, draugs, nu ir jau diezgan vēls,
Šo sarunu mums pārtraukt nāksies.

VĀGNERS

Bet gars joprojām man tik možs un kvēls,
Šķiet, jauna gudrība caur jums man sāksies.
Rīt Lieldienas. Ko šodien neatklāju,
To, atļaujiet, ka rīt jums pavaicāju.
Ir vērts ar studijām sev prātu nodarbināt;
Gan zinu daudz, bet vēlētos es visu zināt.

Aiziet.

FAUSTS

viens

Cik pasaule šim prātam maza liekas!
Tas tumšā kurmja alā smok,
Ar alkatīgu roku mantas rok
Un priecājas, kad atrod sliekas!

Kāds pelēkums tā vārdos pliekanos!
Un no šīs balss bij garu pulkam jāgaist!
Bet šoreiz es tev tomēr pateicos,
Tu zemes dēls visnožēlojamākais;
Tu mani paglābi, kad izmisums
Man visus prātus sadragāt jau tiecās.
Ak, milzum liels man bija redzējums,
Bet puduris es vien, kas gļēvi liecās.

Es, dieviem līdzīgais, kas likās esam
Tik tuvu patiesības spogulim
Un debess apskaidrību sevī nesam
Un izbēdzis ik zemes pineklim;
Es, ķerubs varens, kura brīvā spēka
Šalts sākusi bij plūst pa dabas dzīslām
Un darboties un dievu liesmām īstām
Jau degt un dzīles just ar svētām trīsām!
Kā zibens sasperta nu brūk šī ēka.

Ak, neuzdrīkstos es tev līdzināties!
Ja arī bij man spēks tev tuvināties,
Tad tevi turēt nebija man spēka.
Tai acumirklī laimīgā
Tik mazs, tik liels sev reizē šķitu;
Un atkal atpakaļ tad kritu
Es cilvēciskā neziņā.
Ko lai par savu tagad skaitu?
No kā man smelties gudrības?

Pat mūsu darbi, ak, tāpat kā ciešanas,
Tik kavē mūsu dzīves gaitu.

Ar svešu vielu jaucas gara guvums,
Tā dvēseli ikbrīd pie zemes sien;
Un katrs dzīves sniegums, katrs tuvums
Ir beigu beigās māņi vien.
Tās cēlās jūtas, kas mums dzīvei mosties lika, —
Tās dienu ņudzā nomērdētas tika.

Ja citkārt iztēle ar plašu elpu
Un drosmes spārniem lido mūžībā,
Tad tagad pietiek tai ar mazu telpu,
Kad laime sašķīst laiku atvarā.
Un tūdaļ rūpes viešas dziļi sirdī,
Un paslepen to sāpes tirdī,
Tās, mieru ārdot, nemierīgi šūpojas,
Ar jaunām maskām allaž aizsedzas —
Ar sievu, bērniem, mājām, upes līci,
Tās rēgojas kā plūdi, uguns, nāves draudi;
No tā, kas tevi netrāpa, tu trīci,
Par to, ko mūžam nezaudēsi, raudi.

Es dieviem nelīdzinos! jūtu to sirds mokās;
Es tārpam līdzīgs, putekļos kas lokās

Un ēd tos tā kā maizi dienišķo,
Līdz ceļinieka solis samin to.

Vai tie nav putekļi, ko šī simtplauktu siena
Man augām dienām kaisa dvēselē?
Šīs grabažas, no kurām trun ikviena
Un mani žņaudz šai kožu pasaulē?
Šeit rast man savām ilgām zāles trūkstošās?
Vai izlasīt varbūt šais tūkstoš grāmatās,
Ka visur cilvēki ir mocījušies
Un daži laimīgie tik atradušies? —
Ko pretī ņirdz man, tukšais galvaskauss?
Reiz tavas smadzenes, tāpat kā manas,
Ar ilgām meklēja, kur ceļš ir tavs,
Un maldos pazuda bez pestīšanas.
Jūs instrumenti gan par mani smejaties,
Ar riteņiem un veltņiem manī raugoties:
Jums manu vārtu atslēgai bij jābūt;
Jums zobu daudz, bet vārtus nevar vaļā dabūt.
Ir tumšs pat dienas gaismā dabas noslēpums,
Tā savu plīvuru mums neļauj raisīt,
Un ko tā negrib atklāt mums,
To ne ar kādiem daiktiem neattaisīt.
Tu vecais rīks, tik sen vairs necilāts,
Ko viss kas cits no manām acīm slēpa.
Tu pergamenta rulli, sodrējiem kas klāts,
Pie pults kad lampas liesma tumši kvēpa.
Es svīzdams nocīnos ap to, kas man ir dots,
Tik maz ir tā, ka labāk es to izšķērdētu.
Kas tev no taviem tēviem iemantots,
To iegūsti, lai tas tev piederētu!
Kas netiek izmantots, tas smagi gulst kā sods;
Vien tas, ko mirklis rada, var tikt izmantots.

Kādēļ mans skatiens piekalts vienai vietai?
Vai magnēts acīm fiala ir tā?
Top gaišs man prāts un mirdzēt liek ik lietai
Kā naktī kokam mēness sudrabā.

Es tevi sveicu, trauks visdārgākais,
Ar bijību no plaukta noceltais!
Es tevī sveicu domas varenību,

Tu, jauko miega sulu izvilkums,
Tu visu nāves spēku kopojums,
Nu ļauj man baudīt tavu labvēlību!
Kad tevi skatu, aprimst visas sāpes,
Kad tevi tveru, dzesētas tiek slāpes,
Plok gara paisums, selgā brīvi brauc
Mans kuģis, buru izpletis starp rājām,
Mirdz jūras spogulis pie manām kājām,
Uz jauniem krastiem jauna diena sauc.

No debess dzīlēm šurp ar zelta zibu
Peld ugunsrati spārnoti! Es gribu
Pa jaunu ceļu lauzties ēterā,
Uz jaunām sfērām jaunā darbībā.
Šo cēlo dzīvi, dievišķīgo laimi
Tu, tārps vēl sīkais, — vai tu pelni to?
Jā, tikai pamet zemes bērnu saimi,
Tai apņēmīgi uzgriez muguru!
Tik iedrošinies atraut vaļā vārtus,
Gar kuriem katrs labprāt garām iet.
Lai tavus karogus redz augstu kārtus,
Lai tavā solī vīra cieņu ģied,
Kas nenodreb šīs tumšās alas priekšā,
Par kuru izfantazēts moku lāsts!
Tai šaurā ejā lauzies iekšā,
Ap kuru vijas elles liesmu stāsts;
Šo soli izlem gaišā apņēmībā,
Un kaut ar draud tev briesmas aizplūst nebūtībā!

Tu manās rokās, skaidrais kristāltrauks,
Tu vienīgais man tagad draugs,
Tu mirdzēji reiz tēviem svētku galdā,
Tu liki prātiem noreibt priekā saldā
Un sirdīm pukstēt ritmā vienotā.
Šie attēli uz trauka greznotā
Un paraža tos skaidrot pantā smalkā
Un trauku iztukšot tad vienā malkā
Man atgādina naktis jaunībā.
Es tevi vairs nevienam viesim nepasniegšu
Un asprātībai tavas zīmes tulkot liegšu;
Šeit sula ir, kas vienā rāvienā
Spēj reibināt; reiz es to kopā jaucu.
Bet tagad es to izdzert traucu.

Šo tostu pēdējo no sirds es saucu
Tai pasaulei, ko sveicu rītausmā!

Pieliek trauku pie lūpām.
Zvanu skaņas un kora dziedājums.

EŅĢEĻU KORIS

Kristus augšāmcēlies!
Prieks, visur ziedošais,
Dvēselēs dziedošais!
Slogs, smagi spiedošais,
Nost nu ir vēlies.

FAUSTS

Kāds svētums līst un līst un negrib stāt!
Kauss lejup slīgst, un auss dzer rīta jundu.
Jūs, dobjie zvani, — vai jūs iezvanāt
Jau Lieldiensvētku pirmo prieka stundu?
Jūs dzidrās balsis, jūs, kas skanējāt
No eņģeļlūpām kādreiz kapa naktī,
Vai jaunas saites sienat senā taktī?

SIEVIEŠU KORIS

Pēc krusta mokām
Smaržas tam kaisījām,
Gādīgām rokām
Gultu tam taisījām,
Vainagā vijām
Rozes un lilijas,
Prom kamēr bijām,
Pazudis tas.

EŅĢEĻU KORIS

Kristus augšāmcēlies!
Nakts tumsa baigumā,
Rīts ataust svaigumā,
Svētīgs, kas maigumā
Stiprumu smēlies.

FAUSTS

Plūst debess skaņas šurp, te vareni, te klusi,
Vai grib tās mani augšup celt no nīcības?

Ak, skaniet tiem, kam sirds nav aizsalusi!
Es vēsti dzirdu gan, bet trūkst man ticības;
Ir brīnums bērns, ko ticība ir dzemdējusi.
Es neuzdrīkstos tiekties tajās sfērās,
No kurām jaukā vēsts man skan;
Bet skaņas šīs kopš bērnības tik tuvas man,
Ka atkal dzīves vārti vaļā vērās.
Es atceros, kā mīlestībā debess
Man skūpstu sniedza svētvakara klusumā;
Tad zvani skanēja man piepildījumā
Un augšup cēlās lūgsna no šīs zemes.
Pa mežiem, pļavām ilgās klīstot,
Es jaukus sapņus jutu mostamies,
Un, karstām asarām pār vaigiem līstot,
Es jaunu sauli jutu ceļamies.
Šī dziesma šķiet man jautrās spēles sūtām
Un brīvo laimi ziedoņlīksmībā;
Nu mani attur atmiņas ar bērna jūtām
No soļa pēdējā un nopietnā.
Ak skani, saldā debess dziesma, skani!
Rit asaras, un zeme atgūst mani!

MĀCEKĻU KORIS

Dzīvību ziedodams,
Nāvi tu veicis,
Ticību iedodams,
Debesis sveicis
Tapšanas alkumā,
Radošā priekā,
Atstāj mūs salkumā,
Ciešanu siekā.
Vēsts tava sacīta
Mums, kas tev tuvi,
Asarām slacīta
Laime, ko guvi.

EŅĢEĻU KORIS

Kristus augšāmcēlies.
Projām no nīcības,
Cilvēk, tikt vēlies —
Prieks tev būs tas!
Viņu kas slavējāt,
Klāt viņam stāvējāt,
Ļaunumu ravējāt,
Asaras žāvējāt,
Dzīvs jūsu skolotājs
Atpestītājs!

Visvisādi ļaudis dodas pastaigā.

DAŽI AMATNIEKU ZEĻĻI

Kādēļ lai turpu staigājam?

CITI

Mēs aiziesim līdz medņieknamiņam.

PIRMIE

Bet mums uz dzirnavām ir nolemts doties.

CITS AMATNIEKU ZELLIS

Uz upesmuižu aiziet ieteicams.

OTRS

Bet ceļš turp it nemaz nav patīkams.

OTRIE

Kur iesi tu?

TREŠAIS

Es gribu citiem piebiedroties.

CETURTAIS

Kas nāks uz pilspagalmu? Tur savs jaukumiņš:
Tur smukas meitas, smeķīgs alutiņš,
Un kaušanās tur ir uz goda.

PIEKTAIS

Traks tu gan esi, jā paties!
Vai tev jau atkal āda niez?
Tā vieta baiga. Ej pie joda!

KALPONE

Nē, nē! Es iešu atpakaļ uz pilsētu.

CITA

Pie papelēm viņš noteikti mūs gaidīs.

PIRMĀ

Ko līdz tas? Ja man blakām tu,
Tik tev viņš kvēlus skatus raidīs,
Viņš tev ap vidu roku liks.
Kas man no taviem priekiem tiks?

OTRĀ

Tur šodien divi gaidīs mūs,
Jo sprogainais tam līdzi būs.

SKOLNIEKS

Lūk, skuķes daiļumus mums rāda!
Nāc, brāļa kungs! mums viņas jāpavada.
Brangs alus, meiča, sīva tabaka —
Par to nekā nav dzīvē labāka.

PILSOŅU MEITENE

Kā šitiem zēniem gan nav kauna!
Kas tās gan ir par manierēm!
Tiem sabiedrība varētu būt glauna,
Bet skrien tie pakaļ kalponēm.

OTRS SKOLNIEKS

pirmajam

Pag pag! tur divas aizmugurē iet,
Tās uzģērbušās varen glīti,
Tā viena mana kaimiņiene šķiet;
Kas tā par jauku meitenīti!
Tām solis mierīgs, apvaldīts,
Varbūt tās beigās arī mūs ņems līdz.

PIRMAIS

Nē, brālīt, nē! Lai gaist tās tālē zilā!
Man garšīgs cepetis ko citu stāstīs.
Tā roka, sestdienā kas slotu cilā, —
Tā tevi svētdienā vismaigāk glāstīs.

PILSONIS

Nē, viņš man nepatīk, tas jaunais birģermeistars!
Kopš viņš pie teikšanas, ir plānāks kļuvis aizdars.
Kāds labums gan no viņa pilsētai?

Viņš paklausību vēl jo stingrāk prasa
Un nodevas no mums vēl vairāk lasa,
Nav robežu vairs viņa patvaļai.

UBAGS

dzied

Jūs labie kungi, daiļās dāmas,
Kam vaigos mīlīgs sārtums zied,
Ir manas bēdas remdināmas
Ar artavu, ko ziedosiet.
Lai izsalkušā nav neviena!
Tiek prieks tik tam, kas dāvāt zin.
Lai arī man kļūst ražas diena
Tā diena, kuru visi svin!

CITS PILSONIS

Visvairāk tīk man svētdienās un svētkos
Par kariem risinātas sarunas,
Ar zobeniem kā turki zvetējas
Un nosvilst ciemi lielos ugunsgrēkos.
Tu stāv' pie loga, iemet glāzīti
Un noraugies, kā lokos slaikos
Pa upi braukā raibi kuģīši,
Un priecājies, ka dzīvo miera laikos.

TREŠAIS PILSONIS

Jā, kaimiņ, jā! man arī tāpat šķiet:
Lai tie cits citam galvas skalda,
Kaut juku jukām viss lai iet;
Tik mājās kārtība lai valda.

VECENE

pilsoņu meitenēm

Kā uzcirtušās daiļās zeltenes!
Pagalam būs, kas jūsos ieskatīsies!
Jel ne tik lepni, manas skaistules!
Ko vien tik vēlaties, viss piepildīsies.

PILSOŅU MEITENE

Prom, Agate! lai Dievs mūs pasargā!
Pie velna šādas raganas tik gaini!

Gan svētā Andrejnaktī ļāva tā
Man skatīt nezināmo līgavaini —

OTRA

Man rādīja tā viņu kristālā,
Kā kareivi, pār plecu stopu,
Es meklēt meklēju, bet tik un tā
Nekur es viņu nesastopu.

KAREIVJI

Pilis, kam mūri
Draudīgi slejas,
Meičas, kam acis
Spītībā smejas,
Gribu es gūt!
Sirds mana skurbā
Laimi lai jūt!
Trompete skaņā,
Rītausmai rada,
Priekā vai postā
Lai tā mūs vada!
Paceļam šķēpus!
Cīņa nu sāksies!
Meičām un pilīm
Padoties nāksies.
Sirds kaut uz mirkli
Laimē lai trīs!
Kareivjiem tālāk
Jādodas drīz.

Fausts un Vāgners.

FAUSTS

No ledus brīva ir upe, šalc strauti,
Jau pavasaris galvu ceļ
Un ielejā cerību laime zeļ;
Ir ziemas karapulki kauti,
Tā atkāpjas kalnos, kur sals vēl dzeļ,
Un bēgdama raida no turienes tā
Ledus skrotis ar brāzmainu vēju,
Ārdoties bezspēka niknumā.
Bet saule necieš tās balto sēju,
Viņa pavasari grib pasteidzināt

Un visu ar krāsām atdzīvināt,
Un, tā kā puķu vēl nepietiek,
Viņa cilvēkus krāšņus to vietā liek.
No kalna lejup tik paveries,
Uz pilsētu atpakaļ atskaties!
No vārtiem dziļajiem, tumšajiem
Plūst ļaudis raibraibiem mutuļiem.
Katrs šodien tik sauļoties zin.
Tie Kristus augšāmcelšanos svin,
Jo tie ir augšāmcēlušies paši;
No smacīgajiem, zemajiem namiem,
No darbiem, kas jāveic diendienā tiem knaši,
No važām, no rūpestiem nebeidzamiem,
No ielu šaurības nospiedošās,
No baznīcu cieņpilnās tumsības
Tie gaismai pretī paceļas.
Rau rau, kā, tērpušies drānās košās,
Žigli izklīst tie laukos un birztalās,
Kā uz upes platās un spožās
Priecīgas laiviņas vizinās.
Iegrimusi līdz pašām malām,
Laiva šī pēdējā projām slīd.
Pat no kalna takām tālām
Krāsaini tērpi mums pretī spīd.
Jau līksmot sāk ciema iemītnieki,
Šeit tautai ir īsti debesu prieki,
It visur svētku jautrību jūt:
Šeit esmu es cilvēks, šeit drīkstu tāds būt.

VĀGNERS

Ar jums es, doktora kungs, mīļu prātu
Pastaigājos, lai gudrības krātu;
Bet viens es gan te neklīstu,
Jo visu rupjo ienīstu.
Šī čīgāšana, ķegļu stumdīšana!
To nevar paciest dzirde mana;
Tie ārdās, it kā velns tos dīdītu.
Un dēvē to par dziesmām, līksmību.

ZEMNIEKI

zem liepas.
Dejas un dziesmas.

Uz dejām posās zemniekdēls;
Viņš raibā jakā tērpās cēls,

Ap kaklu lenti sēja.
Ap liepu ļaužu bij, ka biezs,
Grib visi dejot, līksmoties.
Juhē! Juhē!
Juheizā! Heizā! Hē!
Tā čīgas atskanēja.

Viņš cauri pūlim izlauzās
Un kādai meičai uzgrūdās,
Tā viņu apturēja
Un aši uzsauca: Kur nu?
Jums nav nekādu manieru!
Juhē! Juhē!
Juheizā! Heizā! Hē!
Tā viņam acīs smēja.

Jau strauju deju viņi griež,
Ir puisim tvēriens varen ciešs,
Tik brunči nopland vējā.
Jau sāk tiem vaigi sārtoties,
Rokrokā iet tie atpūsties.
Juhē! Juhē!
Juheizā! Heizā! Hē!
Pie sirds tie sirdi sēja.

Tu liecies man liels nebēdnis,
Dažs labs tā meiču piesmējis,
Tā viņam atbildēja.
Viņš viņu tomēr pielauza,
Un abi krūmos nozuda.
Juhē! Juhē!
Juheizā! Heizā! Hē!
Tā čīgas noskanēja.

VECS ZEMNIEKS

Tas, doktora kungs, jauki gan,
Ka jūs mūs nenoniecināt,
Ka, būdams augsti mācīts vīrs,
Šais tautas svētkos esat klāt.
Tad ņemiet arī kausu šo,
Ar svaigu dziru pildīto,
Lai jūs ar šito dzērienu
Ne tikai slāpes dzesētu:

Cik šajā kausā pilienu,
Tik gadu dzīvot novēlu.

FAUSTS

Šo dzērienu es izdzeru,
Jums visiem mīļi tencinu.

Tauta apstājas apkārt lokā.

VECAIS ZEMNIEKS

Patiešām, Dievs pats vēlējis
Šai prieka dienā atnākt jums;
Mums prātā vēl, cik bijāt jūs
Reiz ļaunās dienās labs pret mums!
Viens otrs šodien dzīvo vēl,
Ko jūsu tēvam izdevās
No karstā drudža izpestīt,
Kad viņš pret sērgu cīnījās.
Jau toreiz jūs, vēl gados jauns,
Pie katra slimā iegājāt,
Tik daudzi mira, taču jūs
Ik reizi vesels iznācāt;
Kas, ļaudis glābdams, nāvē gāja,
To augstais glābējs pasargāja.

VISI

Lai vienmēr veselība jums,
Lai varat ilgi līdzēt mums!

FAUSTS

Uz Kungu lai mums ceļas skats,
Kurš līdzēt māca, līdzot pats.

Viņš ar Vāgneru iet tālāk.

VĀGNERS

Kas tev gan, lielais vīrs, nav jāsajūt,
Kad pūlis šis tev tādu cieņu rāda!
Ak, cik gan laimīgam tam vajag būt,
Kam labumu dod darbošanās šāda!
Tam allaž ļaudis apkārt lodā,
To izvaicā, tam pretī steidz,
Stāj ģīgas, pāri griezties beidz.

Tu ej, tie stāv, lai urrā kliegtu,
Lai gaisā sviestu cepures;
Daudz netrūkst, un tie ceļus liektu —
Cik tajos svētas pielūgsmes!

FAUSTS

Vēl daži soļi — lūk, tur akmeni es manu;
Šeit atveldzēs mums miesas vēsais pliens.
Šeit bieži sēdēju es domās viens
Un mocījos ar dievvārdiem un gavēšanu.
Pilns cerību un stingrs ticībā,
Es iedomājos, ka no mēra pestīšanu
Var panākt kvēlā lūgšanā
Ar asarām un roku lauzīšanu.
Kā izsmiekls man ļaužu cildinājums skan.
Ak, kā lai atklāju tev kaunu savu!
Šis tēvs un dēls — cik maz tie gan
Ir pelnījuši šādu slavu!
Mans tēvs bij tumšās lietās godavīrs,
Kas dabas svētos lokus pētīt neapstājās
Un savā krietnā visgudrībā iedomājās,
Ka atklāsies tam dzīves eliksīrs;
Viņš palīgus sev talkā ņēma
Un slepus melnā virtuvē
Liet kopā pretišķīgo lēma,
Kā aprakstīts tas dažā receptē.
Ar lauvu sarkano, šo straujo līgavaini,
Bij siltā vannā salaulāta lilija,
Tad uguns liesma uzplandīja pasakaini,
No gultas gultā tie viens otru mocīja.
Nu gatava bij brīnumdzira,
Kas zaigo simtiem nokrāsās,
Kā mušas pacienti mira,
Tik retais izveseļojās.
Tā mūsu svētība pār ciemu lējās,
Un mūsu rosība šī kalnos, lejās
Par mēri bija ļaunāka.
Es pats šo indi tūkstoš ļaudīm devis;
Man tagad kaunā jābēg ir no sevis,
Kad slepkavas tie cildina.

VĀGNERS

Par velti noskumuši jūsu prāti!
Vai krietns nav tas censonis,

Kas mākslu, kuru mantojis,
Liek lietā apzinīgi, akurāti?
Ja tēvu godāsi no jaunības,
Tev katrs labprāt roku pasniegs;
Ja, būdams vīrs, pats krāsi zinības,
Tavs dēls vēl diženāku mērķi sasniegs.

FAUSTS

Ak, laimīgs, kas vēl cerēt drīkst,
Ka maldu slīkšņās neiestigs nekādās!
Ko nezinām, tas šķiet mums vajadzīgs,
Un tas, ko zinām, nelietojams rādās.
Bet neļausim, lai skumjas pārdomas
Šīs stundas burvīgumu ārda!
Lūk, zaļu koku skautās būdiņas
Jau apspīd vakarsaule sārta.
Tā lejup slīd, ir diena beigusies,
Steidz saule tālāk jundīt jaunu dzīvi.
Kaut būtu spārni, ar ko pacelties
Un saulei pakaļ lidot brīvi!
Tad rieta staros redzētu
Es kluso pasauli zem kājām segtu,
Tik augstienes starp rāmām lejām degtu
Un sudrabstrauti zeltā vizētu.
Šo lidojumu neapturētu
Pat mežonīgais kalns ar dziļām gravām;
Ar acīm izbrīnītām savām
Jau skatu jūras plašumu.
Nu zelta dieviete šķiet projām grimstam;
Bet jaunu dziņu jūtu dzimstam,
Skan manā skrejā mūža gaismas takts,
Man priekšā diena, un aiz manis nakts,
Man pāri debess, apakšā man jūra.
Ak, tas tik sapnis saulrietā!
Lai kāda brīve gara saucienā,
Mēs ārā netiekam no miesas būra.
Un ilgu zemes paliek neapgūtas.
Bet tomēr augšup ceļas mūsu jūtas,
Kad mums virs galvas, zilgmē izzudis,
Lej savus treļļus cīrulis;
Kad pāri stāvām klinšu gravām
Tik vientuļš ērglis lidinās
Un pāri ezeriem un pļavām
Kliedz dzērve, mājup traukdamās.

VĀGNERS

Kož reizēm arī mani nemierutis,
Bet šādu dziņu neesmu vēl jutis.
Kāds labums gan no mežiem, atmatām?
Man putna lidojums šķiet tīrie nieki.
Pavisam citādi ir gara prieki,
Kas nāk no pamācošām grāmatām.
Tad ziemas naktis brīnumjaukas kļūst
Un dzīvība pa visiem kauliem plūst,
Un ja tu vecu pergamentu atritini,
Tad īstus paradīzes svētkus svini.

FAUSTS

Tavs gars tik vienu dziņu sajust sliecas;
Tad nemēģini otru iepazīt!
Ak, divas dvēseles man krūtīs mīt,
No vienas otra vienmēr projām tiecas:
Ja viena līp ar visiem jutekļiem
Pie pasaules un kūsā mīlas kārēs,
Trauc otra prom no zemes putekļiem
Un staigā dižo senču ārēs.
Jūs gari, kuri gaisos klīstat brīvi
Starp debesīm un zemi, mani uzklausiet,
No zelta tvaikiem lejā nokāpiet
Un mani aizvediet uz jaunu, raibu dzīvi!
Ja burvju mēteli es iegūt varētu,
Kas mani tālās zemēs nestu,
Tad drēbes greznākās par to es atdotu,
Pat karaļmēteli es projām mestu.

VĀGNERS

To baigo baru nepiesauc,
Kas nāk ar ūdeņiem un liesmām
Un trakojošās aukās kauc
Un biedē ļaudis tūkstoš briesmām!
Kož nikni ziemeļgara zobs,
Dzeļ asi trītās bultu mēles,
Ko izšauj stingrais sala stops,
Bet dienvids sūta tuksneškvēles;
Milst rietumpusē burzguļojošs spiets,
Kas laukus, pļavas apslīcina,
Bet rītu ģindenīgais bieds
Tev visas plaušas izsusina.

Šie gari labprāt postu nodara,
Tie labprāt paklausa, jo labprāt piemāna,
Tie debestēva sūtņus tēlo
Un, eņģeliski svepstēdami, melo.
Bet iesim nu! Jau krēslot sāk,
Jau vēss ir gaiss, jau migla nāk!
Tik vakarā tu mājas vērtēt proti. —
Kam apstājies? Ko vēro tu tik ļoti?
Ko tavas acis ieraudzīt vēl gaida?

FAUSTS

Vai redzi melno suni, kas te apkārt skraida?

VĀGNERS

Un kas par to? Jau sen viņš nopakaļ mums iet.

FAUSTS

Tik ieskaties! Kas ir viņš, kā tev šķiet?

VĀGNERS

Kāds pūdelis, kas solī knašā
Steidz savam kungam pēdas dzīt.

FAUSTS

Vai mani, kā tas gliemežlokā plašā
Mūs lenc un tuvojas ikbrīd?
Ja nemaldos, tad uguns asti
Tam redzu pakaļ stiepjamies.

VĀGNERS

Jums rādās rēgi neparasti;
Tas tikai pūdelis, paties.

FAUSTS

Šķiet, velk tas mums ap kājām klusas burvju cilpas,
Kas pamazām arvien mūs ciešāk slēdz.

VĀGNERS

Tas neziņā tik pētī mūsu stilbus,
Jo sava kunga vietā divus svešus redz.

FAUSTS

Jau tuvu tas, jau šaurs kļūst loks!

VĀGNERS

Tu redzi! suns tas, nevis spoks.
Tas šaubās ņurd, tad nogulstas uz vēdera
Un asti lucina. Tā suņu paraža.

FAUSTS

Nāc šurp pie mums! Jau metas tumšs!

VĀGNERS

Tas kustonis tik pūdeļdumjš.
Tu apstājies, tas ausās jau,
Tu runāt sāc, jau klāt tas, rau;
Kas zudis, to tas atradīs,
No ūdens nūju iznesīs.

FAUSTS

Tev taisnība; no gara nav ne pēdas,
Tam visas izdarības iedresētas.

VĀGNERS

Ja suns ir labi audzināts,
Pret to pat gudram vīram vēlīgs prāts.
Jā, tavu labvēlību pilnībā tas pelna,
Pat krāsa tam kā krietnam skolniekam ir melna.

Viņi ieiet pilsētas vārtos.

STUDIJU ISTABA

FAUSTS

ienākdams ar pūdeli

Nu atstājis es pļavas, laukus,
Ko dziļa nakts uz mieru sedz
Un svētā trīsā sapņus jaukus
Ar jausmām dvēselē mums dedz.

Ir aizmigusi negantība,
Kas tīko tikai plēst un raust;
Nu mostas cilvēkmīlestība,
Nu Dieva mīlestība aust.

Esi mierīgs, suns! ko dīdies tik nevaldāmi!
Ko meklē pie sliekšņa? Kam apošņā to?
Nāc nogulsties aizkrāsnē rāmi,
Tev došu spilvenu labāko.
Kā ceļā mums rādīji tu savas mākas
Un skrējienus savus un lēcienus,
Tā tagad par tevi man gādāt nākas,
Tu būsi mans ciemiņš mīļš un kluss.

Kad šaurās celles četrās sienās
Mums lampas laipnā gaisma līst,
Tad gaiši kļūst kā senās dienās,
Sirds pati sevi atpazīst.
Ir domai atkal vaļa ļauta,
Sāk atkal ziedēt cerība;
Tu ilgojies pēc dzīves strauta,
Pēc dzīves dzidrā avota.

Neņurdi, pūdeli! Svētās skaņas,
Ko līdz pat dvēselei tver manas maņas,
Ar suņa ņurdieniem neharmonē.
Mēs raduši esam šai pasaulē,
Ka cilvēki izsmej, ko nesaprot;
Ja gribi ko labu un skaistu tiem dot,
Tie neņem to pretī, sāk kritizēt;
Vai gribi kā viņi to apņurdēt?

Bet ak! lai kā arī gribētu,
Vairs mierinājumu nerodu.
Kādēļ gan tik drīz straumei jāizsīkst
Un slāpēs mums atkal jānonīkst?
Tās esmu diezgan jau izcietis es.
Mēs labāk tad citu ko uzsākam,
Mēs pārpasaulīgo meklējam,
Mēs ilgojamies pēc atklāsmes.
Nekur tik skaisti nemirdz mums tā
Kā Jaunajā Derībā.
Man prāts nesas pirmtekstu pārlūkot
Un svēto grāmatu šo

Ar centību krietnāko
Manā mīļajā vācu valodā pārtulkot.

Atver sējumu un taisās tulkot.

Ir rakstīts: "Iesākumā bija vārds!"
Jau apstājos. Un papīrs paliek neaizskārts.
Nē, tas nav vārds, kas visam pāri spulgo,
Man citādi tas jāpārtulko,
Kad gara spēkā būšu stiprināts.
Ir rakstīts: Iesākumā bija prāts.
Jel apdomā šo pirmo rindu
Un neuzklausi steigas šķindu!
Vai teikt, ka prāts ir viss, nav tīrais grēks?
Ja teiktu: Iesākumā bija spēks!
Bet tiklīdz uzrakstīt to taisos,
Jau jūtu: no tā vaļā raisos.
Man palīdz gars! kaut cīniņš bija skarbs,
Nu rakstu: Iesākumā bija darbs!

Ja gribi mani par draugu saukt,
Pūdeli, tad izbeidz kaukt,
Tad izbeidz riet!
Jo vienuviet
Tad palikt nevaram.
Tad izlemjam,
No abiem kam
Šī celle jāatstāj!
Ir durvis vaļā, brīvība tev māj.
Bet ko rauga mana acs!
Īstenība tā vai ēna?
No šī melnā pūdelēna
Briesmonis aug garš un plats,
Milzīgs šurpu lien
Ne vairs suns nudien,
Kāds ērms te man nu parādās!
Kā nīlzirgs jau tas izskatās,
Ar uguns acīm, zobiem atņirgtiem.
Ā! man ir līdzeklis pret tiem!
Priekš tāda pekles pusizdzimteņa
Der Zālamana atslēga.

Gari

gaitenī

Viens tur ir iekšā ieslodzīts!
Palieciet laukā, neejiet līdz!
Nokūp dūmi, nosmird sērs,

Drebinās tur elles zvērs.
Taču tā vis nepaliks!
Plīvojiet šurpu,
Plīvojiet turpu,
Un tas atkal vaļā tiks.
Tam nebūs tur sēdēt,
Tam nebūs tur dēdēt,
Tas visiem pārlieku
Darījis prieku.

FAUSTS

Vispirms, lai zvēram pretotos,
Man vajag vārdus sekošos:

Lai Salamandrs kaist,
Lai Undēne lokās,
Lai Silfe gaist,
Lai Kobolds mokās!

Es piešāvies sen tiem,
Šiem elementiem,
Zinu to spējas
Īpatnējas,
Tādēļ es varu
Valdīt ik garu.

Pazūdi ugunī,
Salamandr!
Satec ūdenī,
Undēne!
Skani gaisā kā svilpe,
Silfe!
Sauc mājā palīgus,
Incubus! Incubus!
Parādies, un galā viss būs.

No četriem tiem kopā
Neviens nav tai lopā.
Tas guļ tik rāmi un pretī man ņirdz,
Lai kā es burtos, tam mierīga sirds.
Prātus tev jaukšu,
Garus stiprāk saukšu.

Vai esi tu zellis,
Kas nācis no elles?

Tad skati šo zīmi
Un vieb savu ģīmi:
Pret to visi melnie pūļi liec galvas!

Jau saceļas stāvus tam spalvas.
Tas tik ir gadījums!

Sātana radījums,
Raugi šo tēlu,
Augstāko būti,
Debesu dēlu
Ar caurdurtu krūti!
Aizkrāsnē nolīdis,
Aug tas kā zilonis,
Jau visu telpu piepilda tas,
Kā migla tas izplūst un paceļas.
Neizlauzies caur jumtu no mājām!
Gulsties pavēlniekam pie kājām!
Tev citādi draudēs daudz briesmu:
Es svilināšu ar svēto liesmu!
Negaidi
Trīskārt degošo gaismu,
Negaidi, lai es ar garu kaismu
Nu māku stiprāko tev rādu!

MEFISTOFELIS

miglai krītot, iznāk no aizkrāsnes, ģērbies kā ceļojošs sholasts

Ko vēlaties? Kam ceļat brēku tādu?

FAUSTS

Tad lūk, ko pūdelis bij iemiesojis!
Šo ceļojošo sholastu? Nudien nāk smiekli!

MEFISTOFELIS

Sveiks, dižais kungs, kas zinātni tā pilnveidojis!
Man jūsu spīlēs nebija vis viegli.

FAUSTS

Kā tevi sauc?

MEFISTOFELIS

Kāds dīvains jautājums

No cilvēka, kas vārdu nicina,
Kam svarīga ir lietu būtība,
Bet nevis maldinošais ārīgums!

FAUSTS

Jums, kungi, jūsu būtība
Ir allaž vārdā lasāma,
Lai cik jums arī vārdu daudz,
Vai jūs par meli, mošķi, mušu dievu sauc.
Nu labi, kas tu esi?

MEFISTOFELIS

Daļa no tās varas,
Kas vienmēr ļaunu grib un vienmēr labu dara.

FAUSTS

Šī doma dīvaina man šķiet.

MEFISTOFELIS

Es esmu visa noliedzējs!
Jo viss, kas top, kļūst vakarējs,
Un tādēļ lemts tam bojā iet.
Tad labāk nerasties nekam.
Un tā nu grēkam, ļaunumam
Un visa iznīcināšanai
Bij jākļūst profesijai manai.

FAUSTS

Tu sakies daļa esam, tomēr vesels stāvi.

MEFISTOFELIS

Nav mana patiesība lielīga kā pāvi.
Ja cilvēks, šitas muļķa niecīgums,
Sev pašam parasti šķiet veselums —
Es daļa daļas, kura sākumā bij viss,
Es daļa tumsas, kurai bērns bij piedzimis,
Par gaismu aug tas, lepni kļūst kam prāti,
Kas padzīt grib nu nakti, savu māti;
Bet tas nu gaismai tomēr neizdodas,
Jo pati tā no ķermeņiem tik rodas,
Pie ķermeņiem tā līp, tos skaistus dara,

Tai ķermenis liek apstāties;
Tai dzīvošana, cerams, nebūs gara,
Ar ķermeņiem tā bojā ies.

FAUSTS

Nu sāku tevi atšķetināt!
Neko tu lielu nespēj iznīcināt
Un tādēļ sāc ar sīkumiem.

MEFISTOFELIS

Bet diez ko panākt nevar vis ar tiem.
Šai nebūtības pretniecei,
Šai tizlai nieka pasaulei,
Lai ko es arī nedaru,
Tai piekļūt tomēr nevaru
Ar viļņiem, vētrām, ugunsgrēkiem —
To pieveikt nespēju ar saviem spēkiem!
Un tad šis kustoņu un ļaužu ņudzeklis!
Ar to man noņemšanās baiga,
Tik daudzus es jau apracis,
Bet vienmēr riņķo asins jauna, svaiga —
Uz priekšu kustas katrs, zems vai augsts.
No zemes, ūdens un no gaisa
Dīgst dīgļi miljoniem, ko daba raisa,
Vai sauss vai slapjš, vai silts vai auksts!
Ja nebūtu es elles liesmu paturējis,
Tad visu savdabīgo būtu pazaudējis.

FAUSTS

Tu tātad mūžam darbīgajai
Un radošajai pasaulei
Tik velna dūri pretī slej!
Kur prāts šai cīņai veltīgajai?
Ko citu pamēģini uzsākt,
Tu haosa visgudrais dēls!

MEFISTOFELIS

Jel ne tik skaļi! Runā klusāk!
Man šķiet, ka ir jau diezgan vēls!
Vai tagad drīkstu projām doties?

FAUSTS

Kādēļ gan vēl šāds jautājums?
Tu vari vienmēr paciemoties,

Kad tevi šurp ved gadījums.
Lūk, šeit ir logs un tur ir durvis,
Gan zini pats, kur skurstenis.

MEFISTOFELIS

Man jāatzīstas: lai ar kāds es burvis,
Man aiziet neļauj neliels kavēklis,
Uz jūsu sliekšņa lietuvēna krusts —

FAUSTS

Tev varu tiešām līdzi just!
Bet pasaki man, elles dēls,
Kas iekšā ienāci tik cēls, —
Kā gan tu esi šitā pievilts?

MEFISTOFELIS

Tas krusts nav īsti labi ievilkts;
Viens stūris, tas, kas ārmalā,
Nav cieši kopā sasaistījies.

FAUSTS

Tas tiešām labi patrāpījies!
Tad tu pie manis cietumā?
Lūk joks, ko gadījums ar tevi izspēlēja!

MEFISTOFELIS

Kad suns te ieskrēja, neko tas neredzēja,
Bet tagad ķeza baigākā:
Velns ārā netiek it nekā.

FAUSTS

Bet vaļā taču ir vēl logs.

MEFISTOFELIS

Ir likums tāds, kam padots velns un katrs spoks:
Tiem ārā jāiziet, kur iekšā nākuši.
Šim spaidam mēs nu esam pakļauti.

FAUSTS

Pat ellei savi likumi?
Tas labi gan: varbūt pat paktu
Ar jums var, kungi, slēgt it droši?

MEFISTOFELIS

Kas solīts, tavs būs paliekoši,
Tas apstiprināts tiks ar aktu.
Bet tas nav formulējams īsi,
Un mēs to pārrunāsim drīz;
Es ceru, ka no mājas šīs
Tu šoreiz mani izlaidīsi.

FAUSTS

Jel paliec vēl kaut brītiņu,
Tev gribu kaut ko pavaicāt.

MEFISTOFELIS

Man tagad jāiet! Es drīz atnākšu,
Tad varēsi par visu iztaujāt.

FAUSTS

Es jau tev pakaļ nedzinos,
Tu pats man tīklos iepiņķējies.
Lai velnu tur, kam velns reiz klāt ir sējies!
Kas otrreiz šādu izdevību dos?

MEFISTOFELIS

Ja es ar to tev kādu prieku daru,
Tad kompānijai palikšu labprāt;
Bet tik ar noteikumu, ka tev varu
Ar savām mākslām laiku īsināt.

FAUSTS

Kādēļ gan ne, to dari vien,
Tik lai šī māksla sirdi sien!

MEFISTOFELIS

Šai stundā baudu iepazīsi,
Pret kuru dzīvi nemainīsi,
Kur gads aiz gada lēni brien.
Tās dziesmas, garu dziedātās,
Tās jaukās ainas uzburtās
Nav tukšu māņu rotaļa.
Pat oža tiks tev iepriecēta,
Skars aukslējas tev tīksme svēta,

Un tevi pārņems sajūsma.
Nav vajadzīgs mums mēģināt,
Mēs kopā esam, varam sākt.

GARI

Zūdiet, jūs drūmās
Velves virs galvām,
Pāri pār maigo
Miegu lai zaigo
Debesu klajs!
Draudīgās, drūmās
Tūces lai izklīst!
Sudrabs lai izlīst,
Mēness nāk kūmās,
Dzidrs ir gaiss.
Zvaigžņotu, cēlu
Debesu dēlu
Garīgā daile
Garām nu plīvo.
Radoša gaile
Uzdzirkst un dzīvo;
Lentes tiem raisās,
Lejup tās kaisās,
Klājas pār laukiem
Pavasarjaukiem,
Klājas pār gravām,
Ziedošām pļavām,
Mīlošo skavām,
Kopā tos saista
Tuvība skaista.
Vīnķekars smagais
Vīnspiedē spiežas,
Vīnsula šķiežas,
Vīns, saldais, labais,
Putodams lejas,
Priekā plaukst sejas,
Zeltaini smejas,
Nakti un dienu
Vīnstraumes lejas
Tālāk arvienu,
Piepilda lejas,
Kalniem plūst pāri,
Koki šalc tīksmi,

Putni dzer kāri
Saulaino līksmi,
Saucienā kaismā
Paceļas gaismā,
Spārnotā saimē
Vītero laimē;
Peldošās salās
It visās malās
Skanīgas dziesmas
Plandās kā liesmas,
Gaviles lejas,
Virpuļo dejas.
Pakalniem pāri
Laimīgi pāri
Staigājot mijas,
Vīnstīgas vijas;
Sveikta lai dzīve!
Sveikta lai brīve!
Mīlošas zvaigznes
Tālēs mūs aiznes,
Svētlaime plūst.

MEFISTOFELIS

Viņš guļ! Tas labi, ka jūs dziedāt nenostājāt
Un viņu mīļi miegā ieaijājāt!
Par šito koncertu jums esmu parādnieks.
Tev, brālīt, nenoturēt velna skaustu!
Lai tevi apžūžo salds māņu prieks,
Nāks sapņu tēli, dvēseli tev kops;
Bet lai šī sliekšņa burvestību lauztu,
Man vajadzīgs ir žurkas zobs.
Nav ilgi man ko pesteļoties,
Jau viena grabinās, grib palīgā man doties.

Tas kungs, ko žurkas, peles atzinušas,
Kam klausa vardes, blaktis, utis, mušas,
Tas pavēl tev no alas iznākt
Un šito slieksni apskrubināt,
Tiklīdz tas būs ar eļļu apslacīts —
Nu lūk, jau lēkšo šurp viens mīlulīts!
Tik ķeries klāt! Tas stūris vainīgais
Ir tajā malā tur, pats priekšējais.
Vēl kodiens viens, tad projām manos. —
Nu sapņo tālāk, Faust, uz redzēšanos!

FAUSTS

mozdamies

Vai atkal pievilta ir mana jūsma?
Vai beidzās tā šī garu plūsma,
Ka velnu tikai sapnis bija uzbūris
Un pūdelis man projām aizmucis?

STUDIJU ISTABA

Fausts. Mefistofelis.

FAUSTS

Kāds klauvē? Iekšā! Kāda mocība tā traka!

MEFISTOFELIS

Tas es.

FAUSTS

Nāc iekšā!

MEFISTOFELIS

Tas tev trīsreiz jāpasaka.

FAUSTS

Tad iekšā nāc!

MEFISTOFELIS

Tev sveiciens kvēls!
Tev novēlu es laburītu,
Lai untumus tev ārā dzītu,
Es ierodos kā junkurs cēls,
Tērps sarkans, zelta apmalītes
Un cieta zīda mētelītis.
Pie platmales man gaiļa spalva,
Pie sāniem zobens smails un garš,
Un, lai tev jālauza nav galva,
Tā tērpies arī tu un marš
Man līdzi laukā, lai tad brīvi
Mēs izbaudītu īstu dzīvi!

FAUSTS

Lai kādā tērpā es ar ietērptos,
Tik mokās redzu sapņus neiespētos.
Par vecu es, lai tikai spēlētos,
Par jaunu, lai nekā vairs nevēlētos.
Ko pasaule gan spēj man sniegt?
Tā visu grib tik liegt un liegt.
Šis liegums katru mīļu dien
Kā zāģis cauri kauliem iet,
To visu mūžu mums aizvien
Ik stunda aizsmakusi dzied.
Ar šausmām vien es pamostos,
Lai rītam pretī lūkotos,
Man raudāt gribas par ikkatru dienu,
Kas nepiepildīs vēlmi it nevienu,
Kas pat ik prieka nojautu
Ar stūrgalvīgu skepsi slāpē
Un katru jūtu dzimstošu
Ar tūkstoš viepļiem iedzen sāpē.
Un arī tad, kad nakts jau satumsīs,
Nekas šīs šausmas neizkliedēs.
Nakts atpūtu man nenesīs,
Vien baigi rēgi mani biedēs.
Tas Dievs, kas manās krūtīs mīt,
Spēj dziļi rosināt man garu,
Jūt visi mani spēki viņa varu —
Uz āru nespēj viņš tos izvadīt.
Un tā man dzīve kļuvusi par nastu,
Tā derdzas man, es labāk nāvi rastu.

MEFISTOFELIS

Un tomēr nāvi diezgan baisi ieraudzīt.

FAUSTS

Ak, laimīgs, kam tā uzvarā steidz vīt
Jau deniņus ar asiņainiem lauriem!
Kas straujā dejā, skanot dzīru auriem,
Kā nopļauts meičas rokās krīt!
Kad augstā gara spēks kā zibens mani ķēra,
Kādēļ gan spējā jūsmā nenomiru?

MEFISTOFELIS

Un tomēr bija kāds, kas brūnu dziru
Reiz kādā naktī neizdzēra.

FAUSTS

Tu labprāt nodarbojies, šķiet, ar spiegošanu.

MEFISTOFELIS

Viszinīgs neesmu, bet daudz ko tomēr manu.

FAUSTS

No drausmā jucekļa ja kāpa
Reiz skaņas līdz ar atmiņām
Un bērna jūtas mani krāpa
Ar laimes laiku atskaņām,
Lāsts visam tam, kas debess malā
Mums žilbinošus māžus bur
Un dvēseli šai bēdu alā
Ar vilinošiem glaimiem tur!
Lai nolādētas augstās domas,
Ko gars sev lepni apkārt jož!
Lai nolādētas māņu lomas
Un parādību veidols spožs!
Lāsts visam, kas mūs apglaimojis
Kā nemirstības spožums akls,
Kā īpašums mūs aplaimojis,
Kā sieva, bērni, kalps un arkls!
Lāsts Mamonam, kad tas ar naudu
Mūs drosmiem darbiem skubina
Vai, gatavodams dīku baudu,
Mums guļasvietu čubina!
Lāsts vīna balzamsvētlaimībai!
Lāsts cerībai — līdz kļūsti sirms!
Lāsts ticībai! Lāsts mīlestībai!
Lāsts pacietībai visupirms!

GARU KORIS

neredzams

Vai! vai!
Tu sasiti lauskās
Šo pasauli

Ar varenu dūri;
Tā brūk, tā irst!
To pusdievs ir sadauzījis!
No tā, kas bijis,
Mēs nesam drupas nebūtībā,
Skan sauciens žēls,
Asaras birst
Par skaistumu, kas laukā lijis.
Zemes dēls,
Dedz jaunas liesmas,
Atkal to cel,
Savās krūtīs atkal to cel!
Jaunu vilni vel,
Nāc,
Jaunu dzīvi sāc!
Lai gaišs tev prāts!
Lai jaunas skan dziesmas!

MEFISTOFELIS

Tie ir tie maziņie
Kalpiņi manējie.
Tie vēl tev pilnu sieku
Darbu un prieku.
No vientulības,
No ledainības
Tie vilina laukā
Pasaulē jaukā.

Beidz spēlēties ar saviem sirdēstiem,
Kas izknābj dzīvi tev kā vārnu bari;
Pat sliktākajā sabiedrībā izjust vari,
Ka esi cilvēks līdzās cilvēkiem.
Bet tā tas nav domāts —
Tevi starp salašņām grūst.
Ja bēdas tevi nomāc,
Ja gribi, lai dzīve tev rožaina kļūst,
Tad kopā metīsimies abi,
Un būs labi.
Kaut neesmu tev īsti līdzpilsonis,
Tev tomēr būšu krietns pavadonis,
Pa prātam tev tiks izdarīts it viss,
Tev būšu kalps, tev būšu sulainis.

FAUSTS

Bet kas par to man tev būs jāpilda?

MEFISTOFELIS

Līdz tam vēl laika diezgan daudz.

FAUSTS

Nē, nē! Ka tu tik mani neapšmauc!
Jo velns ir egoists, kas nedara
Neko par velti, bet kas citus slauc.
Tu noteikumu skaidri izsaki!
Ar šādu kalpu iet var visādi.

MEFISTOFELIS

Es š e i t tev kalpot apņemos
Un tavai varai pakļaušos,
Kad t u r mēs atkal tiksimies,
Tev kalpot man tad pienāksies.

FAUSTS

Ak, viņpasaule maz man rūp;
Ja pasaule šī drupās drūp,
Lai cita nāk, ja iespējams.
Š a i zemē mani prieki sārtojas,
Š ī saule apspīd manas ciešanas;
Ja man no šejienes ir jāšķiras,
Lai notiek tad, kas notikdams.
Vienalga man, vai citās ērās
Būs saule tikpat apaļa,
Vienalga man, vai viņās sfērās
Man augša tiks vai apakša.

MEFISTOFELIS

Kam dēdēt tev tad četrās sienās?
Nāc, salīgsim! tu šajās dienās
Ar prieku manas mākslas skatīsi
Un visu neapjausto matīsi.

FAUSTS

Ko spēj tu, nabags velns, ar visu burvju varu?
Tu nespēj apjēgt augšup vērstu cilvēkgaru.

Bet vai tev dzēriens ir, ko dzerot,
Sirds piepildījumu nemūžam nerod,
Vai tev ir sarkans zelts, ko tverot,
Kā dzīvsudrabs tas rokā izgaro,
Vai spēle, kurā neiegūst neko,
Vai meitene, kas man pie krūts
Jau citam mīļas acis taisa,
Vai gods, kas, slavas kalnos gūts,
Kā zibošs meteors zūd gaisā?
Man rādi augli, kas jau puvis, pirms to plūc,
Un kokus, kas ikdien no jauna apzaļojas!

MEFISTOFELIS

Šāds uzdevums nav tiešām grūts,
Ja vien tik drusku padarbojas.
Bet, mīļais draugs, ir arī laiks jau klāt,
Lai mierā mēs ko labu pabaudītu.

FAUSTS

Ja kādreiz apmierināts slinkumcisās krītu,
Tad vari līķautu man klāt!
Ja sejs mans taviem glaimiem ļaujas
Un atplaukst smaidā paštīksmā,
Ja ieslīgstu es baudu skaujās —
Tā diena lai man pēdējā!
Nu, derēsim!

MEFISTOFELIS

Tad līkop!

FAUSTS

Sitam saujās!
Ja kādreiz acumirklim teikšu:
Tu esi skaists, jel kavējies! —
Tad labprāt savas gaitas beigšu,
Tad tavas važas mani sies.
Lai skan pār mani nāves zvani,
Lai kalpība tev izbeidzas,
Lai pulkstenis man apstājas,
Lai bezlaicība apņem mani!

MEFISTOFELIS

Tik labi apdomā: es tevi gūšu.

FAUSTS

Lai tev pār mani pilna vaļa!
Tā nav nekāda dižošanās skaļa.
Ja apstāšos, tad vergs es būšu,
Vai tavs, vai cita — kāda man tur daļa!

MEFISTOFELIS

Tavs kalps jau šodien padevīgi
Tev doktordzīres gatavos,
Bet visupirms es pazemīgi
Tev dažas rindas izlūgšos.

FAUSTS

Tas pedants man vēl uzrakstīt to liks!
Vai tev ar vīra vārdu nepietiks?
Vai tiešām tas jau nava diezgan daudz,
Ka teiktais vārds man mūžu pieķēdētu?
Ja pasaule ar visām straumēm projām trauc,
Vai mani solījums lai noturētu?
Bet iedoma šī mūsos sēž kopš senatnes,
Un allaž pārdzimst tā no tēviem dēlos.
Ak, laimīgs tas, kas uzticību sirdī nes,
Nevienu upuri tas nenožēlos!
Bet pergaments, kur darīšana uzrakstīta,
Ir spoks, ar kuru visos bijāšana dzīta.
Vārds spalvā mirst pie darba šāda
Un valdīt sāk tik vasks un āda.
Ko ļaunais gars no manis cer?
Vai marmors, papīrs, pergaments tam der?
Vai rakstīt man ar kaltu, grifeli vai spalvu?
Vai darboties ar metāllējumiem?

MEFISTOFELIS

Kā vari tu līdz šādiem pārspīlējumiem
Gan aizrunāties karstu galvu?
Man pietiek ar jebkuru papīriņu.
Tu parakstīsies tur ar asins pilieniņu.

FAUSTS

Ja tas spēj apmierināt tavu dziņu,
Lai notiek, taisīšu šo kumēdiņu.

MEFISTOFELIS

Ir asins brīnišķīga sula.

FAUSTS

Tik nebaidies, ka mūsu paktu laužu!
Tā spēka straume, kura manī neiegula,
Ir tieši tas, ko solīdams es paužu.
Jo pārāk liels es biju uzpūties.
Man tagad tava sabiedrība laba.
Ir augstais gars no manis novērsies,
Un aizvērusies man ir daba.
Man pārtrūcis ir domu pavediens,
Sen riebj man zinātnības sapuvušais siens.
Tad juteklības dziļumos
Lai kvēlošās kaislības remdējam!
Tad mistiskos burvju ietērpos
Būs parādīties brīnumam!
Tad metīsimies laiku mutuļos,
Notikumu virpuļos!
Lai sāpes un baudas,
Smaidi un raudas
Mums mijas un laistās kā dimants tīrs:
Tik nerimtībā sevi apliecina vīrs.

MEFISTOFELIS

Tev mēru neesmu noteicis.
Ja tīk tev s k r i e n o t iekampt našķus,
Pa pilītei no katras blašķes,
Lai iet tev labumā it viss!
Tik grāb to ciet un nebēdā ne nieku!

FAUSTS

Jel saproti, te runa nav par prieku.
Es skurbai atdodos un sāpju baudām,
Un mīlas naidam, veldzējošām raudām,
Lai manas krūtis uzņem elpā plašā
Tās ciešanas, ko liktens tajās lej,
Jo to, kas piešķirts visai cilvēcei, —

To gribu izbaudīt es sevī pašā,
Lai viņas kalnus, dzīles gars mans tver,
Lai viņas priekus, bēdas dvēsle dzer,
Un tā mans Es lai plezdamies top viņas Es
Un beigās līdz ar viņu zūd no pasaules!

MEFISTOFELIS

Ak, tici man, kas gadtūkstošus nodzīvojis:
Šī ēsma cieta ir kā pliens.
No šūpuļa līdz kapam nav neviens
Šo veco rūgummīklu sagremojis.
Man tici, draugs, šo visumu
Ir Dievs pats sev tik radījis,
Viņš paturējis spožumu,
Mūs viņš ir tumsā iegrūdis,
Jums atstājis tik diennaktis.

FAUSTS

Es tomēr gribu!

MEFISTOFELIS

Lai tad būtu!
Par vienu gan tik sirds man trīs:
Ir māksla gara, laiks ir īss.
Lai ceļš jums nekļūtu par grūtu,
Jums vajdzīgs dzejnieks, kas jūs vārsmās kļauj,
Kas pušu plīst no iejutības
Un visas cēlās īpašības
Uz jūsu godaskausta krauj,
Lauvas drosmi,
Brieža ātrkājību,
Itālieša karstasiņu rosmi,
Ziemeļnieka izturību.
Lai viņš jums atklāj noslēpumu,
Kā cēlo savienot ar zemiskumu,
Tad jauneklīgā dziņā iegailēties
Un saskaņā ar plānu iemīlēties.
Ja šādu kungu iepazīt man laime plauktu,
Es to par Mikrokosma kungu sauktu.

FAUSTS

Bet kas tad esmu es? Tas, ko man priekšā nesi,
Tik māņi ir. Pats kronis man ir liegts,
Mans ilgojums man paliek neaizsniegts.

MEFISTOFELIS

Tu esi tikai tas, kas esi.
Liec galvā miljonsprogu parūkas,
Liec dučiem spilvenu zem pakaļas,
Tu vienmēr paliec tas, kas esi.

FAUSTS

To jūtu. Velti esmu vācis
Es visus gara dārgumus,
Jauns spēks man tādēļ plūst nav sācis,
Man dvēselē viss tukšs un kluss;
It visi mani ideāli
Mirdz bezgalībā tikpat tāli.

MEFISTOFELIS

Mans mīļais draugs, jūs redzat lietas
Tik tā, kā tās ir redzamas;
Mums gudrāk ar tām jāapietas,
Pirms dzīves prieki izbeidzas.
Pie joda! protams, rokas, kājas
Un galva, dirsa pieder tev;
Bet to, kas apkārt plivinājas, —
Kādēļ to nepievākt mums sev?
Ja sešus zirgus nopirkt varu,
Vai viņu spēks tad nebūs mans?
Tie ratus rauj ar pilnu sparu,
Var līdzi braukt kaut vesels klans.
Kam prātot vairs tad sētmalē?
Nāc! dosimies tik pasaulē!
Es teikšu tev: tāds aplam prātotājs
Kā lopiņš ir, ko dzenā vadātājs
Tik apkārt vien pa pliku lauku,
Viņš neredz blakus pļavu leknu, jauku.

FAUSTS

Nu ko?

MEFISTOFELIS

Vislabāk, ja mēs tūdaļ ietu.
Kas šī gan ir par moku vietu!
Vai dzīve mums to vien spēj dot
Kā sevi, citus garlaikot?
Ar to tiks galā kaimiņš tavs paties!
Kam gribi salmus kuļot mocīties?
To labāko, ko zini tu,
Tak neliešiem tu neteiktu.
Klau, gaitenī tur soļi skan!

FAUSTS

Šī laime nelaikā man smaida.

MEFISTOFELIS

Tas nabag puisis sen jau gaida.
Tā dvēsli veldzēt nāksies man.
Man vajg tik tava svārka, mices,
Tad tikšu es nu reiz pie šprices.

Pārģērbjas.

Lai parādās nu mani gara dotumi!
Mums pietiks pat ar stundas ceturksni,
Tad abi būsim ceļam gatavi!

Fausts prom.

MEFISTOFELIS

Fausta garajā tērpā

Tik nicini vien prātu, zinātni,
Šo cilvēka visstipro ieroci,
Lai zib tev apkārt māžu bars,
Lai vadā tevi maldu gars!
Lai drīzāk tu uz elli brauc! —
Tam liktenis ir devis garu,
Kas nemitīgi tālāk sauc,
Ar nevaldāmu tieksmes sparu
Šīs zemes priekiem pāri trauc.
To vazāšu caur dzīves brikšņiem,
Caur seklu nenozīmību,
Lai ķepurojas viņš pa slīkšņiem,
Un viņa trako nesātu
Lai vēl tik sakairina manas ēsmas!
Viņš velti lūgsies spirdzinošas vēsmas.

Un ja ar nebūtu viņš velnam pārdevies,
Viņš tik un tā reiz bojā ies!

Uznāk skolnieks.

SKOLNIEKS

Es esmu šeit tik brīdi īsu
Un ierodos pilns biklu trīsu.
Lai runāt man ar vīru ļauts,
Par ko es dzirdējis tik daudz!

MEFISTOFELIS

Par jūsu pieklājību man liels prieks.
Es esmu tikai parasts zinātnieks.
Vai jūs ar kaut kur citur esat iegriezies?

SKOLNIEKS

Es lūdzu jūs par mani rūpēties.
Es nāku ar labiem centieniem
Un pieklājīgiem līdzekļiem.
Mani māte negribēja īsti laist,
Bet mācīties tik ļoti sirds man kaist.

MEFISTOFELIS

Jūs esat atradis tad īsto vietu.

SKOLNIEKS

Es, jāatzīstas, labprāt projām ietu:
Šais mūros, šajos gaiteņos
Es visai laimīgs nejustos.
Šī ir tik gaužām šaura telpa,
Tik drūma tā, ka smok man elpa,
Un šajos solos man paties
Ne domāt tīk, ne klausīties.

MEFISTOFELIS

Pie visa ir tik jāpierod.
Tā arī bērns ne jau tūlīt
Ņem krūti, ko tam māte dod,
Bet tīksmi zīdīs viņš to rīt.
Tā arīdzan pie zinātnības krūts
Tik tad sāk patikt, kad to sūc.

SKOLNIEKS

Pie jūsu krūts es piekļaušos ar prieku;
Tik sakiet man — kā lai pie tās es tieku?

MEFISTOFELIS

Uz kuru pusi sliecas jūsu prāti,
Sev tādu izvēlieties fakultāti!

SKOLNIEKS

Es gribētu būt ļoti izglītots
Un visu, kas mums zemes virsū dots
Un debess telpā, aptvert dzīties,
Gan zinātni, gan arī dabu.

MEFISTOFELIS

Es novēlu jums visu labu;
Tik nevajag jums izsvaidīties.

SKOLNIEKS

Pie darba es ar dvēseli un miesu;
Tik ēdiens lai man nav par liesu,
Lai būtu arī izklaidēšanās
Man skaistās pavasara svētdienās.

MEFISTOFELIS

Bet laiks ir manta, ko var laiskums laupīt;
Tik kārtība jums mācīs laiku taupīt.
Mans dārgais draugs, jums iesaku
Vispirmām kārtām loģiku.
Tur gars tiks vareni jums dresēts
Un spāņu zābaciņos presēts,
Lai apdomīgāk tas arvien
Pa domu ceļu tālāk brien
Un nesāk šķērsām streipuļot
Un šurp un turp malduguļot.
Un tad jums mācīs kādā dienā,
Ka tas, ko vienā paņēmienā
Ikkatrs allaž darījis, —
Tas jādara: viens! divi! trīs!
Gan jāatzīst, ka domu fabrika,
Tā ir tikpat kā raibas drēbes aušana:

Ar kāju piemin — tūkstoš pavedienu vijas,
Un kuģīši, šurp turpu šaudīdamies, mijas,
Viss skrien un zib un krāsās laistās,
Viens piesitiens — un tūkstoš saikņu saistās.
Nāk filosofs un pierāda —
Tā lieta, lūk, ir šitāda:
Ja viens ir tā un otrs tā,
Tad trešais, ceturtais ir tā.
Ja pirmais, otrais nebūtu,
Ko tad mēs tālāk iesāktu?
Un skolnieki to slavē visvisādi,
Kaut audēji nav kļuvuši nekādi.
Kas dzīvi grib pazīt un aprakstīt,
Tas cenšas garu ārā dzīt,
Tam visas daļas ritinās raiti,
Nejūt diemžēl tik garīgo saiti.
Encheiresis naturae to ķīmija sauc
Un nezina pati, ko kopā jauc.

SKOLNIEKS

Es jūs ne visai izprotu.

MEFISTOFELIS

Tur vajag prātu skolotu,
Jums jāmācās ir visu reducēt
Un, kā pienākas, klasificēt.

SKOLNIEKS

Man galvā maļas stulbais prāts,
It kā tur grieztos dzirnu rats.

MEFISTOFELIS

Un tad, kad šitās lietas apgūtas,
Jums jāķeras pie metafizikas,
Lai dziļdomīgi jums izteikties ļaujas,
Kas cilvēka smadzenēs neiekļaujas;
Kas ieiet tajās vai neieiet,
To vajag ar vārdu turēt ciet.
Bet pagaidām šo pusgadu
Jums jāaprod ar kārtību.
Jums dienā piecas stundas būs,
Tās tad nu apmeklēsit jūs.
Jums nāksies iepriekš konspektēt,

Ik paragrāfu izstudēt,
Tad varēsit ar prieku konstatēt,
Ka lekcijā ir viss kā grāmatā;
Tik čakli rakstiet, rakstiet tā
Kā svētā gara diktātā!

SKOLNIEKS

Šī atziņa lai zeltā kalta,
Lai lemts pie tās mums visiem tikt!
Jo to, kas rakstīts melns uz balta,
Mēs droši varam somā likt.

MEFISTOFELIS

Tik izvēlieties fakultāti!

SKOLNIEKS

Uz tiesas zinībām vien nenesas man prāti.

MEFISTOFELIS

To ļaunā ņemt jums nevaru nekādi,
Es pazīstu šo zinātni.
Gan tiesības, gan likumi
Kā sērga mūžam pārmantojas
Un vazājas no paaudzes uz paaudzi
Un malu malās sasakņojas.
Prāts neprāts top, un labdarība — nasta;
Kāds lāsts šis senču mantojums!
Kur tiesības, kas dzimušas ar mums?
Uz to vēl atbilde nav rasta.

SKOLNIEKS

Nu dziļa kļūst man izpratne,
Cik pretīga šī zinātne.
Varbūt man studēt teoloģiju?

MEFISTOFELIS

To gan jums ieteikt nevaru.
Tik maldinošas ir šīs zinības,
Tik bezgal daudz ir tajās apstrīdama,
Un vēl jo vairāk indes apslēptas,
Kas grūti ir no zālēm atšķirama.
Vislabāk šeit tik vienu klausīties,
Uz skolotāja vārdiem paļauties.

Un vispār — turieties pie vārda!
Tad nenāks šaubu gars, kas ārda
To namu, ko ar prātu uzceļam.

SKOLNIEKS

Bet tur, kur vārds, ir jābūt jēdzienam.

MEFISTOFELIS

Ne vienmēr vārdi jēdzieniem ir java;
Jo tieši tur, kur nojēguma nava,
Mēs īstā brīdī vārdu atrodam.
Ar vārdiem varam disputēt,
Ar vārdiem sistēmu uzbūvēt,
Mēs vārdiem svēti ticēt spējam,
No vārda it ne burts nav izdeldējams.

SKOLNIEKS

Es aizkavēju jūs, to zinu.
Jel piedodiet, es aiziešu tūlīt.
Bet vai vēl nevarat par medicīnu
Man kādu vārdu pasacīt?
Ir laika skrējiens varen ašs,
Un lauks, ak Dievs! ir pārāk plašs.
Ja gudrs vīrs ko priekšā pateicis,
Viss pamazām kļūst skaidrs kā uz delnas.

MEFISTOFELIS

pie sevis

Man sausais tonis apnicis,
Nu spēlēšu es atkal velnu.

Skaļi.

Ja apzināties savu sūtību,
Nav grūti izprast medicīnas būtību;
Jūs izstudējat lielo, mazo pasauli,
Tad Dieva ziņā atstājat šo pekeli.
Ir veltīgi, ka visu zinātniski sverat.
Kam vajadzīgs ir darbs tik gauži tīrs?
Bet ja jūs acumirkli tverat,
Tad esat īstais vīrs.
Jums augums glīts — tam nepiesieties —
Jums dūša ir un lunkanums,
Ja tik uz sevi paļausieties,

Tad citi paļausies uz jums.
Tad sievietes jums ļausies rāmi;
Ir viņu tūkstoš ak! un vai!
No mūžības līdz mūžībai
No viena punkta dziedināmi;
Ja puslīdz pieklājīgs jūs būsit,
Tās visas sev zem segas gūsit.
Ir titulam vispirms tās jāpārliecina,
Ka jūsu māksla pārāka par citām.
Un tad ar joni jums tās jāiepriecina,
Līdz jūtat viņu sirdis straujāk sitam,
Jums jāprot pulsiņu tām paspaidīt
Un, blēdīgi un bezbēdīgi smaidot
Un ugunīgus skatus raidot,
To slaidos gurnus apčamdīt.

SKOLNIEKS

Tas labāk rādās jau! Kā koša dzīparvija.

MEFISTOFELIS

Draugs, pelēka ir visa teorija,
Un zaļš tik dzīves zelta koks.

SKOLNIEKS

Man kā uz Ēdeni nu atvēries ir logs.
Vai drīkstu jūs vēl citreiz apgrūtināt?
Man gribētos vēl daudz ko vairāk zināt.

MEFISTOFELIS

Ko spēšu, darīšu labprāt.

SKOLNIEKS

Bet pirms es projām aizeju,
Jums došu savu studentgrāmatu,
Lai jūs tur kaut ko ierakstāt.

MEFISTOFELIS

Bet lūdzu.

Raksta un atdod atpakaļ.

SKOLNIEKS

lasa

Eritis sicut Deus scientes bonum et malum.

Goddevīgi aizver un atvadās.

MEFISTOFELIS

Tik seko šim teicienam vecam un čūskai, krustmātei manai,
Reiz tev šai dievlīdzībā jānāk būs drebēšanai.

Fausts uznāk.

FAUSTS

Kurp ejam?

MEFISTOFELIS

Kurp vien tīk. Mēs redzēsim
Gan mazo, gan ar lielo pasauli
Un, pētījot šo paaudzi,
Mēs pilnam kursam cauri izbrauksim.

FAUSTS

Bet dzīves rozes maigas, sārtas,
Tās nepiestāv pie manas bārdas.
Nav lemts šim pasākumam izdoties;
Man pasaulē ir grūti iejusties.
Es citu priekšā jūtos sīks
Un mazs, un gaužām nevarīgs.

MEFISTOFELIS

Mans mīļais draugs, šo čaulu nost ja kratīsi,
Uz sevi paļausies, tad dzīvot pratīsi.

FAUSTS

Kā projām tiksim mēs no mājas?
Kur zirgi, rati, kučieris?

MEFISTOFELIS

Mums jāizklāj tik mētelis,
Lai tas pa gaisiem lidinājas.
Lai cik tev diži ceļa plāni,
Tev līdz nav jāņem čemodāni.

Mazlietiņ ugunsstrāvas mūs no zemes šīs
Uz augšu pacels debesīs
Un projām nesīs lidojumā raitā;
Tev vēlu laimes jaunā dzīves gaitā!

AUERBAHA PAGRABS LEIPCIGĀ

Jautru puišu dzīres.

FROŠS

Neviens negrib dzert? Neviens negrib smiet?
Gan mācīšu jūs atkal diet!
Jūs šodien tā kā slapji salmi,
Kā vecenes, kam jādzied psalmi.

BRANDERS

Skābs esi tu; vairs nejūt tavu būtību,
Nevienu muļķību, nevienu cūcību.

FROŠS

izlej viņam vīna glāzi uz galvas

Tad saņem tās!

BRANDERS

Tu esi lops!

FROŠS

To gribējāt, es neesmu skops!

ZĪBELIS

Kas ķildojas, to ārā sviediet!
Ar pilnu krūti riņķa dziesmu dziediet!
Tad dziedāsim to riņķa dziesmu...

ALTMAIERS

Va vējš!
Kam vate ir? Tas ķēms man ausis pušu plēš.

ZĪBELIS

Kad visas pagrabvelves trīc,
Tad nezini, vai vakars, rīts.

FROŠS

Kam kaut kas nepatīk, lai tas tad aiziet protas!
A! tara lara dā!

ALTMAIERS

A! tara lara dā!

FROŠS

Nu rīkles uzskaņotas.

Dzied.

Tā svētā Romas imperija,
Kā tā vēl kopā turas?

BRANDERS

Tā draņķa dziesma! Politiska dziesma!
Tā dziesma pelēka. Lai Dievam slava,
Jums jāgādā par Romas imperiju nava!
Par ieguvumu uzskatīt to vari,
Ka ķeizars neesi un kanclers arī,
Bet glāzīti lai labāk iemestu,
Mēs ievēlēsim pāvestu.
Jūs zināt,\ kādu īpašību
Mēs apsveiksim ar atzinību.

FROŠS

dzied

Celies spārnos, lakstīgala,
Mīļoto sveic tālā malā!

ZĪBELIS

Par mīļoto es dzirdēt negribu!

ZĪBELIS

Ar buču es tai sūtu sveicienu!

Dzied.

Atver logu naksniņā!
Mīļais gaida dārziņā.
Aizver logu rītiņā!

ZĪBELIS

Apklusti šai brītiņā!
Par visu pateicos, ko tu man devi.

Tā mani piešmauca, tā piešmauks arī tevi.
Lai spoks par mīļāko tai piesitas
Un krustcelēs ar viņu lakstojas!
Lai āzis vecs tai labunakti blēj,
Kad tas no Bloka kalna mājup skrien, ko spēj!
Jauns puisis, brašs un stalts kā stabs,
Ir šitam skuķim pārāk labs.
Es lai tai teiktu laburītu?
Es viņai logus izdauzītu!

BRANDERS

sizdams uz galda

Jel uzklausiet! Jel uzklausiet,
Jūs, kas šeit esat vienuviet!
Starp mums ir iemīlējušies,
Un tiem par godu pieklāsies,
Ka labnakts dziesma vaļā iet!
Ar svētu pacilājumu
Jūs dziediet piedziedājumu!

Dzied.

Reiz bija žurka pagrabā,
Tā speķi vien tik rija
Un vēderiņa resnumā
Kā Mārtiņš Luters bija.
Tad ķēkša indi izlika,
Un žurkai smagi palika
Kā mīlestības mokās.

KORIS

gavilēdams

Kā mīlestības mokās.

BRANDERS

Tā visus pakšķus skrāpēja,
No visām peļķēm dzēra,
Tai iekšās dikti sāpēja,
Tā savu asti ķēra;
Bet tas vairs maz ko līdzēja,
Un žurka žēli pīkstēja
Kā mīlestības mokās.

KORIS

Kā mīlestības mokās.

BRANDERS

Kad žurkas stunda nosita,
Tā ķēķī iekšā skrēja,
Pie pavarda tā nokrita
Un vairāk nepīkstēja.
Smej ķēkša: Speķis jāatriebj!
Ir žurkai ķepas jāatstiepj
Kā mīlestības mokās.

KORIS

Kā mīlestības mokās.

ZĪBELIS

Kā nelgas gavilēt nu sāka!
Tad tā nu gan ir liela māka
Ar indi žurkas nomaitāt!

BRANDERS

Tu gribi viņas audzināt?

ALTMAIERS

Tik klausies šajā dumjā turkā!
Tam biszāles es novēlu;
Viņš vienā nosprāgušā žurkā
Redz savu spoguļattēlu.

Uznāk Fausts un Mefistofelis.

MEFISTOFELIS

Nu beidzot manā aizgādībā
Tu tiksi jautrā sabiedrībā,
Tad redzēsi, cik dzīvot viegli.
Ikdien te svētkus svin, skan dziesmas, smiekli.
Tiem prāta maz, bet omas labas,
Tie bezrūpīgi ir pēc dabas,
Tie katrs šauru riņķa deju dej,

Kā jauni runči astes slej.
Ja krodzinieks tiem dod uz krīta,
Tiek visa nakts tā pavadīta.

BRANDERS

No ceļa tie būs tikko ieradušies,
Un tādēļ tie tik dīvaini ir apģērbušies:
Tie šeit kopš brīža neilga.

FROŠS

Tā gan! Lai slavēta ir mana Leipciga,
Tā maza Parīze, un tai ir savi ļaudis.

ZĪBELIS

Kas viņi, to vis nepasacīšu.

FROŠS

Tik palaid mani! gan pie pilnas glāzes,
Kad pārmītas būs dažas frāzes,
Es viņu noslēpumu bruņas lauzīšu.
Tie, liekas, nāk no dižciltīga nama,
To skatos augstprātība izjūtama.

BRANDERS

Tie — tirgus saucēji, es deru!

ALTMAIERS

Varbūt.

FROŠS

Es viņus pakutināt ceru.

MEFISTOFELIS

Faustam

Ir lielība pret velnu akla,
Tā skan, kad velns jau sēž uz kakla.

FAUSTS

Labvakar, kungi!

ZĪBELIS

Sveiki! Lai jums labi klājas!

Klusām, iesāņus aplūkodams Mefistofeli.

Ko klibo tas uz vienas kājas?

MEFISTOFELIS

Vai atļauts arī mums šeit piemesties?
Ja arī dzērieni te slikti,
Par sabiedrību varam priecāties.

ALTMAIERS

Jūs izvēlīgs gan esat dikti.

FROŠS

Jūs laikam vēlu iznācāt no Ripahas?
Vai jūs ar Hansa kungu ēdāt vakariņas?

MEFISTOFELIS

Par viņu man jums šoreiz nav nekādas ziņas;
Tai vietai garām braucām mēs bez apstājas.
Kad viņreiz mums tur jāiegriežas bija,
Viņš daudz par saviem brālēniem mums pastāstīja.

ALTMAIERS

klusām

Viņš daudz ko zin!

ZĪBELIS

To nevar ķert ar mušpapīru.

FROŠS

Gan redzēšu, kas tas par vīru!

MEFISTOFELIS

Ja nemaldos, tad dzirdējām nupat
Mēs vingras balsis kora dziesmu dziedot?

Kāds prieks, ka jūs tik braši dziesmojat!
Šīs velves spēj ik notij skanīgumu piedot.

FROŠS

Jūs varbūt esat virtuozs?

MEFISTOFELIS

Ak nē! ir griba gan, bet kas man prasmi dos!

ALTMAIERS

Lai jautrā oma neaprimtu,
Mums dziesmu dziediet!

MEFISTOFELIS

Kaut vai simtu!
Mēs tikko bijām Spānijā,
Šai vīna, dziesmu zemē skaistajā.
Dzied.

Reiz karalim bij blusa,
Bij blusa varena —

FROŠS

Tik paklau! Blusa! Vai jel kāds to dzirdējis?
Ir blusa maktens kukainis.

MEFISTOFELIS

dzied

Reiz karalim bij blusa,
Bij blusa varena,
Tam sirds pret viņu kusa
No liela maiguma.
Viņš skroderi šurp sauca
Tai drēbes šūdināt,
Tai pirkstos riņķus mauca,
To lika izrotāt.

BRANDERS

Lai skroderim darbs labi sokas!
Lai piegrieztnes viņš ievēro

Un ģērbu smalki piemēro,
Ka pēcgalā tas nemet krokas!

MEFISTOFELIS

Nu samtā tā un zīdā
Un zeltā zaigoja
Un nelīda vairs grīdā,
Bet apkārt staigāja,
Tā galma dāma kļuva,
Tai visi radi ar
Sev augstus godus guva
Un kungus spēlēt var.

Un visus galma ļaudis
Nu blusas kož un dzeļ,
Vēl nav tās ārā skaudis
Neviens, kaut visi peļ,
Nav brīv tās trenkāt, spaidīt,
Kad labpatīk tām kost.
Mums netīk ilgi gaidīt,
Mēs viņas spiežam nost.

KORIS

gavilēdams

Mums netīk ilgi gaidīt,
Mēs viņas spiežam nost.

FROŠS

Bravo! Bravo! Tas skaisti bij paties!

ZĪBELIS

Un šitā katrai blusai ies!

BRANDERS

Ja niez, tad palīdzēt var terpentīns!

ALTMAIERS

Lai dzīvo brīvība! Lai dzīvo vīns!

MEFISTOFELIS

Es labprāt iedzertu, lai godinātu brīvi,
Ja jūsu vīni nebūtu tik sīvi!

ZĪBELIS

Kā vienreiz laidīšu ar šķīvi!

MEFISTOFELIS

Es baidos tik, ka krodzinieks būs pikts;
Es citādi jūs labprāt pacienātu
Ar mūsu mantu, pagrabā sen krātu.

ZĪBELIS

Tik dodiet šurp! kas gan tur slikts?

FROŠS

No laba vīna dziesmas kļūs vēl priecīgākas.
Tik dodiet porcijas, kā nākas;
Jo ja mums jānovērtē ir,
Jums kārtīgs malks mums jāpiešķir.

ALTMAIERS

Vai labs, vai slikts — to met tik iekšā!

MEFISTOFELIS

Man pagādājiet urbi!

BRANDERS

Tas brīnišķīgi!
Jums mucas tepat durvju priekšā?

ALTMAIERS

Aiz sienas tur ir krodziniekam darbarīki.

MEFISTOFELIS

paņem urbi
Frošam

Nu sakiet — ko jūs gribat nobaudīt?

FROŠS

Kā saprast to? Vai tad var izmeklēties?

MEFISTOFELIS

Ikkatrs drīkstat izvēlēties.

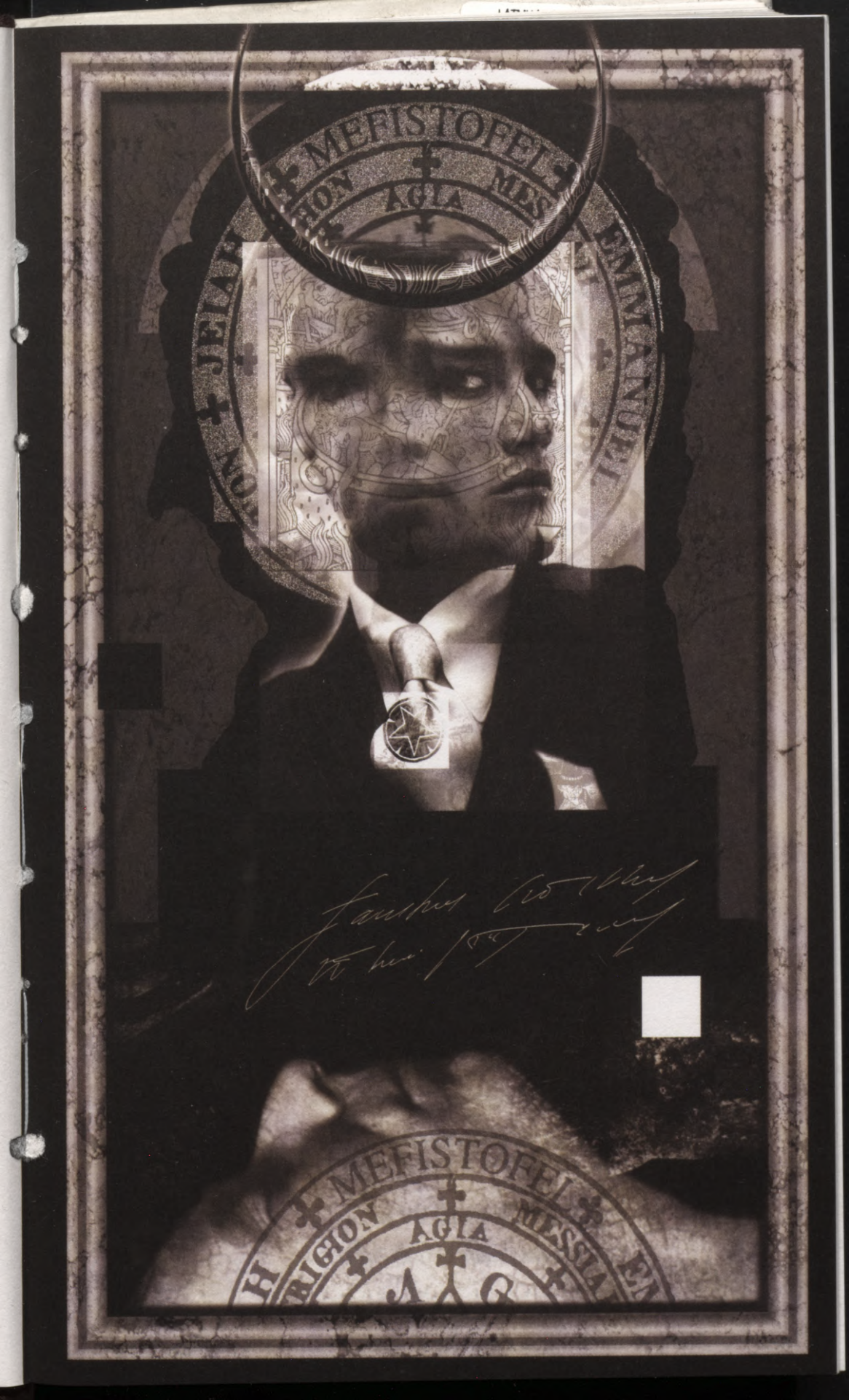
MEFISTOFEL
AGLA
MESSIA
EMMANUEL
MEFISTOFEL
AGLA
MESSIA

FAUSTS

Tā diena lai man pēdējā!
Nu, derēsim!

MEFISTOFELIS

Tad līkop!

ALTMAIERS

Frošam

Aha! tu sāc nu siekalas jau rīt.

FROŠS

Ja izvēlēties drīkst, man dodiet Reinas vīnu!
Ir tēvuzemes manta labākā, to zinu.

MEFISTOFELIS

ieurbdams tur, kur sēd Frošs, malā caurumu

Man vajag mazliet vaska — korķus uztaisīt.

ALTMAIERS

Viņš domā kumēdiņus dzīt.

MEFISTOFELIS

Un jūs?

BRANDERS

Man šampanieti iekšā laisti,
Tik skaties, lai viņš muzierē man skaisti!

MEFISTOFELIS

urbj; kāds cits pa to laiku uztaisījis vaska aizbāžņus un aizbāž caurumus.

BRANDERS

No svešā nevaram mēs sevi pasargāt,
Ne visu tēvuzemē dabūsi.
Īsts vācu vīrs ciest nevar francūzi,
Bet viņu vīnus dzer labprāt.

ZĪBELIS

Mefistofelim, tuvojoties viņa vietai

Es, jāatzīstas, skābo nevēlos,
Man dodiet glāzi īstā saldā!

MEFISTOFELIS

Būs tūdaļ tokajietis galdā.

ALTMAIERS

Nē, kungi, kad es jūsos noraugos,
Tad redzu, ka jūs tikai zobojaties.

MEFISTOFELIS

Jel nē! Ko solījām, tas viss ir patiess.
Ja mums ir šādi cēli viesi —
Kā varam būt mēs nepatiesi?
Jums kādu vīnu piedāvāt?

ALTMAIERS

Vienalga! Dzeršu, ko vien liesi.

Kad visi caurumi ir izurbti un aizbāzti,

MEFISTOFELIS

ar dīvainiem žestiem

Ir ogas vīnkokā!
Ir sula vīnogā!
Ja vīnogas kokā rod,
Lai koka galds vīnu dod!
Kas dabu urbj līdz dziļumiem,
Tas ticēs arī brīnumiem.
Nu korķus ārā izvilkt drīkst.

VISI

kad izvelk aizbāžņus un katram glāzē tek prasītais vīns

Ak, kādas strūklakas mums līst!

MEFISTOFELIS

Tik skatieties, ka zemē nenolīst!

Visi atkal un atkal dzer.

VISI

dzied

Mums ir tik lopiski labs prāts
Kā pieci simti cūkām!

MEFISTOFELIS

Ir tauta brīva, neiekļaut to normās!

FAUSTS

Vai projām jādodas nav mums?

MEFISTOFELIS

Vēl paskatīsim, kādās formās
Var parādīties lopiskums.

ZĪBELIS

dzer neuzmanīgi, vīns izlek zemē un pārvēršas liesmā

Deg elle! Uguns! Glābiet! Briesmas!

MEFISTOFELIS

apvārdodams liesmu

Nu mitējieties, manas liesmas!

Puišiem.

Tā šoreiz bij tik šķīstīšanās uguns.

ZĪBELIS

Pa purnu dabūsiet! Jums te nav jālej čuguns!
Jūs kauksiet drīz man kā uz iesma!

FROŠS

Ļauj vēlreiz mums to izbaudīt!

ALTMAIERS

Varbūt mēs teiksim, lai viņš projām tinas.

ZĪBELIS

Ko? Šitas kundziņš uzdrošinās
Ar mums te savus jokus dzīt?

MEFISTOFELIS

Jel klusē, vecā vīnamuca!

ZĪBELIS

Slotaskāts!
Tu vēl te rupji lamāsies?
Nu pagaidi! Nu kautiņš vaļā ies!

ALTMAIERS

izvelk vienu aizbāzni no galda, viņam pretī sitas uguns

Es degu! Es degu!

ZĪBELIS

Tā žurka sitama!
Tam dunci ribās! Viņš ir ārpus likuma!

Viņi izvelk nažus un iet virsū Mefistofelim.

MEFISTOFELIS

ar nopietnu žestu

Lai nošķīst uguns sārts!
Lai nošvirkst viltus vārds!
Lai mainās cilvēkprāts!

Viņi izbrīnā cits citu uzlūko.

ALTMAIERS

Kur esmu? Kas par skaistu zemi!

FROŠS

Vīnkalni! Vai paties?

ZĪBELIS

Un vīnogas!

BRANDERS

Viss zaļš un vējā līgojas!
Ek, ķekari! Tik rokā ņemi!

Satver Zībeli aiz deguna. Pārējie savā starpā dara tāpat un paceļ nažus.

MEFISTOFELIS

kā pirmīt

Māns, beidz ņirbēt burvju lokā!
Un iegaumējiet, velns kā jokojas!

Pazūd ar Faustu, puiši atsprāgst cits no cita.

FROŠS

Vai tas tavs deguns?

ALTMAIERS

Ko?

ZĪBELIS

Kas šite spokojas?

BRANDERS

Zībelim

Un tavējais ir manā rokā!

ALTMAIERS

Šķiet, elles liesmas nu ir dzēstas!
Kur krēsls? Man ir jāpsēstas!

FROŠS

Mums laikam greizi izgāja.

ZĪBELIS

Ka tāds tas ķēms, kas to gan zināja?
Bet tagad labi neklāsies šim burvim!
Kur ir viņš?

ALTMAIERS

Tikko redzēju, kā izjāja
Uz mucas viņš pa pagrabdurvīm — —
Man kājas smagas tā kā svins.

Pagriezdamies pret galdu.

Vai te vēl būtu kaut kur vīns?

ZĪBELIS

Kaut šito blēdi pērkons spertu!

FROŠS

Man likās, ka es vīnu dzertu.

BRANDERS

Tas zvērs mums tika pārāk stulbi medīts.

ALTMAIERS

Nu saki vēl, lai brīnumiem vairs netic!

RAGANU VIRTUVE

Uz zema pavarda liels katls virs uguns. Tvaikos, kas no tā paceļas, rādās dažādi tēli. Kāda mērkaķe sēž pie katla, smalsta putas un skatās, lai neiet pāri. Mērkaķis ar mazuļiem sēž blakus un sildās.
Pie sienām un griestiem
visdīvainākie raganu piederumi.

Fausts. Mefistofelis.

FAUSTS

Man pietiek ar šo trako buršanos!
Vai apsoli, ka izveseļošos
Šais ārprātības biezokņos?
Vai padomu lai prasu vecai raganai?
Vai elles dziras mutuļos
Būs atdzimt manai jaunībai?
Vai cita it nekā tev nav, kas jaunu dara?
Jau zudis man ir katrs cerībstars.
Vai nav kāds balzams, atradis ko cilvēkgars
Vai raudzējusi dabas brīnumvara?

MEFISTOFELIS

Mans draugs, tev viegli spriest ir tā!
Gan ir tāds dabas līdzeklis, kas jaunu dara;
Tik tas ir citā grāmatā,
Un nodaļa tā diezgan gara.

FAUSTS

To gribu zināt.

MEFISTOFELIS

Labi! Lai to gūtu
Bez naudas, ārstiem un bez pesteļiem,
Tev nāksies darīt darbu grūtu,
Tev rušināties būs pa tīrumiem,

Lai šaurā lokā ieslēgts ir tavs prāts!
Lai apģērbs tavs no nātnas drēbes taisīts!
Lai ēdiens tev ir dabīgs, nesamaisīts!
Ar lopiem kopā dzīvot sāc,
Pats mēslo tīrumu, kur ražu vāc!
Man tici, līdzekļiem var šādiem
Ikkatrs jaunāks kļūt par astoņdesmit gadiem!

FAUSTS

Es neesmu to radis. Es pēc cita slāpstu,
Man negribas ņemt rokā lāpstu,
Es neesmu radis šādai šaurībai.

MEFISTOFELIS

Tad tomēr talkā jānāk raganai.

FAUSTS

Bet kādēļ tieši šitai vecenei!
Vai pats tu nevari to dziru brūvēt?

MEFISTOFELIS

Es pats? Nu gan tu, mīļais, smej!
Es varu pa šo laiku tūkstoš tiltu būvēt.
Ne tikai māksla, zinātnība,
Tur vajadzīga pacietība.
Ir gadiem jārūgst dzērienam,
Tik laiks dod spēku rūgumam.
Šāds darbs ir allaž ķēpīgs bijis,
Tur ir ko galvu palauzīt.
Gan velns to viņai iemācījis,
Bet pats to neprot uztaisīt.

Ieraudzīdams dzīvniekus.

Lūk, kāda smuka ģimene!
Šis te ir kalps, tā — kalpone!

Zvēriem.

Kur sastopama saimniece?

ZVĒRI

Apkārt braukā
Naksniņā jaukā
Pa skursteni laukā.

MEFISTOFELIS

Cik ilgi mēdz tā blandīties?

ZVĒRI

Kamēr pie uguns sildāmies.

MEFISTOFELIS

Faustam

Kā patīk tev šie maigie lopiņi?

FAUSTS

Tie man tik pretīgi, cik vien var iedomāties!

MEFISTOFELIS

Nē, nē, ar viņiem sarunāties
Man tiešām ir tik tīkami!
Zvēriem.
Nu sakiet, elles radības, —
Ko ņematies šai katlā maisīt?

ZVĒRI

Mums nākas nabagviru taisīt.

MEFISTOFELIS

Tad gan jums daudz ir publikas.

MĒRKAĶIS

glauzdamies Mefistofelim klāt

Jel *kauliņus ņem,*
Man laimestu *lem,*
Lai bagāts es kļūtu!
Tik grūti *man iet,*
Ar naudu, man šķiet,
Man *prāts arī būtu.*

MEFISTOFELIS

Ja loterijā spēlēt spētu pērtiķis,
Cik laimīgs būtu viņš un pārticis!

Mazie mērkaķīši, kas pa to laiku rotaļājušies ar lielu lodi, izrāpina to laukā.

MĒRKAĶIS

Šī pasaule,
Šī staigule.
Tā krīt un ceļas,
Tā ātri plīst
Un drupās šķīst,
Jo tukša veļas.
Tā spoži spīd,
Un mums ikbrīd
Tā acīs dzeļas.
Tās pavadā,
Dēls, nestaigā:
Bēdz no šīs skuķes,
No māla tā,
Un paliek suķes.

MEFISTOFELIS

Kas tas par sietu?

MĒRKAĶIS

nocelļ to zemē

Ja zagt tu ietu,
Es tūdaļ manītu.

Pieskrien pie mērkaķes un liek tai skatīties cauri.

Skaties caur sietu!
Šo zagli tu sietu,
Ja tu to nosauktu.

MEFISTOFELIS

tuvodamies ugunij

Kas ir šis pods?

MĒRKAĶIS UN MĒRKAĶE

Ak, elles sods!
Viņš nezin, kas šis pods,
Viņš nepazīst šo podu!

MEFISTOFELIS

Lops tu nešķīstais!

MĒRKAĶIS

Šo vēdekli tev dodu,
Un te tev sēžamais!

Apsēdina Mefistofeli.

FAUSTS

kurš pa šo laiku stāvējis spoguļa priekšā, gan tam tuvodamies, gan no tā attālinādamies

Ko redzu es? Kāds debess tēls
Man rādās šajā burvju spogulī!
Dod, mīla, savus spārnus, lai es kvēls
Turp lidotu, kur mājo būtne šī!
Kad neraugos uz viņu iztālēm,
Bet tuvāk pieeju pie spoguļstikla,
Tad viņu aizklāj it kā viegla migla —
Šo skaistāko no visām sievietēm.
Vai iespējams šāds skaistums sievišķīgs?
Tā atgūlusies dus tik cēli tikla
Kā debess gaismas svētums dievišķīgs.
Vai zemes virsū atrodams gan tas?

MEFISTOFELIS

Nu jā, ja Dievs cieš sešas dienas radībmokas
Un pats aiz prieka plaukšķina tad rokas,
Tur kaut kam jēdzīgam ir jārodas.
Tu vari šoreiz acīm ar to mieloties;
Tev kādreiz uzošņāšu šādu dārgumiņu,
Būs laimīgs, kam ar gudru ziņu
Kā līgavu to pārvest izdosies!

Fausts nepārtraukti raugās spogulī. Mefistofelis, staipīdamies krēslā un rotaļādamies ar vēdekli, turpina runāt.

Šeit sēžu es kā karalis uz troņa,
Man scepteris jau ir, trūkst tikai kroņa.

ZVĒRI

kas līdz šim veikuši visvisādas dīvainas izdarības, skaļi klaigādami, atnes Mefistofelim kroni

Vai mums, taviem biedriem,
Ar asinīm, sviedriem
Šo kroni tev līmēt?

Viņi neveikli darbojas ap kroni un pārlauž to divos gabalos, ar kuriem lēkā apkārt.

Nu noticis tas,
Kam jānotiekas,
Mēs protam jau rīmēt —

FAUSTS

pret spoguli

Ak vai! kā man tas ausīs griežas!

MEFISTOFELIS

norādīdams uz zvēriem

Pat man tos klausīties nav īstas omas.

ZVĒRI

Ja labi mums sviežas,
Ja raiti viss griežas,
Tur iznāk pat domas!

FAUSTS

tāpat kā pirmīt

Man krūtīs deg un galva plīst!
Šeit kavēties ir bezjēdzīgi!

MEFISTOFELIS

ar to pašu žestu

Vismaz mums taču jāatzīst,
Ka dzejnieki tie vaļsirdīgi.

Katls, ko mērkaķe pametusi novārtā, sāk iet pāri; rodas liela liesma, kas sitas ārā pa skursteni.
Ragana ar šausmīgu bļāvienu caur liesmu nobrauc lejā.

RAGANA

Au! Au! Au! Au!
Ir katls pāri gājis jau!
Vai te neviena lopa nav?
Kas nu par skādi!

Ieraudzīdama Faustu un Mefistofeli.

Kas šitie tādi?
Kas jūs te tādi?

Ko meklējāt?
Kā iekļuvāt?
Lai uguns spožs
Jums kaulos kož!

Iegrūž putu smeļamo karoti katlā un šļakstina liesmas pret Faustu, Mefistofeli un zvēriem.

Zvēri smilkst.

MEFISTOFELIS

apgriezdams otrādi vēdekli, ko tur rokā, un sizdams ar to pa burkām un podiem

Lai jūk! lai šķīst!
Lai putra līst!
Lai stikls plīst!
Tu ragana!
Lai tava meldija
Tiek taktī turēta!

Raganai ar dusmām un šausmām atkāpjoties.

Vai mani pazīsti no darbiem šiem,
Vai pazīsti tu savu pavēlnieku?
Es tevi līdz ar taviem mērkaķiem
Nu miltos samalšu kā nieku!
Vai respekta tev nav no vamža sarkanā?
Vai gaiļa spalvas neliecina daudz?
Vai būs man tev šai sakarā
Savs godavārds vēl jānosauc?

RAGANA

Kungs, piedodiet, ka jūs tik skarbi sveicināju!
Bet neredzu es jūsu zirgakāju.
Un kur ir jūsu kraukļi abi?

MEFISTOFELIS

Tev šoreiz piedodu, nu labi;
Ir tiešām gadi aizsteigušies,
Kopš neesam mēs redzējušies.
Ir arī velnu skārusi tā kultūra,
Kas visu pasauli nu aplaiza;
Šķiet ziemeļzemju fantomi jau neparasti;
Kur šodien vairs tu redzi ragus, nagus, asti?
Un kas uz kāju attiecas, ko nevar aizstāt,
Bet kas man sabiedrībā kaitētu, kā zinu,

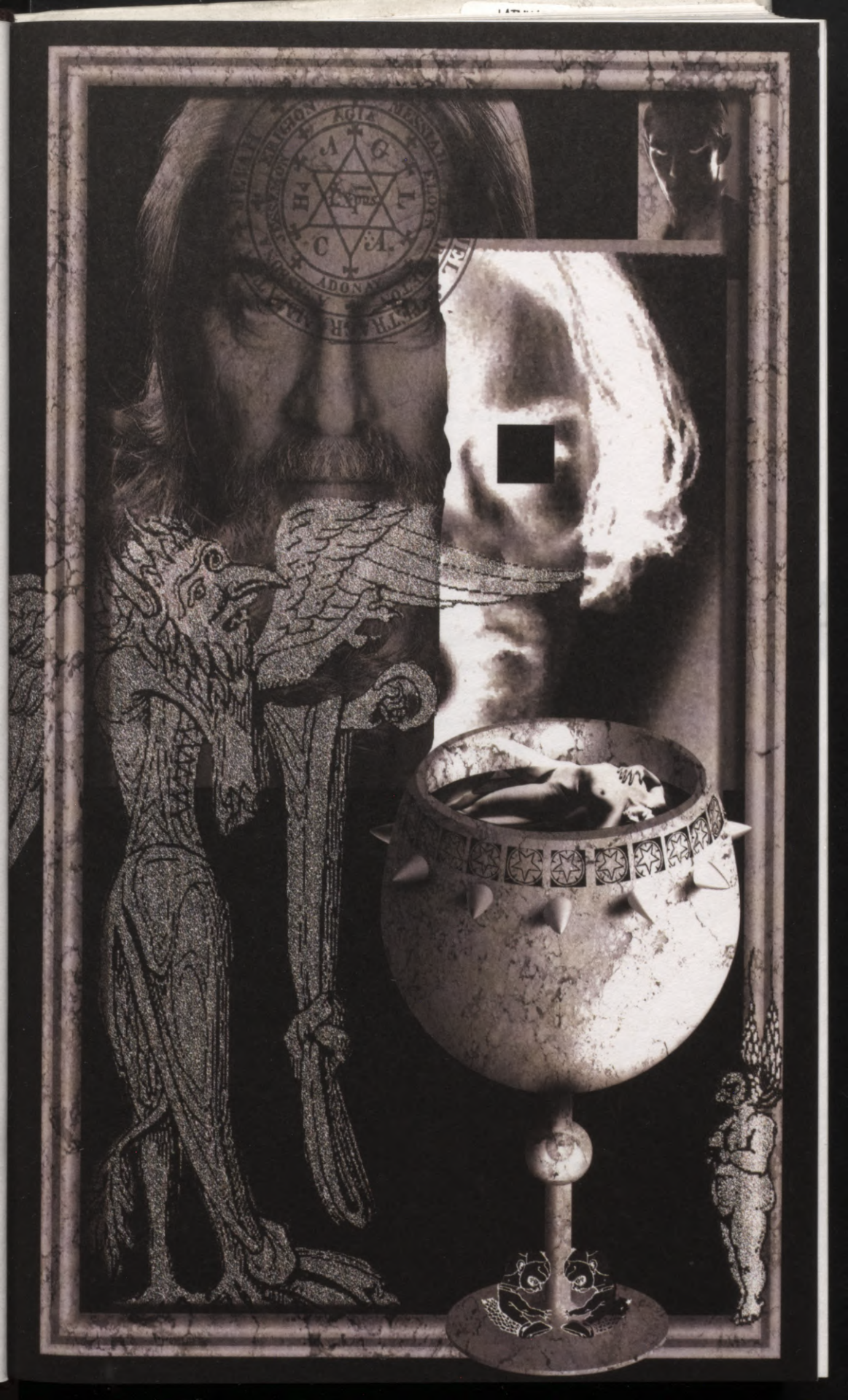

R a g a n a ar daždažādām ceremonijām ielej dzērienu traukā;
tiklīdz Fausts
to pieliek pie lūpām, izšaujas maza liesmiņa.

MEFISTOFELIS

Nu iekšā met! Ir dzēriens jauks!

Tad es kā dažs labs jauneklis, lai būtu skaistāk,
Jau daudzus gadus stilbautos to tinu.

RAGANA

diedama

Nu zaudēšu aiz priekiem prātu,
Vai tiešām sātans pats ir klātu!

MEFISTOFELIS

Šo vārdu lai tu nerunātu!

RAGANA

Es nesaprotu, kādēļ tā?

MEFISTOFELIS

Tas sen jau rakstīts katrā pasakgrāmatā;
Kaut cilvēki no nelabā nu izbēguši,
Ir nelabie joprojām palikuši.
Par baronkungu katrs mani atzinis;
Kā daudzi citi esmu kavalieris.
Rit manās dzīslās dižciltīgas asinis;

Izdara nepieklājīgu žestu.

Lūk, vapenis uz manas pieres!

RAGANA

vareni smejas

Ha! Ha! Lai sērs un piķis lijis!
Jūs šķelmis esat vienmēr bijis!

MEFISTOFELIS

Faustam

Mans draugs, to saprast mācieties!
Ar raganām tā vajag apieties.

RAGANA

Uz ko tad nu man kungi piesakās?

MEFISTOFELIS

Mums krietnu glāzi sulas zināmās!
Tik dodiet pašu vecāko!
Tai gadi spēku divkāršo.

RAGANA

Nu tad šo blašķi vaļā korķēju,
Es pati no tās brīžiem našķēju,
Šis dzēriens tiek jums labprāt dots;
Pat nesmird tas. Par vienu tik man raizes:

Klusu.

Ja to šis vīrs dzers nesagatavots,
Tad viņš tūlīt pie tēviem aizies.

MEFISTOFELIS

Tu zini, kas tev jādara. Ko man vēl prasi?
Tam novēlu no tava ķēķa malkus gārdus.
Velc savus apļus, saki buramvārdus,
Un pasniedz viņam pilnu tasi!

Ragana ar savādām kustībām novelk apli un saliek tajā dīvainus priekšmetus; pa to laiku sāk skanēt burkas un katli un taisa mūziku. Pēdīgi viņa atnes lielo grāmatu, nostāda aplī mērkaķus, kam jākalpo viņai par pulti un jātur lāpa. Viņa māj Faustam, lai tas nāk pie viņas.

FAUSTS

Mefistofelim

Man tiešām ir līdz kaklam apnikuši
Šie māži, šitās trakās izdarības,
Šīs ākstības, šīs nejēdzības.
Man saki — kur mēs esam nokļuvuši?

MEFISTOFELIS

Ko vaigsties tu! Nu gan man gribas smiet;
Drīz vien tu savu dziru laksi!
Tā vecā taisa tikai mazu profilaksi,
Lai sula labumā tev iet.

Viņš liek Faustam ieiet aplī.

RAGANA

sāk ar lielu emfāzi deklamēt no grāmatas

Ja gudrs esi,
Tad viens būs desmit

Un divi, trīs
Tev izgaisīs,
Prom četrus liksi
Un bagāts tiksi,
Tad pieci, seši
Tev nebūs sveši,
Tie septiņi, astoņi
Būs tev jau kļuvuši,
Un deviņi būs viens
Un desmit neviens.
Lūk, tāds ir raganu vienreizviens.

FAUSTS

Man šķiet, tā vecā drudzī murgo.

MEFISTOFELIS

Tas — zintniecības strauts, kas urgo.
Ir tādā garā visa grāmata,
Tā stutējas uz neloģisma puļķiem;
Jo absolūta pretruna
Ir vienlīdz noslēpums kā gudrajiem, tā muļķiem.
Mans draugs, šī māksla tikpat veca, cik tā jauna,
To visos laikos mēdza izplatīt:
Jo var ar šādu aritmētiku bez kauna
No maldiem allaž patiesību iztaisīt.
Šīs pļāpu mācības ik malu malās smird;
Kas uzskaitīs gan, kāda kurai loma?
Jo parasti, kad cilvēks vārdus dzird,
Viņš tic, ka tajos ietērpta ir arī doma.

RAGANA

turpina

Tā dižā vara
No augstā gara,
Tā klusē tā kā kaps!
Kas nedomā,
Lai nebēdā:
Tā dāvāta tam taps.

FAUSTS

Kā prāts šīs blēņas gan lai norij?
Es jūtu galvu pārplīstam.

Man šķiet, es dzirdu milzu korī
Simttūkstoš ākstu runājam.

MEFISTOFELIS

Nu diezgan, diezgan, krietnā Sibilla!
Lai dzēriens tagad trauku piepilda
Līdz pašām malām; to mans draugs ir nopelnījis;
Tavs dzēriens nenāks tam par skādi:
Tas ir viens vīrs, kam daudzi grādi,
Tas dažu labu malku ir jau nobaudījis.

Ragana ar daždažādām ceremonijām ielej dzērienu traukā; tiklīdz Fausts to pieliek pie lūpām, izšaujas maza liesmiņa.

MEFISTOFELIS

Nu iekšā met! Ir dzēriens jauks!
Tas drīz tev sirdi iepriecinās.
Ja tu reiz velnam esi draugs,
Tad nerausties, kad liesma noplivinās!

Ragana atbur loku. Fausts iznāk ārā.

MEFISTOFELIS

Nu skrej kā zirgs, kas nostāvējies steliņģī!

RAGANA

Lai malciņš šis jums paceļ garu!

MEFISTOFELIS

raganai

Ja tavā labā kaut ko darīt varu,
To drīksti teikt man tikai Valpurģī.

RAGANA

Šeit dziesmu kamoliņš! ja tiksies jums to attīt,
Tā brīnumvaru varēsiet tad matīt.

MEFISTOFELIS

Faustam

Nu žigli nāc un ļauj man tevi vadīt!
Tev pamatīgi nāksies svīst,

Lai spēks pa visām dzīslām līst.
Tad mācīšu tev apjaust dīkdienības tīksmi,
Un drīz tu jutīsi ar dvēselisku līksmi,
Kā mīlas pumpuri tev sirdī pušu plīst.

FAUSTS

Ļauj, lai spogulī vēl paraugu
To skaisto sievišķības tēlu īsi!

MEFISTOFELIS

Nē! Nē! Tu visas sievišķības paraugu
Drīz savā priekšā dzīvu ieraudzīsi.

Klusām.

Šis dzēriens tevi pārvērtīs drīz jaunā dievā,
Un Helēna tev rādīsies jebkurā sievā.

IELA

Fausts. Garām iet Margarēta.

FAUSTS

Es lūdzu, daiļā jaunkundze,
Jūs pavadīt man atļaujiet!

MARGARĒTA

Ne daiļa es, ne jaunkundze,
Varu nevadīta mājās iet.

Atbrīvojas un aiziet.

FAUSTS

Ak debess, cik šis bērns ir skaists!
Kā gan tāds pasaulē ir laists!
Tā ir tik šķīsta, nevainīga,
Bet reizē mazliet nebēdnīga.
Šīs sārtās lūpas, baltais vaigs!
Tās tēlu nespēs izdzēst laiks!
Kā viņa acis nolaist prot!
Ik sirdi spēj tā iekarot.
Cik viņai valoda bij spīva!
Man dvēselē tā ir kā dzīva!
Uznāk Mefistofelis.

FAUSTS

Tu man šo meiču pagādā!

MEFISTOFELIS

Kuru?

FAUSTS

Kas tikko garām gāja.

MEFISTOFELIS

Ak to? No sava mācītāja,
No grēkusūdzes nāca tā.
Man paklausīties laimējās.
Par velti viņa biktējās.
Tāds nevainīgums dveš no tās!
Tā velna piegājienus atsit.

FAUSTS

Tai būs tak pāri četrpadsmit.

MEFISTOFELIS

Kāds rakaris! Viņš katru skuķi
Nu grasās plūkt kā pļavā puķi
Un iedomājas, ka ik prieks
Tam paņemams kā tīrais nieks.
Tas neiet cauri. Basta. Punkts.

FAUSTS

Mans godātais maestro kungs,
Tāds šoreiz nu ir gadījums,
Un to es skaidri saku jums:
Ja burvīgais šis radījums
Pie krūts man šonakt nedusēs,
Tad šķirti ļaudis esam mēs.

MEFISTOFELIS

Es brīnumdaris neesmu.
Man vajag divu nedēļu,
Līdz visi ceļi uztaustīti.

FAUSTS

Ja miers man būtu kaut brītiņu,
Tad velns man vajadzīgs nebūtu,
Lai pavestu šo zeltenīti.

MEFISTOFELIS

Jūs man te kā tāds francūzis:
Tik gultā žvikt! un visa māka!
Jums bauda būs jo tīkamāka,
Ja lēnāk būsit pasūcis.
Jums jāprot piebraukt aplinkiem
Ar spožiem bimbuļbambuļiem
Un mīcīt lellīti šo tā
Kā franču bruņniekromānā.

FAUSTS

Man apetīte jau bez tā.

MEFISTOFELIS

Šis daiļais bērns kā ziediņš maigs,
Tam siltums vajadzīgs un laiks,
To nevar ieņemt triecienā;
Lai sekmes būtu pilnīgas,
Mums jāķeras pie viltības.

FAUSTS

Dod skūpstīt viņas mutautus!
Ved mani turp, kur viņa dus!
Man mīlas versme verd un krājas,
Dod zeķturi no viņas kājas!

MEFISTOFELIS

Lai redzat jūs, ka savām rokām
Es gatavs līdzēt jūsu mokām,
Ka rūpēties par jums es nenostāju,
Vēl šodien aizvedīšu jūs uz viņas māju.

FAUSTS

To redzēšu? To gūšu?

MEFISTOFELIS

Nē!
Tā būs pie savas kaimiņienes.
Jūs varēsit tur vienatnē
Kāpt cerībkoka galotnē
Un sapņos ostīt laimes dienas.

FAUSTS

Vai tūdaļ ejam?

MEFISTOFELIS

Nogaidīsim vakaru!

FAUSTS

Tu pagādā tai kādu dāvanu!

Aiziet.

MEFISTOFELIS

Jau tūdaļ dāvanu? Tas cilvēks progresē!
Es zinu dažas vietiņas,
Kur atrast smukas lietiņas;
Man tikai drusciņ jāparevidē.

Aiziet.

VAKARS

Maza, tīra istabiņa.

MARGARĒTA

pīdama un uzsiedama bizes

Kas bij šis kungs — es gribētu to uzzināt —
Kam šodien labpatikās mani uzrunāt?
Tas visus manus prātus sagūstījis.
Tas, protams, dižciltīgs ir kavalieris,
To var tam lasīt jau uz pieres -
Vai citādi tik drošs viņš būtu bijis?

Aiziet.

Mefistofelis. Fausts.

MEFISTOFELIS

Klusītiņām tik iekšā lienam!

FAUSTS

pēc brīža klusēšanas

Es lūdzu, ļauj man palikt vienam!

MEFISTOFELIS

okšķerēdams visapkārt

Tik tīrs — neviena paša mēsla.

Aiziet.

FAUSTS

paceldams skatienu visapkārt

Es tevi sveicu, saldā vakarkrēsla,
Kas klusu audies šajā svētnīcā!
Ak, dzeliet sirdi, saldās mīlas mokas,
Un veldzējieties spirgtā cerībā!
Šeit darbojušās viņas mīļās rokas,
Kāds miers un klusums šajā kārtībā!
Šai nabadzībā kāda bagātība!
Šai cietumā, ak, kāda svētlaimība!

Iemetas ādas krēslā pie gultas.

Ļauj sēsties tevī tā, kā daudzas audzes
Ir tevī sēdušās kopš laiku laikiem!
Pie tēvu troņa šī ir bērnu draudzes
Jau daudzreiz kavējušās skatiem maigiem.
Varbūt pie svētku eglītes te stāvējusi
Ir mana mīļā apaļīgiem bērna vaigiem
Un vecātēva kalsno roku skūpstījusi.
Ak mīļā meitene, es sajust varu
It visur tavu kārtības un rosmes garu,
Kas nebeidz tevi mātišķīgi skubināt,
Liek tīru galdautu uz galda klāt,
Pat smiltis tev pie kājām virpināt.
Ak, mīļā roka! mājas dievišķīgais balsts!
Caur tevi būdiņa kļūst debess valsts.

Un šeit!

Paceļ gultas aizkaru.

Ak, sirds man laimes baismā stāja!
Šeit skatu svētumu visīstāko.
Šeit vieglos sapņos daba darināja
Šo debess būtni visušķīstāko.
Pie krūtīm maigajām tai glaudās
Nakts siltais vilnis stundā vēlā,
Un dzīves brīnums miesās audās
Un izaudās šai dievu tēlā.

Un tu! Kas tevi šurpu sūta?
Ko meklē šeit? Kam sirds tev grūta?
Es jūtu krūtīs liesmu šķīstu.
Ak Faust! vairs tevi nepazīstu.

Vai burvju trauks kāds manī plīstu?
Šurp traucos, tiekdamies pēc baudas,
Nu jūtu, kā es mīlas sapnī šķīstu,
Tam pretī stāt man nav vairs jaudas.

Ja viņa šajā mirklī ienāktu,
Es sodu par šo negantību izciestu.
Cik niecīgs gan tad būtu lielais varonis!
Tas gulētu pie viņas kājām izkusis.

MEFISTOFELIS

nāk

Nu žigli! Viņa ir jau klātu.

FAUSTS

Prom! Prom! Es šurp vairs nenākšu!

MEFISTOFELIS

Šo lādīti ar gudru prātu
Es viņai skapī ielikšu.
Kad šitās mantiņas tai vīdēs,
Aiz priekiem viņai acis spīdēs;
Ja šādas dāvanas tai dosim,

Mēs drīzi vien to iekarosim.
Gan bērns ir bērns, un spēle — spēle.

FAUSTS

Es nezinu.

MEFISTOFELIS

Vai jūsu kvēle
Jau plēnē? Paliek žēl jums mantas?
Nu gan ir lietas amizantas!
Ja gribat tikai velnu dzīt,
Tad iesaku es jums tūlīt
Šos pūliņus man aiztaupīt!
Es kasu galvu, spļauju rokās —

Ieliek lādīti skapī un aizspiež atkal slēdzeni.

Nu žigli! nāc!
Lai mīļā, saldā bērna prāts
Pēc jūsu sirdspatikas lokās!
Jūs izskatāties tā,
It kā jums būtu jāiet auditorijā,
It kā jums acu priekšā būtu pelēka
Vien fizika un metafizika!
Nu prom!

Aiziet.

MARGARĒTA

ar lampu

Tik karsti šeit, tāds smacīgs gaiss,

Atver logu.

Kaut laukā ļaudis drebinājās.
Cik savādi, kāds klusums baiss, —
Kaut māte nāktu drīzāk mājās!
Man šermuļi caur visiem kauliem skrien —
Es bailīgs meitēns, jā, nudien!

Noģērbdamās sāk dziedāt.

Reiz Tūlē karalis bija,
Bij karalim mīļākā,

Tam asaras kausā lija,
Ko mirstot tam atstāja tā.

Tam kauss bij par visu dārgāks,
Viņš dzēra ik dzīrēs no tā,
Līdz kļuva vārgāks un vārgāks,
Kad mūžs nāca vakarā.

Kad nāves stunda nāca,
Viņš pilsētas skaitīja
Un mantinieks visu vāca,
Tik kauss vien palika.

Tad pilī augstu pie jūras
Viņš bruņniekus sasauca
Un kā pēc kaujas sūras
Tiem mielastu rīkoja.

Un vēlreiz zelta kausu
Pie lūpām pielika
Un izdzēra to sausu
Un viļņos iesvieda.

Viņš redzēja, kā rija
To jūras dziļums baiss.
Un tas tad arī bija
Malks viņa pēdējais.

Atver skapi, lai iekārtu drēbes, un ierauga dārgumu lādīti.

Kas tā par lādīti, ko ieraugu?
Es taču skapi aizslēdzu.
Ko darīt ar šo brīnumlietiņu?
Varbūt kā ķīla nesta viņa
Ir māmiņai par parādu.
Lūk, saitē arī atslēdziņa —
Es domāju, to atvēršu!
Kas tās par mantām? Augstais Dies!
Ko tādu savu mūžu neesmu redzējusi!
Ar šādām rotām var pat dāma augstdzimusi
Vislepnākajos godos rādīties.

Apliek ķēdi un pieiet pie spoguļa.

Šī ķēde piestāv man paties.
Ak, kādu satraukumu jūtu!

Kaut auskari šie mani būtu!
Ar tiem pavisam citāda es izskatītos.
Ko līdz tev skaistums, meitenīt?
Nav, protams, slikti paraudzīties vaigos glītos
Un pajokoties maķenīt,
Un paslavēt, pa pusei nicīgi.
Pēc zelta tiecas,
Tā priekšā liecas
It visi. Ak, mēs nabagi!

PASTAIGA

Fausts, domās nogrimis, soļo šurp un turp. Pie viņa pienāk Mefistofelis.

MEFISTOFELIS

Ak, sodība! Ak, elles sērs un piķis!
Nu šoreiz izdevies tam meistarstiķis!

FAUSTS

Kas lēcies tev? Kas tevi knaiba?
Tev seja dusmās gluži raiba!

MEFISTOFELIS

Es velnam dvēseli kaut tūdaļ atdotu,
Ja pats šis velns es nebūtu!

FAUSTS

Kas spēlē tev uz nervu stīgām?
Tev piestāv ārdīties kā ārprātīgam!

MEFISTOFELIS

To rotu, Grietiņai ko biju sameklējis,
Nu svētaistēvs ir nozūmējis! —
Bij gribējies ar māti viņai aprunāties,
Un šī nu sāka slepus skurināties:
Ar smalku degunu ir sieva tā,
Trin allaž to lūgšanu grāmatā
Un katru mēbeli aposta,
Vai šķīsta tā lieta vai nešķīsta;
Par rotu šo tā skaidri redz:
Ne Dieva svētība to sedz,

Mans bērns, tā sauc, ar mantu, kas tev nepienākas,
Graužnemiers dvēseli un visas likstas sākas.
To Dievmātei mēs ziedosim
Un debess mannu iegūsim!
Tad uzmet lūpu Margrietiņa
Un spriež: Kā dāvāts zirgs ir viņa,
Un tas nebūt nav bezdievis,
Kas viņu šurpu atnesis.
Tad māte atsauc mācītāju,
Tas atnāk ar uz viņu māju
Un, tikko izdzirdis šo joku,
Tā svētīdams viņš paceļ roku:
Kas atdos, atalgots reiz taps.
Bet baznīcai ir kuņģis labs,
Tā daudzas zemes pierijusies
Un nav nekad vēl pārēdusies;
Un netaisnīgi gūto prot
Tik baznīca vien sagremot.

FAUSTS

Šī spēja izplatīties sāk:
To žīds un ķeizars arī māk.

MEFISTOFELIS

Tad sprādzi, ķēdi, gredzenus
Viņš pagrāba kā ķiļķenus
Un nomurkšķēja: "Pateicos," —
It kā tas būtu riekstu grozs,
Tām solīja debesu atlīdzību —
Tās klausījās viņā ar aizgrābtību.

FAUSTS

Un Grietiņa?

MEFISTOFELIS

Sēd nemierpilna
Kā būrī sagūstīta dzilna:
Bij skaista rota dāvinātā,
Bet vairāk dāvātājs tai prātā.

FAUSTS

Man sirds tik ļoti saviļņota.
Tev jāgādā tai jauna rota!
Tā pirmā nebija nekas.

MEFISTOFELIS

O jā, jums viss tik tīrās bērnu rotaļas!

FAUSTS

Tu šoreiz mezglu stingrāk sieni
Un sasaisties ar kaimiņieni!
Velns, neesi kā biezputra!
Tā lieta nav tik briesmīga!

MEFISTOFELIS

Jā, cienījamais, es tūlīt.

Fausts aiziet.

Tāds apmāts muļķis gatavs gaisā izšaudīt
Pat sauli, mēnesi un katru spīdekli
Tik savai mīļajai par laika kavēkli.

KAIMIŅIENES MĀJA

MARTA

viena pati

Man žēl ir mana mīļā vīra,
Lai viņu Dievs no grēkiem tīra!
Viņš aiziet projām pasaulē
Un pamet mani nelaimē,
Kaut slikta es tam nebiju,
No visas sirds to mīlēju.

Raud.

Varbūt viņš pat miris! — Ak izmisība! — —
Ja būtu kaut miršanas apliecība!

Ienāk Margarēta.

MARGARĒTA

Ak, Martas kundze!

MARTA

Grietiņa?

MARGARĒTA

Ak, kas man atkal gadījās!
Man atkal skapī atradās,
Lūk, kāda skaista lietiņa!
Tur iekšā rotas burvīgas
Par pirmajām daudz dārgākas.

MARTA

Ka tikai māte nezina!
Tā atkal skries pie biktstēva.

MARGARĒTA

Kāds krāšņums! Ak, kāds burvīgums!

MARTA

izrotā viņu

Ak, laimīgais tu radījums!

MARGARĒTA

Tik nedrīkstu rādīties pilsētā,
Ne arī iet ar tām baznīcā.

MARTA

Tev māte šurp nākt neaizliegs,
Tu apliec rotas slepeni
Un pastaigājies stundiņu gar spoguli,
Un tas tad lai ir mūsu prieks!
Un tad tu svētku reizēs vari paraudzīt,
Kā tās tev cit' pēc citas ļaudīm parādīt:
Šo ķēdīti vispirms, tad pērli austiņā;
To māte nemanīs — vai tas tai padomā!

MARGARĒTA

Kas atnest varēja šīs abas lādītes?
Nudien, ir brīnumi uz pasaules!

Kāds klauvē.

Vai māte? Dievs! viss acu priekšā!

MARTA

skatīdamās caur priekškaru

Nē, nē, svešs kungs kāds. — Nāciet iekšā!

Ienāk Mefistofelis.

MEFISTOFELIS

Ir negaidīta ielaušanās mana,
Man dāmām jālūdz piedošana.

Goddevīgi atkāpjas Margarētas priekšā.

Man Martu Švērtleinkundzi satikt gribētos.

MARTA

Tā esmu es, ko kungs no manis vēlētos?

MEFISTOFELIS

viņai klusām

Nu iešu — jūs man tagad pazīstama;
Pie jums ir ciemos dižciltīga dāma.
Man piedodiet, ka traucēju,
Es pēcpusdienā atkal pienākšu.

MARTA

skaļi

Bērns, padomā! Ak, tavu mūžu!
Kungs tevi uzskata par augstdzimušu.

MARGARĒTA

Es esmu vienkāršs radījums;
Kungs pārāk laipns ir pret mums:
Šīs rotas nav mans īpašums.

MEFISTOFELIS

Nav svarīgi, kāds ietērps jums;
Jau jūsu skatiens izteic daudz!
Kāds prieks, ka man šeit palikt ļauts!

MARTA

Ko teiksit jūs, nu gribētu es zināt —

MEFISTOFELIS

Cik žēl, ka nevaru jūs iepriecināt!
Šo vēsti nesot, sirds man ir tik grūta:
Jūsu vīrs ir miris un sveikas jums sūta.

MARTA

Viņš miris? uzticīgā sirds!
No manis nu uz mūžu šķirts!

MARGARĒTA

Ak! mīļā kundze, neraudiet!

MEFISTOFELIS

Šo bēdu stāstu uzklausiet!

MARGARĒTA

Es labāk tad nemūžam nemīlētu,
Ja jāraud tā par vīru pazaudētu.

MEFISTOFELIS

Ir priekos bēdas, bēdās prieki.

MARTA

Ko sacīja viņš stundā pēdējā?

MEFISTOFELIS

To uzzināt jums nebūs lieki.
Viņš apglabāts ir Padujā,
Tam svētais Antonijs stāv klāt —
Tā dusas vietu apsargāt.

MARTA

Vai vēl kaut kas jums uzticēts?

MEFISTOFELIS

Jā, aizgājēja lūgums svēts:
Likt nodziedāt par viņu trīssimt aizlūgšanas.
Tas viss. Jo diemžēl tukšas kabatas ir manas.

MARTA

Ko! Neviena greznumlieta? pat ne krelles
Vai medaljoniņš? ko ikkatrs amatzellis
Kā piemiņu sev allaž kulē paglabājis,
Kaut arī būtu jābadojas, jāubago!

MEFISTOFELIS

Man žēl, ka jūs tā pārdzīvojat vēsti smago;
Viņš nav patiešām naudu vējā izmētājis.
Viņš arī savas kļūdas ļoti nožēloja,
Par skumjo likteni sirds viņam asiņoja.

MARGARĒTA

Cik daudz šai pasaulē gan nelaimīgo mīt!
Es gribu viņam rekviemu noskaitīt.

MEFISTOFELIS

Ak, kas par dvēselīti mīļu, tīru!
Kaut drīzāk dabūtu jūs krietnu vīru!

MARGARĒTA

Ak nē jel, kas gan tās par iedomām!

MEFISTOFELIS

Ja vīru ne, tad mīļāko kaut pagaidām.
Tā — laime augstākā, ko debesis var ļaut,
Sev šādu puķīti pie krūtīm kļaut.

MARGARĒTA

Nav mūsu zemē tādas paražas.

MEFISTOFELIS

Vai ir, vai nav, bet notiek tas.

MARTA

Nu stāstiet!

MEFISTOFELIS

Es stāvēju pie viņa nāves gultas.
No sapuvušiem salmiem bija tā;

Bet nomira viņš stingrs ticībā,
Kaut sirdi plosīja tam pārmetumu bultas.
Ak! sauca viņš, tā — atmaksa, kas nāk no Dieva,
Ka tā man jāpamet mans amats, mana sieva!
Ak, atmiņas kad mani mocīt sāka!...
Kaut viņa šajā pasaulē man piedotu!

MARTA

raudādama

Tev sen jau piedots viss. Cik labs man biji tu!

MEFISTOFELIS

Un tomēr viņa bij par mani vainīgāka.

MARTA

Kāds melis! Šitā melot pat vēl kapa malā!

MEFISTOFELIS

Tie, protams, nāves murgi bij, kad dzīve galā,
Kaut gluži speciālists neesmu.
Man nācās, teica viņš, bez mitas strādāt,
Vispirms tai bērnus, tad tiem maizi gādāt.
Kā lai šo krustu ilgāk panestu?
Pat savu daļu mierīgs apēst nevarēju.

MARTA

Vai tiešām mīlestību vējā sēju!
Kam šitā mocīties mums vajadzēja!

MEFISTOFELIS

Ak nē, viņš sirsnīgi jūs pieminēja.
Viņš stāstīja: Kad prom no Maltas aizbraucu,
Par sievu un par bērniem Dievu pielūdzu;
Un tad man debess laime gadījās:
Mums turku kuģi noķert izdevās,
Kas veda dārgas mantas sultānam.
Nu alga bij ik vīram drosmīgam,
Un arī es, ko biju pelnījis,
To pilnā mērā tiku saņēmis.

MARTA

Ko sakāt? Varbūt viņš to apracis?

MEFISTOFELIS

Kas zina, kur tas viss ir palicis.
Par viņu skaista meiča gādāja,
Kad Neapolē viens viņš staigāja;
Tā viņa labā daudz ko darīja,
Līdz kapa malai viņš to izjuta.

MARTA

Kāds blēdis! Savus bērnus apzadzis,
Pat trūkumā viņš nav vēl norimis
Un nebeidz darīt savus nedarbus!

MEFISTOFELIS

Par to viņš tagad nāves cisās dus.
Ir vējā visa viņa nauda.
Es jūsu vietā gadu pasērotu
Un pa šo laiku citu paņemtu uz grauda.

MARTA

Ak Dievs! ja pirmo atpakaļ man dotu!
Man otru tādu pasaulē vairs nenoķert!
Tik sirsnīgs niekkalbis viņš bij paties.
Kaut tikās viņam apkārt vazāties
Un svešas sievas mīlēt, svešus vīnus dzert
Un sasodīto kauliņspēli spēlēt.

MEFISTOFELIS

Jums jaunu laimi gribu vēlēt.
Jums laulība būs saskanīga,
Kad jūs tik ļoti iecietīga.
Es būtu gatavs kaut tūlīt
Ar šādu sievieti gredzenus mīt.

MARTA

Vai cienīts kungs tik nejoko?

MEFISTOFELIS

pie sevis

Nu jāmūk prom no lamatām!
Tā turēs vēl pie vārda pašu nelabo.

Grietiņai.

Kā ir ar jūsu sirdslietām?

MARGARĒTA

Ko domā kungs ar to?

MEFISTOFELIS

pie sevis

Ak svētā nevainība!

Skaļi.

Nu sveiki, kundzes!

MARGARĒTA

Sveiki!

MARTA

Man vēl lūgums šāds:
Man vajadzīga būtu apliecība,
Kur, kad un kā viņš miris ir un apglabāts.
Pret kārtību es allaž cieņu jūtu,
Man gribētos, lai arī avīzē tas būtu.

MEFISTOFELIS

Jā, kundze, divi liecinieki būsim mēs,
Kas apliecinās jums to visās instancēs;
Man ir viens ceļa biedrs brīnišķīgs,
Kas jums par visu galvu ķīlā liks.
Es viņu atvedīšu.

MARTA

Vediet to tik šur!

MEFISTOFELIS

Vai jaunkundze būs arī tur? —
Tas krietns zēns! daudz mācījies,
Un prot ar dāmām apieties.

MARGARĒTA

Man kunga priekšā jāsarkst būs aiz kauna.

MEFISTOFELIS

Cik mīļa jūs! Cik burvīga, un jauna!

MARTA

Aiz mājas manā dārzā atnāksim
Un kungus šovakar tur gaidīsim.

IELA

Fausts. Mefistofelis.

FAUSTS

Kas ir? Vai atbalstīs tā pasākumu mūsu?

MEFISTOFELIS

Bravo! Jau krūtis jums ir mīlas uguns skartas?
Drīz vien jau Grietiņa būs jūsu.
Jums tikties šovakar pie kaimiņienes Martas:
Pats liktenis šo sievu mums ir uzsūtījis —
Nav savedējas labākas vēl bijis.

FAUSTS

Cik jauki!

MEFISTOFELIS

Tikai lūgums tai viens vienīgs.

FAUSTS

Viens pakalpojums būs gan otra cienīgs.

MEFISTOFELIS

Mums jāapliecina tai oficiāli,
Ka svētā vietā Padujā tāli
Tās laulātā drauga atstieptie locekļi dus.

FAUSTS

Cik skaisti! Vispirms mums būs jāveic šis ceļojums!

MEFISTOFELIS

Sancta simplicitas! Kam tādus numurus!
Tik aplieciniet! Kas tur jāzina daudz jums!

FAUSTS

Ja tā, tad diemžēl izjuks mūsu pasākums.

MEFISTOFELIS

Ak svētā Marija! Ak tavu šķīstumu!
Vai tā ir pirmā reize jūsu mūžā,
Kad dodat nepatiesu liecību?
Vai Dievu, pasauli un visu radību
Un cilvēku un viņa būtību
Jūs neesat definējis lepnā dūšā,
Tāpat, kā astes spalvas izlaiž pāvi?
Vai jums nekad nav prātā ienācis,
Ka par to visu esat zinājis
Ne vairāk kā par Švērtleinkunga nāvi?

FAUSTS

Velns, tavu sofistisku prātu!

MEFISTOFELIS

It kā es labāk nezinātu.
Jau rīt ar sird' un dvēseli
Tu Margrietiņu muļķosi,
Tai mīlestību zvērēsi.

FAUSTS

No sirds, patiešām.

MEFISTOFELIS

Labi! Tu runāsi
Par mūžīgu mīlestību ar viņu,
Par vienīgo, visuvareno dziņu —
Vai tas no sirds nāks arī patiesi?

FAUSTS

Jā gan! Tas nāks! — Ja deg šī kvēle,
Šis uguns zieds, šis jūtu spiets,
Kam vārdu nerod mana mēle,
Kas mani pa visu pasauli triec,
Lai debesīs un dzīlēs traucu,
Lai vārdus visaugstākos liesmā jaucu,
Ko par nebeidzamu, par mūžīgu saucu,
Vai tā ir sātana melu spēle?

MEFISTOFELIS

Man taču taisnība!

FAUSTS

Kas atbildēt tev spēs!
Es lūdzu tevi, saudzē manas plaušas!
Kam taisnība kā medus mēlē glaužas,
Tas viņu allaž paturēs.
Nu nāc! Un izbeigsim šo sarunu!
Tev taisnība! Jo citādi es nevaru.

DĀRZS

Margarēta Faustam pie rokas, Marta un Mefistofelis šurp un turp staigādami.

MARGARĒTA

Es jūtu gan, ka mani kungs tik saudzē.
Es viņam sabiedrība neesmu nekāda.
Aiz laipnības kungs tikai neizrāda,
Ka mana klātbūtne tik viņu traucē;
Vai šādu gudru vīru varu nu
Es iepriecēt ar tukšu sarunu?

FAUSTS

Par vienu tavu skatu atdotu
Es visu pasaules gudrību.

Noskūpsta viņas roku.

MARGARĒTA

Kādēļ gan jūs tā sevi apgrūtināt?
Tā ir tik neglīta, tik asa!
Man viss kas jādara! Vai zināt,
Cik stingri māte visu prasa?

Paiet garām.

MARTA

Un jūs, mans kungs, — jūs vienmēr ceļojat?

MEFISTOFELIS

Ak, pienākums un amats mūs tā dzenā!
Kaut pakavēties gribētos šad tad
Un pasēdēt pie kāda drauga senā.

MARTA

Vēl jaunīb's gados tas nu tā,
Nav slikti, ja pa pasauli var skraidīt;
Bet gadi iet, un vecumā
Ir vienam grūti savu nāvi gaidīt.
Kad jauns, par to jau nedomā —

MEFISTOFELIS

Ir šausmīgi, ja šitā kapā jāiet.

MARTA

Tad, mīļais kungs, jau laikus padomājiet!

Paiet garām.

MARGARĒTA

Ko acis neredz, sirds to aizmirst.
Ak, skaisti vārdi mīļi aizbirst!
Jums draugu diezgan daudz būs gan,
Kam vairāk prāta nekā man.

FAUSTS

Ak, mana mīļā! tici, tas ko sauc par prātu,
Ir bieži vairāk iedomība, tuvredzība.

MARGARĒTA

Kā tā?

FAUSTS

Ak, kaut jel vientiesība, nevainība
Reiz savu svēto diženumu apzinātu!
Kā saule pazemība iemirdzētos,
Visaugstākais šis dabas dāvājums —

MARGARĒTA

Ja mani jūs kaut brītiņu vien atcerētos,
Man laika diezgan būs, lai domātu par jums.

FAUSTS

Jūs bieži esat viena?

MARGARĒTA

Jā, kaut mums saimniecība neliela,
Par īsu dažreiz liekas diena.
Jo kalpones mums nav; man nams ir jāslauka,
Man nākas vārīt, adīt, šūt
Un visur skriet un visur būt;
Un māte ir tik akurāta!
Gan nav tai iegrožoties iemesla nekāda:
Bij tēvam neliels īpašums,
Viņš atstāja to mantojumā mums —
Mājiņu un dārziņu pie pilsētas.
Bet tagad manas dienas klusākas:
Man brālis zaldātos,
Un māsiņa man mirusi.
Ar viņu tīrā bēda man ir bijusi.
Un tomēr es ar to labprāt vēl mocītos,
Tik mīļš man bij šis bērns.

FAUSTS

Tas bija eņģelis,
Ja tev tas līdzinājās.

MARGARĒTA

Uzaudzis
Tas manās rokās. Dzima tas, kad tēvs bij miris.
Bij māte ļoti slima. Mums jau iris
Bij cerības pats pēdējs pavediens.
Tik gauži lēnām bērns šis atveseļojās.
Un, protams, netika tam mātes piens,
Un tā nu auga tas pie manis viens,
Ar manām putriņām tas barojās,
Man dzīvību tam izvilkt laimējās,
Tas manā klēpī ķepurojās
Un itin braši sasparojās.

FAUSTS

Vistīrāko tu laimi esi izjutusi.

MARGARĒTA

Bet arī dažu grūtu stundu panesusi.
Tās šūpulis pa nakti atradās
Pie manas gultas. Līdzko mazā grozījās,
Es pamodos;
Te nācās dzirdīt to, te pārtīt autiņos
Un, ja tā nerimās, tai sēdēt klāt,
To reizēm rokās ņemt un ucināt
Un rītā agri jau pie veļas baļļas stāt;
Un tad uz tirgu iet, pie pavarda tad stāvēt,
Tad traukus mazgāt, dārzu ravēt —
Ne vienmēr tad, mans kungs, tik tīrs ir prieks;
Bet toties garšo ēdiens, garšo miegs.

Paiet garām.

MARTA

Tāds liktens sievietēm. Jo vecpuisi
No vecpuisības grūti atgriezt.

MEFISTOFELIS

Ja zirgu tā, kā nākas, sajūgsi,
To šā un tā un visādi var pagriezt.

MARTA

Vai jūs, mans kungs, neko vēl neesat atradis?
Nekur vēl savu sirdi neesat piesējis?

MEFISTOFELIS

Kā saka: Paša pavards, krietna sieva
Ir dāvana, kas nāk no Dieva.

MARTA

Es domāju: vai jums nekad nav kārojies?

MEFISTOFELIS

Es visur tiku uzņemts sirsnīgi paties.

MARTA

Vai sirds nekad jums nopietni nav situsies?

MEFISTOFELIS

Ar sievietēm nekad nav labi jokoties.

MARTA

Jūs mani nesaprotat.

MEFISTOFELIS

Ļoti nožēloju!
Bet jūsu labsirdību apbrīnoju.

Paiet garām.

FAUSTS

Ak mazais eņģeli, tu mani pazini,
Tiklīdz es dārzā ienācu?

MARGARĒTA

Vai neredzējāt, kā es acis nodūru?

FAUSTS

Vai manu patvaļību piedodi?
To vaļību, ko biju atļāvies,
Kad tu no doma nesen atgriezies?

MARGARĒTA

Es apjuku, man nebij vēl tā gadījies;
Par mani nebij vēl neviens ko teicis ļaunu.
Ak, domāju es, izjuzdama lielu kaunu, —
Vai manā uzvedībā slikts kas rādījies?
Kas viņā modinājis gan šīs cerības
Ar šito meiču tūdaļ uzsākt sarunas?
Bet kaut kas nezināms, es atzīstos,
Šai brīdī jums par labu runāt sāka;
Un, protams, es uz sevi dusmojos,
Ka nebiju pret jums vēl dusmīgāka.

FAUSTS

Ak mīļā!

MARGARĒTA

Ļaujiet!

Noplūc margrietiņu un citu pēc citas rauj laukā ziedlapiņas.

FAUSTS

Ko? Tu gribi pušķi siet?

MARGARĒTA

Nē, tā tik spēle.

FAUSTS

Kas?

MARGARĒTA

Jūs mani izsmiesiet.

Plūc ziedlapiņas un kaut ko murmina.

FAUSTS

Ko tu tur murmini?

MARGARĒTA

pusbalsī

Mīl — Nemīl — Mīl — Nemīl.

FAUSTS

Vai tiešām dzirde mani neviļ?

MARGARĒTA

Mīl — Nemīl — Mīl — Nemīl —

izplūkdama pēdējo ziedlapiņu, burvīgā priekā

Viņš mani mīl!

FAUSTS

Jā, dārgā! Lai šis ziedu vārds
Kļūst dievu vēlējums! Viņš tevi mīl!
Vai saproti, ko nozīmē: Viņš tevi mīl!?

Saņem viņai abas rokas.

MARGARĖTA

Man trīsas skrien pa visu miesu!

FAUSTS

Ak, nedrebi! Lai skatiens mans,
Lai roku spiediens teic tev to,
Kas neizsakāms:
Ar visu būti atdoties un laimi just,
Kas mūžīga!
Mūžīga! — Tās beigas būtu izmisums.
Nē, tai gala nav! Tai gala nav!

Margarēta paspiež viņam rokas, atbrīvojas un aizskrien. Viņš brīdi stāv, domās nogrimis, tad seko viņai.

MARTA

nākdama

Jau vakars nāk.

MEFISTOFELIS

Jā, prom nu jāiet būs.

MARTA

Es ilgāk palikt lūgtu jūs,
Bet tā nu reiz ir tāda lieta:
Šī ir tik gaužām ļauna vieta,
Kur katrs to vien prot,
Kā kaimiņam ik soli izspiegot,
Tad valodās tu nonāc, lai ar kā tu proties.
Un mūsu pārītis?

MEFISTOFELIS

Ir tur, lūk, aizlidojis.
Kā divi putniņi.

MARTA

Viņš, šķiet, to iemīļojis.

MEFISTOFELIS

Un viņa viņu ar. Tā pasaulē tas notiek.

Margarēta ielec iekšā, paslēpjas aizdurvē, pieliek pirkstgalu pie lūpām un skatās caur spraugu.

MARGARĒTA

Viņš nāk!

FAUSTS

nāk

Ak šķelme, kā tu mani ķircini!
Nu nāc!

Skūpsta viņu.

MARGARĒTA

apskaudama viņu un atbildēdama skūpstam

Ak mīļais! kā tu mani valdzini!

Mefistofelis klauvē.

FAUSTS

piesizdams ar kāju

Kas tur?

MEFISTOFELIS

Tavs draugs.

FAUSTS

Tu lops!

MEFISTOFELIS

Nu laiks ir projām iet.

MARTA

nāk

Jau vēlu, kungs.

FAUSTS

Jūs pavadīt man atļaujiet!

MARGARĒTA

Nu māte gaida. — Sveiks!

FAUSTS

Nē, tas nav spēkos manos!
Ardievu!

MARTA

Sveiks!

MARGARĒTA

Uz drīzu redzēšanos!

Fausts un Mefistofelis aiziet.

MARGARĒTA

Ak mīļais Dievs! ko cilvēks šis
Par mani gan būs domājis!
Es apkaunota stāvu tā
Un viņam tikai saku: Jā.
Es esmu bērns, kas nezina nekā,
Un nesaprotu, ko viņš manī atradis.

Aiziet.

MEŽS UN ALA

FAUSTS

viens pats

Tu cēlais gars, tu devi, devi visu,
Ko lūdzu tev. Ne velti uguns liesmā
Man savu seju pievērsi.
Man devi dabu burvīgo par karaļvalsti
Un spēku just to, baudīt to. Ne tikai
Man vēsi izbrīnpilnu ciemos nākšanu
Tu ļauj, bet viņas dziļākajās dzīlēs
Kā drauga dvēselē es drīkstu skatīties.
Tu ļauj, lai garām iet man dzīvo rinda,
Un māci iepazīt tos manus brāļus,
Kas klusos krūmos mīt un gaisā, ūdenī.

Un tad, kad mežos vētra brāž un plosās
Un milzu egles gāzdamās lauž zarus
Un stumbrus kokiem blakus stāvošiem
Un viņu krišanu kalns dobji atbalso, —
Tad mani ved tu drošā alā, mani pašu
Tu rādi man, un manās krūtīs
Man slēpti brīnumi tad atklājas.
Un kad man acu priekšā skaidrais mēness
Šurp maigu gaismu lej, tad paceļas
No klinšu sienām, mitriem krūmājiem
Man pirmpasaules sidrabotie tēli
Un maigu dara vērojuma skaudro prieku.

Ak, to, ka cilvēkam nekas nav pilnīgs dots,
Nu jūtu es. Tu devi man šai laimei,
Kas mani arvien tuvāk nes līdz dievībai,
Klāt pavadoni, kas nu mani vajā
It visur salti nekaunīgs
Un mani pazemo un tavas dāvanas,
Ik vārdu dvešot, padara par nieku.
Viņš, veikli darbodamies, manās krūtīs
Dedz liesmu negantu pēc skaistā tēla.
Un tā no iekāres es slīgstu baudā,
Un baudā tvīkstu es pēc jaunas kāres.

Mefistofelis uznāk.

MEFISTOFELIS

Vai šitās dzīves nebūs jums jau gana?
Cik ilgi tā var iepriecināt?
Ir laba vienreiz šāda provēšana,
Nu kaut ko jaunu vajag izmēģināt.

FAUSTS

Ar kādu velnišķīgu prieku
Tu mani mocīt nenostāj!

MEFISTOFELIS

Es tevi labprāt mierā lieku,
Tu nerimtīgais paļātāj.
Tu kļūsti kašķīgs, rupjš un traks ikbrīd.
Ar tevi man ir tīrās mokas.
Man visu dienu darba pilnas rokas!
Kas viņam tīk un ko man nedarīt,
No deguna šim kungam nevar nolasīt.

FAUSTS

Tad tas nu gan ir īstais tonis!
Man jāteic paldies, ka tu mani garlaiko!

MEFISTOFELIS

Ja es tev nebūtu tāds pavadonis,
Kā staigātu tad tu pa zemi šo?
No visiem iedombubuļiem
Uz laiku laikiem esmu tevi dziedinājis;
Bez maniem ārstniecības līdzekļiem
No zemeslodes nost tu būtu nostaigājis.
Kam alās, klinšu dobumos
Kā ūpis visu laiku sēdi
Un sūnās, slapjos akmeņos
Kā krupis savu ēsmu ēdi?
Tā pavadi tu laiku brīvo!
Tev asinīs vēl doktors dzīvo.

FAUSTS

Vai saproti tu, kādus dzīves spēkus jaunus
Es gūstu staigājot šai vientuļajā vietā?
Ja tu to nojaustu, tu velna stiķus ļaunus,
Lai man to noskaustu, pret mani liktu lietā.

MEFISTOFELIS

Ak, kādas tieksmes ēteriskas!
Tu naktī kalnos izstiep ciskas
Un pats kā uzpūsts mākonis
Tad apkamp zemi, debesis,
Līdz zemes mugurkaulam ielaid savas rokas
Un jūti sešu dienu radīšanas mokas
Un lepnā spēkā nezin kur vēl iekodies
Un mīlas svētlaimībā visur ielejies,
Ik miesas šūnā iepleties par dievību,
Un augsto intuīciju —

ar žestu

Es neteikšu, kā — nobeidz tu.

FAUSTS

Fui!

MEFISTOFELIS

Ak tas jums vis nepatīk? Ui ui!
Ir tiesības jums tikumīgi sacīt fui.
Tas šķīstām ausīm nepaciešams,
Kas šķīstām sirdīm nepieciešams.
Nu labi tad. To prieku varu es tev dot
Sev brīžiem kaut ko jauku sirdī ievārdot;
Bet ilgi tu to neizturēsi.
Drīz vien tu būsi novadējies

Un beigās gluži izpumpējies
Un man tad jaunu ēsmu prasīsi.
Bet pašlaik tava mīļā tevis valdzināta,
Nekur vairs viņa nerod prieku,
Tu viņai neizej no prāta,
Jo viņa tevi mīl pārlieku.
Kā palojoša strauta ūdeņi
Pār viņu vēlās mīlas trakums tavs;
Tu viņai to ar joni sirdī iegāzi,
Nu strautiņš tavs ir atkal sauss.
Es ieteiktu tev mežos neklaiņot
Un garām nelaist gadījumu
Šo mīļo mērkaķjauno radījumu
Par viņas mīlestību atalgot.
Tai laiks kļūst trakot garš uz pasaules;
Tā stāv pie loga, skatās, kā iet padebess
Pār vecajiem pilsētas mūriem. Kaut putniņš būtu es!
Tā šūpojas līdzi dziesmas taktīm
Augām dienām, augām naktīm.
Tā brīžiem žirgta, biežāk noskumusi,
Brīžiem gauži noraudājusies,
Tad atkal šķiet tā aprimusi,
Un vienmēr iemīlējusies.

FAUSTS

Tu čūskas izdzimums!

MEFISTOFELIS

pie sevis

Nu rokā būsi mums!

FAUSTS

Tu nolādētais, atkāpies
Un sievieti šo skaisto nepiemini!
Man kaislību pret viņu nemodini,
Līdz neprātam kad esmu aizdedzies!

MEFISTOFELIS

Šī domā, ka tu laidies latatā,
Un tas pa daļai ir jau tā.

FAUSTS

Man viņa tuvu pat caur tālumu.
Vai viņu aizmirst, pazaudēt gan var?
Tā Kunga miesu es pat apskaužu,
Kad viņas lūpas to šai brīdī skar.

MEFISTOFELIS

Vai netiecas gan jūsu ilgošanās
Pēc dvīņu pāra, kas zem rozēm ganās?

FAUSTS

Prom, savedēj!

MEFISTOFELIS

Jūs lādaties, bet man tik jāsmejas.
Dievs Kungs, kas puikas, skuķus radījis,
Par amatu vēl cēlāku ir domājis —
Dot arī cilvēkiem šīs iespējas.
Nu ejiet! Ne jau nāves dziņā
Bet savas mīļās istabiņā
Jūs atradīsit īsto ostu.

FAUSTS

Kas gan ir debess laime viņas rokās!
Vai prieku rast man viņas mokās?
Vai vienmēr nejūtu es viņas postu?
Vai neesmu es bēglis? neapmājotais?
Es necilvēks bez mērķa un bez miera,
Kas trauc kā strauts, kur slejas akmens piere,
Un lejup brāž, kur gaida bezdibenis baiss.
Stāv malā viņa bērnišķīgā neapjausmā,
Un kalnos būdiņa snauž rīta ausmā,
Tur mājas darbi vijas dienu vītnē,
Viss ieslēgts viņas mazā pasaulītē.
Lād mani, Dieva ienīsto!
Vai nepietika man ar to,
Ka klintis lauzīju
Un drupās dauzīju?
Vēl viņas mieru satriecu es nerimtīgs!
Kam, elle, tev šis upuris bij vajadzīgs?!
Velns, palīdzi man baiļu laiku saīsināt!
Kam jānotiek, lai notiek tas tūlīt!
Steidz viņas likteni ar manu sakaldināt,
Lai mūsu dzīves bezdibenī krīt!

MEFISTOFELIS

Kā atkal vārās, atkal kvēlo!
Tad ej, tu, muļķi, viņu žēlo!
Kur galviņa šī neredz izejas,
Tam tūdaļ beigas rēgojas.
Tik drosmīgajam lai ir gods!
Tu parasti tak esi diezgan ievellots.
Nekas tik banāls nav līdz pretīgumam
Kā velns, kas ļaujas izmisumam.

GRIETIŅA

pie ratiņa, viena

Man miera nav,
Sirds sēras jūt,
Es nevaru mūžam
Vairs miera gūt.

Kur viņš nav mans,
Dūc kapa zvans
Un pasaulē
Viss nobālē.

Kurp eju es?
Man prāti jūk.
Ko daru es?
Man domas brūk.

Man miera nav,
Sirds sēras jūt,
Es nevaru mūžam
Vairs miera gūt.

Pa logu raugos,
Vai nenāk tik viņš;
Kad laukā dodos,
Prātā viņš,

Viņa augums stalts,
Viņa cēlais gars,
Viņa lūpu smaidi,
Viņa acu stars

Un viņa runa,
Kas saldi plūst,
Un rokas spiediens
Un ak, viņa skūpsts!

Man miera nav,
Sirds sēras jūt,
Es nevaru mūžam
Vairs miera gūt.

Man jūtas viņam
Pretī trauc,
Kaut būtu viņu
Man apkampt ļauts

Un skūpstīt viņu,
Un turēt ciet,
Un viņa skūpstos
Kaut bojā iet!

MARTAS DĀRZS

Margarēta. Fausts.

MARGARĒTA

Vai apsoli man, Heinrih?

FAUSTS

Ko vien varu!

MARGARĒTA

Man teic — vai tev ir diezgan ticības?
Tu esi cilvēks labs ar cēlu garu,
Bet šķiet, tai nepiegriez tu vērības.

FAUSTS

Lai paliek, bērns! Tu jūti manu sirsnību;
Par tiem, ko mīlu, atdotu es dzīvību,
Es negribu nevienam laupīt svētnīcu.

MARGARĒTA

Bet cilvēkam ir jādzīvo ar ticību!

FAUSTS

Ak tā?

MARGARĒTA

Par velti lūgšanās es tevi atgriezt centos!
Tu jēgas neredzi pat svētos sakramentos.

FAUSTS

Es cienu tos.

MARGARĒTA

Bet ne tik dikti,
Tu neej ne uz dievkalpojumu, ne bikti.
Vai tici Dievam?

FAUSTS

Mīļā, kurš drīkst sacīt:
Es ticu Dievam?
Tu vari priesteriem vai filosofiem prasīt,
To atbilde tev izklausīsies tik pēc nievām
Par jautātāju.

MARGARĒTA

Tātad netici?

FAUSTS

Ak, jaukais bērns, kam mani pārproti!
Kurš drīkst viņu daudzināt
Un lepni skandināt:
Es viņam ticu?
Kurš, jūtās iededzies,
Var iedrošināties
Teikt: viņam neticu?
Šis visu aptverošais
Un visu uzturošais,
Vai neaptver un neuztur viņš
Tevi, mani, sevi, visumu?
Vai nevelvējas debesis tur augšā?
Vai neguļ zeme stingri apakšā?
Un vai, laipni lūkodamās, nepaceļas
Augšup mūžīgās zvaigznes?
Vai manas acis tavās neraugās,
Un vai tas viss tad neielaužas
Tavās domās, tavā sirdī
Un mūžu noslēpumā neieaužas
Tev blakus neredzami redzams?
Lai sirds tev pilna top ar to līdz malām!
Un kad tu šajās jūtās svētlaimīga kļūsti,
Tad sauc to, kā vien gribi,
Sauc to par laimi! sirdi! mīlestību! Dievu!
Man nav tam vārda!
Jūtas ir viss;
Vārds ir skaņa un dūmi,
Kas debess kvēli aizmiglo.

MARGARĒTA

Tas neizklausās nemaz tik drūmi;
Apmēram saka arī mācītājs to,
Tikai vārdos drusciņ citādos.

FAUSTS

Tas skan it visur toņos dažādos
It visām sirdīm sadzirdami,
Katram savā valodā;
Un kādēļ lai ne manējā?

MARGARĒTA

Ja klausās to, tas liekas pieņemami,
Un tomēr tur ir kaut kas baiss;
Jo neesi tu kristīgais.

FAUSTS

Ak mīļais bērns!

MARGARĒTA

Man dvēsele plok bezcerībā,
Kad tevi redzu tādā sabiedrībā.

FAUSTS

Kā tā?

MARGARĒTA

To vīru, ar ko kopā esi tu,
No visas sirds es ienīstu:
Kad viņu ieraugu, kaut kas
Man sirdī pēkšņi ieduras.
Tam seja pretīga paties.

FAUSTS

Ak, mīļo lellīt, nebaidies!

MARGARĒTA

Pret viņu saceļas man visa daba.
Pret cilvēkiem es vienmēr esmu laba;
Bet kā tev pretī manas ilgas skrien,
Tā šaušalas pret viņu sirdī lien,
Turklāt par blēdi viņu uzskatu!
Lai piedod Dievs, ja viņam pāri nodaru!

FAUSTS

Lai ļaujam arī tādiem putniem plīvot!

MARGARĒTA

Ar tādu gan es negribētu dzīvot!
Jo tiklīdz tas pa durvīm iekšā nāk,
Jau zobgalīgi smīnēt sāk,
Un smīns pa pusei velnišķīgs;
Var redzēt, ka tam viss ir vienaldzīgs;
Tam varu jau uz pieres zīlēt,
Ka nespēj tas nevienu mīlēt.
Man tavās rokās ir tik labi,
Tik brīvi, kad mēs kopā abi,
Bet viņa klātbūtne man elpu žņaudz.

FAUSTS

Kam šādās jausmās nomokies tik daudz!

MARGARĒTA

Kad vien ar mums viņš sastopas,
Viss otrādi man apgriežas,
Man šķiet pat, ka vairs tevi nemīlu.
Kad viņš ir klāt, tad Dievu lūgt es nespētu;
Tāds saltums tad mūs abus šķir;
Tev, Heinrih, arī tāpat ir.

FAUSTS

Ak tavu antipātiju!

MARGARĒTA

Nu jāiet man.

FAUSTS

Kam neļauj tu,
Lai mana sirds pie tavām krūtīm mieru gūst,
Lai dvēseles mums abiem kopā plūst?

MARGARĒTA

Ak, ja es viena gulētu!
Es durvis šonakt neaizbultētu;
Bet māte ir ar cauru miegu,
Un ja ar tevi pārsteigta es tieku,
Es tūdaļ nomirtu aiz kauna!

FAUSTS

Tā lieta nav nebūt tik ļauna.
Lūk, pudelīte! Tik trīs pilieni
Tev viņas dzērienā ir jāiepilina,
Un viņa gulēs mierīgi.

MARGARĒTA

Es tevis dēļ uz visu gatava,
Tas, cerams, viņai nekaitēs!

FAUSTS

Vai citādi gan ieteiktu to es?

MARGARĒTA

Kad, mīļais, acis pametu uz tavu pusi,
Kaut kas tad tavai gribai pakļauties man liek;
Es tevis dēļ tik daudz jau darījusi,
Ka man gandrīz neko vairs darīt neatliek.

Aiziet.

Mefistofelis uznāk.

MEFISTOFELIS

Tā spindzele jau prom?

FAUSTS

Vai spiegoji aiz sētas?

MEFISTOFELIS

Es klausījos it visu pamatīgi,
Tā cilāja ar doktorkungu lietas svētas;
Es ceru, tas jums bija veselīgi.
Jo meitenes ir ļoti ieinteresētas,
Vai mīļajam pret Dievu bijāšana būs.
Tās spriež: kas Dievu klausa, klausīs arī mūs.

FAUSTS

Tu briesmoni, tu nesaproti,
Kā šī uzticīgā, mīļā dvēsele,
Kam ticībā ir viņas svētlaime,
Nu svētās drausmās mokās ļoti
Ar sirdi izmisušu,
Jo mīļoto tā uzskata par pazudušu.

MEFISTOFELIS

Tu dvēseliski jutekliskais mīlētāj,
Sīks skuķēns tevi aiz deguna vazā.

FAUSTS

Tu elles mēsls, izvirtušais ņirgātāj!

MEFISTOFELIS

Un fizionomiju lasīt prot šī mazā:
Tā manā klātbūtnē jūt kaut ko nelāgu
Un manā maskā saož slēptu jēgu;
Tā manī katrā ziņā nojauš ģēniju,
Varbūt pat velnu, un nu saceļ brēku.
Tad šonakt nu?

FAUSTS

Kas tev par daļu!

MEFISTOFELIS

Nu ko! Tev dodu pilnu vaļu!

PIE AKAS

Grietiņa un *Līzīte ar krūkām.*

LĪZĪTE

Par Bārbaliņu neesi tu dzirdējusi?

GRIETIŅA

Es maz kur eju. Nezinu neko.

LĪZĪTE

Tik šodien Sibilla man pastāstīja to:
Tā arī beidzot ķezā iekļuvusi.
Tas nāk no lepnības.

GRIETIŅA

Kā tā?

LĪZĪTE

Tur šaubu nav!
Tā ēdot, dzerot divus baro jau.

GRIETIŅA

Ak!

LĪZĪTE

Tā beidzot cilvēks savu izpelnās.
Cik ilgi viņa ar šo puisi mīlējās!
Ar viņu viņš staigāja,
Uz ciemu un dančplaci vadāja,
Uz mums tā raudzījās ar augstprātīgu smīnu,
Viņš viņu cienāja ar pastētēm un vīnu;
Tā sevi varen skaistu iedomājās;
Šai bezgodei nav kauna it nemaz:
Tā pieņēma no viņa pat vēl dāvanas.
Tie abi čubinājās, šmakstinājās;
Nu viņa dabūja, kā klājās!

GRIETIŅA

Ak nabadzīte!

LĪZĪTE

Tu vēl viņu žēlosi!
Kad vakaros mēs vērpām cītīgi
Un māte laukā mūs nelaida,
Tad viņa ar mīļāko salaida,
Uz soliņa un tumšos gaiteņos
Te abi šķina augļus saldākos.
Nu grēcinieces krekliņā
Tā baznīcā lai vārtās nožēlā!

GRIETIŅA

Viņš droši viņu ņems par sievu.

LĪZĪTE

Viņš būtu muļķis. Tādam knašam zēnam
Nav jālien slazdā tā kā sermulēnam.
Viņš aizlaidies.

GRIETIŅA

Tas glīti nava.

LĪZĪTE

Ja šī ar viņu dabūs, būs tai slikta slava.
Tai puiši noraus vainadziņu,
Mēs salmus durpriekšā kaisīsim, kaunā lai iedzītu viņu.

Aiziet.

GRIETIŅA

mājup ejot

Cik lepni citkārt sirds man sita,
Kad kāda meiča kaunā krita!
Ar kādu pārliecības spēku
Es ņēmos paļāt citas grēku!
Kā melno nomelnot man tikās,
Jo tas ne diezgan melns vēl likās!
Es šķitos liela svētumā,
Nu stāvu grēka kailumā!
Bet tas, kā nonācām tur abi,
Dievs! bij tik jauki! bij tik labi!

CVINGERS

Mūra nišā Sāpju Dievmātes svētbilde, tās priekšā krūzes ar ziediem.

GRIETIŅA

liek svaigus ziedus krūzēs

Tu sāpju māt,
Man stāvi klāt,
Ak, manās bēdās klāt man stāvi!

Ar šķēpu sirdī,
Ko sāpes tirdī,
Tu skati sava dēla nāvi.

Tu noraugies
Un nopūties,
Tu visiem cietējiem klāt stāvi.

Vai dzirdi
Šo sirdi,
Sāpju plosītu?
Kā tā smagās raizēs liecas,
Kā tā dreb, pēc kā tā tiecas,
Zini tikai viena tu.

Man skati aizmigloti,
Man sāp, man sāp tik ļoti,
Man sāpes krūtis plēš
Un saēd katru audu!
Es raudu, raudu, raudu,
Man tumsa zvaigznes dzēš.

Es lauskas loga priekšā
Ar asrām slacīju,
Kad agrā rīta stundā
Šos ziedus lasīju.

Kad rītā iespīdēja
Man saule istabā,
Jau atkal nodrebēja
Sirds izsamisumā.

Jel novērs kaunu man un nāvi!
Tu sāpju māt,
Man stāvi klāt,
Ak, manās bēdās klāt man stāvi!

NAKTS

Iela pie Grietiņas durvīm.

VALENTĪNS

kareivis, Grietiņas brālis

Kad dzīrēs sēdēt man gadījās,
Kur puiši ar uzvarām lielījās,
Ko tie pie meičām ieguvuši,
Kā nevainību tām laupījuši;
Kad vīns pār slavas dziesmām lējās —
Man sirds par viņiem klusībā smējās,
Es, elkoni mierīgi atbalstījis,
Tad klausījos, katrs ko izdarījis,

Un tad pēc laba padzēriena
Es smaidot savu bārdu brauku
Un saku: Tavu meiču jauku!
Bet visā zemē vai ir kaut viena,
Kas manu māsu var tikumā pārsniegt,
Kas cienīga viņai kaut ūdeni pasniegt?
Tad skanēja glāzes, vīns rīklēs lija;
Ir taisnība viņam, tā vieni kliedz,
Tā ir mūsu paaudzes krāšņākais zieds!
Tad lielībnieki mēmi bija.
Un tagad! — kaut vai matus plēšu
Un sētas mietus gabalos tēšu! —
Ikkatrs draņķis var degunu raukt
Un mani visādos vārdos saukt!
Man nākas, sirds kaut pušu plīst,
Par katru mājienu vainīgi svīst!
Un, kaut es viņus pieklapētu,
Par meļiem tos nosaukt nevarētu.

Kas tur? Skan soļi klusumā.
Ja nemaldos, tur divi nāk.
Ja viņš tas, grābšu to aiz dziesmas,
Lai viņu aprij elles liesmas!

Fausts. Mefistofelis.

FAUSTS

Kā tur pa sakristejas logu
Spīd svētlampiņas uguns mūžīgā
Un aizvien vārāku met gaismas loku,
Līdz beidzot viss grimst tumsībā,
Tāpat ir šobrīd krūtīs manās.

MEFISTOFELIS

Man ir kā kaķim, kad tas manās
Caur sētu, tad pa zāli brien
Un klusiņām gar pakšiem lien;
Es jūtos ļoti tikumīgs,
Mazlietiņ zaglīgs, mazliet blēņdarīgs —
Tik vilinoši visi kakti.
Bet parīt izbaudīsim abi
Mēs brīnišķīgo Valpurģnakti.
Tu redzēsi, cik tas būs labi.

FAUSTS

Vai augšā kāps tā manta pa šo laiku,
Ko redzu mirgojam caur miglas tvaiku?

MEFISTOFELIS

Tu varēsi drīz priecāties,
Kad katliņš ārā izcelsies.
Es redzēju, tajā ir dālderi
Ar karaļa lauvas ģerboni.

FAUSTS

Neviena rota, gredzens it neviens,
Ar ko man greznot manu mīļoto?

MEFISTOFELIS

Es redzēju tur gan kaut ko,
Tur bija tā kā pērļu pavediens.

FAUSTS

Tas labi. Jo man kauna sārtums pārklāj seju,
Kad es bez dāvanām pie viņas eju.

MEFISTOFELIS

Jums nevajadzētu vis kautrēties
Pa reizītei par velti našķēties.
Un mēs jau nenākam ar ubagtarbu:
Es priekšā celšu īstu mākslas darbu,
Tai dziedāšu es morālisku dziesmu,
Lai justu tā vēl skaudrāk dvēsles liesmu.

Dzied cītaras pavadījumā.

Kam Katiņa
Nāk kaunīga
No namiņa
Šai rīta stundā jaukā?
Tu, palaidni,
To ielaidi
Kā meiteni,
Bet kāda nāk tā laukā?

Kas padarīts,
Tas padarīts.

Ko tad vairs līdz,
Ka asarās nu mirkst tā?
Ko viņa bļauj!
Ko sēj, to pļauj.
Lai bučot ļauj
Tik tad, kad gredzens pirkstā!

VALENTĪNS

iznāk priekšā

Ko meklē? Kādus jokus dzen tu?
Es tevi, draņķa žurkķērāju!
Pie velna šito instrumentu!
Pie velna pašu dziedātāju!

MEFISTOFELIS

Nu pušu cītara ir mana!

VALENTĪNS

Būs tagad pauru skaldīšana!

MEFISTOFELIS

Faustam

Tik, doktora kungs, neatkāpties!
Mēs izkļūsim no ķibeles.
No sukām viņam neizglābties!
Tik duriet! atvairīšu es.

VALENTĪNS

Tad saņem šo!

MEFISTOFELIS

Tas nav tik sālīts.

VALENTĪNS

Un šo!

MEFISTOFELIS

Nu protams!

VALENTĪNS

Liekas, ka pats velns tam palīdz!
Kas tas? Man roka notirpusi.

MEFISTOFELIS

Faustam

Dur!

VALENTĪNS

krīt

Ak!

MEFISTOFELIS

Nu, lempi, dusi!
Nu tikai prom! Mums tūdaļ jāpazūd!
Jau ceļas brēka, ļaudis kaut ko jūt.
Ar policiju gan es galā tiktu,
Bet kakla tiesa var mums nākt par sliktu.

MARTA

pie loga

Nu aši laukā!

GRIETIŅA

pie loga

Šurpu gaismu!

MARTA

Tur kliedz un kaujas. Tavu baismu!

TAUTA

Guļ viens jau nomiris!

MARTA

iznākdama

Kur slepkavas?

TAUTA

Kur tos vairs raus!

GRIETIŅA

iznākdama

Kas guļ tur?

TAUTA

Tas ir brālis tavs.

GRIETIŅA

Ak, augstās debesis!

VALENTĪNS

Tās lietas vairs nav novēršamas,
Es zinu, ka man jāaiziet.
Ko stāvat, sievas, gaudodamas?
Šurp nāciet, mani uzklausiet!

Visi sastājas viņam apkārt.

Tu, Grietiņa, vēl esi jauna,
Un tomēr tev nemaz nav kauna,
Tu slikti uzvedies.
Kaut secen ies tev mana pļauka,
Tu tomēr esi īsta mauka;
Lai tevi soda Die's!

GRIETIŅA

Ak Dievs! Mans brāli! Kam tu tā?

VALENTĪNS

Tu Dieva vārdu nevalkā!
Kas noticis, tas noticis,
Un tālāk ies tāpat it viss.
Ar vienu slepus uzsāki,
Bet drīz tev būs jau vairāki;
Kad būsi daudzkārt mīlēta,
Gūs tevi visa pilsēta.

Kad negods dzimst, tad miesas kāri
Tur ļaužu acīm apslēptu,

Tai pārvelk tumsas apsegu
Pār galvu un pār ausīm pāri;
Tad vēl par to ir jākaunas.
Kad negods liels, nav kārēm bailes,
Tās dienas laikā staigā kailas,
Kaut nav nebūt tās skaistākās.
Jo neglītāka ir to seja,
Jo nekaunīgāka to deja.

Nāks laiks — to pati redzēsi —
Kad visi krietnie pilsoņi
No tevis kā no mēra bīsies,
No tevis, mauka, novērsīsies.
Tie bēgs no tevis kā no elles,
Tu velti sauksi palīgā!
Tev nenēsāt vairs spožas krelles!
Tev nelūgt Dievu baznīcā!
Tev nebūs mežģīnēm rotāties
Un dziedāt un dejot un priecāties!
Tu slapstīsies pa pagrabiem
Ar kropļiem un ar nabagiem;
Ja Dievs tev arī piedotu,
Uz zemes tevi nolādu!

MARTA

Savu dvēseli Dievam pavēliet
Un zaimus tai virsū nekraujiet!

VALENTĪNS

Un tu vēl nekaunies no Dieva,
Tu savedēja, tu bezgode sieva!
Ja tevi es miltos samaltu,
Man Dievs visus grēkus atlaistu.

GRIETIŅA

Ak, brāli! Kādas mocības!

VALENTĪNS

Ko bārsti savas asaras!
Kad godu kājām samini,
Tu mani postā iedzini.
Es Dieva priekšā stājos tīrs
Kā viņa krietns karavīrs.

Mirst.

Mise, ērģeles un dziedāšana.
Grietiņa ļaužu pulkā. Ļaunais gars aiz Grietiņas.

ĻAUNAIS GARS

Pavisam citādi tu, Grietiņ, juties,
Kad tu vēl pilna nevainības
Pie altāra gāji,
No apspūrušas grāmatiņas
Lūgšanas murmināji,
Pa daļai ar rotaļām,
Pa daļai ar Dievu sirdī!
Grietiņ!
Kur tava galva?
Tavā sirdī
Kāds noziegums!
Vai aizlūdz tu par mātes dvēseli,
Kas ilgās mokās miga tavas vainas dēļ?
Kas tās par asinīm uz tava sliekšņa?
Un vai zem tavas sirds
Jau nebriest kas un nekustas
Un nebiedē tevi un sevi
Ar jausmas pilnu klātbūtni?

GRIETIŅA

Vai! Vai!
Kurš atņems man šīs domas,
Kas šurpu turpu šaudās
Un mani dur!

KORIS

Dies irae, dies illa
Salvet saeclum in favilla.

Ērģeles.

ĻAUNAIS GARS

Dusmība tevi ķer!
Bazūne skan!
Kapi nodreb!
Un tava sirds,
Atkal augšupradīta
No pelnu miera

Pretī uguns mokām,
Iedrebas!

GRIETIŅA

Kaut prom es tiktu!
Man ir, it kā man ērģeles
Smacētu elpu,
It kā dziesma manu sirdi
Pašos dziļumos izšķīdinātu.

KORIS

Judex ergo cum sedebit,
Quidquid latet, adparebit,
Nil inultum remanebit.

GRIETIŅA

Es esmu kā sprostā!
Mūru pīlāri
Tur mani gūstā!
Velves
Mani spiež! — Gaisu!

ĻAUNAIS GARS

Paslēpies! Grēks un negods
Nepaliks apslēpts.
Gaisu? Gaismu?
Vai tev!

KORIS

Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronem rogaturus?
Cum vix justus sit securus.

ĻAUNAIS GARS

Savu seju novērsīs
No tevis apskaidrotie.
Tev pasniegt roku
Negribēs tīrie.
Vai!

KORIS

Quid sum miser tunc dicturus?

GRIETIŅA

Kaimiņien! Jūsu pudelīti! —

Krīt ģībonī.

VALPURĢU NAKTS

Harca kalnājs. Šīrkes un Ēlendas apkārtne.
Fausts. Mefistofelis.

MEFISTOFELIS

Vai neilgojies tu pēc slotas kāta?
Es priecātos par āzi ragaino.
Līdz mērķim ceļš mums tāls vēl jāmēro.

FAUSTS

Kamēr vēl esmu žirgts pēc ceļa nostaigāta,
Man pietiek ar šo nūju zaroto.
Kāds labums ceļu īsināt? —
Pa leju labirintiem līkumodams
Un kalnos rāpdamies, tu klintīm kļaujies klāt,
No kurām strauts krīt lejup, mūžam mutuļodams, —
Kur gan vēl skaudrāks prieks ir rodams?
Jau pavasaris bērzos aužas,
Un pat jau egle sajūt to;
Kāds brīnums, ka pie miesām mums tas glaužas?

MEFISTOFELIS

Es nemanu gan it neko!
Vēl ziemu jūt man katra riba,
Man gribētos, ka kājas sniegā brien.
Cik skumju mēness nepilnīgā ripa
Ar vēlu kvēli sārta augšup lien
Un spīd tik slikti, ka ar katru soli
Tu kokā skrieni, klintīs atduries!
Tu neredzi ne traks, lai kā tu acis boli.
Lūk, malduguns! Varbūt ar mums tā biedrosies.
Klau, draudzenīt! Vai drīkstu tevi lūgt pie mums,
Lai veltīgs nebūtu tavs mirgojums?
Tik mīļa esi, gaismu parādi mazliet!

MALDUGUNS

Aiz godbijības un ar gribu labu
Tik varu piespiest savu vieglo dabu;
Jo līku loču parasti mums gaita iet.

MEFISTOFELIS

Ej ej! tev patīk atdarināt cilvēku?
Bet šoreiz velna vārdā taisni iesi tu!
Ja ne, tad izpūtīšu tavu plandu sveci.

MALDUGUNS

Es redzu gan, kas jūs par dižu veci,
Jums klausīšu labprāt, tik pavēliet!
Bet pasaule ir šonakt burvestību traka,
Un ja ir maldugunij jāgaismo jums taka,
Tad mums gan visādi var iet.

FAUSTS, MEFISTOFELIS, MALDUGUNS

dziesmā mijoties

Sapņu sfērās, burvju sfērās,
Liekas, iegājuši esam,
Brīnumpasaule mums vērās,
Vēja spārni šķiet mūs nesam,
Garām aizzib koks aiz koka!

Pusnakts dvaša zarus loka
Tīksmes priekšnojautā jaukā
Zemes āda saceļ sarus,
Klintis degunus slien garus,
Kā tie šņāc un krāc un šņaukā!

Un no kalnu mutēm laukā
Lejup traucas strauts aiz strauta.
Vai tās šalkas? vai tās dziesmas?
Vai tās mīlas saldās liesmas,
Kad vēl debess bij man ļauta?
Ko tu ceri! ko tu mīli!
Atbalss skan kā sena flauta,
Senas ilgas pārņem sirdi.

Ūū! Ķiv ķiv! tā vien dzirdi
Ūpi, ķīvīti un sīli.

Nakts ver vaļā baismu dzīli.
Krūmos krupji garkājaini,
Drūmi, resnvēderaini.
Saknes tā kā čūskas vijas,
Kurām ēsmas jāpierijas,
Smiltīs čurn, no klintīm sniecas,
To, kas dzīvs, tās sagrābt tiecas;
Polīptaustekļiem tās taustās,
Ceļinieks lai bailēs raustās.
Peles bariem sūnās, norās
Skraida, ālējas un gorās,
Tekā kalnā, tekā lejā!
Apkārt jāņtārpiņi spīgo,
Lido viss un dej un žvīgo
Prātus mulsinošā skrejā.

Pulks pie pulka kopā spiežas,
Dzirkstis virpuļo un šķiežas,
Viss, it viss, šķiet, apkārt griežas,
Klintis, koki viepļus taisa,
Vēji maldugunis kaisa,
Spietiem tās uz augšu sviežas.

MEFISTOFELIS

Turies cieši man aiz skausta!
Te, kur kalnu kore lauzta,
Tā ka kāja viegli slīd,
Redzēsi, kā Mamons spīd.

FAUSTS

Cik dīvains mirguļo šais dzīlēs
Kā rīta blāzma spīdums blāvs!
Cik dziļi tas, kas to gan zīlēs?
Man priekšā bezdibenis stāvs.
Te ceļas tvaiks, tur stiepjas vālos,
Šeit dūmakaina kvēle mirdz,
Te stīdz tā pavedienos bālos,
Te pēkšņi tā kā avots irdz.
Te vijas tā kā spoža rota
Simt dzīslās cauri ielejai,
Te, šaurā kaktā iesprostota,
Tā rūk līdz sīkai liesmiņai.
Te dzirksteles griež deju strauju

Kā izkaisīta zelta smilts.
Bet lūk! pār visu klinšu krauju
Kāds varens ugunskurs ir šķilts!

MEFISTOFELIS

Vai Mamona kungs savu pili
Nav svētkiem centies apgaismot?
Būs brīnumi patiešām zili;
Viņš savus viesus uzņemt prot.

FAUSTS

Vējš pakausi man šausta kā ar stibām!
Tam, liekas, vīru gāzt ir tīrais nieks.

MEFISTOFELIS

Tev šitai klintij jāķeras pie ribām,
Jo citādi tas tevi bezdibenī trieks.
Miglā ietinas nakts.
Dzirdi, kāds katarakts!
Izbiedētas laižas pūces.
Vētra mežam cērt brūces,
Posta dabas valsti.
Grūst mūžzaļo piļu balsti!
Zari brīkšķ un lūst!
Vaid saknes, smiltis plūst!
Sadrebinot plašo āri,
Stumbri gāžas cits citam pāri,
Un pār pilsētu, drupās grauto,
Gaisi šņāc un gaudo.
Vai dzirdi balsis augstumā,
Tālumā, tuvumā?
Visur šausmas, visur briesmas,
Visur trakojošas dziesmas!

RAGANU KORIS

Uz Brokenu drāž raganas,
Jau pavasaris rēgojas.
Kas ļaužu! — ak tu tētīt mans!
Sēd augstu tronī Urians.
Tur traku jampadraci dzird,
Tur vecā pirž, tur āzis smird.

BALSS

Nāk vecā Baubo viena pati,
Tā jāj ar resnu sivēnmāti.

KORIS

Lai gods tad, gods kam pienākas!
Tev, Baubo, priekšā jāstājas!
Tik sēdi stingri, negāzies!
Tev raganu bars pakaļ ies.

BALSS

Pa kādu ceļu tu nāc?

BALSS

Gar Ilzenšteinu!
Kas pūcei tur par ligzdiņu feinu!
Kā manī tā blenza!

BALSS

Kam jāj tu tik strauji,
Man tevi panākt ļauji!

BALSS

Kā mani tā tēsa,
Kā mani tā plēsa!

RAGANU KORIS

Ceļš ir plats un ceļš ir garš,
Bet jau sācies negants karš:
Slotas skrāpē, dakšas dur.
Kas tik viss nav jāiztur!

RAGANU MEISTARS. PUSKORIS

Mēs velkamies kā gliemeži,
Zib priekšā sievu papēži.
Uz elli kad iet ceļojums,
Tās tūkstoš soļu priekšā mums.

OTRS PUSKORIS

Mēs iebilst varam kaut ko te.
Sper tūkstoš soļu sieviete;

Bet vīrietis šo gabalu
Var veikt ar vienu lēcienu.

BALSS

augšā

Ei, jūs, tur apkārt klinšezeram!

BALSIS

no lejas

Uz augšu tikt mēs arī ceram.
Mēs tīri esam mazgājušies,
Bet neauglīgi palikušies.

ABI KORI

Stāj vēji, zvaigznes aizlaižas,
Un blāvais mēness aizslēpjas.
Nu pesteļu bars dej un dzied
Un dzirksteļspieti gaisā iet.

BALSS

no lejas

Pagaidiet! Pagaidiet!

BALSS

no augšas

Jūs tur lejā nebļaujiet!

BALSS

apakšā

Ņemiet līdz! Ņemiet līdz!
Es jau kāpju trīssimt gadu,
Bet augšā nokļūt nespēju.
Man dodiet kādu nesēju!

ABI KORI

Uz augšu šonakt slota nes
Un dakšas nes un āzis nes;
Kas šonakt nevar pacelties,
Tam mūžam lejā palikties.

PUSRAGANA

apakšā

Es tā jau ilgi tipinu.
Tikt citiem līdz es nevaru.
Es mājās miera neradu,
Kā iegūt to, es nezinu.

RAGANU KORIS

Sev dūšu iezież raganas,
Par burām ņem tās lupatas,
Par kuģi katra sile der;
Nu lido, kas vien lidot cer.

ABI KORI

Mēs būsim drīz līdz virsotnei,
Kur jābūt mūsu apmetnei,
Tad drebēs kalns, kad zemi skars
Viss raganu un burvju bars.

Nolaižas lejā.

MEFISTOFELIS

Tur spiežas, laužas, švīkst un klab!
Tur šņāc un kūsā, čab un grab!
Tur kūp un smird un deg un kūst!
Tur raganām nu dzīres būs!
Pie manis turies! citādi vēl izšķirs mūs.
Kur esi?

FAUSTS

tālumā

Šeit!

MEFISTOFELIS

Ko! Kur? Kādas briesmības!
Nu jāizmanto būs man saimniektiesības.
Ei, ceļu! Junkurs Folands nāk. Nu ceļu! ceļu!
Jo citādi ar zibeņiem es zveļu!
Nu, doktor, turies man tik blaku!
Pat velnam tas jau ir par traku.

Tur krūmos saožu es īpatnēju smaku,
Man prāti sliecas turpu iet
Un krūmus pačamdīt mazliet.

FAUSTS

Tu pretrunu gars! Tu mani vest, kurp vēlies, vari.
Es domāju, tu ļoti gudri dari:
Uz Brokenu mēs Valpurģnaktī traucamies
Un te pēc sirdspatikas izolējamies.

MEFISTOFELIS

Tu redzi, kādas raibas liesmas!
Tur sanācis ir jautrs klubs:
Šim deguns garš, un tam, lūk, strups.

FAUSTS

Bet augšā skan tur košas dziesmas!
Deg uguns, smiekli nenorimst.
Pie nelabā drīz visi dosies;
Tur daža mīkla noskaidrosies.

MEFISTOFELIS

Bet citas tur no jauna dzimst.
Tā lielā pasaule tik visu maisa,
Šeit klusiņām mēs mājosim.
Tā taču parasts ir līdz šim,
Ka lielā pasaulē sev katrs mazas taisa.
Tur redzi jaunas raganiņas plikas
Un vecas, kuras gudri aizsedzas,
Ļauj, lai tev dzirkstelītes aizdedzas,
Un drīz tu dūdosi aiz labpatikas.
Es dzirdu kādus instrumentus skanam!
Kāds ellīgs blarkšķis! Bet pie tā ir jāpierod.
Nāc līdz! Nāc līdz! Te tev kā draugam manam
Tiks viss, ko pasaule vien dod,
Tev atradīšu jaunu sakaru.
Tik ieklausies šai prieka šķindā!
Simts ugunskuru deg tur rindā.
Kas tas tev būs par vakaru!
Tur dejo, pļāpā, ēd un dzer un mīlē;
Nu saki — kur gan vēl tik brangi vīlē?

FAUSTS

Šī sabiedrība raiba ir paties;
Vai tu kā velns vai burvis priekšā stādīsies?

MEFISTOFELIS

Gan radis esmu iet inkognito,
Bet ja tev ordenis, tad svētkos uzliec to!
Neko šeit nenozīmē stilbu auts,
Bet zirga kāja izteic daudz.
Lūk, šurpu rāpo gliemezis;
Tas manī kaut ko saodis.
Ja arī es to iegribētu,
Es sevi noliegt nevarētu.
Gar ugunskuriem staigāt lai mums prieks!
Es būšu svāts, tu būsi precinieks.

Vērsdamies pie dažiem, kas sēž pie plēnējošām oglēm.

Jūs vecie kungi, ko jūs šeitan darāt?
Man gribētos gandrīz jūs sarāt.
Vai mājās neesat diezgan izsēdējušies?
Ar jaunatni jums vajag kopā līksmoties.

ĢENERĀLIS

Ir pateicība rūgtāka par vērmelēm,
Lai kā tu tautas labā licis sevi lietā!
Jo tautai — gluži tā kā sievietēm —
Ir jaunie allaž pirmā vietā.

MINISTRS

No ceļa viss ir nogājis.
No tā kas bijis, kūp tik tvaiki.
Tik tad, kad mēs vēl bijām viss, —
Tik tad bij īstie zelta laiki.

PARVENIJS

Mēs arī muļķi nebijām
Un to, ko nedrīkst, darījām;
Viss tagad juku jukām iet,
Kad gribam mēs to turēt ciet.

AUTORS

Vai grib vēl šodien šad un tad
Kāds gudru rakstu palasīties?

Pēc izpriecām tik jaunatnei tīk dzīties,
Tā ir tik vīzdegunīga kā vēl nekad.

MEFISTOFELIS

pēkšņi parādīdamies ļoti vecs

Drīz, tauta, pastardienu sagaidi!
Es pēdējoreiz ragankalnā skrējis;
Kad mana muciņa tek duļķaini,
Tad pasaulei tas laiks ir notecējis.

KRĀMU RAGANA

Jūs, kungi, garām neejiet!
Jūs manas preces apskatiet!
Tās glīti rindā saliktas,
Tur atradīsies viss kaut kas.
Un tomēr mana tirgotava,
Kam līdzīgas nekur vairs nava,
Tik tādu preci gādājusi,
Kas cilvēkiem reiz skādējusi.
Nav dunča šeit, kas asinis nav izlējis,
Nav kausa šeit, no kura tecējis
Nav miesā veselā kāds nāveszāļu virums,
Un rotu šeit ir vesels birums,
Kas pavedinājušas sievietes,
Un šķēpi, mugurā kas durti, nāvi nes.

MEFISTOFELIS

A, krustmāmiņ! Cik slikti izproti tu laikus!
Te noticis kaut kas, te izdarīts!
Ņem iegādājies modernākus daiktus!
Jo laikam jādzīvo ir līdz.

FAUSTS

Tu nezini vairs pats, kur esi!
Kas tā gan ir par traku mesi!

MEFISTOFELIS

Kad pūlis augšup laužas, viss tiek kājām mīdīts;
Tu domā, ka tu bīdi, bet tu pats tiec bīdīts.

FAUSTS

Kas tā tāda?

MEFISTOFELIS

Lai labi viņu apskatām!
Tā Lilita.

FAUSTS

Kas?

MEFISTOFELIS

Pirmā sieva Ādamam.
Tu piesargies no viņas skaistiem matiem!
Tai varen tīk tos atklāt ļaužu skatiem.
Ja jaunekli ar tiem tā sagūstīs,
Tik drīz tā viņu vaļā nelaidīs.

FAUSTS

Tur divas sēd, tā viena jauna, otra veca;
Cik vareni tās abas danci leca!

MEFISTOFELIS

Te dejas šonakt nemitēs.
Jau cita sākas; iesim arī mēs!

FAUSTS

dejodams ar jauno

Man bij reiz sapnis — tīrais joks!
Man rādījās viens augļu koks,
Tur mirdzēj' divi āboli,
Tos plūkt es rāpos nadzīgi.

SKAISTULE

No paradīzes zināms man,
Jums ābolīši garšo gan.
Ja tā uz augļiem esat kārs,
Jums sniegs tos arī manējs dārzs.

MEFISTOFELIS

ar veco

Man bij reiz sapnis — tīrais joks!
Man rādījās viens šķirbains koks,

Bij šķirbā caurums varen prāvs;
Man kaut kas kļuva ciets un stāvs.

VECĀ

Nu sveiks — par tevi man ir prieks,
Tu zirga kājas bruņinieks!
Lai stroķis tavs nu gatavs ir
Un manu mežu droši šķir!

PROKTOFANTASMISTS

Ko uzdrīkstaties, sasodītie blēņdari!
Mēs taču pierādījumus tik daudzus krājām,
Ka gars tā īsti nevar nostāvēt uz kājām,
Bet jūs te dancojat tāpat kā cilvēki!

SKAISTULE

dejodama

Ko šitas mūsu ballē meklē?

FAUSTS

dejodams

To sastapsi tu kaut vai peklē.
Tas visās malu malās klejo
Un apvērtē, ko citi dejo.
Kas neaptērgāts, tas tam neskaitās.
Viņš errojas, ja kāds uz priekšu izvirzās,
Un sāk ar lamu vārdiem šķiesties.
Bet ja jums labpatīkas riņķī griezties,
Kā viņš to dara savās vecās dzirnavās,
Viņš jūs par to tik cildinās.

PROKTOFANTASMISTS

Nu kaut kas traks! Vēl nerimst jūsu rība!
Jel pazūdiet! Kur palikusi apgaismība!
Jūs likumībās neiekļaujaties nekādās.
Mēs esam jau tik gudri, bet vēl spoki rādās!
Es tik daudz māņus mēzu, tomēr tīrs nav taks!
Nu kaut kas nedzirdēts! Nu kaut kas traks!

SKAISTULE

Nu beidziet mūs te garlaikot!

PROKTOFANTASMISTS

Es jums to, gari, acīs pasacīšu:
Es garu despotismu necietīšu;
Mans gars to nespēj sagremot.

Deja turpinās.

Es redzu, šodien it nekas man neizdodas;
Ne katrs ceļojums var kaut ko dot;
Bet tomēr ceru es, pirms gars man kapā dodas,
Vēl dzejniekus un velnus apkarot.

MEFISTOFELIS

Viņš tūdaļ kādā peļķē sēdīsies,
Jo tādā veidā viņš tiek atvieglināts.
Un kad ap viņa dirsu dēles mielosies,
Viņš būs no gara un no gariem izdziedināts.

Faustam, kas izstājies no dejas.

Kam palaidi tu daiļo meiteni,
Kas dejoja ar tevi mīlīgi?

FAUSTS

Ak! viņai dziedot, izlēca
No mutes tai sarkana pelīte.

MEFISTOFELIS

Ak, manu dieniņ! Tad ta nelaime!
Vismaz tā pele nebij pelēka.
Lai mīlas stundā viņa palēkā!

FAUSTS

Tad ieraudzīju —

MEFISTOFELIS

Ko?

FAUSTS

Mefisto, redzi, lūk,
To bālo, skaisto bērnu, kas tur stāv tik klusi!
Tik lēni virzās tā uz mūsu pusi,
Tai kājas liekas sapītas un soļi jūk.

Man šķiet, ja labi ieskatās,
Tad Grietiņai tā līdzinās.

MEFISTOFELIS

Jel liecies mierā! labs tur nav nekas.
Tas — idols, burvju tēls, bez dzīvības.
Ar viņu sastapties ir bīstami:
No stingā skata sastingst dzīslās asinis
Un cilvēks top gandrīz par akmeni;
Par Medūzu tu būsi dzirdējis.

FAUSTS

Patiešām, tās ir mirušā acis,
Ko mīloša roka nav aizvērusi.
Tā — krūts, ko Grietiņa reiz skūpstīt bij man atļāvusi,
Tā — saldā miesa, pie kuras es baudā placis.

MEFISTOFELIS

Tā — burvestība, muļķi apmātais!
Tur katram rādās mīļās veidols kārotais.

FAUSTS

Ak, kāda svētlaime! Ak kādas ciešanas!
No skata šī man acis novērst negribas.
Cik savādu ap daiļo kaklu
Es redzu sārtu valdziņu,
Ne platāku par naža muguru!

MEFISTOFELIS

Ak tavu mīlestību aklu!
Ja Persejs viņai galvu nozāģē,
Var viņa nest to arī padusē! —
Tik fantazē un fantazē!
Nāc labāk šitai piekalnē!
Te līksmo varen lustīgi;
Te redzu īstu teātri,
Ko noskatīties mums nu nāksies.
Ko izrāda tur?

SERVIBILIS

Tūdaļ atkal sāksies.
Te rāda gabalu visjaunāko;

Mums lugas taisīt vairumā ir nieks.
To uzrakstījis ir kāds pašdarbnieks,
Un pašdarbnieki spēlē to.
Man, kungi, piedodiet, ka pazūdu;
Man priekškars jāuzpašdarbina.

MEFISTOFELIS

Cik jauki, ka šeit Bloksbergā jūs sastopu!
Šeit īstā vieta jums — to velns pat zina.

VALPURĢU NAKTS SAPNIS
jeb
OBERONA UN TITĀNIJAS ZELTKĀZAS

INTERMECO

TEĀTRA MEISTARS

Šodien jums būs atpūta,
Krietnie Mīdinga dēli.
Vecs kalns un mitra ieleja —
Viss, var sākt to spēli!

HEROLDS

Jāpaiet tiem piecdesmit,
Lai būtu zelta kāzas.
Tas zelts man prieka vilni sit,
To jaušu jau pēc krāsas.

OBERONS

Šais stundās redzams būs it viss:
Kurš sprauns un kura sprauna;
Karaliene, karalis
Saistīti no jauna.

PAKS

Paks nu riņķī griezties sāk,
Vico kājas dejā,
Simti viņam pakaļ nāk
Līksmiem smaidiem sejā.

ARIELS

Ariela dziesma skan
Debešķīgos toņos;
Ķēmi nāk, bet arīdzan
Meitas ziedu kroņos.

OBERONS

Redziet mūsu kuģus nu
Ostā droši irtus!
Lai divi viens otru mīlētu,
Tos vajag turēt šķirtus.

TITĀNIJA

Rūc vīrs, un sieva gražojas;
To traci novērst vajag klusi:
Uz dienvidiem viņa lai kravājas,
Un viņš uz ziemeļpusi.

ORĶESTRIS. TUTTI

fortissimo

Mušu tēvs un circenis,
Odi — jautrie franti,
Zālē varde, sienāzis —
Mūsu muzikanti.

SOLO

Dzi, kur ziepju burbulis
Spēlē savas dūdas,
Pilnus vaigus piepūtis
No visas krūšu būdas.

GARS, KAS TIKKO VEIDOJAS

Zirnekļa kājas, krupja vēders,
Spārniņi it glīti
Dzīvnieciņu neveidos,
Veidos dzejolīti.

PĀRĪTIS

Sīks solītis, tad lēcieni —
Nu skatiet, ļaudis, smejiet!

Pa puķītēm tu tipini,
Bet augšup tev vis neiet.

ZIŅKĀRĪGS CEĻOTĀJS

Visur klāt būt mēdzu es.
Kas tur tik spoži kvēlo?
Vai Oberonu redzu es,
Dievu skaisto, cēlo?

ORTODOKSAIS

Nagu nav un astes nav,
Un locekļi tam tievi,
Bet velns viņš ir, tur šaubu nav,
Tāpat kā grieķu dievi.

ZIEMEĻZEMES MĀKSLINIEKS

Vēl nenoteikts, tik ieskicēts
Ir manas otas trauciens;
Bet drīzumā man iecerēts
Uz Itāliju brauciens.

PŪRISTS

Lai cik daudz cilvēks nopūlas,
Nav kļūdas izdeldētas!
Un no šīs raganu armijas
Tik divas pūderētas!

JAUNA RAGANA

Lai pūderis tiek vecenēm!
Tām vajag kosmētikas.
Kam mums tas, jaunām meitenēm?
Mēs visur ejam plikas.

MATRONA

Mums pārāk labas manieres,
Lai mēs uz jums daudz boztos;
Šī lepnība jums, vējgrābsles,
Kaut tā jums neatkostos!

KAPELMEISTARS

Muštēvs, odu jaunekļi,
Mierā lieciet pliko!

Circeni un sienāzi,
No takts jūs izkritāt man tikko!

VĒJRĀDIS

uz vienu pusi

Te redzat mūsu jaunatni.
Tur līgavas zeļ koši
Un jaunekļi tik dūšīgi
Un cerībmodinoši!

VĒJRĀDIS

uz otru pusi

Lai zeme vaļā atveras
Un aprij šito varzu!
Tiem svēts vairs nava it nekas,
Tie nobradā ik dārzu.

KSENIJAS

Kukainīši esam mēs,
Asas mums ir šķēres,
Tam, kam kožam, nelīdzēs
It nekādas smēres.

HENNINGSS

Tās barā pašu velnu veiks,
Tās dzēlīgas no dabas!
Bet pēcgalā vēl viņas teiks,
Ka sirdis viņām labas.

MŪZAGĒTS

Cik brīvi gars te iejūtas
Un iegūst spēju radīt!
Par mūzām labāk raganas
Man iepaticies vadīt.

CI-DEVANT LAIKA GARS

Ar krietniem ļaudīm sadzeram,
Lai dūša tiek mums braša!
Šim kalnam, kā vācu Parnasam,
Virsotne ir plaša.

ZIŅKĀRĪGAIS CEĻOTĀJS

Sakiet — kā to vīru sauc,
Kas te apkārt ložņā? —
"Ko noņemties ir viņam daudz,
Viņš jezuītus ošņā."

DZĒRVE

Zvejot var, kur ūdens tīrs,
Gan ar pa dumbriem melniem;
Tādēļ ar šis svētais vīrs
Sapinies ar velniem.

PASAULES BĒRNS

Brauc svētie katru braucamo
Un ar gudru ziņu
Bloka kalnā izveido
Smuku konventiņu.

DEJOTĀJS

Vai dziedātāji dziesmu rauj?
Dun tālē bungu rība. —
"Tur unisonā dumpji mauj.
Tiem cieša sadraudzība."

BALETMEISTARS

Kājas cilā jauns un vecs,
Svīzdami aiz prieka!
Greizais griežas, tizlais lec,
Nebēdā ne nieka.

ĢĪGĀTĀJS

Tā varza tikai naidu kur
Un raida skatus zvērus;
Vien dūdas visus kopā tur
Kā Orfejlira zvērus.

DOGMĀTIĶIS

Nebaidos es kritikas,
Lai tā put kā pelni!
Velns tak tomēr ir kaut kas,
Ja eksistē reiz velni.

IDEĀLISTS

Fantāzija mani nes
Ar pārāk spožu dvesmu.
Nudien, ja viss tas esmu es,
Tad šodien dulls es esmu.

REĀLISTS

Ar esamību nomokos,
Šķiet, tēzes ir par vājām;
Pirmo reizi nejūtos
Stingri es uz kājām.

SUPERNATURĀLISTS

Man vīnu patīk šovakar
No mucas iztecināt;
No velniem labus garus var
It viegli izsecināt.

SKEPTIĶIS

Nu optimisti štīmējas
Un slēptu mantu meklē.
Bet velns un melns tik rīmējas,
Tā malduguns ved peklē.

KAPELMEISTARS

Varde, tu, un sienāzi,
Jūs esat diletanti!
Mušu tēv un circeni!
Štrunts, ne muzikanti!

LUNKANIE

Ģikts mums kaulus nelauza,
Viegli mēs kā spalvas;
Ja vairs kājas neklausa,
Staigājam uz galvas.

NEVEIKLIE

Dzīrēs tika mums šis tas,
Tagad mums, ak bēdas!
Dejās zoles noplēstas,
Kailas kāju pēdas.

MALDUGUNIS

Mēs no purva nākušas
Līku loču skrejā,
Mirdzēdamas sākušas
Griezties riņķa dejā.

METEORS

No debesīm es nokritu,
Liesmas plivinājās,
Guļu zālē garšļauku —
Kas dabūs mani kājās?

MASĪVIE

Ceļu, ceļu visapkārt!
Nenolauziet puķi!
Gari nāk, un gariem ar
Locekļi kā bluķi.

PAKS

Ko mīdāties kā ziloņi!
Vai baidāties no manis?
Uz dibena lai šodien krīt
Tik Paks, šis ampelmanis!

ARIELS

Gars ja spārnus devis jums,
No šī murga melnā
Sekojiet pa pēdām mums
Augšup rožu kalnā!

ORĶESTRIS

pianissimo

Rīta stariņš iemirdzas,
Miegu izgulējis,
Vējiņš lapās iečabas,
Viss nu izčibējis.

DRŪMA DIENA. KLAJŠ LAUKS

Fausts. Mefistofelis.

FAUSTS

Postā! Izmisumā! Nožēlojama ilgi apkārt maldījusies un tagad sagūstīta!

Kā noziedzniece cietumā ieslodzīta, lai ciestu visbriesmīgākās mokas, šis jaukais, nelaimīgais radījums!

Tik tālu tā nonākusi! — Nodevīgais, nelietīgais gars, un to tu man noklusēji! — Ko stāvi nu un boli tik nikni savas velna acis! Redzēt negribu tavu pretīgo ģīmi! Ieslodzīta! Neglābjamā postā! Pamesta ļauniem gariem un bezjūtīgiem cilvēkiem, kas viņu tiesā! Un mani tu tikmēr žūžini lētās izpriecās, slēp viņas bēdu jūru un ļauj, lai viņa bezcerīgi aiziet bojā!

MEFISTOFELIS

Nav jau pirmā.

FAUSTS

Suns! riebīgais nezvērs! — Pārvērt viņu, bezgalīgais gars! pārvērt šo tārpu atkal par suni! Kā sunim viņam bieži patikās naktī tecēt man pa priekšu, mierīgam ceļavīram mesties zem kājām un, kad tas nogāzies, grābt to aiz skausta. Pārvērt viņu atkal viņa iemīļotajā izskatā, lai viņš rāpo manā priekšā smiltīs uz vēdera, lai es mīdu viņu kājām, šo izdzimteni! — Nav jau pirmā! — Ak, bēdas! bēdas! cilvēka dvēsele nespēj to aptvert, ka neviens vien radījums grimis šai visdziļākajā postā; ka pats pirmais nav izpircis visu pārējo vainu, locīdamies nāves mokās acu priekšā tam, kurš piedod un žēlo! Man tas griež kā nazis, tas posts, ko cieš šī viena vienīgā, — tu vienā mierā ņirdz, ka tāds liktenis tūkstošām!

MEFISTOFELIS

Nu jau mēs atkal esam pie mūsu atjautas robežas, kur jums cilvēkiem prātiņš sāk kūkot. Ko tu biedrojies ar mums, ja nevari līdz galam mūsējs būt? Kam taisies lidot, ja neesi drošs, ka tev nereibs? Vai mēs tev uzbāzāmies vai tu mums?

FAUSTS

Neņirdz man pretī tā savus asinskāros zobus! Man riebj! — Augstais, varenais gars, tu, kas mani pagodināji, man parādīdamies, tu, kas manu sirdi pazīsti un dvēseli, kādēļ es piekalts pie šī gānītāja, kas tīksmināš ar cita nelaimi un veldzējas cita postā?

MEFISTOFELIS

Vai tu beigsi?

FAUSTS

Glāb viņu! citādi tev labi neklāsies! Visdrausmīgākais lāsts nāks pār tevi,
lāsts uz gadu tūkstošiem!

MEFISTOFELIS

Es nevaru atraisīt atriebēja apliktās važas, attaisīt viņa aizšauto aizbīdni. — Glāb viņu! — Kurš bija, kas viņu iedzina postā? Es vai tu?

FAUSTS

nikni raugās apkārt

MEFISTOFELIS

Tu meklē pērkonu? Labi, ka tas jums nabaga mirstīgajiem rīcībā nav dots! Miltos samalt to, kas savā nevainībā dod atbildi, — tā tirāni mēdz kļūmīgos brīžos izlādēt dusmas.

FAUSTS

Ved mani pie viņas! Viņai jākļūst brīvai!

MEFISTOFELIS

Un briesmas, kurām tu sevi pakļauj? Zini, vēl pilsētā ir svaigs tavas
rokas asinsdarbs. Pār nozieguma vietu lidinās atriebēji gari un gaida, kad atgriezīsies slepkava.

FAUSTS

Arī tas vēl? Kaut tevi gabalos saplosītu, tu briesmoni!
Ved mani pie viņas,
es saku, un atbrīvo viņu!

MEFISTOFELIS

Es tevi aizvedīšu, un darīt es varu, lūk, ko! Vai man nav visa vara debesīs un zemē? Es aizmiglošu cietumsarga prātus, tu pievāc atslēgu un izved viņu laukā ar cilvēka roku! Es vaktēšu, burvju zirgi būs gatavībā, es jūs abus aizvedīšu. Tas manos spēkos.

FAUSTS

Nu tad ejam!

NAKTS. KLAJŠ LAUKS

Fausts, Mefistofelis, traukdamies melnos zirgos.

FAUSTS

Ko tinas tie tur ap Rābenšteinu?

MEFISTOFELIS

Nezinu, ko tie tur vāra un brūvē.

FAUSTS

Plivinās šurpu, plivinās turpu, sniecas un liecas.

MEFISTOFELIS

Raganu cunfte.

FAUSTS

Kaut ko vētī, kaut ko svētī.

MEFISTOFELIS

Uz priekšu! Uz priekšu!

CIETUMS

FAUSTS

ar atslēgu saišķi un lampu dzelzs durtiņu priekšā

Kāds baigums neparasts šais tumšos stūros!
Viss cilvēciskais posts pār mani slīgst.
Šeit mājo viņa, šajos mitros mūros.
Un viņas noziegums tik māns bij šķīsts!
Tu vilcinādamies vēl stāvi!
Tu baidies viņu atkal ieraudzīt!
Uz priekšu! tavas bailes pievilcinās nāvi.

Satver slēdzeni. Iekšā dzied:

Mana māte, mauka,
Mani nobeidza!
Tēvs mans, blēdis,
Mani ēdis!
Mazā māsiņa
Kauliņus lasīja,
Vēsā vietā apraka.
Tad kļuvu par skaistu putniņu,
Nu lidošu, lidošu!

FAUSTS

atslēgdams durvis

Tā nenojauš, ka mīļais stāv tur klausīdamies.
Dzird ķēdes žvadzam, salmus iečabamies.

Ienāk iekšā.

MARGARĒTA

aizslēpdamās guļvietā

Vai! Vai! Tie nāk. Tie ņems man dzīvību!

FAUSTS

klusām

Jel klusu! nesu es tev brīvību.

MARGARĒTA

valstīdamās viņa priekšā zemē

Ja esi cilvēks, nesodi tik bargi!

FAUSTS

Jel nekliedz! Uzmodīsies sargi!

Satver važas, lai tās atslēgtu.

MARGARĒTA

uz ceļiem

Vai tev, tu bende, rīkojums ir tāds?
To izpildīt tu proti!
Vēl pusnakts, bet tu jau pēc manis nāc.
Es dzīvot gribu vēl tik ļoti!
Vai pat līdz rītam nespēj gaidīt nāve ļauna?

Pieceļas.

Es esmu vēl tik jauna, jauna!
Un jau man jāmirst!
Arī skaista biju; par to šiem ziediem jābirst:
Ir satrūcis mans vainadziņš.
Bij tuvu draugs, nu tālu viņš.
Neskaties tik nikni uz manu pusi!
Žēlo mani! Ko es tev nodarījusi?
Uzklausi jel manu lūgšanu!
Es tevi tak nekad vēl neesmu redzējusi!

FAUSTS

Mefisto, redzi, lūk,
To bālo, skaisto bērnu, kas tur stāv tik klusi!

FAUSTS

Šo postu nepārcietīšu!

MARGARĒTA

Nu tev pār mani visa teikšana.
Bet pag! vēl bērnu neesmu barojusi.
Es auklēju to visu nakti klusi;
Tie man par spīti viņu atņēma
Un saka, ka es viņu nokāvusi.
Nekad vairs nebūšu es priecīga.
Tie sacer dziesmiņas, tie nebeidz mani pulgot!
Tā beidzas veca pasaka.
Kas liks to viņiem tulkot?

FAUSTS

nokrīt uz ceļiem

Tavs mīļotais slīgst tev pie kājam!
Mēs bēgsim no šīm bēdu mājām!

MARGARĒTA

nometas viņam līdzās

Lai ceļos nometamies piesaukt svētos!
Vai redzi kāpienus šos izdeldētos?
Te, kur šī celle,
Apakšā verd elle!
Tur nikns, baiss
Ārdās nelabais!
Tur visam gals!

FAUSTS

skaļi

Grietiņ! Grietiņ!

MARGARĒTA

ieklausīdamās

Tā bija drauga balss!

Pielec kājās. Važas nokrīt.

Kur viņš ir? es dzirdēju viņu saucam.
Es jūtu savu sirdi viņam pretī traucam.

Ap kaklu viņam kritīšu,
Pie viņa krūtīm dusēšu!
Viņš sauca: Grietiņ! — uz sliekšņa stāvēdams.
Šis saldais sauciens bija sadzirdams
Pat elles kaukoņai un dārdiem cauri,
To nenomāca velnu ņirdzīgie auri.

FAUSTS

Tas es!

MARGARĒTA

Tas tu! Tā tava balss!

Viņu apkampdama.

Tas viņš! Tas viņš! Nu visām mokām gals!
Man nebūs cietumā vairs slāpt!
Tas tu! Nāc mani glābt!
Es esmu glābta! —
Nu atkal ielu skatīšu,
Kur pirmo reizi tevi redzēju,
Un dārzu jautro,
Kur dzirdēji tu manu atzīšanos kautro.

FAUSTS

traukdamies prom

Nāc līdz! Nāc līdz!

MARGARĒTA

Jel kavējies!
Ar tevi gribas man vēl kavēties.

Faustu glāstīdama.

FAUSTS

Pasteidzies!
Ja tu nesteigsies,
Mēs sagaidīsim nelaimi.

MARGARĒTA

Ko? tu vairs skūpstīt neproti?
Mans draugs, tik īsu brīdi projām pabijis
Un jau skūpstīt aizmirsis?

Kādēļ pie tavām krūtīm kļūst man tik baigi?
Reiz tavi skati, tavi vārdi bij tik maigi,
Tie skanēja man tā kā saldi zvani,
Tu skūpstot visas debesis man devi.
Skūpsti mani!
Ja ne, tad skūpstīšu es tevi!

Apkampj viņu.

Ak vai! tavas lūpas ir aukstas,
Mēmas tavas plaukstas.
Kur tava mīlestība
Palikusi?
Vai aizgājusi?

Novēršas no viņa.

FAUSTS

Nāc! Seko man, mīļā! To vēlāk!
Es tevi skūpstīšu tad simtkārt kvēlāk,
Tik seko man! Neko tev citu neprasu!

MARGARĒTA

pievērsusies viņam

Vai tu tas esi? Vai tas tiešām tu?

FAUSTS

Tas es! Nāc līdz!

MARGARĒTA

Tu važas vaļā raisīsi
Un mani atkal klēpī paņemsi.
Kā nebīsties tu manis? Vai tu zini,
Ko tu no cietuma atsvabini?

FAUSTS

Jau nakts uz rītu iet. Jel nāc!

MARGARĒTA

Savu māti esmu nāvē iedzinusi,
Savu bērnu noslīcinājusi.

Viņš taču tev un man bij dāvināts?
Tev arī — tu tas esi! tā ir roka tava!
Tas sapnis nava!
Tava mīļā roka! — Bet tā valga!
Tu asinīs to esi novārtījis.
Ak Dievs! ko esi izdarījis!
Ak, kāda alga!
To zobenu nost liec
Un neaiztiec!

FAUSTS

Kas bijis, tas lai bijis!
Tu mani nāvē triec.

MARGARĒTA

Nē, tev jāpaliek!
Lai kapi apkopti tiek;
Tev būs tos izraudzīt
Jau rīt;
Mātei vislabāko,
Viņai blakus liec brāli,
Mani ārmalā novieto,
Tik ne pārāk tāli!
Un mazo man pie labās krūts.
Cits neviens man līdzās negulēs! —
Reiz varēju pie taviem sāniem glausties,
Tik laimīgi tad bijām mēs!
Nav vērts par to vairs tagad gausties;
Man ir, it kā man nāktos pie tevis ar varu lauzties,
It kā tu mani no sevis atgrūstu.
Un tomēr tik mīļi, tik sirsnīgi raugies tu.

FAUSTS

Nāc, lai tevi aizvest pagūstu!

MARGARĒTA

Tur laukā?

FAUSTS

Brīvībā.

MARGARĒTA

Ja kaps ir tur laukā,
Ja nāve tur gaida, tad nāc!
No šejienes uz miera vietu
Un tālāk ne soli —
Vai tu jau ej? Ak Heinrih, cik labprāt es līdz tev ietu!

FAUSTS

Tu vari to! Tev tikai jāgrib! Durvis ir vaļā.

MARGARĒTA

Es nedrīkstu vairs rādīties pasaulē skaļā.
Ko līdz man bēgt? Viņi vienmēr man uzglūnēs.
Ir pārāk smagi piedzīvot to kaunu:
Iet ubagot ar sirdsapziņu ļaunu!
Ir pārāk smagi klaiņot svešumā,
Un viņi mani noķers tik un tā!

FAUSTS

Es palikšu pie tevis.

MARGARĒTA

Žigli! Žigli!
Glāb savu nabaga bērnu!
Ej pa to ceļu,
Kas strautam blaku,
Tad pāri pār taku,
Mežā iekšā,
Pa kreisi, kur laipa,
Viņš dīķī.
Viņš vēl rociņas staipa,
Grib pacelties,
Aši ciet viņu grāb!
Glāb! glāb!

FAUSTS

Jel atjēdzies!
Tik vienu soli, tad būsi brīva!

MARGARĒTA

No bailēm sirds man stīva!
Tur māte sēž uz akmens,
Kas tumsā rēgojas!
Tur māte sēž uz akmens,
Tai galva grīļojas;
Tā nemāj mums, neredz mūs, galva tai smaga,
Tā guļ, to modināt nevajaga.
Tā gulēja, lai mēs priecātos.
Vai atceries tos laikus laimīgos?

FAUSTS

Par velti runāju, par velti lūdzos es,
Man būs ar varu tevi laukā jāaiznes.

MARGARĒTA

Laid mani! Nē, es varmācību necietīšu!
Negrāb mani tik slepkavīgi!
Es taču vienmēr klausīju tevi padevīgi.

FAUSTS

Aust diena! Mīļā! Mīļā!

MARGARĒTA

Diena! Jā, aust diena! diena pēdējā!
Par manu kāzu dienu nekļūs tā!
Nevienam nesaki, ka biji tu pie manis!
Mans vainadziņš lai bālē!
Man maz vairs atlicies!
Mēs kādreiz atkal tiksimies,
Bet ne jau deju zālē.
Ļaudis bariem šurpu plūst
Aiz ziņkārības lielas.
Pilns ir laukums, pilnas ielas.
Zvans jau zvana, zizlis lūst.
Tie mani sien un grābj!
Nekas vairs mani nepaglābj.
Krīt asmenis uz skausta,
Ir dzīve pušu lauzta.
Viss rimis!

FAUSTS

Kaut nebūtu es dzimis!

MEFISTOFELIS

parādās ārpusē

Prom! citādi jums beigas!
Ko tūļājaties jūs bez steigas!
Mani zirgi kārpās un trīc,
Svīst rīts.

MARGARĒTA

Kas tur no zemes slienas?
Viņš! viņš! Triec viņu peklē!
Ko viņš te svētā vietā meklē?
Viņš nāk pēc manis!

FAUSTS

Tev jādzīvo!

MARGARĒTA

Dieva tiesa! paņem dvēseli salauzto!

MEFISTOFELIS

Faustam

Nāc! Mosties reiz no apstulbuma sava!

MARGARĒTA

Glāb mani, Tēvs! Es esmu tava!
Jūs svētie eņģeļu pulki, stāviet man klātu,
Stājiet man apkārt, lai mani pasargātu!
Heinrih! No tevis man šausmās stingst prāts.

MEFISTOFELIS

Viņa ir sodīta!

BALSS

no augšas

Ir pestīta!

MEFISTOFELIS

Faustam

Nu nāc!

Pazūd ar Faustu.

BALSS

no iekšpuses, izskanēdama

Heinrih! Heinrih!

TRAĢĒDIJAS 2. DAĻA

PIECOS CĒLIENOS

PIRMAIS CĒLIENS

JAUKS APVIDUS

Faust s noguldīts ziedošā zālienā, noguris, nemierīgs mēģina aizmigt.
Krēsla.
Garu pulk s, piemīlīgas mazas būtnes, lidinās apkārt.

ARIELS

dzied Aiola arfu pavadījumā

Kad pār dzietiem, sakņu gumiem
Ziedlapiņu lietus krīt,
Kad šīs zemes radījumiem
Lauku zaļais dāsnums spīd,
Elfu pulciņš, garā spēcīgs,
Meklē tos, kam jāpalīdz;
Nelaimīgais svēts vai grēcīgs,
Viņu sirds jūt katram līdz.

Jūs, kas šo galvu lokos aplidojat
Un maigā miegā viņu iežūžojat,
Sirds niknos dzeloņus tam izraujiet
Un pārmetuma kvēli skaudrās bultas
Un šausmu rēgus projām aizgainiet!
Kā sargātāji stāviet tam pie gultas,
Nakts baisos bezdibeņus aizpildiet!
Uz vēsa pagalvja tam guldiet galvu,
Tad apslakiet to Lētas ūdeņiem,
Lai izdzenā tie noguruma alvu,
Lai spēks tiek stingušajiem locekļiem,
Lai ciešanas viņš izgulētu
Un atkal sveiktu gaismu svētu!

KORIS

atsevišķi pa vienam, divatā, tad visi kopā, mijoties un saplūstot

Kad ap zaļi skauto plānu
Rimtām dvašām pieriet gaiss,
Izkar miglas autu plānu
Vakars, smaržām svaidītais.
Liegi čukst viņš: "Saldu dusu!" —
Bērna miegā ieaijā,
Dienas vārtus aizver klusu
Acīm, kas bij nomodā.

Nakts pār zemi nolaidusies,
Zvaigznes svēti biedrojas,
Dzirksts pie dzirksts jau iedegusies,
Tuvu, tālu mirgojas.
Krūmos lakstīgala pogo,
Treļļus bārsta ezerā,
Miera laimi apzīmogo
Mēness pilnā krāšņumā.

Izdzisušas ir jau stundas,
Izgaist sāpes, izgaist prieks,
Bet pēc jaunas dienas jundas
Pilns būs atkal dzīves sieks.
Zaļas lejas, kalni jauki
Ēnu mieram krūmojas;
Sudrabaini kviešu lauki
Ražai pretī viļņojas.

Atmirdz rīts, tam pretī trauc tu
Iegūt visu ilgoto.
Tikai viegli esi skauts tu,
Miegs ir čaula, nomet to.
Drosmē dzirkst lai skats tavs kvēlais,
Kamēr pūlis ilgi sver;
Visu veikt var garā cēlais,
Gaiši redz tas, aši tver.

Milzīgs troksnis vēstī saules tuvošanos.

ARIELS

Klausieties šo stundu trauksmi,
Dimdinošo skaņu sauksmi,

MARGARĒTA

Es dzīvot gribu vēl tik ļoti!
Vai pat līdz rītam nespēj gaidīt nāve ļauna?

Pieceļas.

Es esmu vēl tik jauna, jauna!
Un jau man jāmirst!

Kura vēstī dienas plauksmi!
Rībot veras klinšu vārti,
Aizskan Fēba ratu dārdi,
Troksnis liels, kad gaisma nāk!
Trompetējot, bazūnējot,
Visur spožas liesmas sējot,
Diena savu gaitu sāk.
Zeme nodreb šajos toņos,
Lieniet iekšā puķu kroņos,
Lieniet klintīs, lapotnēs;
Kurls kļūs, kas tos izdzirdēs.

FAUSTS

Jau dzīves pulsi svaigi sit un spirgti,
Un maigi iegulstas tie rīta zvanos;
Pie tevis, zeme, pamostos es žirgti,
Tu spēku lēji asinstraukos manos,
Es gribu jau pēc prieka kausa sniegties,
Tu iesvel manī ciešu apņemšanos:
Pēc esības visaugstākās man tiekties. —
Jau pasaule ver plakstus blāzmas staros,
Sāk tūkstoš balsīs mežs uz augšu sliekties,
Un lejas tinas miglas autos garos,
Bet debess skaidrība nirst visās dzīlēs
Un možu spriganumu iešķiļ zaros,
Kas gurdi snauda bezdibeņa spīlēs;
No krēslas vaļā atskaidrojas krāsas,
Mirdz puķes, lapas trīsuļainās zīlēs —
Tās — paradīzes dzidrās dimantlāsas.

Lūk, kalni māj ar milžu galvām savām,
Sveic svētstundā tie upes, savas māsas;
Visagrāk viņi ļaujas gaismas skavām,
Kas lejup slīd, līdz apņem viņu kājas.
Nu pāri zaļām, nolaidenām pļavām
Jauns spīdums, jauna apskaidrība klājas
Un vienmēr zemāk, vienmēr zemāk aužas —
Lūk, tā jau klāt! — un acīs žilbinājas,
Es novēršos: sit acīs sāpes gaužas.

Tā arī ilgu spārni cerībsārti
Visaugstai vēlmei droši pretī laužas,
Jau piepildījumam ir vaļā vārti;
Bet te no mūžu dzīlēm liesmas šaujas,

Mēs stāvam, uguns bezgalības skārti;
Degt dzīves lāpu tiecas sirdis straujas,
Nu liesmas pland, kaut tās mūs neaprītu!
Vai mīla, naids mums degot apkārt kļaujas?
Ar milzu sāpēm milzu prieku mītu
Mēs jūtam un uz zemi skatus raidām,
Lai atkal rīta miglā sevi tītu.

Lai sauli jūtam aizmugurē smaidām!
Es ūdenskritumu, kas klintīs gāžas,
Nu līksmi redzu baltas putas šķaidām.
Tas radžu radzēm šalkdams pāri brāžas,
Uz priekšu veļas, tūkstoš straumēs lejas
Un nenorimdams vienmēr tālāk drāžas.
Bet no šīs brāzmas raibā zaigā slejas
Loks, mūžam mainīgs savā pastāvībā,
Te skaidrs tas, te rotaļņirbā smejas.
Tā arī cilvēks savā nerimtībā
Uz priekšu trauc, kur sauc to gara brīve.
Nu saprotu es dziļā apskaidrībā:
Šis krāsu mirdzums — tā ir mūsu dzīve.

ĶEIZARA PILS. TRONA ZĀLE

Valsts padome gaida ķeizaru.
Trompetes.

Visādi galma ļaudis, grezni ģērbti, iznāk priekšā.
Ķeizars uzkāpj tronī, viņam labajā pusē astrologs.

ĶEIZARS

Ar dziļi karalisku prieku
Es sveicu katru pavalstnieku —
Man gudrais stāv pie sāna jau,
Bet āksta vēl kā nav, tā nav.

JUNKURS

Tūlīt aiz tavas mēteļšlepes
Tam kāja slīdēja uz trepes,
Nu aizvākts ir šis tauku blāķis;
Bij laikam dzēris, tur tas āķis.

OTRS JUNKURS

Bet brīnišķīgā ātrumā
Jau cits tā vietu aizrunā.
Tas varen grezni uzcirties,
Bet ģīmis tam — lai pasarg Die's!
Tam sargi, lai tas kaunu protas,
Tur priekšā āvas aizkrustotas —
Bet lūk, viņš tomēr iespraucies!

MEFISTOFELIS

nomezdamies ceļos troņa priekšā

Kas nolādēts un vienmēr gaidīts?
Kas saukts un vienmēr projām raidīts?
Kas nemitīgi protežēts?
Kas bargi pelts un apsūdzēts?
Kam vārds ir tā kā nātra dzēlīgs?
Kam vārds ir tā kā krāšņs zieds?
Ko tu pie troņa piesauc vēlīgs?
Kas sevi pašu trimdā triec?

ĶEIZARS

Liec savus vārdus citur lietā!
Šeit tavas mīklas nava vietā,
Jo visa mīklu minēšana
Ir šo te kungu darīšana.
Mans vecais āksts, šķiet, tālu aizstaigājies,
Nāc, viņa vietā man pie sāna stājies!

Mefistofelis uzkāpj un nostājas viņam pie kreisās rokas.

PŪĻA MURDOŅA

Jauns āksts — Un jaunas mocības —
No kurienes ir nācis tas? —
Ir vecais kritis — Tam nu gals —
Tas bij kā muca — Šis kā skals —

ĶEIZARS

Un tā ar karalisku prieku
Es sveicu katru pavalstnieku.
Spīd šajā brīdī zvaigzne laimīga,
Tur augšā rakstīta mums svētība.

Bet sakiet — kādēļ šajās dienās,
Kad jautrība skan visās sienās,
Kad visas raizes uzveiktas
Un karnevāla bārdas piekārtas,
Ar padomdošanu mums jāņemas?
Bet ja jau domājat, ka citādi tas neiet,
Tad nāciet ar un visas vainas izmeklējiet!

KANCLERS

Viscēlākais no tikumiem ap galvu
Kā oreols mirdz ķeizaram; šo balvu
Viņš vienīgais likt lietā drīkst:
Tas — taisnīgums! — Kas ļaudīm vajadzīgs,
Ko viņi prasa, vēlas, mīl vai iekāro,
Ir viņa varā tautai piešķirt to.
Bet ak! ko palīdz sirdij labestība
Un garam prāts un rokai laba griba,
Ja valstī plosās sērga drudžaina
Un ļaunums ļaunumu tik perina?
Ja no šī augstā nama lejup lūkojas,
Tad zemē plašajā vien murgi rēgojas,
Kur tikai kroplības vieš kroplīgums,
Kur likumīgi valda nelikums,
Kur maldos grimst ikkatrs pasākums.

Viens laupa ganāmpulkus, otrs cita sievu,
Trešs apzog altārus un zaimo Dievu,
Tie lepni staigā dažu labu gadu,
Jo cauri tikuši ar sveiku ādu.
Stāv sūdzētāji apkārt drūzmā,
Sēž tiesnesis uz krēsla mīksta,
Bet pa to laiku naida gūzmā
Jau nemiernieki dūres vīsta.
Par noziedzībām brēc un citus ēd
Tik tie, kam līdzvainīgie augstās vietās sēd,
Kliedz "Vainīgs!" viņi balsī bargā,
Kur nevainība vien tik sevi sargā.
Kad pasaule irst visās šuvēs,
Viss krietnais tiek tad izdeldēts;
Kā attīstīties šajās puvēs
Var apziņa, kas labs un svēts?
Vispēdīgi pat cilvēks godīgs
Sāk glaimus uzklausīt ar prieku;
Tāds tiesnesis, kas nespēj sodīt,

Kļūst beidzot pats par noziedznieku.
Man melns viss krāsots; labāk, šķiet,
Šo ainu būtu aizklāt ciet.

Pauze.

Mums jāpieņem ir lēmums ciešs;
Kur visi posta, visi cieš,
Tur posts var skart pat ķeizaru.

KARASPĒKA APGĀDNIEKS

Ir šodien trakam jāpaliek!
Ikkatrs kauj un nokauts tiek,
Neviens vairs nedzird komandu.
Aiz saviem mūriem pilsonis
Un bruņnieks savā klinšu ligzdā,
Tie līksmo, ka mēs tādā likstā,
Tiem kopā savākts spēks ir viss.
Kurn algotņi mums nepacietībā
Un skaļā balsī prasa savu algu;
Ja nebūtu mēs parādā tiem vairs nekā,
Mēs nenoturētu tos ne ar kādu valgu.
Ja aizliedz tiem ko tonī bargā,
Tad tie kā lapseņpūznis dīc;
Tas tronis, kas tiem jāapsargā,
Ir izlaupīts un izpostīts.
Tu pieciet viņu plosīšanos skaļu,
Puspasaule tāpat jau paspēlēta;
Ir katrai karaļpilij apkārt sēta,
Un katrs domā: "Kas tur man par daļu!"

MANTZINIS

Vai sabiedrotie kādreiz palīdz nelaimē!
Ar subsīdijām viņi mūs tik māna,
Tas ūdens sīc un sīc tik caurulē,
Bet tecēt negrib tas no krāna.
Kā rokās nācis īpašums, kungs, tavā valstī?
Tas pieder tiem, kas labumus tik sev vien smalstī.
Tie grib sev dzīvi neatkarīgu,
Tik noskatāmies mēs kā izsalkuši;
Mēs tik daudz tiesību jau atdevuši,
Ka nepaliek vairs ne uz ko mums tiesību.
Un ar uz partiju nekādu
Vairs šodien nevar paļauties;

Tās domā tik par savu ādu,
Vienalga tām, kur piekļauties.
Kā gibelīni, tā ar gvelfi
Tik paslēpjas, lai nosnaustos;
Tie nav vis palīdzīgi elfi:
Rok katrs savos lauciņos.
Ir zeltam uzlikts vāks, es manu,
To sev tik katrs rauš un kasa,
Bet tukša paliek mūsu kase.

GALMA PĀRZINIS

Tad uzklausiet ar bēdu manu!
Mēs cīnāmies par taupīšanu,
Bet mums ikdien jo vairāk prasa;
Man katru dienu jaunas mokas.
Vēl pavāriem ir viss pie rokas;
Gan vistas, pīles, zosis, irbes, slokas,
Gan brieži, zaķi, stirnas, mežcūkas
Un pabalsti un pensijas
Vēl budžetā man iekļaujas.
Bet beigās vīns mums aptrūkstas.
Mums citkārt vīns vislabākais bij mājās,
Mums pagrabā pie mucas muca krājās,
Bet cēlie kungi žūpot nenostājās,
Līdz izstrēba tie lāsi pēdējo.
Nu, bruņoti ar podiem, biķeriem,
Tie pilsēt's domei iet pie krājumiem,
Līdz pilnā tie zem galda nolīgo.
Tie tikai malko vien un malko,
Man jāmaksā, man jāatalgo;
Žīds parādtīklos mani valgo
Par vīnu, sen jau nodzerto.
Vairs cūkām neuzaug pat speķis,
Jau ieķīlāts ik gultā deķis,
Nāk galdā maize, iepriekš apēsta.

ĶEIZARS

pēc pārdomu brīža Mefistofelim

Ākst, vai tev arī kāda bēda stāstāma?

MEFISTOFELIS

Es neredzu nevienas ainas šķības,
Viss godā mirdz! — Vai trūka paļāvības,

Kur majestāte droši tronī valda,
Ar savu spēku visu ļauno skalda?
Kur labu gribu stipru dara prāts,
Kur darbībā viss mutuļo un šļāc?
Kā gan var tumsība tur asnus dzīt
Un posts, kur šādas spožas zvaigznes spīd?

MURDOŅA

Ir blēdis tas — Viņš gludi ar —
Viņš uzglaimosies — Kamēr var —
Es zinu gan, kur tēmē viņš, —
Un kas tur iznāks? — Projektiņš.

MEFISTOFELIS

Kur netrūkst pasaulē te šā, te tā?
Jūs, redzams, esat naudas trūkumā.
No klona to gan nevar ārā plēst;
To gādās prāts, kas spējīgs gudri lēst.
Kalndzīlēs, mūros rodama
Ir nauda kalta, nekalta;
To šurpu gādās uz šo dižo ēku
Dižs vīrs ar dabas un ar gara spēku.

KANCLERS

Par dabu un par garu runā ateisti.
Tie dedzināti tiek, pie kauna staba sisti,
Par šādām runām lai tiek katrs sodīts!
Ir daba grēks, un gars ir velns,
To bērns ir izdzimtenis melns,
Tas — kroplais šaubu hermafrodīts,
To nost! — Ir mūsu ķeizarvalstī
Tik divas šķiras troņa balsti,
Ik pretgaru tās samīca:
Tie bruņinieki ir un svētie,
Tie ir tie Dieva izredzētie,
Tiem alga — valsts un baznīca.
Kad svārstīgajos pūļa prātos
Sāk viesties ķecerības gars,
Kā dziedēt sērgas samaitātos?
Tā pilsētas un laukus skars!
Nu tu ar bezkaunīgiem jokiem
Ļauj vaļu ķecerības spokiem
Un skādi dari lietaskokiem!
Ir ķecerim un ākstam kopsakars.

MEFISTOFELIS

Kā mācīts kungs jūs tiešām runājat!
Ko rokām netaustāt, tas jums ir tāls,
Ko acīm netverat, tas jums ir bāls,
Ko neaprēķināt, tam neticat,
Ko nesverat, tas šķiet jums nesvarīgs,
Ko naudā nekaļat, tas nederīgs.

ĶEIZARS

Ar to vēl mūsu trūkumi nav novērsti.
Ko iesākt mums ar tavu gavēņspredikī?
Līdz kaklam man tie tavi kā un ja;
Mums naudu gādā, tā mums nepieciešama.

MEFISTOFELIS

Es visu sagādāšu, ko man lūdz;
Gan viegli tas, bet vieglais dažkārt grūts;
Tur nauda guļ; bet kā pie viņas tikt?
Tā māksla ir, kas jāprot lietā likt.
Ikreiz, kad šausmu laiki pāri gāja
Un ļaužu plūdi zemes, tautas slīcināja
Un posta liesmas pilis, ciemus apņēma,
Dažs labs šur tur tad savu mantu paslēpa.
Tā bijis tas vēl Romas dienās senajās,
Un šodien tas tāpat vēl turpinās.
Nu klusi aprakts guļ, ko kāds reiz zemē slēpis.
Ir zeme ķeizaram, ir viņam zemes klēpis.

MANTZINIS

Šī āksta gudrības nav zemē metamas,
Uz to patiešām ķeizaram ir tiesības.

KANCLERS

Jums sātans savas cilpas zeltā audis,
Bet tajās neiekritīs dievbijīgi ļaudis.

GALMA PĀRZINIS

Ja viņš tik galmam jaukas mantas dāvina,
Tad tas nekas, ka man nav taisnība.

KARASPĒKA APGĀDNIEKS

Tā doma prātīga, ko āksts jums pauda;
Tak zaldāts neprasa, no kurienes nāk nauda.

MEFISTOFELIS

Un ja jūs domājat, ka es jūs krāpis, —
Tad prasiet astrologam, tas visaugstāk kāpis!
Loklokos viņš jums stundu, namu nosacīs;
Nu saki jel — kā izskatās tur debesīs?

MURDOŅA

Nu saprotas tie blēži jau —
Fantasts un āksts — Pie troņa stāv —
Tā dziesmiņa, ko nenobeidz —
Ko muļķis pūš — To gudrais teic.

ASTROLOGS

runā, Mefistofelis iepūš.

Ir pati Saule tīrais zelts,
Un Merkurs, sūtnis, godā celts.
Bet Venēra tik rotājas
Un jūsos mīļi lūkojas;
Ko šķīstā Lūna untumojas?
Marss kara gaitām gatavojas;
Par Jupiteru jaukāks nav nekas.
Ir Saturns liels, bet acij tāls un mazs.
Kā metāls nav tas diez cik noderīgs,
Tam svars ir liels, bet pats tas nevērtīgs.
Ja Lūna laulāsies ar Saules dievu,
Zelts, sudrabs kopā nāks kā vīrs ar sievu,
Tad piedzīvosim īstus zelta laikus:
Mums pilis, dārzus, vīnus, sārtus vaigus
Nu gādās vīrs šis augsti mācītais,
Kas iespēj to, ko nespēj mirstīgais.

ĶEIZARS

Es divkārt dzirdu, ko viņš liecina,
Tas tomēr mani nepārliecina.

MURDOŅA

Ko gvelž tas spoks? — Tas nodrāzts joks —
Tā krāpšanās — Tā buršanās —

Tas dzirdēts jau — Tur jēgas nav —
Un ja ar nāks — Tad blēņas sāks —

MEFISTOFELIS

Nu stāv tie apkārt brīnīdamies,
Tiem neticams mans atradums;
Par burvestībām čukstēdamies,
Tie ausīs ielej skepsi jums.
Ko līdz, ka viens tik citus mēda
Un otrs burvjus tiesāt trauc,
Ja arī tam kut kāju pēda,
Ja kājas viņam soļus jauc?
Ir katram sajūtamas vēdas
No dabas spēkiem vareniem,
Uz augšu tiecas dzīvas pēdas
No dziļi slēptiem apcirkņiem.
Par īstenību sapni vērtiet!
Lai jūsu ilgas spārnus kuļ!
Tik apņēmīgi rociet, cērtiet,
Kur spēlmanis, kur manta guļ!

MURDOŅA

Man kājā jūtams smagums dikts —
Man rokā krampis — Tā ir ģikts —
Kas muguru man laužun stiepj? —
Man kaut kas kājas īkšķī kniebj —
Pēc šādām drošām pazīmēm
Te jābūt mantas slēptuvēm.

ĶEIZARS

Tad lietā liec to gudrībsieku!
Ja nejuks tas kā melu putas
No pārbaudes vissīvās sutas,
Es šķēpu, scepteri nost lieku
Un pats ar savu roku cēlu
Šo darbu veicu sirdi kvēlu.
Ja meli tie, tev elli vēlu!

MEFISTOFELIS

Es ceļu turp gan atrast zinātu —
Bet visu uzskaitīt es nespētu,
Kas pamests atrasties tur var.

Kad zemnieks savu vagu ar,
Viņš izceļ zelta podu zemes pikā,
Viņš domā sākumā: tas salpētris, —
Bet zelts ir tas, ko viņš ir uzracis,
Sejs trīc tam izbīlī un labpatikā.
Kur tumšas velves plešas, raucas,
Kur ejas līkumo un jaucas,
Mantzinīgajam jāiespraucas,
Līdz pazemei tiek kaimiņos.
Viņš vecās pagrabtelpās dodas:
Tur zelta kausi, šķīvji, bļodas,
Tur pokāli mirdz rubīnos;
Šos dārgumus nu ieraudzījis,
Viņš grasās tvert tos, redz: ir lijis
Tiem līdzās šķidrums mūžu sens.
Ir mucām dēļi sapuvuši,
Bet jauni trauki izauguši
Nu vīnam ir no vīnakmens.
Gan zelts, gan dārgakmeņi kvēlie,
Gan arī vīni vecie, cēlie
Ir melnā baismā tinušies.
Būs gudrajam te guvumprieki:
Ja dienas gaismā viss šķiet nieki,
Var tumsā mistērijas atklāties.

ĶEIZARS

Lai tavā ziņā viņu spēle baismā!
Tik tas, kas vērtīgs, lai nāk dienas gaismā.
Vai tumsā gan tiek blēži pieķerti,
Kad govis melnas, kaķi pelēki?
Tik apakšzemes mantas, zelta smagas,
Tev celt būs laukā, arot savas vagas.

MEFISTOFELIS

Ja tu ar cērti, lāpstu dzīsies
Pats rakt, kur jaušams spīdums spulgs,
No zemes klēpja atraisīsies
Tev zelta teļu ganāmpulks.
Tad varēsi ar rotu krāšņāko
Tu greznot sevi, savu mīļāko;
Šāds dārgakmeņu krāsu spožums
Ir skaistumam un majestātei košums.

ĶEIZARS

Nu aši! Lai mēs drīz pie mantas tiktu!

MEFISTOFELIS

Kungs, apgausini šādu dziņu diktu!
Vispirms lai paiet raibā prieka spēle!
Pie mērķa neved svētkuguņu kvēle.
Mums jādomā ar prātu apvaldītu,
Lai apakšu caur augšu nopelnītu.
Kas labu grib, lai pats ir labs;
Sev prieku gūs tik tas, kas mierīgs taps;
Tik ogas gatavas dos labu vīnu mums;
Tik stipra ticība spēj radīt brīnumus.

ĶEIZARS

Lai priekā šķiežas stunda nu ikviena!
Tad visu gaidīta nāks Pelnu diena.
Lai jautrība mums pāri šļāc pār malu,
Kad svinam mežonīgo karnevālu!

Trompetes. Exeunt.

MEFISTOFELIS

Kā nopelni ar laimi kopā ietas,
Var muļķiem pūst pie vienas vietas;
Ja viņiem gudrīb's akmens būtu,
Šim akmenim tad gudrā trūktu.

PLAŠA ZĀLE AR BLAKUSISTABĀM

Izdaiļota un uzposta maskarādei.

HEROLDS

Nekā te līdzīga nav Vāczemei,
Kur miroņi, kur velni, āksti dej —
Jūs gaida jautras ugunis.
Ir ķeizars spēkadūri slējis,
Viņš augstos Alpus pārvarējis
Un dižo Romu uzvarējis,
Viņš jautru valsti ieguvis.
Viņš izlūdzies pie svētām kājām

Vispirms sev varas tiesības,
Tad līdz ar kroni atvedis uz mājām
Mums cepuri, kas šķind, kad pakustas.
Nu jauno modi tveram kāri;
Ikkatrs pasaulprātīgs vīrs
Velk galvai to un ausīm pāri;
Nu galvas dūc kā samovāri,
Verd tajās gudrīb's eliksīrs.
Es redzu, kā tie sabrāļojas —
Un izšķiras un sapārojas;
Pie pūļa pūlis cieši kļauts.
Iet ārā, iekšā katru dienu,
Tiem grimasu tik ļoti daudz;
Tā muļķe pasaule arvienu
Sev āksta mici galvā mauc.

DĀRZNIECES

dziedādamas mandolīnas pavadījumā

Šonakt esam greznojušās,
Vācu galmā ejam mēs,
Jūsu prieks lai mūsos uzšalc,
Jaunās florentīnietēs!

Mūsu brūno matu sprogās
Iepīts dažs labs jautrs zieds;
Dzirkstošajās acu ogās
Saldens vilinājums liets.

Nevajag mums dzīvu stādu,
Prasme nāk mums palīgā,
Mūsu puķes cauru gadu
Zaigo mirdzā mākslīgā.

Raibu raibie krikumiņi,
Simetriski salikti,
Kaut pa vienam nieks ir viņi,
Veido krāšņu paleti.

Gaume mums patiesi laba,
Dārznieces mēs galantas;
Mūsu sievišķīgā daba
Mākslai līdzās nostājas.

HEROLDS

Ļaujiet grozos ieskatīties,
Kurus nesat jūs uz galvām,
Lai var katrs izraudzīties
Skaistāko no jūsu balvām!
Aši viņām vietu dosim,
Krāšņs dārzs lai priecē redzi,
Augstcienībā aplidosim
Tirgotājas līdz ar preci.

DĀRZNIECES

Lai nav domu alkatīgu,
Lai nav strīdi jāizšķir!
Lai ar vārdu kodolīgu
Katrs teic, kas katram ir!

OLĪVZARS AR AUGĻIEM

Neapskaužu ziedus kairos,
Katra konflikta es vairos,
Mana daba necieš tos:
Labu satikšanu mīlu,
Kalpoju par miera ķīlu
Starptautiskos mērogos.
Šodien tikšu es kā rota
Cienīgskaistai galvai dota.

VĀRPU VAINAGS

zeltīts

Cerera no savām balvām,
Gaidītām un derīgām,
Vīs jums vainagus ap galvām,
Zelta kroņus cerībām.

FANTĀZIJAS VAINAGS

Raibas puķes, tā kā malvas,
Raibam sapnim līdzinās.
Daba nesniedz šādas balvas,
Taču mode rada tās.

FANTĀZIJAS PUŠĶIS

Manu vārdu neparastu
Minēt sauc kaut Teofrastu!

Tomēr slikti svešam palikt,
Vismaz kādai gribu patikt.
Tai es mīļi uzsmaidītu,
Ja tā mani matos pītu,
Mani maigi klāt sev kļautu,
Sev pie sirds man vietu ļautu.

IZAICINĀJUMS

Lai zied raibas fantāzijas,
Tās lai dienas modei vijas,
Pasakaini izveidotas
Dabā nerodamas rotas,
Zelta zvani zaļos kātos
Mirdz lai sprogainajos matos! —
Taču mēs,

ROŽU PUMPURI

Mēs slēpti snaužam,
Laimes brīnumu mēs aužam.
Vasara kad uzdziesmo,
Rožu pumpurs uzliesmo,
Lielās dienas ievadījums,
Solījums un piepildījums,
Ziedu vara gaiši salda
Acīs, prātos, sirdīs valda.

Zaļās lapeņu ejās dārznieces graciozi uzpoš savu mantu.

DĀRZNIEKI

dzied teorbu pavadījumā

Kairās puķes matos pināt,
Svētkiem sevi izgreznojot;
Augļi negrib pavedināt,
Baudāmi tie nogaršojot.

Pielieti ar saules kvēli
Ķirsis, plūme, firziķis,
Pērciet! tiesājiet ar mēli,
Acs nav īstais tiesnesis.

Sārtiem vaigiem, jautri smejot,
Raugās jūsos ābols košs.
Jūs par rozi varat dzejot,
Ābolā jums jāiekož.

Lai mums atļauts piepāroties
Jaunībsziedu dāsnumam,
Briedumprecēm uzkrāšņoties
Līdzās maigam svaigumam!

Vienība ir mūsu sauklis,
Tuvu, tālu sadzirdams;
Pumpurs, lapas, zieds un auglis,
Viss šeit kopā atrodams.

Dziesmām mijoties ģitāru un teorbu pavadījumā, abi kori turpina arvien augstāk pušķot un piedāvāt savas preces.

Māte un meita.

MĀTE

Meitiņ, kad tu piedzimi,
Pielūdzu es Dievu,
Glaudot tevi mīlīgi,
Sīciņu un tievu.
Tevi jau kā līgavu
Redzēju es laimīgu,
Redzēju kā sievu.

Aiziet dzīves pavasars,
Dziesmas izpogojis,
Pielūdzēju raibais bars
Ātri aizlidojis;
Kad ar vienu dejoji,
Otram tu ar elkoni
Liki kaut ko noģist.

Kur nu sapņu princis tavs?
Acis apkārt veras,
Prom no tevis laimes kauss
Citā malā sveras;
Šodien nelgas atkal dzer,
Mīļā, klēpi vaļā ver,
Kāds varbūt vēl ķeras.

Rotaļu biedrenes, jaunas un skaistas, viņām pievienojas, dzirdama sirsnīga tērzēšana. Zvejnieki un putnu ķērāji ar tīkliem un ķeramām rīkstēm, arī citādiem rīkiem uznāk un iejaucas skaisto bērnu barā. Savstarpēji mēģinājumi iegūt, noķert, izmukt un turēt ciet dod iemeslu vispatīkamākajiem dialogiem.

MALKAS CIRTĒJI

ienāk, trokšņaini un neveikli

Nu ceļu! vietu!
Kas tā par lietu!
Nu netais jokus!
Ko virsū bāžas!
Mēs cērtam kokus,
Tie brīkšķ un gāžas.
Lai šajos godos
Mūs novērtētu!
Ja nedarbotos
Mēs, prastie, arī,
Kā iztikt spētu
Jūs, smalkie gari?
Jums nebūs slikti
Būt mūsu biedriem;
Jums saltu dikti
Bez mūsu sviedriem.

PULČINELLAS

lempīgi, gandrīz aušīgi

Jūs esat muļķi,
Jūs brienat duļķi.
Mēs gudri esam
Un viegli nesam
Mēs savas jakas.
Kam gan mums frakas
Un frakām šlices?
Mums galvās mices;
Mums patīk ļoti,
Kad tupeļoti
Uz tirgu skrienam
Un barā lienam
Mēs tā kā zuši,
Kā jautri truši
Mēs apkārt lecam
Un visu redzam
Un izblenžamies
Un izbļaujamies.
Vai jūs mūs rājat
Vai slavinājat,
Tas mums viens pīpis,
Mums garš ir snīpis.

PARAZĪTI

glaimīgi baudkāri

Jūs kokcirtēji
Un ogļdeģi,
Jums patīk vēji,
Mums patīk veģi.
Jo klanīšanās
Un locīšanās,
Un frāžošana,
Un līdzpūšana,
Kas ceļ un cilda,
Un dzesē, silda,
Ko tā mums dotu,
Kaut uguņotu
Vai visa debess?
Pie mīļās zemes
Ar saknēm turas
Cilvēka alkas,
Mums vajag malkas,
Lai pavards kuras,
Lai tvaiks kūp smaržīgs,
Lai cepas, vārās,
Lai mutēs kārās
Nāk ēdiens garšīgs.
Ož šķīvjulaiža,
Kur uguns gaiša,
Kur vieta salda
Pie labvēļgalda.

PIEDZĒRUŠAIS

reibumā

Šodien manī danco liesmas,
Jūtos es tik laimīgs, brīvs;
Stiprā dūšā jautras dziesmas,
Priecājos, ka esmu dzīvs.
Un es dzeru! Dzeru, dzeru!
Pieskandiniet! Glāzi tveru!
Tu tur galā, piesit man!
Saskandinām tā, lai skan!

Sieviņa man sašutumā
Rauktin rauca degunu

Un vēl gala iznākumā
Nosauca par pļēguru.
Tomēr dzeru! Dzeru, dzeru!
Pieskandiniet! Glāzi tveru!
Pļēguri jūs arīdzan!
Kad reiz skan, tad lai ar skan!

Vietiņa man iesildīta,
Štrunts, ka esmu parādos.
Nedos krodzinieks uz krīta,
Dos man vecā, jaunā dos.
Vienmēr dzeru! Dzeru, dzeru!
Jūs tur visi! Glāzi tveru!
Sitam kopā, tā lai skan!
Liekas, nu ir labi gan.

Vai es bezjēdzības kuļu?
Mēle nevar pakustēt;
Ļaujiet gulēt, kur es guļu,
Nespēju vairs nostāvēt.

KORIS

Brāļi, lai mēs glāzes tveram!
Tostus saucam, dzeram, dzeram!
Saskandinām, tā lai skan!
Tam zem galda pietiek gan.

Herolds piesaka dažādus dzejniekus, dabas dzejniekus, galma un bruņinieku dziesminiekus, gan maigus, gan jūsmīgus. Konkurentu drūzmā neviens negrib otru laist priekšā. Viens ar pāris vārdiem aizmanās citiem garām.

SATĪRIĶIS

Šai krāšņā dzejas ziedā
Kaut kas drīz sāktu smirdēt,
Ja drīkstētu es dziedāt,
Neviens ko negrib dzirdēt.

Nakts un kapu dzejnieki atvainojas, jo viņiem patlaban esot visinteresantākā saruna ar tikko radušos vampīru, no kuras varbūt varētu attīstīties jauns dzejas žanrs; heroldam jāsamierinās ar šo faktu, un viņš pa to laiku izsauc grieķu mitoloģiju, kas pat modernā maskā nezaudē ne savu raksturu, ne pievilcību.

Grācijas.

AGLAJA

Dzīves harmoniju rodot,
Dailei atplaukt lieciet dodot!

HEGEMONE

Dailei atplaukt lieciet ņemot,
Devēju jums nepazemot!

EIFROSĪNE

Kluso dienu lieglaimībā
Daile plaukst lai pateicībā!

Parkas.

ATROPA

Mani, mūžu drānās tērptu,
Ielūguši šajā dienā,
Lai es dziļas domas vērptu
Dzīves vārā pavedienā.

Lai tas viegli, mīksti vijas,
Vajadzīgi smalki lini;
Lai tek slaidas, gludas dzijas,
Gudrais pirkst, to vadīt zini!

Baudot mirkli šeit ikvienu,
Katru prieku uzplaukušu,
Sargieties! Šo pavedienu
Pārmērs šāds var pārraut pušu.

KLOTO

Šodien nāca pirkstos manos
Dzirkles brīdī īstajā,
Jo par vecās uzvešanos
Dievi nebij sajūsmā.

Vecas, nederīgas dzijas
Ilgi viņa gaismā griež,
Cerībstarojošas vijas
Žigli viņa pušu griež.

Daudzas karstas putras strēbtas
Arī manā jaunībā;
Šodien dzirkles makstī slēptas,
Klusē viņas kaunībā.

Mīļuprāt es paraudzīšos,
Kad nu šeitan esmu klāt,
Kā šais brīvotības brīžos
Jūs arvien tik jūsmojat.

LAHESA

Kārtošana manā ziņā,
Esmu pati gudrākā,
Dzijas manā tītaviņā
Griežas ritmā noteiktā.

Dzijas nāk, un dzijas tinas,
Katrai ceļš ir paredzēts,
Lai tās cieši apritinās,
Citām pāri nepārlēc.

Ja es kādreiz aizsapņotos,
Briesmas būtu pasaulei;
Gadu lokos nomērotos
Jāpiepildās šķeterei.

HEROLDS

Kas tagad nāk, tās jūs vis nepazīsit,
Lai cik daudz skoloti jūs senos rakstos;
Ja ļaunums saknē, nav tas redzams lakstos,
Jūs tās kā mīļus viesus sagaidīsit.

Tās fūrijas. Kas to gan ticēt spētu?
Tās glītas, cēlas, laipnas, gados jaunas;
Gan jutīsit, kā čūskas tās ir ļaunas,
Tās iedzels jums ar smaidu baložsvētu.

Bet šodien, nenorimst kad skaļā tērga
Un katrs muļķis liela kļūdas savas,
Ar viņas netīko pēc eņģeļslavas
Un atzīstas, ka viņas — zemes sērga.

Fūrijas.

ALEKTO

Mēs glaimu kaķes, mēs jums apkārt stāsim,
Mēs tīklus liksim jums ar gudru ziņu;
Ja kādam uzodīsim mīļdūjiņu,
Mēs tam tik ilgi ausis kutināsim,

Līdz pateiksim tam skaidri, acs pret aci,
Ka agrāk viņa tā ar daudziem gāja,
Tai šķība mugura un kliba kāja,
Tā tusojusies daudz pa danču placi.

Un arī viņai niknums būs bezgalīgs,
Kad piekāpsim, lai viņai pavēstītu,
Ka draugs par viņu ņirgājies ar citu. —
Tā inde paliks, ja ar abi salīgs.

MEGĒRA

Tas vēl tik nieks! kad būs tie salaulāti,
Es savukārt tai lietai ķeršos klātu,
Ar untumiem lai laimi sabojātu;
Jo grubuļaini cilvēkam ir prāti.

Kad atradis viņš savu laimes salu,
Pie tās viņš pierod un ar muļķa ilgām
Nu pretī tiecas tālēm svešām, zilgām;
No saules bēg viņš, sasildīt grib salu.

Un tad ar gudriem smaidiem, viltus kāriem,
Šurp vedīšu Asmodi, izredzētu,
Lai īstā brīdī ļaunumsēklu sētu,
Tā ļaužu sugu maitāšu pa pāriem.

TISIFONE

Indi, dunci, nevis mēli
Maisu, trinu nodevējam;
Nāve lai tam siržlauzējam,
Kas mīl svešas gultas pēli!

Lai tam saldais acumirklis
Pārvēršas par rūgtu žulti!
Kad būs viļņi putās kulti,
Lūzīs viņa laivai irklis.

Klinšu aizā, vējiem plīvot,
Velti sauks viņš: Žēlastību!
Atbalss dunēs: Atriebību!
Tam, kas vīlis, nebūs dzīvot!

HEROLDS

Jūs tagad izejiet no šitās lugas!
Kas pašlaik nāk, vairs nav no jūsu sugas.
Jūs milzu rumpi redzat, resnu tā kā vāti,
Tam raibi paklāji ir pāri klāti,
Pie galvas gari ilkņi, kājas tā kā bluķi,
Kā čūsku vijīgu viņš staipa savu snuķi.
Uz skausta viņam sieviete sēd gracioza
Un vada to ar zizli; cēla viņai poza;
Uz muguras stāv otra, diži skaista,
Un žilbinošu spožumu man acīs laista.
Tam blakus pieķēdētas divas sievas iet,
Ir viena drūma, otrai patīk smiet;
Māc vienu vēlmes, otra jūtas brīvi.
Lai teic tās, kāds tām sakars ir ar mūsu dzīvi!

BAILĪBA

Dvako cauri svētku klaigām
Lāpu, lampu, sveču tvans;
Starp šīm viltus sejām baigām
Važās saistīts augums mans.

Prom jūs, skaļie ņirgu prieki!
Jūsu smīns ir aizdomīgs;
Visi mani pretinieki
Šonakt rokaspuišus līgs.

Draugs par ienaidnieku kļuvis,
Viņa masku pazīstu;
Uzticības zars ir puvis,
Pretī redzu slepkavu.

Laukā izlauzties man gribas,
Kur skan saules zelta zvans,
Pretī sitas iznīcības
Stindzinošais šausmu tvans.

CERĪBA

Sveicinātas, mīļās māsas!
Spilgtas jūsu tērpu krāsas

Šajā svētku līksmībā,
Jautrā masku rotaļā;
Taču rīt jūs atsegsities.
Un ja arī lāpu plīvā
Bij šis tas mums svešāds šķities,
Tad mēs dienas gaismā dzīvā
Kopā iesim gaitā brīvā.
Nenākt trūkumam vairs skarbam!
Laiks būs atpūtai un darbam.
Raizes nost no pleciem velsim,
Saskanīgu dzīvi celsim,
Vienmēr pilnus siekus smelsim!
Kur tik vien tu iekšā iesi,
Uzņems tevi tā kā viesi;
Visu, ko vien cerēji,
Katrā ziņā iegūsi.

GUDRĪBA

Abas ļaužu ienaidnieces,
Bailību un cerību,
Turu es kā noziedznieces,
Lai no tām jūs pestītu.

Tā kā torni, augsti krautu,
Vadu dzīvo kolosu,
Stingri manam zizlim kļautu,
Es pa taku kalnainu.

Straujos spārnus izpletusi,
Augšā sieviete tur stāv,
Nav nekad tā pagurusi,
Skats tai vērsts, kur tāle blāv.

Dziedāsim nu: *gloria, gloria!*
Spoži mirdz šī sieviete;
Vārdā saucas tā *Victoria,*
Visu darbu dieviete.

ZOILO-TERSITS

Es īstā brīdī atnācu,
Bet slavēt jūs es nesākšu.
Man zvaigzne viena vienīga
Tur augšā stāv — *Victoria.*

Tā savus baltos spārnus pleš
Un ērgļa varenību dveš,
Kur vien tik viņa pagriežas,
Tai zemes, tautas pakļaujas;
Bet kur kāds kaut ko paveicis,
Man tīk, lai otrādi ir viss:
Lai augstais zems un zemais augsts,
Lai aukstais silts un siltais auksts,
Lai greizais taisns, taisnais greizs,
Tik tad vien priekā plauks man sejs.

HEROLDS

Lai trāpa tevi, draņķa suns,
Ar šķīsto zizli šķilta guns!
Lai pierē uzmetas tev puns! —
Kā nu šis dubultrūķis rūk
Un pikā veļas! — Brīnums! — Lūk,
Tā top par olu. Kas nu nāks?
Tā uzpūšas un pušu sprāgst.
Nu laukā izlec dvīņpāris,
Tā odze ir, tas — sikspārnis;
Pa putekļiem tā odze lien,
Tās melnais pārnieks gaisā skrien.
Tie laukā trauc, lai biedrotos;
Tur trešais būt es nevēlos.

MURDOŅA

Lūk! tai malā dejo jau —
Nē! man gan vairs prieka nav —
Jūti? apkārt vērpjas mums
Baigais spoku izdzimums —
Man pār matiem aizšalca —
Manu kāju aizskāra —
Vēl neviens nav apskādēts —
Tomēr katrs pārbiedēts —
Svētku prieks mums samaitāts —
Bestijām bij nodoms tāds.

HEROLDS

Herolds es, ko neapsmādē
It nevienā maskarādē,
Nopietni pie durvīm stāvu
Es ar pienākumu savu,

Lai jums sirdī prieks vien līdz,
Ļauns nekas lai negadītos.
Taču baidos, ka pa logiem
Labpaticies lidot spokiem,
Un pret burvestības varu
Nezinu es, ko lai daru.
Aizdomīgs jau bija rūķis,
Kas to zin, vēl nāks kāds pūķis.
Kāds ir katram tēlam pamats,
Paskaidrot to liek mans amats.
Taču, ko es nesaprotu,
Kā lai es to izskaidrotu?
Palīgā man visi nāciet
Un šo lietu izprast māciet!
Četrjūgā grezni rati
Joņo cauri lieli, plati,
Nepašķirot ļaužu baru,
Brauc tie šurp ar vētras sparu,
Tālē laistās krāsas košas,
Spulgo zvaigznes dejojošas
Tā kā burvju lampas spožas,
Skatieties, tie ir jau klāt!
Ceļu dodiet! Briesmas!

ZĒNS VADĪTĀJS

Stāt!
Zirgi, savus spārnus kļaujiet,
Pavadai jūs valdīt ļaujiet,
Apstājieties, kad jūs turu,
Trauciet, kad es jūsmu kuru, —
Godināsim krāšņās telpas!
Skatiet, apkārt stāv bez elpas
Apbrīnotāji jau lokā,
Herold! saņem dūšu rokā
Un mūs vārdā nosaukt proties,
Iekams lemts mums tālāk doties!
Alegorijas mēs esam,
Slēptu jēgu sevī nesam.

HEROLDS

Nosaukt tevi nepratīšu,
Drīzāk tevi aprakstīšu.

ZĒNS VADĪTĀJS

Tad mēģini!

HEROLDS

To labprāt daru:
Tu, pirmkārt, jauns un skaists, to sacīt varu.
Vēl esi zēns; ja tu vēl paaugtu,
Tad sievietēm tu droši patiktu,
Tu dienās būsi dāmu pielūdzējs,
Tā sakot, dzimis pavedējs.

ZĒNS VADĪTĀJS

Tas jauki skan! tad mini nu
Un rodi mīklas jautro atslēgu!

HEROLDS

Un tavu cirtu nakts, un acu melnais zibens,
Un cēlie pleci, šmaugais dibens!
Un dārgakmeņu lentes spožās!
Un drānas, rotaļīgi košās,
Un purpurs, rotas vizmojošās!
Kaut vēl tu atgādini meiteni,
Tev zīlēju es zelta nākotni;
Jau tagad meitenēm tu patīci,
Tās labprāt mācītu tev ābeci.

ZĒNS VADĪTĀJS

Un kas šis vīrs, kas laipns, vēlīgs
Uz ratu troņa krāšņi mirdz?

HEROLDS

Tas karalis šķiet bagāts, žēlīgs,
Būs laimīgs, sils kam viņa sirds
Un mantu dārgāko sev ievāks.
Ir viņš pār visu valdinieks;
Par guvumu un laimi lielāks
Ir viņa tīrais devējprieks.

ZĒNS VADĪTĀJS

Lai zib nu tavi darbarīki!
Tev jāapraksta viņš ir sīki.

HEROLDS

Kas cieņu dveš, nav aprakstāms.
Zem turbāna ir samanāms,
Kā mēness sejā zied tam vaigi
Tik veselīgi, sārti, svaigi,
To apņem spozme purpurkvēla,
Tam izturēšanās tik cēla.
Tas valdnieks dižens ir paties.

ZĒNS VADĪTĀJS

Tas Plūtons, bagātības dievs:
Viņš godībā šeit ieradies,
Kā augstais ķeizars vēlējies.

HEROLDS

Kā tevi pašu lai es apzīmēju?

ZĒNS VADĪTĀJS

Par izšķērdību un par dzeju;
Es — dzejnieks tāds, kas pilnīgojas,
Kad paša labums iztukšojas.
Es arī esmu ļoti bagāts,
Mans zelts par viņa zeltu smagāks,
Tā godību es greznoju
Un, kā tam trūkst, to izdalu.

HEROLDS

Tev lielīties, kā redzams, patīk,
Tad ļauj mums tavas mākslas skatīt!

ZĒNS VADĪTĀJS

Tiklīdz mans knipis uzsitas,
Ap ratiem spožums uzšķiļas.
Te izlec pērļu krellītes,

visu laiku sizdams knipjus

Te jaukas zelta spēlītes;
Te laukā krīt pa auskaram,
Te dārgakmenis gredzenam;
Es arī uguntiņas šķaidu
Un viņas iedegamies gaidu.

HEROLDS

Kā mīļais pūlis apkārt brāž!
Ka devēju tas neapgāž!
Viņš greznumlietām šķilties ļauj,
Un visi tikai ķer un rauj,
Tam apkārt kļauj tie ciešus lokus.
Bet nu es redzu jaunus jokus:
Tiklīdz kāds saķert grib kaut ko,
Tam devums projām aizlido.
Lūk, izšķīst pērļu virtenes,
Tam saujā kārpās vaboles.
Viņš sviež tās prom un nikni rūc,
Bet viņas tam ap galvu dūc.
Cits tvarsta dārgakmeņus glīšus,
Bet noķer jautrus taurenīšus.
Šis blēdis tik daudz sasolījis,
Bet viss tik zelta māns vien bijis!

ZĒNS VADĪTĀJS

Tu maskas proti jauki aprakstīt,
Bet kodolu no čaulas izlobīt
Nav trenējies tavs heroldpirksts;
Tur vajadzīga prāta dzirksts.
Bet vai gan es pa nātrēm pēršos!
Pie tevis, pavēlniek es vēršos.

Vērsdamies pie Plūtona.

Es taču labi vadīt pratu
Šos četrjūga vējratus,
Tos virzīju, kur pavēlēji,
Ne velti man tos uzticēji.
Un, spārnus droši vēzējot,
Tev pratu palmu iekarot.
Es tavu kauju takas minis
Un uzvarās tev pūtis tauri,
Ja tavu pieri rotā lauri,
Es tos ar roku un ar prātu pinis.

PLŪTONS

Lai runāšana nav mums gara:
Tu esi gars no mana gara.
Tu manu domu visur nesi,
Tu bagātāks par mani esi,

Un tevi atalgot es varu
Ar mana kroņa zaļo zaru.
Lai dzird nu katrs pavalstnieks:
Mans dēls, par tevi man ir prieks.

ZĒNS VADĪTĀJS

ļaužu baram

Visbagātākās dāvanas,
Ko devu jums, — šīs liesmiņas.
Tās izkaisīt man nebij žēl,
Tās dažiem jums virs galvas kvēl;
No viena tās uz otru lēc,
Viens tur to, citam — joks tas lēts,
Tās reti augšup uzšaujas
Un spēji ziedā iemirdzas;
Tik daudziem diemžēl nemanot
Tās izdziest, skumji izdegot.

SIEVU PĻĀPAS

Tas, ko viņš pūš, ir tikai māns,
Viņš noteikti ir šarlatāns;
Lūk, tur viens jokupēteris,
No bada, slāpēm pamiris,
Nav savu mūžu redzēts tāds;
Diezin, kad galds tam ticis klāts.

NOVĀJĒJUŠAIS

Prom, pretīgās jūs draņķa sievas!
Uz jūsu mēlēm ņudz tik nievas. —
Bij sievas rokās mājturība,
Tad es vēl saucos Skopulība;
Tā mājās rausa visu ko:
Tik visu iekšā, prom neko!
Bij pilni skapji, tīnes mums;
Tas laikam bija netikums.
Nu pienākuši citi laiki,
Gaist sievai taupība kā tvaiki,
Vairs maksāt nepietiek tai jaudas,
Ir kāru vairāk nekā naudas,
Nu vīram klājas nelāgi;
Ir visās malās parādi.
Nu ripo grasis iekrātais,

To tērpi rij, rij mīļākais;
Šī labāk ēd un vairāk dzer
Un pielūdzējiem durvis ver;
Kad mani sveic viss vīru kopums,
Man vīriešdzimtas vārds, es — Skopums!

GALVENĀ SIEVA

Lai pūķis pūķi spaidīt zina!
Tie tādi pērti, nepērti!
Viņš nāk un vīrus saērcina,
Jau tā tie mums tik neērti.

SIEVAS BARĀ

Pūš stabulē tiem! Dod pa mizu!
Šis badakāsis plātīsies?
Pa purnu gāz, ko kavējies!
No pūķiem nav ko baidīties;
Pie velna šito sugu visu!

HEROLDS

Jel mierā esiet, pilsoņi! —
Bet lieka palīdzība mana;
Lūk, dusmās drebot, briesmoņi
Jau sakustas un galvu klana
Un dubultspārnu pāri pleš.
Kā purinās tie saniknoti!
No pūķu rīklēm versme dveš;
Bēg ļaudis, pārbijušies ļoti.

Plūtons nokāpj no ratiem.

Cik karalisks viņš lejā nāk!
Viņš māj, un pūķi kustēt sāk;
Tie atnes lādi, pildītu
Ar zeltu un ar skopumu,
Tā viņam tur pie kājām stāv:
Šāds brīnums gan vēl redzēts nav.

PLŪTONS

zēnam vadītājam

Nu, novēlis šo pārāk smago slogu,
Skrej savā sfērā, kur tev nebūs žogu!

Šeit nav tās! Piezīdies kā sūceklis,
Līp klāt tev raibs un ķēmīgs ņudzeklis.
Vien tur, kur skaidrumā tu lūkojies,
Sev piederi un sev tik uzticies,
Kur skaistais, labais priecē dvēseli,
Cel vientulībā savu pasauli!

ZĒNS VADĪTĀJS

Es sevi uzskatu par tavu sūtni,
Kas tevi mīl kā radniecīgu būtni.
Kur esi tu, nāk devums dāsnākais,
Kur es, ikvienam guvums augstākais.
Sirds dažreiz pretrunā ir iestigusi:
Vai iet uz tavu vai uz manu pusi?
Var tavi ļaudis dīkā atpūsties,
Kas sekos man, tas vienmēr darbosies.
Es atklātībā savus darbus veicu,
Kaut nopūšos — jau visi min, ko teicu.
Nu eju savu laimi kaldināt;
Kad pačukstēsi, tūdaļ būšu klāt.

Aiziet, kā nācis.

PLŪTONS

Bet tagad laiks ir mantas raisīt vaļā!
Jau heroldrīkste slēdžiem klātu skārās,
Tie atveras, un vara katlos vārās
Un mutuļo zeltasins burzgā skaļā,
Tur spoži kroņi zvārodami apkrīt,
Tos karstā jūra kausējot draud aprīt.

IZSAUCIENI BARĀ

Rau rau! kā straume milzīga
Līdz malām lādi piepilda. —
Tur zelta kausi zib un kūst,
Tur naudas ripas veļas, plūst. —
Tur lēkā kalti dukāti —
Kut krūtīs sirds man savādi
Un spējā kārē strauji sit,
Kad dukāti pa grīdu rit. —
Tik pieliecieties nadzīgi,
Tos tveriet, topiet bagāti! —
Mēs, aši tā kā zibeņi,
Mēs pievāksim to koferi.

HEROLDS

Jūs, muļķus, vajā mantas spoks!
Tas tikai karnevāla joks.
Žogs šodien kārēm priekšā celts;
Jūs domājat, ka tiks jums zelts?
Jums šajā spēlē gūt nav ļauts,
Jums rēķinžetons pat par daudz.
Jums rādās katrā izdomā
Jau patiesība lempīgā.
Kam patiesība jums? — Tukšs māns
Jūs vilina kā zeltfazāns. —
Nu, Plūton, masku varoni,
Šo ļaužu baru izgaini!

PLŪTONS

Tavs zizlis varen spoži spīd,
To aizdodi man kādubrīd! —
To mērkšu katlā karstajā,
Lai visus mošķus izdzenā!
Kā zib un sprēgā, dzirkstis lēc!
Nu zizlis ir jau nokveldēts.
Kas pārāk tuvu klāt man nāks,
Tiks nežēlīgi svilināts. —
Nu gan es parādīšu jums!

KLAIGAS UN SPIEŠANĀS

Vai dieniņ! Nu ir beigas mums. —
Lai bēg nu katrs, ko vien māk,
Ka ugunssods jūs nepanāk! —
Man karstas dzirkstis sejā skrien. —
Man ugunsmilna virsū lien. —
Nu pazuduši esam mēs. —
Jūs, maskas, uguns nesaudzēs!
Lai jūs no manis atkāptos! —
Būt' spārni man, es aizlaistos. —

PLŪTONS

Šo loku esmu atstūmis,
Neviens nav, cerams, apsvilis.
Kad liesmas deg,
Tad pūlis bēg. —

Šeit kārtību lai zin ikviens,
Tiks neredzams vilkts pavediens.

HEROLDS

Tu veicis darbu varenu,
No visas sirds tev tencinu!

PLŪTONS

Vēl nāksies, draugs, mums paciesties:
Vēl viss kaut kas var notikties.

SKOPUMS

No malas tagad smaidīdams,
Šos ļaudis vērot varu es;
Jo vienmēr priekšgalā ir sievietes,
Kur kaut kas apblenžams un našķējams.
Vēl neesmu es gluži ierūsējis!
Smuks sievišķis ir vienmēr smuks;
Tām šodien piecirst esmu iecerējis,
Vai tad nu šīs no manis muks?
Bet tā kā pārpildītā vietā
Nav iespējams likt vārdus lietā,
Tad ceru, ka man izdosies
Ar pantomīmu izteikties.
Man nepietiek ar rokām, kājām, žestiem,
Te citiem jokiem jātiek priekšā nestiem.
Lai zelts kā mitrs māls man rokās kļaujas,
Šis metāls pārvērsties it visā ļaujas.

HEROLDS

Ko ķēmojas šis kārnais ērms?
Ir humors gan tam mirlam šķērms!
Viņš zeltu mīklā samīca
Un mīkstā pikā savīksta
Un spiež un veļ, pats tīri līks,
Bet zelts joprojām bezveidīgs.
Viņš tagad sievām virsū lien,
Tās spiedz un vaikstās, projām skrien,
Skan bļāviens pretīgs, mežonīgs;
Tas blēdis rādās ļaunsliecīgs.
Es domāju, ka nevar ļaut
Tam tikumības balstus graut.

Kā lai es mierīgs paliktu?
Dod zizli, lai to padzītu!

PLŪTONS

Viņš nenojauš, ka jauni draudi sākas;
Lai viņš tās savas nerrestības dzen!
Ir viņa dziesma izdziedāta sen;
Ir likums spēcīgs, briesmas spēcīgākas.

BURZMA UN DZIEDĀŠANA

Tas bars, kas nāk ar urravām
No kalniem un no ielejām, —
Tas nāk kā milzu lavīna,
Tie savu Pānu slavina.
Kas citiem nezināms, tiem paužas,
Tie tukšā lokā iekšā laužas.

PLŪTONS

Jūs pazīstu un jūsu lielo Pānu!
Un jūsu solī drošsirdību manu.
Es zinu, ko ikkatrs labprāt zinātu,
Un šauro loku padevīgi atveru.
Tie cerības ir sējuši;
Lai tiem nu laba laime zied!
Tie nezina, kur paši iet,
Nav sevi paredzējuši.

MEŽONĪGĀ DZIESMA

Nu visa zeme dimdēt sāk!
Tie rupji nāk, tie raupji nāk,
Tie augstu lec, tie ātri skrien,
Tie smagiem soļiem šurpu brien.

FAUNI

Viss faunu bars
Nu jautri lēc,
Mums izmeklēts
Ir ozolzars,
Mums ozolvainags katram savs,
Starp matu sprogām smaila auss,
Strups deguntelis, ģīmis plats,
Bet sievietes veic mūsu skats:

Kad fauns tām savu ķepu sniegs,
Ar viņu dejot būs tām prieks.

SATĪRS

Lēc satīrs, krūtis pinkainas
Un āža kājas stiegrainas,
Kaut liesas, kārnas, cīpslainas.
Kā kalnu āzis klinšsmailē
Tas jautri raugās pasaulē.
Kad ierauts brīvības gaiss tīrs,
Tas ņirdz, kad sieva, bērns un vīrs
Tur lejā jūtas laimīgi
Par savu sīko dzīvīti,
Kad augšā, saulē mirdzoši,
Tam pieder visi plašumi.

GNOMI

Sāk mazais pulciņš tipināt,
Tas pāros turas nelabprāt;
Mums sūnu tērps un lampiņas,
Kur spulgo spožas guntiņas,
Par sevi katrs darbojas
Kā spīguļskudras ņudzošas
Un čum un mudž un nenostāj,
Un čakli strādā, vāc un krāj.
Mums darbs no rokas godam ies,
Mēs, klinšķirurgi, dodamies,
Lai augstos kalnus secētu,
Lai asinis tiem tecētu;
Mēs gāžam kaudzē metālus
Un sūtām ļaudīm sveicienus
Ar labākajiem nodomiem:
Mēs draugi esam cilvēkiem.
Bet zelts uz augšu aizceļo,
Lai cilvēks zog un kukuļo,
Un dzelzs tam noder krātiņiem
Un vispārējiem slaktiņiem.
Un kas trīs baušļus nicina,
Tas arī citus neciena.
Ko pārmest varat jūs gan mums?
Būs jāpaciešas arī jums.

MILŽI

Tie saucas vīri negantie,
Ir Harcā pazīstami tie,
Nu skatiet, kaili, spēcīgi,
Tie šurpu soļo milzīgi.
Tie labā rokā egli nes,
Ap gurniem — zaru skoteles,
Patiešām, tādi apsargi
Pat pāvestam nav redzēti.

NIMFAS KORĪ

apstāj lielo Pānu

Lai viļņo gaiss!
Skan prieka zvans!
Nāk varenais
Un lielais Pāns.
Jūs, jautrās, viņu apstājiet
Un deju sapņiem apvijiet!
Viņš nopietns un labs turklāt,
Viņš visus vēlas priecināt.
Zem jumta, zili velvētā,
Viņš vienmēr bija nomodā,
Bet strauti viņu apšalko
Un vēji miegā iežūžo.
Kad diendusā viņš atgulstas,
Pat zariem lapas nekustas
Un augi balzamsmaržu dveš,
Un klusē pļava, klusē mežs;
Nav nimfai ļauts būt nomodā —
Kur stāvējusi, aizmieg tā.
Kad dusai pienācis ir gals
Un pēkšņi atskan viņa balss
Kā pērkongrāviens, jūras grands,
Tad bailēs nodreb katra krants,
Tad pajūk drosmīgs karapulks
Un noblāv varoņskatiens spulgs.
Lai gods tad, gods kam pienākas!
Mūs šurpu atvedis ir tas.

GNOMU DEPUTĀCIJA

lielajam Pānam

Tur, kur kalnu labirintos
Spoži pavedieni stīdz

Un tik burvju rīkste zin tos
Atrast, izsekot tiem līdz,

Velvējas starp tumšām kraujām
Troglodītisks mūsu nams,
Dienas gaismā pilnām saujām
Ļaudīm dārgums dāvājams.

Atklājām mēs turpat blakus
Brīnišķīgu avotu,
Smelt no tā var kā no akas
Mantu, grūti gūstamu.

Tavā priekšā liesmas lokās,
Kungs, tavs zelts lai mirdzēt sāk!
Katrs dārgums tavās rokās
Pasaulei par labu nāk.

PLŪTONS

Heroldam

Tu cilvēks esi uzticams un godīgs,
Ļauj tagad rāmi notikt tam, kas notiks,
Un centies savu dūšu nezaudēt!
Ko pasaule un pēcpasaule noliegs,
Tās briesmas, kuras nāks, — tās vērot solies
Un apzinīgi noprotokolēt!

HEROLDS

aizskardams zizli, ko Plūtons patur rokā

Lūk, rūķi lielo Pānu ved
Pie ugunsavota, kas verd
No bezdibeņa dziļākā,
Tad atkal nogrimst dibenā
Kā tumšā mutē atvērtā;
Tad atkal augšup uzvirmo;
Stāv lielais Pāns un vēro to,
Tur brīnumaina kvēle līst,
It visur pērļu putas šķīst.
Kā lai šai versmei uzticas?
Bet Pāns tai pāri pārliecas. —
Nu viņa bārda iekšā slīd! —
Kails zods kaut kur pa starpu vīd,

Bet tad tas skatam aizsedzas. —
Nu notiek lietas šausmīgas:
Lūk, Pāna bārda aizdegas,
Jau galvā vainags liesmu skauts,
Tās dzēst šurp ļaužu bari trauc,
Bet liesmas apņem arī tos,
Kur bija prieks, tur tagad posts,
Lai kā šo ugunspūķi per,
Tas plešas, aizvien tālāk tver;
Šai nevaldāmā stihijā
Deg viss, kas tērpts bij greznībā.

Līdz malām pilns ir bēdu kauss,
Tās pauž ik mute, dzird ik auss!
Ak, mūžam nelaimīgā nakts!
Nu visiem priekiem kaps ir rakts!
Nu rītdiena mums sludinās,
Neviens ko labprāt neklausās;
Tā ziņa visos šausmas vieš,
Ka ķeizars šādas mokas cieš.
Lūst cerības vistrauslais salms!
Deg ķeizars, deg viss viņa galms.
Lai nolādēts tā pavedējs,
Šo sveķazaru sakrāvējs,
Kas baurodams šeit trakoja
Un bojāeju dvakoja!
Ak jaunatne, ak jaunatne,
Kur tev ir mēra izpratne?
Ak augstība, ak augstība,
Kad nāks tev beidzot gudrība?

Jau mežā liesmas ķetnas slien
Un, mēles šaudot, augšup skrien,
Līdz griestiem sniedzas viņu spēks,
Draud vispārējs mums ugunsgrēks.
Kad šitā nediena mūs grābs,
Es nezinu, kas tad mūs glābs.
Būs visa ķeizargodība
Rīt vairs tik pelnu čupiņa.

PLŪTONS

Kad jau šausmas biedēt sāk,
Tad lai palīdzība nāk! —
Svētais zizli, sit ar spēku,

Nodrebini visu ēku!
Lai nāk valgums gaidītais,
Vēsiem tvaikiem pildās gaiss!
Velieties visapkārt tāli,
Pierietušie miglas vāli,
Klājiet liesmu ārdoņu!
Lai top glīši mākonīši!
Dzesējiet un apslāpējiet,
Spirdzinošas lāses sējiet,
Lai tās līst, lai pārvērš jūsu
Miers par plaiksnījošu rūsu
Liesmu spožo rotaļu! —
Gari graut ja mēģina,
Darbojas lai maģija!

PARKS

Rīta saule.

Ķeizars, galminieki. Fausts, Mefistofelis, neuzkrītoši, piedienīgi ģērbušies; abi nometušies ceļos.

FAUSTS

Kungs, piedodi šo ugunsrotaļu!

ĶEIZARS

mādams, lai pieceļas

Es šādus jokus labprāt vēroju.
Es ugunssfērā kvēlu prieku jūtu. —
Man likās pat, it kā es Plūtons būtu.
Kā melna ogle bija dziļums baiss.
Tad noplandīja spožums sarkanais
Un augšup šāvās mežonīgās liesmas
Un velvējās un viesa sirdīs briesmas.
Un izveidojās varens uguns doms,
Kur ļaudis mudžēja kā tīklā loms.
Pa plašo telpu vijās liesmu stabi,
Un jutos es tik laimīgi un labi.
Kad mani cildināja ļaužu bars,
Kā vienmēr pacilāts man bija gars.
Man šķita, ka es salamandru valdnieks.
Par spēli šo jums tūkstoškārtīgs paldies!

MEFISTOFELIS

Kungs, tu tas esi! Katra stihija
Kā absolūtam valdniekam tev paklausa.
Tu liesmu pakļāvi visspēcīgāko;
Lec jūrā, kur visnegantāk tā trako,
Un tiklīdz tiksi pērļbagātā dziļumā,
Tā tevi apņems paradīze krāšņākā;
Gaišzaļi viļņi purpurmaloti
Vels vieglās šūpās skaistu mājokli
Ap tevi, dižo centru. Gribēsies
Tev projām iet, tev pilis līdzi ies.
Tām sienas plašā dzīves straumē slieksies,
Kā bultas ņirbot šurpu turpu tieksies.
Gan šausies dažs labs jūras nezvērs pretīgs
Uz maigo mirdzumu, bet iekšā netiks:
Tur zeltzvīņoti pūķi nāks kā viesi,
Vērs haizivs muti, tu tai rīklē smiesi.
Lai ar ap tevi tagad jūsmo galms tavs viss,
Tu tādu burzmu nebūsi vēl skatījis.
Bet redzēsi tu arī būtnes piemīlīgas:
Lūk, nāk jau Nereīdas ziņkārīgas,
Tās tavai krāšņai mītnei tuvojas,
Ir jaunākās kā zivis biklas, baudkāras,
Bet citas — gudras. Tetīda jau ierodas,
Un otram Pēlejam tā atdodas. —
Tad Olimpaugstumos tie sēdekli —

ĶEIZARS

Lai paliek tavi gaisa mājokļi!
Jau tā par agru kāpjam tajā tronī.

MEFISTOFELIS

Kungs, visa zeme mirdz jau tavā kronī.

ĶEIZARS

Tavs kvēlais gars kā gailis dzied uz lakts.
Vai nācis tu no tūkstošvienas nakts?
Kā Šeherazade ja bagātību
Man sniegsi, gūsi manu žēlastību.
Kā glābējs nāc, kad dienas godība,
Kā bieži, šķiet man gauži pretīga.

GALMA PĀRZINIS

steidzīgi uznāk

Ak, gaišība, man liekas, savā mūžā
Es neesmu bijis vēl tik līksmā dūšā
Kā šobrīd, nesot laimes vēsti,
Lai prieku tā ik sirdī dēstī:
Nu parādi ir nomaksāti
Un augļotājiem rāmi prāti,
Man beigušās ir elles mokas;
It visi darbi jautri sokas.

KARASPĒKA APGĀDNIEKS

steidzīgi seko

Ir zaldāts algu saņēmis,
Nu priecājas ik kareivis,
Un, gatavs kalpot, mundri smej tas,
Un līksmo krodzinieks un meitas.

ĶEIZARS

Cik jūsu krūts nu elpo plaši!
Cik jūsu sejās smaidi braši!
Kā steidzaties jūs šurpu knaši!

MANTZINIS

ierazdamies

Tos izvaicā, kas veica to tik aši!

FAUSTS

To vēstīt piedien kancleram.

KANCLERS

lēnām atnāk

Šo tad nu aplaimoti ziņojam. —
Nu dzirdiet, skatiet lapu likteņsmago,
Tā pieres gludina, ko grumbas vago.

Lasa.

"Šai zīmei tūkstoš kronu vērtība,
Tā katrai maksāšanai derīga,

Tā ķīla ir un nodrošinājums
Tām bagātībām, kuras zemē mums
Guļ apraktas. Kad ārā izcels tās,
Šo vērtspapīru vietā viņas stās."

ĶEIZARS

Es jaušu ļaundarību, krāpšanu!
Kas viltojis šo ķeizarparakstu?
Kas ir šo noziegumu izdarījis?

MANTZINIS

Kungs, tu tak pats to esi parakstījis;
Vēl šonakt. Atceries, kā lielais Pāns
Tu stāvēji, tas nebija vis māns,
Un kanclers teica: "Tautai svētību
Jel dodi tu ar spalvas vilcienu!"
Tu parakstīji, kanclers zīmogoja,
Un drukātāji aši pavairoja.
Lai tava labdarība visiem zeltu,
Mēs laidām sērijām šo papīrzeltu,
Tur bija simtnieki un tūkstošnieki.
Ak, kādi gan tie tautai bija prieki!
Bij pilsēta jums puspelējusi,
Tā dzīslās jaunu dzīvi lējusi!
Kaut vārds tavs pasauli sen aplaimo,
Bet tagad tas ik sirdi ielīksmo.
Viss alfabēts ir tagad kļuvis lieks,
Jo šajā zīmē katram smaida prieks.

ĶEIZARS

Un mani ļaudis ņem to zelta vietā?
Un priekšnieki un galms var likt to lietā?
Lai kāds tas brīnums, man tam jāpadodas.

GALMA PĀRZINIS

Tas tagad visā plašā zemē dodas;
Ar zibensmājienu tas izplatās.
Šo naudu mijēji mīt nebaidās:
Kam gan lai zeltu zeķē glabātu?
Tie dod to, protams, gan ar rabatu.
Nu visi dzīro, nebēdā nenieka,
Grib katrs jaunās drēbēs dižoties,

Ir diezgan drēbniekam ko noņemties.
"Lai dzīvo ķeizars!" visos krogos sauc,
Tur vāra, cep, šķind glāzes, šķīvji klaudz.

MEFISTOFELIS

Kas staigā vientulīgs gar terasēm,
Tas uzmet skatu greznām skaistulēm,
Sedz pāvu vēdeklis tām vienu aci,
Bet otra smaida aicinot: jel nāci!
Un ātrāk nekā daiļvārdības plājums
Mūs aizsniedz tiešais mīlas aicinājums.
Ir smagu maku staipīt pūliņš grūts,
Bet lapiņa tik viegli gulst pie krūts,
Starp mīlas vēstulēm dus ērti tā.
To priesteris nes lūgsnu grāmatā,
Un kareivis, kas daudz ko pasākt zina,
Sev aši vēderjostu atvieglina.
Man piedodiet, ka šādi līkumoju
Un lielo darbu it kā sīkumoju.

FAUSTS

Guļ dziļi zemē neizmantotas
Tev valstī bagātības apslēptas.
Tās neaizsniegt ne plašu domu vijai,
Ne augsta lidojuma fantāzijai —
Lai cik tā augstu gaisā aiztrauktu,
Tā atduras pret pašas robežu.
Bet gari, kuri dziļi lūkojas,
Bez gala bezgalīgam uzticas.

MEFISTOFELIS

Tāds papīrītis, izdots zelta vietā,
Ir ļoti ērts, to labi likt var lietā;
Vairs nevajaga mainīt, lēst un svērt,
Var tūdaļ meitas mīlēt, vīnu dzert.
Ja metāls vajadzīgs, būs mijējs arī,
Ja aptrūkstas, tad zemē parakt vari.
Tad manta izsolē tiek pārdota
Un papīrnauda, amortizēta,
Ikkatru, kas vēl šaubās, apkauno,
Tad ļaudis citu negrib vairs neko.
Iet tirgošanās vaļā, cik tik jaudas,
Jo netrūkst mantu, zelta, papīrnaudas.

ĶEIZARS

Ar jūsu rokām daudz šai zemei dots;
Lai jūsu darbs tiek dāsni atalgots!
Jums uzticēts lai tiek nu zemes klēpis,
Jums aprūpēt, ko tas gadsimtiem slēpis.
Jūs zināt dārgumus, ko glabā nakts,
Ar jūsu gribu vien pēc tiem tiks rakts.
Jūs, mantas pārziņi, nu vienojieties,
Ar prieku savās vietās rīkojieties,
Kur virszeme ar apakšzemi saistās,
Kur dižās vienotības laime laistās!

MANTZINIS

Starp mums nu draudzība ir noslēgta,
Man prieks, ka burvis būs mans kolēga.

Kopā ar Faustu aiziet.

ĶEIZARS

Es solu: apveltīts ikkatrs tiks,
Tik jāteic tam, kur tas to naudu liks.

PĀŽS

saņemdams velti

Es jautri dzīvošu kā putns gaisos.

OTRS

tāpat

Es mīļajai pirkt gredzenu drīz taisos.

KAMBARKUNGS

saņemdams

Man pudelē būs divkārt labāks dzēriens.

OTRS

tāpat

Man kauliņspēlē būs daudz plašāks vēriens.

KAROGKUNGS

ar apdomu

Būs brīvs no parādiem mans nams, mans lauks.

OTRS

tāpat

Kur manta ir, tā vairosies un augs.

ĶEIZARS

Es cerēju uz lielu darba sparu,
Bet diemžēl to tik vien es sacīt varu:
Lai kādas mantas jūsu klēpī krīt,
Nemūžam nespēs tās jūs izmainīt.

ĀKSTS

pienākdams

Jūs dalāt veltes, dodiet arī man!

ĶEIZARS

Tās tev tik labprāt nodzert tiktos gan.

ĀKSTS

Ak, burvju lapas! īsti nesaprotu.

ĶEIZARS

Tu droši vien tās slikti izmantotu.

ĀKSTS

Lūk, papīriņi birst; ko nu lai daru?

ĶEIZARS

Nu ņem tos! Tavu domāšanu garu!

Prom.

ĀKSTS

Piectūkstoš kronu! Pērc nu, ko vien vēlies!

MEFISTOFELIS

Tu, divkājainais kluņģi, augšāmcēlies?

ĀKSTS

Tik labi nav man bijis kā šobrīd.

MEFISTOFELIS

No priekiem tev pat sviedri sāk jau līt.

ĀKSTS

Vai tiešām tā ir tādā vērtībā?

MEFISTOFELIS

Tev tiks papilnam, likt ko vēderā.

ĀKSTS

Un varēšu es laukus, lopus pirkt?

MEFISTOFELIS

Nu protams! Neba asarās tev mirkt.

ĀKSTS

Būs pils, un mežs, un zivjupīte ar?

MEFISTOFELIS

Tev tiks it viss, ko sirds vien kārot var.

ĀKSTS

Nu zemes īpašumā šūpošos! —

Prom.

MEFISTOFELIS

viens

Kas gan par domu šo lai šaubītos!

TUMŠA GALERIJA

Fausts. Mefistofelis.

MEFISTOFELIS

Kam sauc tu mani šajās drūmās ejās?
Kam neļauj sirdij priekā silt,

Kur galma virpulī zib smaidi sejās,
Kur vaļa jokus dzīt un vilt?

FAUSTS

Jel klusē! Visu, kas pie sirds tev gājis,
Kā kurpju zoles esi novalkājis;
Un tagad tava vīkšanās
Ir tikai izlocīšanās.
Man jāmokās, jo tagad jānotiek,
Ko kambarkungs un galma uzraugs liek.
Pats ķeizars tūdaļ tā kā brīnumu
Grib redzēt Helenu un Parīdu;
Šo sievas, vīra paraugtēlu
Grib raudzīt viņš ar skatu kvēlu.
Pie darba aši ķeramies nu klātu!

MEFISTOFELIS

Bij neprāts solīt to ar vieglu prātu.

FAUSTS

Tu nezināji robežu
Tai savā burvjumākslu raidē;
Mēs viņu padarījām bagātu,
Un nu mums viņš ir jāizklaidē.

MEFISTOFELIS

Tev liekas, ka var visu tā
Tik ātri uzburt, tā kā govi izslaukt.
Ja lauzies svešā novadā,
Šī pārdrošība maksāt var daudz moku!
Tu domā Helenu tik viegli izsaukt
Kā ķeizarzelta papīrspoku. —
Es darbojos ar šurumburumiem,
Ar raganām, ar kārniem punduriem.
Bet velna mīļākās — to katrs jūt —
Par grieķu varonēm tās nevar kļūt.

FAUSTS

Tu atkal sāc ar veciem meldiņiem!
Ar tevi ceļa grumbuļi dur asi.
Tu ciltstēvs esi visiem kavēkļiem,
Par katru līdzekli sev jaunu algu prasi.

Tik dažus vārdus nosaki,
Lai viņi abi šurpu kājo!

MEFISTOFELIS

Nav mana daļa pagāni,
Tie paši savā ellē mājo;
Bet ir viens līdzeklis.

FAUSTS

Ko gaidi tu!

MEFISTOFELIS

Ne labprāt noslēpumus atklāju. —
Mīt dižā vientulībā dievietes,
Tās valda ārpus laika, pasaules;
Ir grūti izsaukt tās no nebūtnes.
Tās — mātes!

FAUSTS

izbijies

Mātes!

MEFISTOFELIS

Tu jau nodrebi?

FAUSTS

Tās mātes! mātes! — skan tik savādi!

MEFISTOFELIS

Tā ir. Tās dieves ir jums nepazītas,
Tās noslēpumu plīvurā ir tītas.
Tev nāksies iziet dzīles bezgalīgas;
Pats vainīgs, ka mums mātes vajadzīgas.

FAUSTS

Kur ceļš pie tām?

MEFISTOFELIS

Caur neizejamību
Tev jāiet būs uz neizlūdzamību.

Vai esi gatavs sākt šo negaitu?
Tev nebūs jāielaužas pilīs senās,
Tik vientulība tevi apkārt dzenās.
Kas vientulība ir, vai zini tu?

FAUSTS

Vai tevi kāda blusa kož?
Šķiet, šeit pēc raganķēķa ož;
Šos senlaikus es pazīstu.
Ar pasauli man nācies saieties
Un tukšu mācīt, tukšu mācīties. —
Ja izteikt skatīto man bija vaļa,
Jau tūdaļ pretruna bij divkārt skaļa;
Man nācies bēgt no mošķiem pretīgiem
Līdz pašiem vientulības biezokņiem.
Cik ilgi cilvēks viens var kārpīties?
Man beidzot tikās velnam atdoties.

MEFISTOFELIS

Pat ja tu okeānu pārpeldējis,
Tā bezgalību jutis izplešamies,
Kur vilnis vienmēr vilnim pakaļ skrējis,
Pat tad, kaut bojāejas baidīdamies,
Tu kaut ko redzētu. Kad jūra rimusi,
Tu redzētu, kā peld tur delfīni,
Slīd mākoņi un saule, mēness, zvaigznes;
Bet t a j ā s tālēs nebūs gaismas plaiksnes,
Tur nedzirdēsi sperto soli,
Zem kājas nejutīsi oli.

FAUSTS

Man šķiet, tu neofitus piekrāpt vari,
Jo runā tu kā mistagogi gari,
Tik otrādi: man jāiet tukšumā,
Lai spēks un skaistums plauktu plaukumā;
Tu man kā muļķa kaķim glaudi skaustu,
Lai kastaņus es tev no oglēm raustu.
Tad lai ar notiek! gan tad redzēšu
Es tavā nebūtībā visumu.

MEFISTOFELIS

Tas, ko tu saki, skan jau teicami,
Es redzu, ka tu velnu pazīsti;
Še ņem šo atslēgu!

FAUSTS

Šo mazo nieku!

MEFISTOFELIS

Tu nedomā, ka maza tā pārlieku!

FAUSTS

Tā manā rokā aug, tā kvēlo, zib!

MEFISTOFELIS

Ar viņu tālu tikt var, ja vien grib.
Šis daiktiņš īsto vietu uzodīs,
Tas tevi drīz pie mātēm aizvedīs.

FAUSTS

nodrebinādamies

Pie mātēm! Trāpa mani tas kā sitiens!
Vai sagaidāms no vārda šā man kritiens?

MEFISTOFELIS

Kam tev no vārda šī kļūst prāti šķībi?
Vai to, ko dzirdējis, tik dzirdēt gribi?
Kam baidīties no skaņu secībām?
Ir jāpierod pie lietām dīvainām.

FAUSTS

Es nemīlu nekad būt savažots,
Ir trīsas labākais, kas ļaudīm dots;
Kaut pasaule šīs jūtas skopi mielo,
Tie aizgrābtībā sajūt milzum lielo.

MEFISTOFELIS

Tad grimsti jel! Var sacīt arī: celies!
Vienalga tas. No tā, kas radies, velies
Senbūtņu atraisītā bagātībā
Un veldzējies sen rimtā pagājībā!
Kā mākoņgrēdas mijas biezie bari,
Cel atslēgu, lai atbaidīt tos vari!

FAUSTS

sajūsmā

To satverdams, es jaunu spēku jūtu,
Man krūtis plešas, gaidot darbu grūtu.

MEFISTOFELIS

Tev kvēlošs trijkājis drīz zīmi dos,
Ka esi pašos dziļu dziļumos.
Tam mirdzot, mātes skatīsi tu vaigā,
Tur dažas sēd, bet citas stāv un staigā.
Tās veido, pārveido un gunis kur,
Tās mūža jēgu mūžam dzīvu tur.
Tām visu būtņu tēli acis sedz,
Tās tevi neredz, rēgus tās tik redz.
Tad saņem dūšu, briesmas nebaidies,
Tam trijkājim tur tālē tuvojies
Un aizskar to ar atslēgu!

FAUSTS

izdara stingri pavēlošu kustību ar atslēgu.

MEFISTOFELIS

viņu vēro

Lūk, tā!
Tas nāk tev līdz, tas tavā kalpībā;
Tu, laimes vadīts, mierīgs pacelies
Un, viņu nemanīts, drīz atgriezies.
Un trijkāji kad būsi atnesis,
Būs rokā varone un varonis.
Tu būsi pirmais, kas tos izsaucis,
Šo varoņdarbu pirmais paveicis,
Un tad ar burvju vēdījienu žiglu
Par dieviem nāksies pārvērst vīrakmiglu.

FAUSTS

Kurp tagad?

MEFISTOFELIS

Lejup drāz ar pilnu krūti,
Ar kājām min, tad tālāk neies grūti.

FAUSTS

min ar kājām un nogrimst.

MEFISTOFELIS

Kad manu atslēgu viņš cilāt sāks,
Man zināt gribas, vai viņš augšup nāks.

Ķeizars unfirsti, galms nemierīgā kustībā.

KAMBARKUNGS

Mefistofelim

Jūs mums vēl garu ainu parādā.
To taisiet! kungs deg nepacietībā.

GALMA PĀRZINIS

Viszēlīgais jau vaicāja, kā iet.
Jūs majestātei kaunu nedariet!

MEFISTOFELIS

Mans kolēģis jau tādēļ aizgājis.
Viņš zin, kā jāuzsāk ir viss,
Tam uzcītībā rokas zib
Pie darba klusa, nesavtīga;
Jo kas šo skaisto mantu izcelt grib,
Tam gudro maģija ir vajadzīga.

GALMA PĀRZINIS

Vienalga, kādu mākslu vajag jums:
Grib ķeizars izrādi. To dodiet mums!

BLONDĪNE

Mefistofelim

Tik mirkli, kungs! Jūs redzat seju tīru,
Bet vasarā to tā kā mušpapīru
Sedz simtiem sarkanbrūnu raibumu,
Tie izmaitā man visu skaistumu.
Vai līdzēt varat?

MEFISTOFELIS

Ak, šī drostaliņa
Ir maijā raiba tā kā panteriņa.
Ar krupju mēlēm varžu kurkuļi
Jums jāsajauc. Kad izdestilēti
Tie mēnesnīcā, jātriepj smērs uz sejas,
Lai ziedonī tīrs vaidziņš atkal smejas.

BRUNETE

Pie jums es nāku, gaužas asras lejot.
Jel palīdziet. Man nosalusi kāja,
Tā traucē mani staigāt, traucē dejot,
Pat sveicinot man neveikla ir stāja.

MEFISTOFELIS

Uz jūsējās lai uzmin mana kāja!

BRUNETE

To darīt mēdz tik iemīlējušies.

MEFISTOFELIS

Mans kājas minums citāds ir paties:
Ar to tiek ārstēts, no kā cilvēks cieš;
Tā katram jāizdziedē vaina sava.
Viens, divi, trīs! Jums pretī jāmin nava

BRUNETE

kliegdama

Vai! vai! Kā deg! Tas minums bija ciešs
Kā pakavs. Acīs asaras tas rieš.

MEFISTOFELIS

Nu izdziedēta deju svētkus svini,
Zem galda mīļajam ar kāju mini!

DĀMA

lauzdamās klāt

Jel laidiet cauri! lielas manas sāpes,
Kas dziļi sirdī man ir jāizcieš;
Līdz vakardienai manī remdēja viņš slāpes,
Nu citu mīl viņš, muguru man griež.

MEFISTOFELIS

Tā grūta lieta. Uzklausi, ko saku!
Ar ogli pielieni tam paslepu
Un apšvīkā tam mēteli un fraku,
Tad drīz tas savās nodevēja krūtīs

Sāks sajust nožēlu patiešām traku.
Bet ogle tev ir tūdaļ jānorij
Un jāklausa tik savai sirdsbalsij:
Viņš šonakt pat pie tavām durvīm pūtīs.

DĀMA

Vai tā nav inde?

MEFISTOFELIS

sašutis

Cieņu parādiet!
Pēc šādas ogles nākas tālu skriet;
No moku sārta viņa nāk;
Tos citkārt kūrām cītīgāk.

PĀŽS

Es iemīlējies, viņa — tikai smej.

MEFISTOFELIS

sāņus

Ko sacīt man šai bēdu dvēselei?

Pāžam.

Nav jācer jums uz gados jaunākajām,
Jums panākumi būs pie vecākajām. —

Citi laužas šurp.

Nāk atkal citi! Kāda nerimtība!
Būs beigās lietā jāliek patiesība;
Tā maz ko līdzēs ļaužu bēdā skaļā. —
Ak, mātes, mātes! Laidiet Faustu vaļā!

Apkārt skatīdamies.

Jau zālē tumši degt sāk ugunis,
Un galmā, šķiet, kas pēkšņi noticis.
Iet ļaudis, savijušies viju vijām,
Pa garām ejām, tālām galerijām.
Tie bruņinieku zālē pulcējas,
Kas redzējusi daudzas godības.
Gar plašām sienām stiepjas paklāji,

Un stūros, nišās spīgo ieroči.
Nav vērts, ka burvju vārdus izrunāju;
Šeit gari paši atradīs sev māju.

BRUŅINIEKU ZĀLE

Krēslains apgaismojums.
Ķeizars ungalms sanākuši.

HEROLDS

Man veco pieteicēja pienākumu
Nu traucē gari, slepus rosīdamies;
Man grūti atrast īsto skaidrojumu,
Kad juku jukām klīst tie snaikstīdamies.
Ir dabūts krēsls, vieta gatava,
Tie ķeizaru pie sienas sēdina;
Uz gobelēniem apskatīties ļaujas
Tur dižo laiku varonīgās kaujas.
Te aplī sēž nu galma kungi, dāmas,
Aiz tiem ir solu rindas neskaitāmas;
Pie mīļā sāniem mīļā mīlīgi
Sēž garu stundā — cik tie laimīgi!
Nu visi smuki ieņēmuši vietas,
Lai gari nāk! var sākties nu šīs lietas.

Bazūnes.

ASTROLOGS

Jūs, drāmas pavedieni, šķetinieties!
Tā pavēl kungs. Jūs, sienas, atverieties!
Nāk talkā maģija. Lai apžilbst prāti!
Zūd paklāji kā liesmu ritināti;
Lūk, mūris sašķeļas un sāņus griežas,
Dziļš teātris mums skatiem veras plaši,
Mums sejā brīnumaina gaisma sviežas,
Uz proscēnija uzkāpju es aši.

MEFISTOFELIS

paceldamies no sufliera lūkas

No šejienes lai nāk man atzīšana!
Ir velna runasmāksla — iepūšana.

Astrologam.

Tu izredzēts par zvaigžņubaru ganu,
Tu sapratīsi manu čukstēšanu.

ASTROLOGS

Kad burvju spēki naigi sarosās,
Vecs, masīvs templis skatiem parādās.
Kā debess balsti cēlas, varenas,
Stāv rindu rindām apkārt kolonnas;
Tām pacelt klinti nepietrūktu spēku,
Jau divas turēt spētu lielu ēku.

ARHITEKTS

Es mākslu antīko vis neslavētu,
Tik daudz tur detaļu ir pārblīvētu.
Ja rupjo kāds par cēlu nosaukt sliecas,
Es mīlu pīlārus, kas augšup tiecas;
Smailloku zenīts paceļ mūsu garu;
Es tikai tādas celtnes slavēt varu.

ASTROLOGS

Lai zvaigžņu lemtais mirklis godināts!
Ar vārda maģiju lai siets tiek prāts!
Lai brīvi valda šajā plašumā
Tik fantāzija skaistā, pārdrošā!
Lai acis tver, kas sirdī izauklējams,
Tik tādēļ ticams, ka tas neiespējams.

Fausts uzkāpj pa proscēnija otru pusi.

ASTROLOGS

Lūk, priestertērpā vīrs nāk vainagots.
Ko iesācis, to paveikt būs tam gods.
Tam trijkājis nāk līdz no tāla lauka,
Jau vīrakdūmi paceļas no trauka.
Viņš gatavojas lielo darbu svētīt
Un itin visas likstas projām vētīt.

FAUSTS

svinīgi

Jūs mātes, jūs, kas mītat bezgalībā
Un dienas vadāt mūžam vientulībā,
Virs jūsu cēlām galvām paceļas
Daudz dzīves tēlu, bet bez dzīvības.
Kas kādreiz bijis, tīko gaismā kļūt,
To nemiers dzen, jo grib tas mūžīgs būt.

Jūs visiem kaut ko dodat, augstās varas,
Tiek vieniem dienas, citiem — naktis garas.
Uz dzīvi vieniem atvērtas ir durvis,
Bet citus atrod drošsirdīgais burvis;
No dāsnā klāsta viņš, pilns paļāvības,
Ļauj skatīt brīnumainas parādības.

ASTROLOGS

Kad atslēga tam traukam pieskaras,
Ar garaiņiem tad telpa aizsedzas;
Tie klīst un viļņojas kā mākoņi,
Te stiepti, sakļauti, te dalīti.
Lūk, īsta burvestība manāma!
Tiem stiepjoties, skan jauka mūzika.
Plūst skaņu jūklis, gaistošs, netverams,
Ar melodijām piepildās viss nams.
Skan kolonnas, kad mākons pāri iet,
Man izliekas, ka pat viss templis dzied.
Nu migla nokrīt, un no dūmakas
Skaists jauneklis mums skatiem paveras.
Šeit visa mana runas māksla vīst —
Kurš daiļo Parīdu gan nepazīst!

Parīds iznāk priekšā.

DĀMA

Kāds mirdzums! ak, kāds pāri plūstošs spēks!

OTRA

Tik svaigs un salds kā paradīzes grēks!

TREŠĀ

Šīs smalki veidotās un pilnās lūpas!

CETURTĀ

Tās skūpstīt, ak, tās būtu debess šūpas!

PIEKTĀ

Jā, glīts viņš ir, kaut ar ne visai smalks.

SESTĀ

Nē, ne jau katra viņa glāstus alks.

BRUŅINIEKS

Tāds aitu gans no tālas senatnes,
Ne princi jūtu es, ne manieres.

CITS

Nu ko! viņš puskails rādās tīri jauks,
Bet kāds viņš būs, kad bruņas virsū mauks?

DĀMA

Viņš apsēžas. Ak, cik gan daiļš viņš krustos!

BRUŅINIEKS

Jūs viņa klēpī tīri ērti justos?

CITS

Tik glezni licis roku viņš pār galvu.

KAMBARKUNGS

Kāds lops! Un jūs tik glaudāt viņam spalvu!

DĀMA

Jūs, kungi, visam gribat piesieties.

KAMBARKUNGS

Vai tā pie ķeizara var gorīties?

DĀMA

Viņš tēlo, domai ļaujas vienatnīgai.

KAMBARKUNGS

Pat izrādei ir jābūt pieklājīgai.

DĀMA

Salds miegs ir jaunekli jau pārņēmis.

KAMBARKUNGS

Viņš tūdaļ krāks; jā, dabīgs ir tur viss.

JAUNA DĀMA

sajūsmā

Ak, kāda smarža plūst caur vīraktvaiku!
Tā sirdi veldzina ar vēsmu svaigu.

VECĀKA DĀMA

Man dziļi dvēslē dvesma ielaužas,
Tā nāk no viņa!

VISVECĀKĀ DĀMA

Tā — no jaunības,
Šai jauneklī tā top kā ambrozija,
Kas savu smaržu apkārt izplatīja.

Parādās H e l e n a .

MEFISTOFELIS

Lūk, cēlonis kur bija burvju smaržai;
Tā skaista ir, bet man tā nav pa garšai.

ASTROLOGS

Tur piebilst es nekā vairs nevaru,
Kā godavīrs to tiešām atzīstu.
Tā nāk. Kaut ugunsmēles būtu man! —
Par skaistumu sen slavas dziesmas skan —
Kam rādās tāds, tas ir kā iztukšots;
Kas guvis to, bij pārāk aplaimots.

FAUSTS

Vai acis mani neviļ? Redzu es:
Līst skaistuma visbagātākais avots.
Mans baisais gājiens svētlaimi man nes.
Bij visums niecīgs, aklu spēku skavots.
Nu pasaule ir atkal bagāta
Un iekārojama, un mūžīga!
Lai zūd man elpa, zūd lai dzīvība,
Ja kādreiz es no tevis projām tiecos!
Tas tēls, kas kādreiz mani ielīksmoja,
Kas spoguļvizmā mani aplaimoja,
Ir putas vien. Es tavā priekšā liecos! —
Tev savu spēku versmi atdodu,

Tev kaislību pie kājām nolieku
Un mīlu, pielūgsmi un ārprātu.

MEFISTOFELIS

no sufliera būdas

Kaut jūs no lomas ārā nekristu!

VECĀKĀ DĀMA

Tai augums glīts, tik galva maza.

JAUNĀKĀ

Un kādas kājas! Tā jau tīrā kaza!

DIPLOMĀTS

Jā, šādas cēlas dāmas mani saista;
Man šķiet, no galvas tā līdz kājām skaista.

GALMINIEKS

Tā gulošajam maigi tuvojas.

DĀMA

Tā neglīta tam līdzās izliekas.

DZEJNIEKS

Cik skaista tā, kad viņam klāt tā iet!

DĀMA

Viņš Endimions, viņa Lūna šķiet!

DZEJNIEKS

Tā viņam līdzās slīgst ar žestu plašu
Un noliecas, lai dzertu viņa dvašu;
Cik apskaužami! — Skūpsts! — Tā viņam blaku.

DUENNA

Un ļaužu priekšā! Tas nu ir par traku!

FAUSTS

Cik daudz tiek zēnam labvēlības cēlas!

MEFISTOFELIS

Tak ļauj tam spokam darīt, ko viņš vēlas!

GALMINIEKS

Tā vieglām kājām aizzogas; viņš mostas.

DĀMA

Tā atskatās. Drīz raisīt sāks tie jostas.

GALMINIEKS

Viņš brīnās. Vai tas tiešām notiek jau?

DĀMA

Ko viņa redz, tas viņai brīnums nav.

GALMINIEKS

Tā pagriežas nu visā cēlumā.

DĀMA

Es manu, ņem tā viņu mācībā;
Ir muļķis jauneklis tāpat kā sirmais,
Viņš iedomājas laikam, ka viņš pirmais.

BRUŅINIEKS

Cik skaisti! Karaliski, cildeni!

DĀMA

Šī netikle! Cik tas ir neķītri!

PĀŽS

Ar viņu vietām labprāt mainītos!

GALMINIEKS

Kurš šādiem valgiem gan lai pretotos?

DĀMA

Šis dārgums ir caur daudzām rokām gājis
Un savu zeltījumu nobružājis.

CITA

Kas gan par viņu tagad vairs ko dos!

BRUŅINIEKS

Ak, kādu gan mums vajag tikumu!
Man pietiktu ar pārpalikumu.

MĀCĪTS VĪRS

Man redzams ir, cik dievišķīgi klīst tā,
Bet šaubos es, vai tā gan ir tā īstā.
Lai svilst tā pārmērību ugunskuros,
Es visupirms pie uzrakstītā turos.
Tur lasu es starp daudziem sīkumiem,
Tā patikusi Trojas sirmbāržiem;
Šie vārdi arī šeit šķiet piemēroti:
Es neesmu jauns, bet patīk man tā ļoti.

ASTROLOGS

Viņš satver to kā varonis, kā dievs,
Un nespēj tā vairs viņam pretoties.
Ar stipru roku viņa celta tiek,
Vai nolaupīs viņš to?

FAUSTS

Tu pārdrošniek!
Kā uzdrīksties to ņemt ar tādu kvēli!

MEFISTOFELIS

Tu taču spēlē pats to ķēmu spēli!

ASTROLOGS

Ir luga lieliska mums izraudzīta,
To saukšu: Helena tiek nolaupīta.

FAUSTS

Es neļaušu, ka tiek tā iekarota!
Vai atslēga nav manās rokās dota?
Tā vadīja caur vientulības baismu
Un viļņiem mani šurp uz dienas gaismu.
Šeit īstenības slieksnī atsperšos

Un garā liels ar gariem cīnīšos,
Man dubultvalsts tiks dzīves plašumos.
Man drosmi deva viņas atnākšana,
Es glābšu to, būs viņa divkārt mana.
Jūs mātes! mātes! tā tam vajag būt!
Kas viņu pazinis, tam viņu gūt!

ASTROLOGS

Ko dari, Faust! ak Faust! — Viņš sagrābj to,
Jau redzam gaistam parādību šo.
Nu atslēgu viņš vērš pret jaunekli —
Mēs visi piedzīvosim nelaimi!

Sprādziens, Fausts guļ zemē. Gari izgaist dūmakā.

MEFISTOFELIS

paņemdams Faustu pār plecu

Nu redziet nu! Ļaut nelgām ogles kaitēt!
Tas pēdīgi var pašam velnam kaitēt.

Tumsa, juceklis

OTRAIS CĒLIENS

Augsti velvēta šaura gotiska istaba
kas kādreiz piederēja Faustam, nepārmainījusies.

MEFISTOFELIS

ienākdams gar aizkaru. Viņš to paceļ un atbīda atpakaļ.
Redzams F a u s t s , izstiepies senlaicīgā gultā.

Nu atdusies pēc kritiena!
Tev gulta ir jo mīksti klāta.
Ko paralizē Helēna,
Tas nenāk vairs tik drīz pie prāta.

Apkārt skatīdamies.

Nu gaisu agrāko tev elpo krūtis,
Viss bijušais tev atkal apkārt nāk,
Vien tumšākas ir raibās logu rūtis
Un zirnekļi aužtīklus cītīgāk;
Lūk, tinte, papīrs, mēģenes,
Uz kurām tu reiz noraudzījies,
Un arī spalvu redzu es,
Ar kuru Fausts bij velnam parakstījies.
Un lūk, vēl kāta galā te
Ir Fausta dotā asins pilīte.
Ik krājējam tāds ūnikums
Gan būtu varens ieguvums.
Uz pakaramā vecais mētelis
Man atgādina, kā es jokojis
Ar kādu zēnu, viņu pamācīdams,
Tas zēns bij apķērīgs, ne stumjams, bīdāms.
Man gribētos nu, tevī ietērpjoties,
Tu siltā, piekļāvīgā mantija,
Kā docentam vēl reizi padižoties

Un pierādīt, ka man ir taisnība,
Jo tikai zinātnieki prot
It visu skaisti pamatot.

Viņš pakrata noņemto mēteli, izšaujas laukā cikādes, vaboles un ragaiņi.

KUKAIŅU KORIS

Sveiks, saimniek vecais!
Cik brīdis šis jauks!
Mēs sīcam, mēs dīcam —
Tu esi mums draugs.
Pa vienam tu radīji,
Papucīt, mūs,
Bet tagad jau mūsu
Daudz tūkstošu būs.
Nav redzams, cik blēdim
Ir pilns viņa sieks,
Bet utīm no kažoka
Izlīst ir prieks.

MEFISTOFELIS

Cik jauki dziesma šī skar manu ausi!
Ko esi sējis, to ar laiku pļausi
Es vēlreiz pakratu šo kankaru
Un dažu dzīvībiņu ieraugu. —
Jūs mīlīši nu pasteidzieties
Un visos stūros paslēpieties!
Jūs būsit savā elementā
Šai vēsā, brūnā pergamentā
Un trauku lausku putekļos
Un miroņgalvu dobuļos.
Šai postažā, šai trūdu dzīvē
Var tarakāni staigāt brīvē.

Ielien mētelī.

Viss pārējais ir tikai blefs!
Es šodien atkal esmu šefs.
Kas šodien vēl gan mani pazīs?
Kur ļaudis ir, kas mani atzīs?

Pavelk zvanu, atskan spalgs, griezīgs tonis, no kura nodreb halles un atsprāgst vaļā durvis.

ASISTENTS

nāk grīļodamies pa garo, tumšo eju

Kādas skaņas! kāda baisma!
Trepes ļogās, raustās gaisma;

Cauri logu raibo trīsu
Redzu plaiksnījumu īsu.
Nodreb visi griestu baļķi,
Nobirst gruveši un kaļķi.
Durvis, cieši aiztaisītas,
Brīnums! atkal atdarītas. —
Tur ko redzu! Šausmu tīru!
Fausta tērpā milzu vīru!
Skatās viņš un māj ar roku —
Es jau tūdaļ ceļus loku.
Vai lai bēgu? Vai lai stāvu?
Sirdī jūtu baismu strāvu!

MEFISTOFELIS

mādams

Jel nāciet, draugs! — Jums vārds ir Nikodemus.

ASISTENTS

Jā, augstais kungs! tā mani sauc — Oremus.

MEFISTOFELIS

Lai paliek!

ASISTENTS

Prieks, ka mani pazīstat!

MEFISTOFELIS

Kaut nosūnojis, bet vēl studējat.
Jūs vecais kungs! Mācīts vīrs jau ar
Tik studē tālāk, — ko viņš citu var?
Celt kāršu namiņu sev cilvēks steidz,
Bet arī lielāks gars to nepabeidz.
Tak gudrāks nav neviens par Vāgneru,
Par jūsu cienījamo meistaru,
Viņš tagad pirmais ir starp zinātniekiem,
Nav laika viņam noņemties ar niekiem,
Ik dienas attīsta viņš savu zinātni,
Un klausītāji zinātgribīgi
Ap viņu bariem pulcējas.
Viņš vien tik mirdz no katedras,
Kā svētais Pēteris ar atslēgu

Viņš atslēdz vaļā augšu, apakšu.
Viņš — visu prātu izglītotājs,
Skan tālu viņa slava, gods;
Pat Fausta vārds tiek aptumšots,
Viņš vienīgais ir izgudrotājs.

ASISTENTS

Jel atvainojiet, cienīts kungs, ka es
Jums pretī bilstu citas ziņas:
No tā, ko teicāt, nevar būt ne miņas;
Pēc dabas vienkāršs viņš paties.
Ar augstā vīra pazušanu
Viņš it nekādi nevar samierināties;
Tā atgriešanos lūdzas viņš kā pestīšanu.
Tā istaba, kur mita doktors Fausts,
Joprojām neskarta to gaida mājās,
Ne puteklītis nav tur projām trausts,
Neviens tur ieiet neiedrošinājās.
Cik pulkstenis būt šobrīd varētu?
Šķiet, visi mūri bailēs kopā rāvās
Un, durvīm drebot, bultas vaļā šāvās,
Jo citādi jūs iekšā netiktu.

MEFISTOFELIS

Ar vīru šo es gribu parunāt.
Jel sakiet viņam, lai viņš drīz ir klāt!

ASISTENTS

Ir stingrs viņa aizliegums,
Es nezinu, vai lauzt to mums.
Jau mēnešiem viņš rokas darbā
Un dzīvo vientulībā skarbā.
Tam neapēsts pat paliek veģis,
Viņš izskatās kā ogļdeģis,
Uz sejas biezas kvēpu kārtas,
Tam, guni pūšot, acis sārtas;
Un stangu skaudrā žvadzoņa
Ir viņa ausīm mūzika.

MEFISTOFELIS

Vai mani projām dzīt viņš atļausies?
Ar mani darbs tam ātrāk sekmēsies.

Asistents aiziet, Mefistofelis cienīgi apsēžas.

Tiklīdz es ērtā vietā apsēdies,
Jau manu: pazīstams man cieminš ieradies.
Bet šoreiz tas no jaunākajiem,
No pārdrošniekiem niknākajiem.

BAKALAURS

drāzdams šurp pa gaiteni

Visas durvis, vārti vaļā!
Beidzot cerība plaukst zaļā,
Ka vairs nevaj'dzēs man dzīvam
Trūdos mironim kļūt stīvam,
Lēnām sadzeltēt un birt
Un no pašas dzīves mirt.

Vecie mūri, vecās sienas
Līkst kā mūsu mūža dienas;
Un ja mēs vēl neaizmūkam,
Tad mēs redzēsim tos brūkam.
Pārgalvīgs kaut palieku,
Tomēr tālāk netieku.

Bet kad savu sveci dedzu, —
Ko es šodien atkal redzu!
Vai pirms gadiem, mulss un bikls,
Nebiju šeit nācis tikls,
Ticēdams šo vīru lāpām,
Jūsmodams par viņu pļāpām?

Viņi zināja, ko stāstīt,
Grāmatgudrības man klāstīt,
Meloja tie man, cik spēja,
To, kam paši neticēja.
Ak! — Tur sev par lielām bēdām
Redzu kādu cellē sēdam!

Tuvāk ejot, redzu plecos
Viņam mēteli vēl veco,
Tieši, kā to atstāju,
Tā to atkal ieraugu!

Toreiz bij viņš drošu skatu,
Kad vēl viņu nesapratu.
Šodien tas vairs nelīdzēs,
Viņš man jokus nespēlēs!

Ja jūsu ceļš, kungs, nava aizaudzis
Ar miroņzemes krūmiem sīkstiem,
Tad redzat skolnieku, kas pāraudzis
Pār akadēmiskajām rīkstēm.
Jūs tādu atceros no pagātnes,
Bet šajā laikā citāds kļuvis e s .

MEFISTOFELIS

Man prieks bij jūsos zinātkāri dēstīt.
Pēc gudrībām jūs tiecāties;
Spēj kūniņa jau iepriekš vēstīt,
Kāds tauriņš no tās izšķilsies.
Jums mati toreiz bija sprogaini,
Uz apkakles bij mežģīņkruzuļi. —
Vai bize jums gan nepiestāvētu? —
Jums šodien redzu zviedru frizūru.
Jūs izskatāties drošs un rezolūts;
Lai nav nekas jums mūžam absolūts!

BAKALAURS

Mans vecais kungs! Mēs esam vecā vietā,
Bet jauni laiki ir jau sākušies;
Jums nederēs likt divdomības lietā;
Pavisam citādi mēs klausāmies.
Jums lāga zēnu nerrot patikās,
Tas jums bez kādas mākslas izdevās,
Neviens ko šodien neiedrošinās.

MEFISTOFELIS

Ja jaunatnei tu saki patiesību,
Tad zaļknābji to uzklausa ar pretestību,
Bet kad tie vēlāk lietas visvisādas
Reiz paši izbauda uz savas ādas,
Tie domā, ka tas nāk no pašu paura,
Bet ne no meistara, šā muļķa bļaura.

BAKALAURS

Ir blēdis tas! —
Kurš skolotājs gan sacīs

Mums visu patiesību taisni acīs?
Ikkatrs pielikt ko vai atņemt prot,
Kā bērniem, nopietni un jokojot.

MEFISTOFELIS

Ir jāmācās, lai galva neierūs;
Bet mācīt, šķiet, pats esat gatavs jūs.
Ir pagājuši daudzi mēneši,
Jūs būsit uzkrājis sev pieredzi.

BAKALAURS

Ir pieredze sīks puteklis!
Tā garu nespēj pārliecināt,
Jo to, ko cilvēks zinājis, —
To vispār vērts nav bijis zināt.

MEFISTOFELIS

pēc ilgāka brīža

Man sen tā šķiet. Es muļķis biju,
Kamēr šo patiesību saskatīju.

BAKALAURS

Par to man prieks! Nu dzirdu saprātu;
Ir gudrs viens starp simtiem sirmgalvju!

MEFISTOFELIS

Es meklēt gāju slēptas zelta balvas,
Man melnas ogles tika ieguvumā.

BAKALAURS

Nudien, vai jūsu paura virsa glumā
Ir vairāk vērts kā tur tās miroņgalvas?

MEFISTOFELIS

omulīgi

Draugs, kādu rupekli tu tagad spēlē!

BAKALAURS

Ir pieklājība meli vācu mēlē.

MEFISTOFELIS

kas visu laiku savā braucamkrēslā virzās tuvāk proscēnijā, pavērsdamies pret parteru

Šeit augšā elpu ciet man sit;
Vai pajumti man neliegsit?

BAKALAURS

Tā ir, kad cilvēks grib aiz lepnības
Vēl kaut kas būt, kad tas vairs nav nekas.
Ir vajadzīgas jaunas asinis,
Un tās spēj dzīvei dot tik jauneklis.
Tas pats ir dzīva asins spēkā žirgtā,
Tas rada dzīvību sev dvesmā spirgtā.
Tad rosās viss un ritēt nenostāj,
Viss vājais brūk, un stiprais vietā stāj.
Mēs iekarojam pusi pasaules,
Kad jūsu snaudulīgās dvēseles
Tik prāto, sapņo un tik plānus plāj.
Ir vecums sliktāks vēl par salu, badu,
Nekas par to vairs ļaunāks nav.
Aiz muguras kad trīsdesmit tev gadu,
Tikpat kā miris esi jau.
Vislabāk jūs jau laikus nogalēt.

MEFISTOFELIS

Te nevar velns neko klāt piemuldēt.

BAKALAURS

Ja negribu, tad velns ar nedrīkst būt.

MEFISTOFELIS

sāņus

Tev tomēr nāksies velna nagos kļūt.

BAKALAURS

Es debess gaismu esmu iededzis,
Es pasauli viens esmu radījis;
No jūras sauli celt es esmu nācis;
Ar mani mēness savu gaitu sācis;
Uz manīem ceļiem diena atausa,
Man zaļā zeme pretī ziedēja.

Tiklīdz es devu vienu mājienu,
Nakts atnāca ar zvaigžņu mirdzumu.
Kas atpestīja jūs no šaurības,
No tuklām domām, mietpilsonības?
Mans gars ir brīvs, un laimīgs aust man rīts,
Es eju priecīgs paša gaismai līdz,
Es eju raiti, līksma mana sirds,
Aiz manis tumsa, priekšā gaisma mirdz.

Aiziet.

MEFISTOFELIS

Tu, oriģināl, nosist spēj tik mušu! —
Tu nespēj saprast šādu atziņu:
Neviens nav muļķību vai gudrību
Vēl izdomājis nebijušu. —
Bet ļausim viņam, lai viņš muļķojas!
Uz to es tikai noraugos ar smīnu:
Lai kā ar vīnogsula duļķojas,
Tā tomēr top par vīnu.

Jaunākajiem parterā, kuri neaplaudē.

Man aplaudēt grib tikai rets,
Jums, lāga bērni, ļaunā neņemu;
Jūs padomājiet: velns ir vecs, –
Tad topiet veci jūs, lai viņu saprastu.

LABORATORIJA

Viduslaiku garā, milzīgi, neveikli aparāti fantastiskiem nolūkiem.

VĀGNERS

pie pavarda

Skan baigais zvans ar pilnu jaudu,
Ka nokvēpušie mūri trīc.
Vairs ilgāk nevar turpināties,
Kas neziņā un naktī tīts.
Lūk, tumsa sāk jau kliedināties;
Jau pašā dziļākajā traukā
Kvēl dzīva ogle degsmē jaukā,
Tā uzliesmo kā granāts košs,
Kā, tumsu šķeļot, zibens spožs.

Lūk, balta gaisma parādās!
Ak, kaut tā šoreiz nezustu! —
Kas tur pie durvīm klaudzinās?

MEFISTOFELIS

ienākdams

No visas sirds jūs sveicinu!

VĀGNERS

bailīgi

No stundas zvaigznes šīs es sveicu jūs!

Klusām.

Bet šobrīd jums vēl jāpaklusē būs:
Es tūdaļ lielu darbu pabeigšu.

MEFISTOFELIS

klusāk

Kas tas par darbu?

VĀGNERS

klusāk

Taisu cilvēku.

MEFISTOFELIS

Ko? Cilvēku? Un kādu mīlas pāri
Jūs ieslēdzis šai dūmu caurumā?

VĀGNERS

Jel pasarg Dievs! Tas vaislošanās laiks ir pāri,
Tai modei jāiet mazumā.
Tas vārais punkts, kur sākas dzīvība,
Tas jaukais spēks, ko iededz saskaņa,
Tas spēks, kas veidodamies ņem un dod,
Kas tuvāko un beidzot svešo rod, —
Tas nogāzts ir no saviem augstumiem;
Ja vēl to baudīt lemts ir dzīvniekiem,
Tad cilvēkam ar saviem dotumiem
Ir vajadzīga cilme augstāka.

Pavērsies pret pavardu.

Tas spīd! vai redzat! — Nu ir cerība,
Ka cilvēkviela, kopā veidota
No simtiem vielu un ar maisīšanu
Līdz kondīcijai uzkarsēta
Un stikla kolbā verlutēta
Un pienācīgi kohobēta,
Mums dos reiz cilvēku par patikšanu.

Pavērsies pret pavardu.

Tas top! kļūst masa skaidrāka!
Un pārliecība drošāka:
Tas noslēpums, kas mums no dabas jāizrauj,
Nu jāpacenšas saprātīgi izprovēt;
Ko daba vispār organizēt ļauj,
Mēs liekam izkristalizēt.

MEFISTOFELIS

Daudz piedzīvo, kas ilgi dzīvojis,
Šai pasaulē nekā tam jauna nav.
Es savos klejojumu gados jau
Kristalizētus ļaudis redzējis.

VĀGNERS

visu laiku uzmanīgi lūkodamies uz pudeli

Tur kāpj, tur zib, tur veidojas,
Būs acumirklī gatavs tas.
Liels pasākums šķiet iesākumā traks,
Bet, lai ar cik tas liktos smags,
Tik domātāji izveidot
Spēj smadzenes, kas domāt prot.

Sajūsmā aplūkodams pudeli.

Es dzirdu stiklu nošķindam.
Lai slavējam mēs tapšanu!
Es redzu sīku vīriņu
It jauki žestikulējam.
Nekā no mums jūs vairāk negaidiet!
Jūs redzat noslēpumu atklātu.
Šīs skaņas tikai uzklausiet!
Tās top par balsi, top par valodu.

HOMUNKULS

pudelē Vāgneram

Nu, tētukiņ! kā ir? bij tapums grūts,
Nāc piespied mani maigi sev pie krūts!
Tik cieši ne, lai stikls nesaplīst.
Tā patiesība ir, kas nenovīst:
Ja dabīgais tver tāles pilnā elpā,
Tad mākslīgajam jāmīt slēgtā telpā.

Mefistofelim.

Tu arī, blēdi, kūmas kungs, tu te?
Ir pašā laikā tava klātbūtne.
Cik laimīgi tas tiešām gadījies!
Lai būtu es, man vajag darboties.
Es gribu siet sev darba skoteli.
Man talkā nāc un ceļu īsini!

VĀGNERS

Vēl brīdi pagaidi! Kopš sendienām
Pie manis ļaudis nāk ar problēmām.
Tie, piemēram, ne visai apjēgt spēj,
Kas kopīgs miesai ir un dvēselei,
Tās cieši kopā turas, nešķiras,
Kaut arī tās diendienā ķildojas.
Tad vēl —

MEFISTOFELIS

Man ir viens būtisks jautājums:
Kādēļ ar vīriem sievas nesaprotas?
Te atbildes nekādas nav vēl dotas.
To noskaidrot var mazais līdzēt mums.

HOMUNKULS

Ko noskaidrot?

MEFISTOFELIS

norādīdams uz sāndurvīm

Šeit rādi, ko tu proti!

VĀGNERS

joprojām lūkodamies pudelē

Tu jaukais zēns, tu burvīgs esi ļoti!

Atveras sāndurvis, redzams F a u s t s , izstiepies guļvietā.

HOMUNKULS

izbrīnījies

Ak! —

Pudele atraisās no Vāgnera rokām, lidinās virs Fausta un to apgaismo.

Krāšņums kāds! Mirdz ūdens birztaliņā,
Un skaistas sievietes tur izģērbjas,
Šo daili slavināt nav manā ziņā.
Lūk, viena, kas no citām atšķiras,
Tai senčos dievi ir vai varoņi.
Tā iemērc kāju ūdens dzidrumā
Un atvēsina savu ķermeni
Tad viļņu vijīgajā kristālā. —
Bet kādi strauji spārnu vēzieni
Drīz sašļakstina gludo spoguli?
Bēg izbiedētās meitenes; tik viena
Stāv karaliene, skaista tā kā diena,
Un aplūko ar sievišķīgu prieku
Pie savām kājām gulbju valdinieku.
Viņš glaužas klāt tām uzmācīgi rāmi,
Bet pēkšņi ceļas dūmaka,
Un lūk, šī aina aizsegta —
Tie abi nav vairs saskatāmi.

MEFISTOFELIS

No tevis dzirdam gan mēs pasakas!
Tu fantasts liels, kaut augumā tu mazs.
Es neredzu neko —

HOMUNKULS

Tu ziemeļos
Liels augi miglas aizsegos
Starp baznīckungiem, bruņiniekiem —

Tavs skats ir neuzņēmīgs priekiem!
Tu mīti tur, kur drūmums dveš.

Apkārt skatīdamies.

Tik nobrūnuši akmeņi
Ar asām šķautnēm, pretīgi! —
Kad šis te modīsies, būs trakas lietas,
Viņš tūdaļ beigts mums būs uz vietas.
Bij gulbji, mežavots un skaistules
Tam sapnis, pārpilns saldu jausmu;
Nu ieraudzīs viņš šito drausmu!
Tik tikko to vēl ciešu es.
Ved projām viņu!

MEFISTOFELIS

Kur ar to lai eju?

HOMUNKULS

Liec karotājam kaujā doties
Un meitenīti ved uz deju,
Tā itin viss var nokārtoties.
Man patlaban kaut kas ir padomā:
Drīz notiks Valpurģu nakts klasiskā;
Tas ir tas labākais, kas vien var būt.
Lai savu elementu viņš tur jūt!

MEFISTOFELIS

Ko tādu neesmu es dzirdējis.

HOMUNKULS

Kā gan lai jūs to būtu iespējis?
Tik romantiskus spokus zināt jūs,
Bet īstens spoks — tas arī klasisks būs.

MEFISTOFELIS

Kā nokļūt tur, par to man nav ne jausmas.
No antīkajiem kolēģiem man drausmas.

HOMUNKULS

Uz ziemeļrietumiem pūš vējš tev zēģelēs,
Uz dienvidaustrumiem šo reizi brauksim mēs —
Plūst lielā līdzenumā Pēneja,

Tā klusos līčos krūmu, koku skauta,
Bet tālāk priekšā kalnu grēda krauta,
Tur augšā — vecā, jaunā Farsala.

MEFISTOFELIS

Pie malas atstāsim to ķīviņu
Par tirāniju un par verdzību!
Tas mani garlaiko: tiklīdz tas beidzas,
Jau ļaudis to no jauna atsākt steidzas;
Tie strīdas, un neviens pat nemana,
Ka Asmodejs tik viņus ķircina.
Par tiesībām uz brīvību tie tērgo
Un sliktāk vēl par pašu vergu vergo.

HOMUNKULS

Ir cilvēks iecirtīgs jau piedzimstot,
Ikkatrs pretojas, kā vien tik prot,
Gan zēns, gan arī pieaugušais vīrs.
Kā gan no kaites šīs lai kļūtu tīrs?
Ja tev ir līdzeklis, tad izmēģini,
Ja līdzekļa tev nav, tad tikai mini!

MEFISTOFELIS

Dažs Brokengabaliņš te līdzēt mēdz,
Bet pagānbulta priekšā šaujas, slēdz.
Nekam nav grieķu tauta derējusi,
Tā tik uz jutekļiem ir spēlējusi,
Tā ļaudis vilina uz jautriem grēkiem,
Tā nepakļaujas mūsu tumšiem spēkiem.
Un tagad ko?

HOMUNKULS

Lai tikai paraugām!
Ja šeit par Tesālijas raganām
Ir runa, tad ar to ir pateikts daudz.

MEFISTOFELIS

baudkāri

Par tesālietēm! Jā, man zināms ar,
Ka šitās personas tā sauc.
Bet ja ik nakti ar tām dzīvot ļauts,

Es neticu, ka tas vairs patikt var;
Bet mēģinājumam —

HOMUNKULS

Šurp mēteli,
Lai ietērpjam nu bruņinieku!
Un tad pa gaisu mudīgi
Tas abus aiznesīs kā nieku;
Es gaismu rādīšu.

VĀGNERS

bailīgi

Un es?

HOMUNKULS

Uz vietas
Tu paliec mājās darīt lielas lietas.
Tu atritini vecos pergamentus,
Pēc priekšraksta vāc dzīves elementus,
Tos blakus liec un labi apdomā
Gan ko, gan vēl jo vairāk — kā!
Kamēr es ceļoju pa pasauli,
Gan atradīsi punktu tu uz i.
Tad sasniedzis tu būsi mērķi savu:
Gan ilgu mūžu, godu, zeltu, slavu,
Gan arī zinātni un tikumus —
Tas atalgos tad tavus centienus.
Ardievu!

VĀGNERS

apbēdināts

Ak, ardievu! Kā nu ies?
Es baidos, ka vairs neredzēsimies.

MEFISTOFELIS

Lai ved mūs svešās pasaulēs!
Šis radījums, ko paši būram!

Pret skatītājiem.

Cik atkarīgi kļūstam mēs
No paštaisītām kreatūrām!

FARSALAS LAUKI

Tumsa.

ERIHTONA

Šai naktī baismu svētkos, kā jau vienmēr,
Es, drūmā Erihtona, atkal ierodos;
Tik baisa neesmu, kā daži dzejnieki
Bez mēra mani zaimo... Ne pelt tie spēj,
Ne slavēt tā, kā nākas... Ielejā vīd bāls
Jau pelēks telšu vilnis it kā baigās nakts
Ar dziļu rūpju rievām klātais otrais sejs.
Cik bieži tas jau atkārtojies! mūžīgi
Tāpat tas atkārtosies... Nenovēl nekad
Cits citam valsti tie; ja kāds to ieguvis
Ar spēku un nu spēcīgs valda, skaudīs tie.
Jo katrs, kas pats sevi neprot valdīt, tas
Tik labprāt valdītu pār cita gribu spīvs...
Bet šeit dižs piemērs cīņās ticis izcīnīts:
Kā vara stājas pretī tam, kas varenāks,
Kā pārtrūkst tūkstošziedu vainags brīvībai,
Kā stingie lauri valdinieka galvu vij.
Šeit Aleksandram sapnī dižums rādījās,
Tur Cēzars mēlē lokanajā klausījās!
Tas viss tiks mērots. Zinām, kam tas izdevies.

Kvēl sardzes ugunskurs, un lido dzirksteles,
Lās zemē izlijušas asins atspīdums;
Nakts neparastās brīnummirdzas vilināts,
Nāk kopā helēniskās teiksmas leģions.
Ap visiem ugunskuriem plīv vai sēd
Sen pagājušo dienu tēli teiksmainie...
Vēl nepilns mēness, tomēr gaišs jau, pacēlies,
It visās malās maigu spozmi izliedams;
Zūd telšu māns; tik zili ugunskuri deg.

Bet man virs galvas! meteors kāds negaidīts?
Tas mirdz un ķermenisku lodi apgaismo.
Es jaušu dzīvību. Man neder tuvoties
Nevienam, kas ir dzīvs, jo es tam kaitīga;
Man ļauna slava būs, bet man tā nepiedien.
Lūk, jau tas nolaižas. Es gudri atkāpšos!

Aiziet.

Gaisa braucēji augšā.

HOMUNKULS

Aplido vēl vienu loku
Pāri liesmām, pāri drausmām;
Apakšā tik daudz ir spoku,
Ieleja tik pilna šausmām.

MEFISTOFELIS

Redzu kā pa veco logu
Manā ziemeļtēvainē
Tik daudz preteklīgu spoku,
Mājās jūtos tur vai te.

HOMUNKULS

Lūk, kur soļos atraisītos
Steidzas slaika daiļava!

MEFISTOFELIS

Šķiet, it kā no mums tā bītos,
Mēs tai briesma draudīga.

HOMUNKULS

Bruņnieks tavs kad pagrozīsies,
Liec to zemē, un tūlīt
Dzīvība tam atgriezīsies,
Sāks kā teiksmu lietus līt.

FAUSTS

pieskardamies zemei

Kur viņa?

HOMUNKULS

Nezinām mēs teikt,
Bet laikam šeit tev būs to sveikt.
Pie katras liesmas taujāt proties
Un meklē visās pamalēs:
Kam drosme bij pie mātēm doties,
Tas visas briesmas pārvarēs.

MEFISTOFELIS

Jūs uzklausiet, ko domāju,
Tas visiem nāks par svētību:
Lai katrs dodas uguns peklē
Un savu paša dēku meklē.
Lai pēcāk kopā būtu kā līdz šim,
Liec, mazais, skanēt savam gaismeklim!

HOMUNKULS

Tad lai tas skan un lai tas spīd!

Stikls vareni iešķindas un iemirdzas.

Lai katrā vietā brīnums vīd!

FAUSTS

viens

Kur viņa ir? — To tagad nejautā...
Ja tā nav zeme, kura viņu nesa,
Ja tas nav vilnis, kas tai pretī dvesa,
Tad tomēr gaiss skan viņas valodā.
Šeit! ak, kāds brīnums! šeit ir Grieķija!
Es zemi jutu, kur tā stāvēja;
Kā gars man iekvēlojās sapņu kliedā,
Tā stāvu es kā Antejs šajā vietā.
Šais laukos savāda mīt teiksmu ģints —
Man jāizpētī liesmu labirints.

Aiziet.

PĒNEJAS AUGŠTECĒ

MEFISTOFELIS

apkārt lūkodamies

Kad šitām uguntiņām garām dodos,
Kā apstulbis es raugos plikumos,
Tik reti kādas redzu krekliņos,
Ir sfinksas bezkaunīgas šajos godos,
Un greifi, visi ķēmi spārnotie,
Cik spilgti acīs spoguļojas tie!
Kaut arī mēs ne visai pieklājīgi,

Bet antīkie ir pārāk žiperīgi;
Tur vajadzētu prātus uzpumpēt
Un daudzkārt modīgāk tos pārsmiņķēt...
Kāds pretīgs bars! Bet ko tur gan man teikt?
Kā viesim man tos pieklājīgi sveikt...
Lai sveiktas skaistās dāmas, gudrie grifi!

GREIFS

burkšķinādams rīklē "r"

Ne grifi! Greifi! — Nelabprāt to dzirdam,
Ka mūs par grifiem sauc. Ik vārdam nāk
Tā skaņa līdz, ar ko tas gaitu sāk:
Vārds "grifs" — tas skan gandrīz kā "grifele",
Grib grābt mūs prom kā kapu šķipele.
Tie vārdi netīk mums.

MEFISTOFELIS

Lai būtu tā!
Bet skaņas gr ir greifu titulā.

GREIFS

tāpat kā pirmīt un tā joprojām

Jā gan! Tā radniecība izpētīta,
Tā reizēm pelta, biežāk slavas vīta;
Lai grābjam kroņus, zeltu, meitenes!
Kas grābj, tam laimes dieve veiksmi nes.

SKUDRAS

milzīgas

Mēs zeltu bijām kaudzēm savākušas
Un klinšu alās klusām paslēpušas;
To arimaspi uzošņājuši,
Tie smej, jo tie to aizvazājuši.

GREIFI

Mēs piespiedīsim viņus atzīties.

ARIMASPI

Bet tik ne gaviļnaktī brīvajā.
Līdz rītam krājums viss būs latatā,
Tas šoreiz mums patiešām izdosies.

MEFISTOFELIS

nosēdies starp sfinksām

Es izraudzījies īstos pavadoņus
Un saprotos kā vēl nekad.

SFINKSA

Mēs dvešam savus garu toņus,
Un jūs tos iemiesojat tad.
Kāds ir tavs vārds, ja pazīties mums ļauts?

MEFISTOFELIS

Kā ļaudīm liekas, man ir vārdu daudz. —
Vai šeit ir briti? Viņi ceļot mīl,
Tie ošņā kaujas laukus, vecus mūrus
Un ūdenskritumus, un drūmus stūrus;
Lūk, viņu acīm cienīgs mērķis zvīl.
Reiz modās doma viņu dzejdarī
Saukt lugā mani Old Iniquity.

SFINKSA

Kādēļ?

MEFISTOFELIS

Kas zin, kā radās doma šī.

SFINKSA

Kas to lai zin! Vai proti zvaigznes lasīt?
Par stundu šo vai varu tev ko prasīt?

MEFISTOFELIS

palūkodamies augšup

Dzen zvaigzne zvaigzni, mēness apgraizīts
Spīd gaiši, it kā biedros izraudzīts,
Un mani silda tava lauvas āda.
Turp augšā doties prieka nav nekāda;
Nāc, uzdod mīklas, uzdod šarādes.

SFINKSA

Jau tava būte sevī mīklu nes.
"Tu esi derīgs vīram dievbijīgam,

Un derīgs arī vīram ļaundarīgam,
Tu plastrons askētisma rapierim
Bet dullībās tu biedrs ļaundarim.
Un kopā viss tik Zeva amzierim."

PIRMAIS GREIFS

To neciešu.

OTRAIS GREIFS

Ko tāds te maisās?

ABI

viens par otru skaļāk burkšķinādami rīklē "r"

Tas riebeklis lai ātrāk projām taisās!

MEFISTOFELIS

brutāli

Tu laikam domā, tavi nagi asi
Par maniem stiprāki, kad tu tā kasi.
Nāc, mēģini!

SFINKSA

maigi

Lai kādus jokus rādi,
Tu mūsu vidū netversies nekādi;
Tev savā zemē līksmot patīk dikti,
Bet šeit, ja nemaldos, tu jūties slikti.

MEFISTOFELIS

Tu augšpusē man liecies kārdinoša,
Bet apakšpusē itin biedējoša.

SFINKSA

Tu neīstais, tu mums par vāju,
Ir veselīgas mūsu ķetnas;
Tik tev ar tavu zirga kāju
Mēs šķietam bīstamas un špetnas.

Sirēnas augšā preludē.

MEFISTOFELIS

Kas tie par putniem, kuri zaros
Tik maigi šūpodamies dzied?

SFINKSA

Tur sirēnas nāk kopā baros,
Kad dzied tās, vīri bojā iet.

SIRĒNAS

Kam jūs sevi izlutināt
Šajās brīnumainās baismās!
Mirdzam mēs visspožās gaismās,
Skaņas protam izvilināt,
Sirēnas mēs, to jūs zināt.

SFINKSAS

tās izzobodamas tai pašā meldijā

Sauciet, lai tās nokāpj lejā,
Lai tās skatīt varat sejā,
Vanagnagus slēpj tās zaros,
Un ar jums tās tūdaļ karos,
Tiklīdz jūs tās uzklausīsit.

SIRĒNAS

Neesiet vairs ienaidnieki!
Ziedēs jums visdzidrie prieki,
Tiklīdz jūs mūs iepazīsit.
Ūdeņos un zemes ārēs
Tūkstoš jautrībās un kārēs
Prieka vainagus sev vīsit.

MEFISTOFELIS

Ak, kādas jaunmodīgas dzejas
No rīklēm un no stīgām lejas,
Ap skaņu skaņa apkārt aužas!
Bet mākslas brīnums nav man ausis:
Tās mazliet kutina man ausis,
Bet sirdī tās man neielaužas.

SFINKSAS

Par sirdi runāji tu nule;
Tev labāk piestāv ādas kule,
Jo tajā būtība tev paužas.

FAUSTS

pienākdams

Cik lieliskas un varenas šīs sejas!
Virs baismiem ķermeņiem tās augšup slejas.
Šķiet, mani vadījis ir liktens pats.
Ko atgādina nopietnais šis skats?

Norādīdams uz sfinksām.

Šīm sfinksām kādreiz Oidips klātu gājis;

Norādīdams uz sirēnām.

Šīm dziedot, Uliss sevi tracinājis.

Norādīdams uz skudrām.

Šīs vāca bagātību lielāko,

Norādīdams uz greifiem.

Un šie te uzticīgi sarga to.
Jauns gars, es jūtu, sirdī ielaužas;
Ak, milzu būtnes, milzu atmiņas!

MEFISTOFELIS

Tu citkārt droši viņas lādētu,
Nu tava dziesma augstos toņos iet.
Ja iemīļoto meklē tu,
Pat briesmoņi tev mīļi šķiet.

FAUSTS

sfinksām

Jūs, sievu tēli, dodiet padomu:
Vai redzējušas neesat Helenu?

SFINKSAS

Nav mūsu mūžs līdz viņas dienām aizsniedzis,
Tās vecākās no mums jau Hērakls ir apkāvis.
Var būt, ka Hirons būs tev ceļvedis;
Viņš šajā garu naktī vēlīgs kļuvis,
Ja viņš tev pateiks, daudz tu būsi guvis.

SIRĒNAS

Vai gan mums to nāksies klāstīt!...
Tad, kad Ulisam mēs dziesmu

Dziedājām ar kvēlu liesmu,
Zināja viņš daudz ko stāstīt;
Mēs tev visu uzticētu,
Ja tu līdz nākt iegribētu
Tur pie mūsu jūras zaļās.

SFINKSA

Tevi krāpj šīs balsis skaļās.
Bij Uliss sevi saitēs sējis,
Tā sien lai tevi padoms labs;
Par ceļvedi tev Hirons taps,
Tad gūsi tu, ko iecerējis.

Fausts aiziet.

MEFISTOFELIS

īgni

Kas ķērcot garām aizlido
Ar ātrumu visstraujāko?
Tik tikko acs tām izseko.
Kurš apstādināt spēs to lidas?

SFINKSA

Tās aizlido kā vētras sēja,
Tās nespēj panākt bulta spēja;
Tās mūsu ašās Stimfalidas,
Ar ķērcienu tās sveikas raida,
Kaut viņu knābji mazliet baida.
Tām domās radies pavērsiens,
Ka tām ar mums ir ciltskoks viens.

MEFISTOFELIS

il kā izbijies

Kas tā par šņākoņu, ko vējš šķiet nesam?

SFINKSA

Tās nebūs vis nekādas dabas balvas,
Tās tikai Lernas čūskas galvas,
Kas nocirstas vēl domā kaut kas esam. —
Bet šķiet, ka jūs ko citu gaidāt,
Jūs nemierīgus skatus raidāt.

Kurp tiecaties? Kas jūsos noris?
Es redzu gan, ka tur tas koris
Jums galvu grozīt nenostās.
Tad ejiet sveikt šīs būtnes burvīgās!
Tās Lamijas ir, nekaunīgās skuķes,
Kas zied kā audzelīgas puķes,
Tās satīriem ar baudu pretī slīgst;
Tur āžkājis it visu uzsākt drīkst.

MEFISTOFELIS

Jūs paliekat? lai jūs es atrast varu.

SFINKSA

Jā gan! Tas laiks mums neliksies par garu,
Mēs laikus redzam, garām plūstošus,
Mēs tronī sēžam gadu tūkstošus.
Ja mūsu stāvokli jūs respektējat,
Tad līdz ar mums jūs laiku regulējat.
Sēžam mēs pie piramīdām,
Augstie tautu tiesneši,
Mūžu likteņus mēs bīdām,
Kurus laiki nesuši.

PĒNEJAS LEJTECĒ

P ē n e j a , tai apkārt ūdeņi un nimfas.

PĒNEJA

Čukstiet, niedres, upes malā!
Mani sapņi ir jau galā.
Šalciet, vieglie kārklu krūmi,
Mani sapņi gaist kā dūmi,
Pārtrūcis to pavediens!...
Nāk pār mani baiga jausma,
Slepena un dziļa drausma,
Kura smagi spiež kā pliens.

FAUSTS

pienākdams pie upes

Aiz šiem augiem, aiz šiem zariem,
Aiz šiem zaļiem lapu bariem,

Ja vien neviļ manas maņas,
Atskan cilvēciskas skaņas.
Vilnis skan kā tērzēšana,
Vējiņš — tā kā jokošana.

NIMFAS

Faustam

Vislabāk tev būtu
Šeit atlaisties zālē,
Sev pūtinot kājas
Un raugoties tālē,
Reiz izbaudīt mieru
Un atbrīvot sevi;
Ar čukstiem, ar šalkām
Mēs aijāsim tevi.

FAUSTS

Tas nomods ir. Es ienirt vēlos
Šais nesalīdzināmos tēlos,
Kas vīdamies cits citu mij.
Ak, kāda elpa mani apņem!
Pa atmiņām man klīst vai sapņiem?
Jau reiz man šāda laime bij.
Tek ūdeņi ar svaigu dvesmu,
Nu miera piepildīts es esmu,
Es klausos, kā tie klusi irdz;
Plūst avoti un savienojas,
Un peldu vieta izveidojas,
Kas rāmā spozmē pretī mirdz.
Tur sievu stāvi jaunavīgi
Un locekļi it piemīlīgi
Man acu skatiem paveras.
Tās ņemas, jautri plunčodamās
Un bradādamas, peldēdamās,
Un ūdens kaujās draiskojas.
Vai atdoties man viņu līksmei
Un ļauties jaukai acu tīksmei?
Nē, prāts man tālāk trauc šobrīd.
Skats citur meklē savu daļu.
Tas slīd pār lapu mežu zaļu,
Kur cēlā karaliene mīt.
Majestātiski un stalti
Peld no līčiem gulbji balti,

Sevi parādīt tie prot.
Peld tie maigi sadraudzīgi,
Taču lepni, pašcienīgi
Savus knābjus cilājot.
Viens šķiet pārāks, to tu jūti:
Cik viņš cēli izrieš krūti!
Priecājas par viņu acs.
Un pa ceļu izredzēto
Traucas viņš uz vietu svēto,
Viļņu šūpā vilnis pats...
Tie citi šurp un turpu grozās,
Te savā nodabā tie rosās,
Te cits ar citu ķīvējas.
Tiem noteikts nolūks ir, to manu:
Lai meičas aizmirst kalpošanu,
Sev apkārt briesmas jauzdamas.

NIMFAS

Mīļās māsas, ieklausieties!
Krastam cieši piekļaujieties!
Kur mēs gājām, kur mēs stājām,
Zeme dreb zem zirga kājām.
Cilvēks kāds — kas zina viņu? —
Šurpu steidz ar ātru ziņu.

FAUSTS

Zeme dreb, un liekas man:
Zirgu pakavi tur skan.
Skats veras turp:
Kas tā gan steidzas šurp?
Kāds laimīgs liktenis!
Kāds brīnums noticis!
Tur jātnieks traucas šurpu rikšos.
Kas ir šis vīrs, ar kuru tikšos?
Viņš drošu skatu stājā staltā
Jāj zirgā žilbinoši baltā...
Man šķiet, ka viņu pazīstu. —
Sveiks, Hiron, tevi meklēju...

HIRONS

Kas ir?

FAUSTS

Jel stāj! Klāt brīdis sengaidīts!

HIRONS

Es neapstājos.

FAUSTS

Ņem tad mani līdz!

HIRONS

Kāp zirgā! tad es tevi izjautāšu.
Kurp iedams? Tu te upes krastā stāvi,
Ar tevi labprāt upei pāri jāšu.

FAUSTS

uzkāpdams zirgā

Paldies, ka man sev līdzi jāt tu ļāvi...
Tu lielais vīrs! Tev pateicos es silti,
Ka izaudzinājis tu varoņcilti,
Tos argonautus dižos, cēlos
Un visus tos, ko dzejnieki vij pantos kvēlos.

HIRONS

Jel apvaldi tu sajūsmību savu!
Pat Pallada kā mentors negūst slavu;
Tās audzināmos vada citi prāti,
It kā pavisam nebūtu tie audzināti.

FAUSTS

Tu ārsts, kas pazīst katru augu,
Ikkatrs slimnieks tevi sauks par draugu,
Tu viņa vainām remdējumu dodi
Un katrā sirdī atbalsi sev rodi.

HIRONS

Es varoņiem reiz līdzēju to mokās,
Līdz katra sāpe bija aprimusi;
Bet tagad mana māksla nonākusi
Ir zāļsievu un mācītāju rokās.

FAUSTS

Tu esi cildens vīrs paties,
Jo cildinājumos tu neklausies,

Bet gaini katru slavu, godam gūtu,
It kā tev citi līdzinieki būtu.

HIRONS

Tu, liekas, proti veikli liekuļot,
Gan vadonim, gan tautai godu dot.

FAUSTS

Tu lielā laikā esi dzīvojis,
Un vīrus dižākos tu redzējis,
Tiem cēlākiem tu centies līdzi iet,
Kā pusdievam lai tavas dienas zied.
Bet saki — kurus no šiem varoņiem
Tu uzskati par pašiem krietnākiem?

HIRONS

Bij argonautu pulkā cēlajā
Ikkatrs krietns veidā īpašā,
Savs spēks ikkatru spārnoja,
Viens deva to, kā citiem pietrūka.
Bij dioskūriem uzvara tur salda,
Kur jaunība un skaistums valda.
Ašs darbs par svētību it visiem mums
Bij boreādu ieguvums.
Ar spēku un ar gudru padomu
Mēs apveltītu jutām Jasonu.
Tik maigi, cik vien dievi vēlēja,
Tā Orfejs savu liru spēlēja.
Ar asu skatu Linkejs bija,
Starp radzēm svēto kuģi izvadīja.
Ir briesmas tikai kopā pārvaramas,
Ikviena pūles visiem slavējamas.

FAUSTS

Kādēļ gan Hēraklu tu nepiemini?

HIRONS

Ak, mani ilgu mokām nespīdzini!...
Vēl maz bij redzējis mans skats,
Caur telpu klīstot bezgalīgu,
Kad ieraudzīja mana acs
Ko ļaudis sauc par dievišķīgu.

Viņš bija dzimis karalis,
Pie viņa visu skati sējās;
Tik skaists viņš bija jauneklis,
Ka sirdīs kvēla jūsma lējās.
Tās dega pateicības liesmās.
Kas ielikts viņam liktenī,
To dzejnieks neizdziedās dziesmās,
Ne tēlnieks izkals akmenī.

FAUSTS

Nav izdevies vēl ielikt tēlā
Šo vīrieti visskaistāko.
Nu stāsti savā jūsmā kvēlā
Par sievieti visdaiļāko!

HIRONS

Ak!... sieviete nekā nav vērta,
Ja viņas skaistums maska kļūst;
Tā ir kā rotaļlieta ērta,
Top vienaldzīgs, kas viņu gūst.
Tik tādai ir pār vīru vara,
Ko piemīlība dzīvu dara,
Kā Helena, ko nesu es.

FAUSTS

Tu nesi to?

HIRONS

Tā bij patiesi.

FAUSTS

Kāds prieks man plūst no dvēseles!
Tev līdzi došos, kurp vien iesi.

HIRONS

Tā turējās aiz maniem matiem
Tāpat kā tu.

FAUSTS

Ak, maniem skatiem
Sāk ataust viņas brīnumtēls.

Jel stāsti, kurp tu viņu nesi!
Ir modies man sirds sauciens kvēls.

HIRONS

Mans draugs, tu nepacietīgs esi.
To dioskūri reiz pēc pūliņiem it smagiem
Bij izrāvuši laupītāja nagiem.
Bet šie vis nevēlējās palikt kaunā
Un pakaļ dzinās sparā jaunā.
Tad brāļi līdz ar māsu apstājās,
Jo viņu priekšā purvi izpletās;
Bij brāļiem jābrien, bet es metos peldus;
Tad viņa zemē nolēca
Un slapjās krēpes glāstīja,
Un pateicās tad dziļā pašcieņā
Šī būtne jaunā, burvīgā.

FAUSTS

Un tikai desmit gadu!...

HIRONS

Jā, paties.
Tā filologiem patīk piekrāpties.
Ar mitoloģiskajām sievietēm
Var dzejnieks izrīkoties kā ar dievietēm.
Ir nenovecojošs to jaukums
Un vienmēr apetītelīgs to augums,
Tiek vienmēr slavas vainagi tām vīti;
Nav dzejnieki pie laika piesaistīti.

FAUSTS

Lai viņu arī nespēj piesiet laiks!
Bij Ahilejam viņa pumpurs maigs,
Viņš pats bij ārpus laika. Laime necerēta:
Gūt mīlu, kas nav dievu novēlēta!
Tad kādēļ nemēģināt ilgu brīvē
Vienvienīgo šo būtni atsaukt dzīvē,
Šo dievu līdzinieci mūžam jauno?
Šāds tīkojums nevienu neapkauno.
Tu redzēji to kādreiz, šodien — es,
Tāds skaistums nāk no dziļas dvēseles.
Tam kļauta visa mana saprašana;
Man dzīves nav, ja viņa nebūs mana.

VĀGNERS

6903 Tu jaukais zēns, tu burvīgs esi ļoti!

HIRONS

Kā cilvēkam dažs jūsmīgs vārds tev sprucis;
Bet te starp gariem izskaties tu jucis.
Tev tagad ļoti laimējies:
Pie Mantojas mans ceļš nu ies,
Tur reiz pa gadiem kavējos es brīdi,
Ak, tikai īsu laika sprīdi.
Tā tēvu Eskulapu lūdz, lai stāv tas klātu,
Lai apgaismo tas beidzot ārstu prātu,
Lai tos no tīšas nāvēšanas pasargātu...
Tā ir man mīļākā no sibillām.
Cik daudz ir stulbi rosīgu starp tām!
Bet viņai izdosies, ja gribi zināt,
Ar sakņu spēkiem tevi izdziedināt.

FAUSTS

Kam mani dziedināt? Mans gars ir spēcīgs;
Es neesmu kā citi kļuvis grēcīgs.

HIRONS

Kāp zemē! Redzi cēlu avotu:
Jel nekavējies gūt tā svētību!

FAUSTS

Kas tā par vietu, kur tu esi stājis,
Caur ūdeņiem kurp mani nogādājis?

HIRONS

Ar Romu cīkstējās šeit Grieķija,
Pa kreisi Olimps un pa labi Pēneja.
Zūd Romai dižajai nu satvars viss;
Bēg karalis, un līksmo pilsonis.
Vai jūti, cik te noslēpumains gaiss?
Stāv mēnesnīcā templis mūžīgais.

MANTOJA

sevī sapņodama

Klaudz zirga soļi,
Čirkst krasta oļi,
Pusdievi tuvojas.

HIRONS

Jā gan!
Lai acis tev atveras!

MANTOJA

mozdamās

Sveiks! tu, kā redzu, atkal klāt.

HIRONS

Uz tavu templi tīk man jāt.

MANTOJA

Vēl vienmēr klejo tu bez mitas?

HIRONS

Man izpriecas jau nava citas.
Bet tev šai klusumā kā sviežas?

MANTOJA

Es gaidu, laiks man apkārt griežas.
Kas līdz tev nāk?

HIRONS

To naktī šajā
Es ieraudzīju laukā klajā.
Es nezinu, kā viņam būt,
Jo Helenu viņš vēlas gūt.
Cik grūti tas, vai viņš to jūt?
Būs Eskulapa kūrei dziedināt vēl to.

MANTOJA

To mīlu es, kas prasa neiespējamo.

Hirons jau tālu.

MANTOJA

Nāc iekšā pārdrošais, būs prieks tev tas!
Šī tumšā eja ved pie Persefonijas.
Tur pakājē pie Olimpa
Tai gaidīšana slepena.

Šeit Orfejam pie manis slikti klājās.
Lai labāk veicas tev! Tik stingri turies kājās!

Viņi nokāpj lejā.

PĒNEJAS AUGŠTECĒ

Kā iepriekš.

SIRĒNAS

Pēnejā mums peldēt tīk,
Viļņos sevi apskalojam,
Dziesmu dziesmas sabalsojam —
Tas mums mūžam neapnīk.
Nav bez ūdens svētības!
Gaišā pulkā aizlīgojam,
Visu dzīvo ielīksmojam,
Dziļā priekā mirdz lai tas.

Zemestrīce.

SIRĒNAS

Putodami viļņi veļas,
Ūdens upei pāri ceļas;
Krasts un oļi jūk un drūp,
Visam pāri dūmi kūp.
Bēgsim! Bargi nodreb gaiss,
Brīnums šis ir pārāk baiss.

Ejiet, cēlie, līksmie viesi!
Pārāk drausmi šeit patiesi.
Steidzieties uz jūras malu,
Klausieties tur viļņu čalu,
Kuri trīsēdami irdz:
Mēness jums tur divkārt mirdz.
Tur jūs rosīsities brīvi,
Pilniem malkiem baudot dzīvi.
Nepalieciet vietā šajā,
Kur ikvienu šausmas vajā!

SEISMS

dziļumā rūkdams un skaļā balsī runādams

Vēlreiz spēku lietā liksim,
Tā mēs drīz uz augšu tiksim!

Ja ar pleciem pastumsim,
Katru šķērsli sagrausim.

SFINKSAS

Kādas preteklīgas šausmas,
Nelāgas un baisas jausmas!
Viss te grīļojas un trīc,
Viss tiek šurpu turpu dzīts!
Cik to ilgi cietīsim?
Bet mēs nemainīsim vietu,
Pat ja viss uz elli ietu.

Lūk, kur viena velve slejas,
Vīrs, lūk, pazīstams no sejas.
Kādreiz bij šis sirmgalvis
Delas salu radījis,
Kādu dzemdētāju sveicot,
Viņai brīnumdarbu veicot.
Spiezdamies un tiekdamies,
Gurnos, plecos liekdamies,
Tā kā Atlants klintis veļ,
Velēnas un zemi ceļ,
Oļus, granti, smiltis maisa,
Upei jaunu gultni taisa.
Lūk, kur rodas jauna eja,
Sabrūk upes rāmā leja,
Sasprindzis un nenoguris
Raujas viņš kā varens burvis,
Nes viņš milzu akmens grēdu,
Gaisā pacēlis bez bēdu,
Taču tālāk iet kur nav:
Sfinksas viņam ceļā stāv.

SEISMS

Viens pats to esmu izdarījis,
Tas beidzot nāks kā atklāsme:
Ja nebūtu es zemi savandījis,
Vai gan tik skaista būtu pasaule?
Vai jūsu krāšņie kalni slietos,
Ja viņus radījis es nebūtu?
Vai priecinātu tie jūs saules rietos
Ar zilgmi dzidru, gleznainu?
Bij mani senči nakts un haoss,

Es viņiem stiprs rādījos
Un titānpulkā varoņlaikos savos
Ar Pēliju un Osu cīkstējos.
Mēs dauzījāmies tiku tikām,
Līdz pašās beigās guruši
Tos abus kalnus galvā likām
Mēs Parnasam kā dubultcepuri.
Tur Apolonam pieriet dienas pilnas
Šai jaunā mūzu miteklī.
Pat Jupiteru un tā ugunsmilnas
Es cēlu augstā sēdeklī.
Nu ceļos skatīt jaunus priekus,
Kaut smagi bija jāstrādā,
Un tagad jautrus iemītniekus
Es saucu dzīvē jaunajā.

SFINKSAS

Mūžam sen, šķiet, stāvējušas
Klintis, augšup izslietās,
Nebūtu mēs redzējušas,
Kā no zemes lauzās tās.
Tāltālu zaļi meži izplešas,
Tiem blakus klintis pieslienas;
Bet sfinksas nespēj satraukt jezga šī,
Tās mūžam paliks savā sēdeklī.

GREIFI

Zelts, lūk, trīso, zelts, lūk, kaisās.
Redzu es to kalnu plaisās.
Neļaujiet šo mantu laupīt!
Viņu vajag vākt un taupīt.

SKUDRU KORIS

Kad milži spēcīgi
To izceļ knaši,
Jūs skrieniet veicīgi
Uz augšu aši!
Tik teciet steidzami!
It visās plaisās,
Tur zelts nebeidzami
Nu vaļā raisās.
Vissīko sīkumu
Jums meklēt nāksies

Caur katru līkumu,
Līdz krājums vāksies.
Tik čakli strādājiet,
Jūs ņudzētājas,
Tik zeltu savāciet,
Tik zelts lai krājas!

GREIFI

Tik zeltu šurp! To saņemsim,
Tam savus nagus uzliksim;
Lai skudras to tik kopā vāc!
Būs lielais dārgums pasargāts.

PIGMEJI

Savu balsi pacelt sākam,
Labpaticies šeit mums stāt.
Lai no kurienes mēs nākam.
Taču nu reiz esam klāt.
Katrā zemē acs mūs rauga,
Visur tīk mums apmesties;
Tur, kur rādās klinšu sprauga,
Arī rūķis radīsies.
Rūķis, rūķe, čakli abi,
Darbā dzīves taku vij;
Kas to zina, vai tik labi
Pašā paradīzē bij.
Un mēs pateicībā klusi
Savu zvaigzni svētījam;
To, ko zeme dzemdējusi,
Mēs ar prieku saņemam.

DAKTILI

Ja nakts vēl nebij pagājusi,
Kad mazos bij tā radījusi,
Tā radīs pašus mazākos,
Kas atradīs sev līdzīgos.

PIGMEJU VECĀKIE

Katrs lai ietu
Ieņemt sev vietu
Un, cik vien spara,
Darbu lai dara!

Akmeņus veliet,
Smēdi sev celiet,
Darbus sev daliet,
Ieročus kaliet!

Skudras, jūs nāciet,
Rosīties sāciet,
Metālus vāciet!
Daktili sīki,
Neesiet dīki!
Stipra mums alka
Liela būs talka,
Jums jānes malka,
Jādeg pret briesmām
Slepenām liesmām!

ĢENERĀLISIMUSS

Ar bultām, loku,
Ar drošu roku
Man dzēses šaujiet,
Tās kaudzē kraujiet,
Tās lepnās garā,
Kas mīt tur barā!
Kas tā par kauju!
Kas tā par pļauju!
Būs iemantotas
Mums košas rotas.

SKUDRAS UN DAKTILI

Mums lielas bažas,
Mēs dzelzi nesam,
Tie kaļ mums važas,
Mēs postā esam.
Kā atbrīvoties
Un projām doties?

IBIKA DZĒRVES

Slepkavības nenostājas,
Spārni bailēs plivinājas!
Kādi kunksti, kādi vaidi,
Kādi drausmi nāves spaidi!
Likteni mēs redzam sūru,
Asinis jau sārto jūru,

Izvirtušas kaisles kvēlo,
Laupa dzēses rotu cēlo,
Plivinās šīs krāšņās spalvas
Resnvēderiem virs galvas.
Mēs sev sekotājus saucam,
Blēžiem atriebties mēs traucam,
Lieta šī mūs dziļi skar,
Tajā mums ir jāuzvar.
Asinis mēs netaupīsim,
Slepkavniekus sprukās dzīsim!

Kliegdamas izklīst gaisā.

MEFISTOFELIS

līdzenumā

Man ziemeļzemju raganas ir kļautas,
Bet ko man sagaidīt no šitās tautas?
Man Bloka kalns ir drošais miteklis:
Kurp vien tu ej, tur pazīstams ir viss.
Pār mums tur Ilze vienmēr nomodā,
Un Heinrihs klīst tur savā nodabā.
Gan krācēji tur šņāc par pasauls postu,
Un tomēr rodu es tur drošu ostu.
Bet kas to zina, kas šīs ir par mājām,
Vai zeme nesāks pēkšņi milzt zem kājām?...
Es priecīgs klejoju pa ieleju,
Un piepeši es kalnu ieraugu,
Gan nezinu, vai īsti kalns tas ir,
Bet mani tas no sfinksām tomēr šķir,
Šī kalna galā brīžiem uguns šaudās
Un lejup liesmo, saukdams dēku baudās...
Šeit dejojot un plīvojot viss noris,
Iet priekšā aicinādams galants koris.
Tik pamazām! Es radis našķēties
Un ceru, ka kāds kumoss gadīsies.

LAMIJAS

vilkdamas Mefistofeli atpakaļ

Tik aši, aši!
Uz priekšu knaši!
Tad atkal lēnām
Zem koku ēnām,

Ak, kas par prieku
Šo grēcinieku
Vilkt nopakaļu,
Lai savu daļu
Viņš beidzot dabū,
Tas nāks par labu,
Lai, klupdams, krizdams
Un soļus sizdams,
Viņš līdzi nāk,
Kā vien tik māk!

MEFISTOFELIS

apstādamies

Ak nolādētais liktenis,
Kas mani tā ir pavedis!
Tu kļūsti vecs, bet gudrs ne.
Ir viltīga šī pasaule.
Ko vērts šie ļaudis, kuri dej un rēc?
Uz sejas smiņķis, vidus sašņorēts.
Neko tie nespēj pateikt veselīgu,
Tik trūdu smaku jūtu nemitīgu,
Tu zini to kopš senatnes
Un tomēr danco pēc to stabules.

LAMIJAS

apstādamās

Lūk, viņa pretestība lēnām brūk.
Mums jāatbild, lai viņš mums neizmūk.

MEFISTOFELIS

iedams tālāk

Uz priekšu tomēr soļošu.
Lai sairst šaubu tīkls melns!
Ja nebūtu vairs raganu,
Velns tomēr vēlas palikt velns.

LAMIJAS

piemīlīgi

Varonis, šķiet, tālāk dosies.
Ceram, ka tam mīlestībā
Sirds pret kādu iekvēlosies.

MEFISTOFELIS

Lejās, puskrēslā kas tītas,
Liekaties jūs tīri glītas,
Tīk man jūsu sabiedrībā.

EMPUZE

iejaukdamās viņu vidū

Arī mani pieņemiet!
Gribas man jums līdzi iet.

LAMIJAS

Tiklīdz tā mūsu pulkā stās,
Tā mūsu spēli samaitās.

EMPUZE

Mefistofelim

No sirds es tevi sveicināju,
Es, Empuze ar ēzeļkāju!
Tev, brālēn, tikai zirga kāja,
Bet tomēr tīk man tava stāja.

MEFISTOFELIS

Šķiet, starp tik daudziem svešiniekiem
Man jātiekas ar radiniekiem;
Ved raksti dzimtas grāmatai
No Harca līdz pat Helladai.

EMPUZE

Man patīk aši rīkoties,
Par daudz ko protu pārvērsties;
Bet jums par godu un par balvu
Es uzliku šo ēzeļgalvu.

MEFISTOFELIS

Es zinu gan šo sabiedrību,
Tā augstu vērtē radniecību;
Ko pazīstu, ko nepazīstu,
Bet ēzeļgalvu neatzīstu.

LAMIJAS

Šī riebekle, tā aizbiedē
To, kas vien acis iepriecē;
Ir daudz kas mīlīgs, daudz kas skaists,
Kad viņa nāk, tas tūdaļ gaist.

MEFISTOFELIS

Šīs meičas, lai cik piemīlīgas,
Tās visas šķiet man aizdomīgas;
Aiz šādu sārtu vaigu rozēm
Man jābīstas no metamorfozēm.

LAMIJAS

Tik drosmi! Kurš gan ilgi gaidīs?
Un ja tev spēlē laime smaidīs,
Tev kritīs vinnests lielākais.
Bet ja tu gari leijerēsi,
Tu savu spēli pazaudēsi,
Kaut kungs tu liecies lepnākais. —
Nu apkārt dejosim tam naskas,
Lai pamazām krīt mūsu maskas
Un atklājas viss apslēptais.

MEFISTOFELIS

Tu, skaistulīt, pie manis nāc!

To apkampdams.

Ak vai! Tas tikai slotas kāts!

Satverdams citu.

Un šī?... Ak, baigais briesmeklis!

LAMIJAS

Vai labākas tu pelnījis?

MEFISTOFELIS

Es aizņemšos šo maziņo...
Bet nevaru es notvert to,
Kā čūskas viņas bizes lokās!
Nupat tā garā būs man rokās...
Bet sagrābis es Tirzas šķiestu,

Kam pīnijčiekurs galvas vietā!
Vai tādu varu likt es lietā?
Cik ilgi lai šos māžus ciestu?
Vēl vienu reizi mēģināšu,
Tai resnajai es klāt nu stāšu,
Var būt, ka viņu beidzot gūšu...
Bet ak! tā pēkšņi pārplīst pušu!

LAMIJAS

Jūs pašķirieties, lidinieties
Un melniem spārniem plivinieties!
Tas ir pats elles radījums!
Kā sikspārņi to apriņķojiet!
Šo nešķīsteni izjokojiet!
Viņš pārāk lēti izspruks mums.

MEFISTOFELIS

noskurinādamies

Vai gan tie ķēmi man ko gudru dos?
Ir absurds šeit, ir absurds ziemeļos,
Ir spokiem stulba brīve ļauta,
Bez gaumes dzejnieki un tauta.
Ir alku zīmogs katrā sejā,
Tās griežas jutekliskā dejā,
Es tiecos satvert masku glītu,
Tā izrādījās īsta šausmone...
Es labprāt sevi apmānītu,
Ja ilgāk vilktos šitā spēlīte.

Maldīdamies starp akmeņiem.

Kur esmu es? Kur laukā kļūšu?
Vai mūžam ieslodzīts šeit būšu?
Bij ceļš man gluds, kad šurpu nācu.
Kā lai šos akmeņus prom vācu?
Pa kalniem rāpjos es un gravām,
Kā nonākt man pie sfinksām savām?
Tik apkārt baksties tu un badies:
Tāds kalns pa vienu nakti radies!
Ja raganas šurp atklīdīs,
Tās Bloka kalnu paņems līdz.

MEFISTOFELIS

Viscienīgās! Jel mani nenosodiet
Un trīskārtīgu svētību man dodiet!
Es pagaidām jums liekos svešinieks,
Bet tomēr būšu attāls radinieks.

OREĀDA

no dabīgas klints

Jel nekavējies! Šurpu nāc!
Mans kalns ir mūžam bijis tāds,
Nāc, cienī klinšu takas kraujas,
Ne katram sevi veikt tās ļaujas.
Jau tolaik skatīju šo āri,
Kad man reiz Pompejs bēga pāri.
Tie mošķi, kas man apkārt virmo,
Zūd līdz ar gaiļa dziesmu pirmo.
Te bieži rodas šādas pasakas
Un pēkšņi atkal izbeidzas.

MEFISTOFELIS

Lai gods tev, cienījamā galva!
Ir tevī slēpta daža balva.
Ap tevi mēnesnīca aužas,
Bet tavā naktī neielaužas. —
Bet caur šo tumsību un baismu
Es redzu kādu vāru gaismu.
No sirds es sveicu vēlo viesi!
Tas homunkuls ir it patiesi!
No kurienes tu, sīkais, nāc?

HOMUNKULS

Šis plašums viss ir izstaigāts,
Es vēlētos no jauna atkal rasties
Un savu stiklu pušu sist;
Bet ar šīm radībām man nesaprasties,
Es negribu šai baigā jūklī krist.
Bet tev es noslēpumu uzticēšu,
Man šķiet, ka tā ir ziņa laba,
Bij divi prātnieki, kas teica: daba!
Šiem filosofiem sekošu, cik spēšu,
Līdz es šā vārda jēgu uzminēšu;
Tad zināšu es ceļā turpmākā,
Kur ausīs gudrība visaugstākā.

MEFISTOFELIS

To dari tu uz savu roku!
Jo tur, kur spoki kopā nāk, —

Tur rāda filosofs, ko māk.
Lai citi neuzskata to par joku,
Viņš radīs duci jaunu spoku.
Caur maldiem tikai saprāts ataust sāk.
Tu labāk rodies pats uz savu roku!

HOMUNKULS

Labs padoms arī zemē metams nava.

MEFISTOFELIS

Lai tevi tālāk vada gaisma tava!

Abi šķiras.

ANAKSAGORS

Talesam

Ir nelokāms tavs stingrais prāts.
Kas vēl lai tiktu liecināts?

TALESS

Ik vējam viļņi pakļaujas,
Kur klints, tur viņi nerodas.

ANAKSAGORS

No uguns cēlusies ir klinšu grēda tā.

TALESS

Viss dzīvais radies tikai mitrumā.

HOMUNKULS

starp abiem

Vai man ar jums gan nesaprasties?
Man pašam gribētos reiz rasties!

ANAKSAGORS

Tu, Tales, vienā naktī nespētu
No dūņām radīt kalnu varenu.

TALESS

Ir daba un tās plūsma ilgstoša,
Tā dienas, naktis, stundas neskaita.

Tā veidojot iet gaitu garu,
Pat radot lielo, nelieto tā varu.

ANAKSAGORS

Bet šeit tā noticis. Šī uguns spējā
Ar aioltvaiku spēku straujā skrejā
Šo klajo līdzenumu caurlauza
Un mirklī jaunu kalnu dzemdēja.

TALESS

Bet kas no tā tiek tālāk turpināts?
Ir radies kalns, un viss ir izrunāts.
Ar šādu strīdu laiku zaudējam
Un pacietīgus ļaudis āzējam.

ANAKSAGORS

Šurp mirmidonu pulki taisās,
Lai mitinātos klinšu plaisās,
Un īkstīši un pigmeji,
Un citi sīki darboņi.

Homunkulam.

Pēc liela neesi tu tiecies,
Tu šaurs un aprobežots liecies;
Ja savā garā liels tu būsi,
Par karali tad beidzot kļūsi.

HOMUNKULS

Ko Taless teiks?

TALESS

Man ruŋa gara;
Ar maziem mazus darbus dara,
Ar lielajiem top mazais liels.
Vai redzi dzērvju mākoni,
Kas lidinās tur draudīgi?
Tās karalim un tautai bieds,
Tām asi nagi, knābis ciets,
Tās nodurs katru, kas ir sīks,
Pret likteni kas nevarīgs.
Tā bija dziņa neganta,
Kas cēlās dzēses nāvēja.

Bet bezsirdīgas slepkavības —
Tās sauc pēc taisnas atriebības,
Aug niknums dzēšu tuvniekiem,
Līs ļaunā asins pigmejiem.
Ko līdz vairs šķēpi, vairogi?
Skrien rūķi, spalvām greznoti,
Un daktili un skudras mūk,
Un karapulku rindas jūk.

ANAKSAGORS

pēc brīža svinīgi

Ja slavējis līdz šim es garus dziļumos,
Tad tagad vēršu skatu debess augstumos...
Tu, mūžam nenovecojošā,
Trīs vārdos un trīs tēlos izaugošā,
Es tevi piesaucu, lai tu mums palīdzi,
Kā Dianu, kā Lūnu un kā Hekāti!
Tu dompilnā, tu krūtīm plesties liec,
Sirds varenā, pie tevis skats mans siets,
Ver vaļā savu ēnu baiso gravu,
Lai skatīt ļauts man seno varu tavu!

Pauze.

Vai pārāk ātri manu lūgšanu
Tu uzklausīji
Un piepildīji?
Vai izjaukusi tā būs dabas kārtību?
Lūk, tumsā uguns sārtojas,
Un lielāks, vienmēr lielāks tuvojas
Šīs dieves tronis diženais.
Cik baismīgi visapkārt virmo gaiss!
Kāds draudīgs bieds, ko šurpu būru!
Drīz bojā aizies zeme līdz ar jūru!

Vai tiešām Tesālijas sievietes
No tavas takas dziedot tevi projām nes?
Vai ļaunprātīga viņu maģija?
Vai postā viņas tevi vadīja?
Grimst gaišais vairogs tumsas baismā,
Te pēkšņi spīd tas zibens gaismā!
Ak, kāda sprēgoņa un šņākoņa!
Un vēja brāzmas, pērkondārdoņa!
Pie troņa kāpēm pazemīgi pakritis,
Es lūdzos piedošanu: es to izsaucis.

Nometas uz sejas.

TALESS

Ko vīrs šis dzirdējis un redzējis,
Es nezinu, kā tas ir noticis,
Kā viņš to jutis neesmu.
Ir traks šis laiks, to atzīstu,
Bet mēness ērti šūpojas
Tai vietā, kur tas atrodas.

HOMUNKULS

Lūk, skatieties, tur viss ir kails!
Tas kalns bij apaļš, tagad smails.
Nu raugieties uz viņu pusi:
Tā klints no mēness nokritusi;
Tā nositusi ir kā niekus
Gan draugus, gan ar ienaidniekus.
Bet šādu mākslu nākas slavēt,
Nekas to neiespētu kavēt,
Tā visu zemi apvērsusi,
Šo dižo kalnu radījusi.

TALESS

Tā to ir tikai domājusi.
Ir labi gadījies it viss:
Tu neesi bijis karalis.
Nu jūras svētkus svinēt iesim,
Tur vieta īstam brīnumviesim.

Viņi aiziet.

MEFISTOFELIS

rāpdamies pa pretējo pusi

Šeit jākūņojas man pa klintīm stāvām,
Pa cietām ozolsaknēm, dziļām gravām!
Bij manam Harcam sveķu smarža,
Kaut kas no piķa — tā bij mana garša;
Bet te pie grieķiem, cik vien staigāsi,
Neko tu tādu nesaostīsi;
Bet jāatrod man ir kaut kur,
Ar ko tie elles liesmas kur.

DRIĀDA

Der tava gudrība tev tikai mājās,
Bet šeit es redzu, ka tev plāni klājas.

Tev katrai domai dzimtene līp klāt;
Tev svētos ozolus būs godināt.

MEFISTOFELIS

Mīļš allaž tas, ko esi atstājis,
Tas, liekas, tev pie sirds ir pieaudzis.
Bet sakiet — kas tur tajā alā
Ir trīskārt pietupušās vārgā gaismā?

DRIĀDA

Tās Forkiādas! Aizej viņā galā
Un parunā, ja nenodrebēsi tu baismā.

MEFISTOFELIS

Kādēļ gan ne! — Es skatos un es brīnos!
Lai kā ar savu pašlepnumu cīnos,
Man jāatzīst, ka kaut kas tāds
Man nav pat sapņos rādījies...
Vai ir gan bijis grēks jebkāds,
Kas šādi spējis atklāties?
Šī trīsgrēcība pārspēj katru grēku.
Mēs necietām uz sliekšņa tās
Pie pekles pašas karstākās.
Bet skaistumzemē viņas apkārt lodā,
Par antīkām te viņas godā...
Tās rosās, jaušot manu klātbūtni,
Tās čivina un svilpj, šie sikspārņvampīri.

FORKIĀDA

Man dodiet aci, māsas, lai tā lūkojas,
Kas mūsu templim tuvojas.

MEFISTOFELIS

Viscienīgās! Jel mani nenosodiet
Un trīskārtīgu svētību man dodiet!
Es pagaidām jums liekos svešinieks,
Bet tomēr būšu attāls radinieks.
Es dievus cienījamus redzējis
Un viņu priekšā galvu noliecis;
Es Parkas, jūsu māsas, sastapu,
Kad es pa jūsu zemi klejoju;

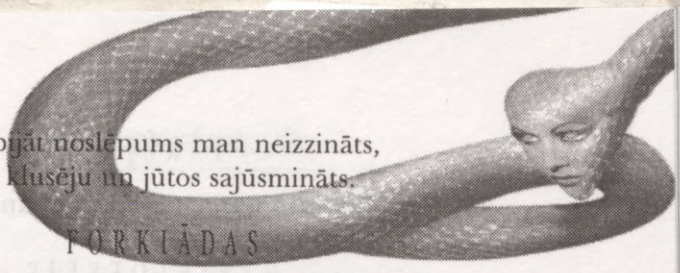

Jūs bijāt noslēpums man neizzināts,
Es klusēju un jūtos sajūsmināts.

FORKIĀDAS

Šis gars ar prātu apveltīts un daudz ko zina.

MEFISTOFELIS

Es brīnos tik, ka dzejnieki jūs necildina. —
Jums, kam tik daudzas priekšrocības dotas,
Kādēļ jūs tēlos neesat atveidotas?
Lai tēlnieks nāk un mēģina ar savu kaltu
Jums klātu tikt. Nav māksla izkalt dievi staltu.

FORKIĀDAS

Mēs klusā naktī grimušas un vientulībā,
Nav nācies klausīties mums slavas rībā.

MEFISTOFELIS

Kā lai tas notiktu, ja augu dienu
Neviens jūs neredz un jūs neredzat nevienu?
Jums vajadzētu dzīvot tādā vietā,
Kur māksla mīt un spētu likt jūs lietā,
Kur katru dien, kad meistars darbu paveicis,
No akmens bluķa dzīvē izkāpj varonis.
Kur —

FORKIĀDAS

Apklusti un nekārdini mūs!
Vai mums reiz dzīve citādāka kļūs?
Mēs naktī dzimušas un naktij rada,
Un nav, kas mūsu ceļu gaismā vada.

MEFISTOFELIS

Šai gadījumā nav ko dzīvei pārmest,
Jo katrs sevi var uz citiem pārnest.
Jums pietiks trim ar vienu aci, vienu zobu;
Tas neiesitīs mitoloģijā vēl robu,
Ja trijos ietvers divu būtību
Un trešais tēls nāks man par sūtību
Uz brīdi.

VIENA FORKIĀDA

Kā lai būtību nost loba?

PĀRĒJĀS

Tad mēģināsim mēs bez acs un zoba!

MEFISTOFELIS

Jūs atņēmušas pašu labāko.
Kā gūt man tagad tēlu pilnīgo?

VIENA FORKIĀDA

Tu vienu aci cieši aizdari
Un tūdaļ vienu ilkni parādi,
Vairs tava fantāzija neapstāsies,
Tu profilā mums tā kā brālis līdzināsies.

MEFISTOFELIS

Kāds gods!

FORKIĀDAS

Lai notiek!

MEFISTOFELIS

kā Forkiāda profilā

Notikt tam!
Dēls mīļotais es Haosam!

FORKIĀDAS

Par viņa meitām vari saukt mūs tu.

MEFISTOFELIS

Nu mani sauks par hermafrodītu.

FORKIĀDAS

Šai jaunā trijotnē, kas tā par dzīvi!
Mums divas acis ir un zobi divi.

MEFISTOFELIS

Es visās malās tagad šausmas sēšu,
Pat elles zaņķī velnus izbiedēšu.

Prom.

Mēness zenītā.

SIRĒNAS

uz klintīm jūrā apmetušās, spēlēdamas flautu un dziedādamas

Tevi citkārt naktī baisā,
Šausmas virmojas kad gaisā,
Tesālietes lejup būra,
Kvēlas dziņas krūtīs kūra,
Tagad klausies viļņu čalā,
Rāmi sēdēdams šai malā,
Mēness gaismu lejup laista,
Visa pasaule šķiet skaista,
Jaunam priekam ceļas prāti,
Daiļās Lūnas rosināti.

NĒREĪDAS UN TRĪTONI

kā jūras brīnumi

Jūs ar savu balsi brašo
Sadimdiniet jūru plašo,
Dziļumos mīt garu daudz.
Plosījās kad baisas aukas,
Atradām mēs dzīles jaukas,
Tagad dziesma augšup sauc.

Lūk, kā, jautri līksmodamies,
Zelta ķēdēm rotājamies,
Arī dārgakmeņi cēli
Mūsu kroņos atmirdz kvēli!
Tas ir jūsu dāvājums.
Dārgumus, ko rija jūra,
Jūsu dziesma augšup būra,
Tie nu tagad pieder mums.

SIRĒNAS

Jūrā peldēdamas līksmi,
Glumas zivis skraida tīksmi,
Nepiekūst tās it nekad;
Vai jūs, izrotātie bari,
Esat mūžam moži gari?
Vai jūs zivis pārspējat?

Mēs šai vietā esam klātu
Lielu sirdi, cēlu prātu,
Mērķim dižam kalpojam.
Savā ceļā neapstāsim,
Pierādīt jums mēģināsim,
Ka mēs zivis pārspējam.

Aizpeld.

SIRĒNAS

Tie uzveiks katru krāci,
Līdz sasniegs Samotrāci,
Liels attālums tos šķir.
Kā veiksies gan tiem
Pie cēlajiem Kabiriem?
Tie dievi ir, un daba tiem ir tāda,
Ka mūžīgi tie paši sevi rada
Un nezina nekad, kas paši ir.

Paliec šeit vēl pilnā plaukā,
Lūna žēlsirdīgā, jaukā,
Lai saule nenestu mums rītu,
Mūs diena projām neaizdzītu!

TALESS

krastā homunkulam

Es tevi labprāt aizvestu pie Nēreja;
Līdz viņa alai taka īsi ejama,
Bet viņš ir vīrs ar cietu pauri,
Tur lēti netiksim mēs cauri.
Par visu mūsu cilvēkdzimtu
Viņš šķendēties tad nenorimtu.
Bet nākotne tam atklāta,
Ikviens to tādēļ godina
Un cenšas viņu respektēt;
Viņš daudziem arī līdzējis.

HOMUNKULS

Tad mēģināsim pieklauvēt,
Vai tad nu plīsīs stikls šis!

NĒREJS

Vai cilvēkbalsis tās, ko sadzird auss?
Man tūdaļ šķiet, ka dusmas mani raus.
Tās būtnes sliecīgas ir dieviem blakus stāties,
Bet nolādētas cita citai līdzināties.
Es dusēt varētu ar savu rāmo dabu,
Bet man bij dziņa labākajiem darīt labu;
Tak ja uz veiktiem darbiem paskatos,
Es allaž dziļi pieviļos.

TALESS

Tu jūras gars, jel nedzen projām mūs!
Mums šķiet, ka padoms tavs šeit derīgs būs.
Lūk, liesma, cilvēkam kas līdzinās,
Lai rastu padomu, tā tavā priekšā stās.

NĒREJS

Vai padoms cilvēkam jelkad ir noderējis?
Tas vienmēr atduras pret kurlu ausi.
Ko līdz, ka manu padomu tu klausi?
Ir katrs padomlūdzējs savu ceļu skrējis.
Cik tēvišķīgi brīdināju Parīdu!
Bet uzsāka viņš ceļu dēkainu,
Viņš valgus pina svešai sievietei
Par postu sev un savai paaudzei:
Bij dūmos gaiss, un asins pāri šļācās,
Tam uguni un nāvi redzēt nācās:
Šai Trojas tiesā kaili mūri slējās,
To gadu tūkstoši vēl atcerējās.
Viņš lenca sievieti, ko mīlēja,
Viņš neklausīja, krita Īlija —
Kā milzu līķis, mokās nobeidzies,
Tur Pinda ērgļiem tikās mieloties.
Ir Ulisu es apveltīju padomiem
Par Kirkes viltībām, par ciklopiem,
Par viņa ceļabiedru vieglo prātu.
Bet vai es varēju tam stāvēt klātu?
Viņš izšūpojās gaitā neparastā,
Līdz laimīgs vilnis aiznesa to krastā.

TALESS

Šī vieglprātība ir gudram vīram mokas;
Labs cilvēks vēlreiz mēģinās: var būt, ka sokas.

Tam unce pateicības būs kaut kas,
Kaut sastapis tas tik daudz nepateicības.
Ir šoreiz mūsu lūgšanas jo kvēlas:
Šis zēns te gudrā veidā rasties vēlas.

NĒREJS

Man nesamaitājiet šo reto omu!
Es šodien staigāju ar citu domu:
Es gaidu, lai man meitas ierodas,
Tās jūras grācijas, tās doridas.
Tās liekas man kā pašas dievu sūtnes,
Šīs skaistās un šīs graciozās būtnes.
Tās izskatās tik daiļas ūdens mirgā,
No ūdenspūķa lēc tās Neptūnzirgā;
Kad jūra maigi savus viļņus veļ,
Tad šķiet, ka putas tās uz augšu ceļ.
Kas šurpu piebrauc gliemežvāku ratos?
Tur Galateju visuskaisto skatos;
Kopš no mums novērsusies Kiprida,
To Pafosā kā dievi godina.
Šī jaukā ļaužu sirdīs ienākusi,
Un tempļa pilsētu tā mantojusi.
Nē, tēva prieka stundā neklājas,
Ka sirdī rastos dziņas negantas.
Var būt, ka Protejs pateikt centīsies,
Kā rasties var un kā var pārvērsties.

Aiziet uz jūras pusi.

TALESS

Ar soli šo nekā mēs neieguvām,
Nav jēgas mūsu gaitām tālām, tuvām;
Ja Protejs ar jums runās, teiks viņš jums
Ko tādu, no kā nāks jums apjukums.

Tev reiz nu vajadzīgs ir padoms šāds,
Tad pamēģināsim! Man līdzi nāc!

Abi aiziet.

SIRĒNAS

uz klintīm

Ko tālē redzam vīdam,
Pa viļņu valsti slīdam?

Tik lepnas un tik staltas
Māj vējā buras baltas,
Tās ir kā jūras rotas,
Kā sievas apskaidrotas.
Mēs lejā norāpsimies
Un balsīs klausīsimies.

NĒREĪDAS UN TRĪTONI

Mēs jūras gari esam.
Ko mēs uz rokām nesam,
Tie vairogi ir prāvi,
Ir cēli dievu stāvi
Uz viņiem atveidoti,
Tie visiem patiks ļoti.

SIRĒNAS

Sīka tiem viela,
Vara tiem liela,
Grimstošo glābējiem,
Dieviem sensenajiem.

NĒREĪDAS UN TRĪTONI

Vest kabirus šurp zinām,
Kad rāmus svētkus svinam,
Kur nāk tie mīļu prātu,
Tur Neptūns ar ir klātu.

SIRĒNAS

Kad kuģis lūst,
Viss jūk un grūst,
Ar spēku varenu
Jūs sargāt komandu.

NĒREĪDAS UN TRĪTONI

Trīs paņemt mums izdevās,
Bet ceturtais pretojās:
Viņš dīkā vis nestāvot,
Par visiem viņš domājot.

SIRĒNAS

Viens dievs otru dievu
Uzlūko ar nievu.

Žēlastības godājiet
Visas un tās sargājiet!

NĒREĪDAS UN TRĪTONI

Tie īstenībā septiņi.

SIRĒNAS

Kur ir tie trīs, mums pasaki.

NĒREĪDAS UN TRĪTONI

Pēc tiem būs jājautā
Mums pašā Olimpā;
Tur būs ar astotais,
Tas nepieminētais.
Tam netrūkst žēlastības,

Bet mums trūkst gatavības.
Tie, kas tiecas pilnībā, —
Tālāk steidz tie aši,
Ilgu pilnie badakāši
Alkst pēc neaizsniedzamā.

SIRĒNAS

Ko meklēsi,
To iegūsi,
Ja pielūgsi
Tu mēnesi.

NĒREĪDAS UN TRĪTONI

Skan mūsu slava augstumos,
Mums vadīt svētkus brīnišķos.

SIRĒNAS

Pat senatnes varoņi
Nav tik slaveni,
Tā senā pasaule gruva.
Tie zelta aunādu guva,
Jūs guvāt kabirus.

Atkārto kopdziesmā.

Tie zelta aunādu guva,

Mēs guvām
Jūs guvāt kabirus.

Nēreīdas un trītoni dodas garām.

HOMUNKULS

Šie briesmoņi man izliekas
Kā podi, laiks ko grauž,
Nu gudrie ar tiem saduras
Un cietas galvas lauž.

TALESS

Ikkatru vecu monētu
Tik rūsa dara vērtīgu.

PROTEJS

neredzams

Tas viss man mirdz kā tīrais zelts;
Jo raibāks tas, jo augstāk godā celts.

TALESS

Kur esi, Protej?

PROTEJS

vēderā runādams, drīz tuvu, drīz tālu

Te! un tur!

TALESS

Par joku tas man jānotur;
Bet nejoko ar vecu draugu,
Lai īstā vietā tevi raugu.

PROTEJS

it kā no tālienes

Paliec sveiks!

TALESS

klusām homunkulam

Viņš tuvumā. Tik gaismu rādi!
To pievilināt vari šādi;

Tam pietiek guni ieraudzīt,
Un deru, klāt viņš būs tūlīt.

HOMUNKULS

Es domāju, viņš manīs, kur es klīstu.
Tik jāsargās, lai stikls nesaplīstu.

PROTEJS

milzu bruņrupuča izskatā

Kas šeit tik skaisti atmirgo?

TALESS

aizsegdams homunkulu

Ja gribi, vari tuvāk skatīt to.
Mēs malu malās tevi meklēt gājām,
Jel parādies kā cilvēks divām kājām!
Lai mūsu vēlība tiek tam,
Kurš redzēt grib, ko aizsedzam.

PROTEJS

cēlā veidolā

Dzen pasaulgudrus jokus tava doma.

TALESS

Bet pārvēršanās — tā ir tava joma.

Atsedzis homunkulu.

PROTEJS

izbrīnījies

Kāds rūķītis pie guntiņas tik kvēlas!

TALESS

Viņš meklē padomu, viņš rasties vēlas.
Viņš brīnumainu dzimšanu ir sācis,
Bet tik pa pusei pasaulē ir nācis.
Tam netrūkst gara lidojuma,
Bet ļoti pietrūkst dzīvīguma.
Līdz šim tam tikai stikls piešķir svaru,
Tādēļ viņš iemiesot grib savu garu.

PROTEJS

Šķiet, radies tu no jaunavas:
Tu piedzimis bez dzimšanas.

TALESS

klusām

Man šķiet, viņš arī citā ziņā sodīts,
Man liekas, viņš ir hermafrodīts.

PROTEJS

Tad mums tas drīzāk izdosies,
Mums tūdaļ kaut kas veidosies.
Tavs iesākums būs plašā jūrā,
Tur jārodas tev gaitā sūrā.
Tur iesāksies tu mazumā
Un priecāsies, vissīkāko kad rīsi,
Tad pamazām tu augsi augumā,
Līdz sevi lielumā tu piepildīsi.

HOMUNKULS

Šeit apkārt staigā vējiņš maigs,
Man ļoti patīkas šis laiks.

PROTEJS

Mans mīļais zēn, to ticu es!
Tas tālāk būs vēl tīkamāks,
Šurp jūras dvesmu vēji nes,
Un viļņi rotaļāties sāks;
Tur priekšā gājiens redzams ir,
No tā mūs neliels gabals šķir.
Jel nāciet!

TALESS

Turp es eju līdz.

HOMUNKULS

Ir garu solis trīskārt nojundīts!

Rodas telhīni uz hipokampiem un jūras pūķiem ar Neptūna trejdeksni.

KORIS

Mēs Neptūnam trejdeksni kaluši esam,
Mēs tagad pār šalcošiem viļņiem to nesam.
Nu redzam mēs mākoņu pērkoņotāju
Un Neptūnu, ūdeņu sabangotāju;
Lūk, debesīs lauzīti zibeņi šķaidās
Un apakšā viļņi ar šļakatām svaidās.
Un kas starp tiem izbailēs cīnījies bij,
To, šurp un turp mētātu, dziļumi rij;
Mums šodien ir Neptūns šo scepteri devis,
Mēs klīzdami atstājam tāles aiz sevis.

SIRĒNAS

Jūs, kas sveicat Hēliju,
Mīlat dienas mirdzumu,
Jūs mēs sveicam naktī šajā
Lūnas gaismā brīnišķajā.

TELHĪNI

Tu mīlīgā dieve, tev dziedam mēs slavu,
Tu dzirdi, kā daudzinām brāli mēs tavu.
Jel uzklausi arī tu svētīto Rodu,
No turienes peans nāks viņam par godu.
Kad Hēlijs ar možumu uzsācis dienu,
Tā starotais skatiens spēj priecēt ikvienu.
Gan kalnos, gan pilsētās, viļņos un krastos
Viņš gādā, lai gaisma un dzīvība rastos.
Un ja kādreiz miglaina dvesma mūs šķīra,
Viens stars, viena vēsma — un sala ir tīra.
Šis cēlais mums parādās tūkstošos tēlos,
Kā milzis, kā jauneklis saulstaros kvēlos.
Mēs bijām tie pirmie, kas dievišķo varu
Kā tēlu sev cēlām ar sirdi un garu.

PROTEJS

Lai viņi plātās vārdiem košiem!
Jo saules stariem dzīvinošiem
Nieks vien ir darbi nedzīvi.
Tie dievu tēlus iecerēja
Un beidzot metālā tos lēja
Un izlikās sev visgudri.
Bet kas ar viņiem tālāk bija?
Bij tēlu pilna pilsēta,

Ko viņi svēti pielūdza, —
Tos zemestrīce izpostīja.
Uz zemes šīs tā rosīšanās
Ir vienmēr tikai mocīšanās;
Es vilnim drīzāk uzticos.
Es ienesīšu ūdeņos
Kā delfīns tevi.

Pārvēršas.

Kārtībā!
Uz muguras man sēdēsi
Un savu veiksmi gaidīsi
Tu okeāna plašumā.

TALESS

Tu dikti ilgojies, kā manu:
No sākuma sākt radīšanu!
Būs ilga tava pārtapšana.
Tu veidosies pēc mūžu normām
Caur tūkstoš tūkstošām vēl formām,
Līdz cilvēkam tev laika gana.

H o m u n k u l s uzkāpj Protejam — delfīnam uz muguras.

PROTEJS

Nāc jūras selgā, garā braši,
Tur mitīsi tu tāli, plaši,
Tavs gars tur daudzus veidus gūs.
Bet neņem vairāk, kā tu guvis!
Jo tiklīdz cilvēks būsi kļuvis,
Ar tevi tūdaļ cauri būs.

TALESS

Kad vējos tūkstoš pārvērtību staigā,
Ir vērts būt krietnam vīram savā laikā.

PROTEJS

Talesam

Viņš būs tad viens no tavas sugas!
Tas izklausās pēc bēdu lugas;
Es zinu tavus bālos gara radus,
Starp tiem tu mīti neskaitāmus gadus.

SIRĒNAS

uz klintīm

Kādi mākoņbari vēli
Aplī apņem mēnesi?
Baloži tie, mīlā kvēli,
Gaismā balti spārnoti.
Sūta tos no Pafosas
Pati mīlas dieviete,
Svētkiem vainagojums tas,
Jautra, dzidra svētlaime!

NĒREJS

pieiedams pie Talesa

Dažiem liksies baložbari
Atmosfēras parādība,
Bet mēs zinām, gudrie gari,
Kas ir malds, kas īstenība.
Mana meita visujaukā
Gliemežvāku ratos braukā,
Baloži tai līdzi skrien,
Zināms tiem šis ceļš mūždien.

TALESS

Jūtos aplaimots un brīvs,
Ceļinieks kad dodas dusā
Un kad ligzdā siltā, klusā
Svētums mājo, mūžam dzīvs.

PSILLI UN MARSI

uz jūras vēršiem, teļiem un auniem

Kipras alās skarbajās,
Jūras dieva neaizbērtajās,
Seisma neizpostītās,
Mūžīgo vēju appūstās,
Kā dienās visu senajās
Mēs klusā jausmā dzīvojam
Un Kipras ratus glabājam,
Un, naktīm šalkojot
Un viļņiem viļņojot,
Mēs jaunai ciltij gādājam

Šurp meitu pašu jaukāko.
Mēs nebīstamies it neko,
Ne ērgli, lauvu spārnoto,
Ne krustu, ne mēnesi,
Kas apgaismo pasauli
Un mūžīgā mijā
Sudrabu sijā
Un savērpj to dzijā
Un trīso un zvīļo,
Mēs vedam šurp valdnieci mīļo.

SIRĒNAS

Vieglā gaitā, nesteidzoties,
Ratiem apkārt riņķojot,
Tā kā čūskas izlokoties
Un tos cieši ietverot,
Nēreīdas tuvojas;
Vidū cienīgu un cēlu
Nes tur maigās Doridas
Mātes Galatejas tēlu:
Paužas viņas nemirstība
Nopietnībā dievišķā,
Valdzinoša cilvēcība
Piemīlībā sievišķā.

DORIDAS

korī iedamas garām Nērejam, visas uz delfīniem

Lūna, aizdod savus starus,
Lai tie spoži iemirdzas!
Jo mēs rādām mīlas pārus,
Savu tēvu lūgdamas.

Nērejam.

Zēnus šos mēs izglābušas,
Kad tos bangas dzīrās rīt,
Niedrēs, sūnās guldījušas,
Centāmies tos sasildīt.
Tagad nu ar kvēliem skūpstiem
Izteikt pateicību būs tiem.
Lai tavs atbalsts tiek tiem dots!

NĒREJS

Mans ieguvums būs tagad dubultots:
Gan būšu žēlsirdīgs, gan ielīksmots.

DORIDAS

Laimes vārdus bezgalīgus
Dāvā tu līdz pilnībai,
Ļauj šos zēnus nemirstīgus
Kļaut pie krūtīm jaunībai!

NĒREJS

Bet kaut ko nāksies arī ziedot:
Par vīru jātop jauneklim;
Es taču nevaru to iedot,
Ko spējis tikai Zevs līdz šim.
Ir jūra šūpās saviļņota,
Kas arī mīlu izkliedē,
Un kad būs tieksme izdraiskota,
Tos izsēdiniet piekrastē.

DORIDAS

Mums, zēni, jāšķiras ir nu,
Kaut no jums šķirties ļoti žēl,
Bet uzticību mūžīgu —
To dievi, šķiet, mums nenovēl.

JAUNEKĻI

Liels veldzējums pār mums ir lijis,
Ir jauki ar jums draudzēties,
Tik labi mums nekad nav bijis —
Kas zin, vai kādreiz tā vēl ies.

Galateja tuvojas gliemežvāku ratos.

NĒREJS

Tā tu, mana mīļā!

GALATEJA

Ak tēvs! kas par prieku!
Jūs delfīni, pagaidiet! Klausiet, ko lieku!

NĒREJS

Ak, garām jau, delfīni dodas mums garām,
Tos neapstādināt nekādām varām;
Par to, kas sirdī notiek, viņi nebēdā.

Kaut līdz tie mani ņemtu tālumā!
Viens vienīgs skats spēj tomēr aplaimot
Un visa gada ilgas aizvietot.

TALESS

Man esi liecinieks,
Kāds milzīgs man ir prieks,
Kad slogs no sirds ir vēlies!
Viss ir no ūdens cēlies!!
Visu ūdens dzīvu dara!
Okeān, tā tava vara.
Ja tu nesūtītu mākoņus,
Neradītu strautus urdzošus,
Nepildītu upju dziļumus,
Nevirzītu straumju ūdeņus,
Kas būtu gan kalni, gan ielejas?
It visur tavi spēki darbojas.

ATBALSS

korī no visām pusēm

It visur dzīvība lai līksmojas!

NĒREJS

Tie nāk no tāles līgodamies,
Ne vairs cits citā lūkodamies;
To virknes lielus apļus taisa,
Tie svētku rotu vaļā raisa,
Bet Galatejas gliemežvāku tronis,
Tas ir pats svētku kronis;
Kā zvaigzne mirgo tas,
Kur gari pulcējas.
Mirdz tas koši cauri baram,
Tālu saskatīt to varam,
Neskaitāmi pulki
Redz to mirdzam spulgi,
Slavu dziedot katram staram.

HOMUNKULS

It viss šai ūdens dziesmā,
Kas atmirdz manā liesmā,
Ir brīnišķīgi jauks.

PROTEJS

It viss šai dzīves dziesmā,
Kas atmirdz tavā liesmā,
Kā brīnums salds reiz plauks.

NĒREJS

Kāds noslēpums jauns šajos košajos pulkos
Mums pavērsies katram un pretī mums spulgos?
Kas Galatejai pie kājām tur mirdz?
Šai liesmai kāds varenums, maigums tai kāds!
Šo kvēli, šķiet, rada tik mīloša sirds.

TALESS

Tas — homunkuls, Proteja pavedināts...
Es simptomus jaušu, ko neizteikt vārdiem,
Tos jaušu starp kunkstiem, starp baiļpilniem dārdiem;
Sevi sasist pie mirdzošā troņa viņš grib,
Lūk, uzšaujas liesma, viņš gāžas un zib.

SIRĒNAS

Kāds ugunīgs brīnums pār viļņiem šeit līst,
Kas sasitas kopā un zaigojot šķīst?
Viss laistās un līgojas gaismotā pulkā,
Tur ķermeņi kvēlo visdievišķā spulgā,
Kāds dievs pie mums ir šajā ugunī nācis;
Lai slava ir Erotam, kas visu sācis!

Slava jūrai! Liesmai svētai,
Kas ap viļņiem deju vij,
Ūdenim un ugunij!
Slava dēkai neredzētai!

VISI KOPĀ

Slava maigām, jaukām vēsmām!
Slava drūmo alu dvesmām!
Augsts lai slavas dziedājums,
Četri elementi, jums!

TREŠAIS CĒLIENS

MENELĀJA PILS PRIEKŠĀ SPARTĀ

Uznāk Helena unsagūstītu sieviešu koris. Pantalida, kora vadītāja.

HELENA

Daudz apbrīnota un daudz pelta, Helena,
No krasta nāku, kur reiz izcēlāmies malā,
No viļņu šūpām vēl joprojām apreibusi,
Kas mūs uz negantajām mugurām šurp nesa
No Frīģijas ar Poseidona labvēlību
Šais tēvuzemes līčos visudārgākajos.
Tur lejā priecājas nu ķēniņš Menelājs,
Ka atgriezos ar viņa drosmīgajiem vīriem.
Tu mani sveic, tu augstais nams, ko Tindarejs,
Mans tēvs, ir cēlis tuvumā šai nogāzei,
Kad atgriezās no Palladas vissvētā kalna,
Un kurā es ar Klitaimnestru, savu māsu,
Ar brāļiem Kastoru un Polluksu mēs augām.
No visiem Spartas namiem tas ir krāšņākais,
No sirds es sveicinu jūs, cēlos goda vārtus!
Jūs, viesmīlīgi aicinot, reiz atvērāties,
Kad Menelājs, kas mani bija izredzējis,
Kā līgavainis mirdzēdams man pretī stāja.
Man atverieties atkal, lai es karalim
Nu uzticīgi vēsti rokās nodot steidzu!
Caur jums lai ieeju, viss cits lai paliek laukā,
Kas vētroja ap mani šajā šurpuceļā!
Jo kopš es bezrūpīgi atstāju šo slieksni,
Lai apmeklētu Kiteru tās svētā templī,
Un mani nolaupīja tur kāds frīģietis,
Ir daudz kas noticis, par ko var ļaudis runāt,

Bet tas ne labprāt klausīsies šos briesmu stāstus,
Par kuru teiksma tapusi par pasaku.

KORIS

Jel nenicini, cēlā sieviete,
Visaugstā goda guvumu!
Jo lielākā laime tev vienai ir piešķirta,
Tā skaistuma slava, kas tevi starp visām ceļ.
Iet varonim pa priekšu viņa vārds,
Tādēļ viņš lepni soļot var;
Taču visietiepīgāko vīrieti pakļauj
Skaistums, visu uzvarošais.

HELENA

Nu diezgan! Es, ar vīru kuģī atbraukusi,
Uz viņa pilsētu nu iepriekš aizsūtīta;
Bet kāds tam nodoms, uzminēt es nespēju.
Vai nāku es kā dzīvesbiedre, karaliene?
Vai nāku es kā upuris par rūgtām sāpēm,
Ko valdnieks cietis, ilgi cietuši ko grieķi?
Es esmu iekarota, bet vai gūstekne?
Jo likteni šo divdomīgo noteica
Man nemirstīgie, skaistumam tie pavadoņi,
Tie pat pie sliekšņa šī tik neizprotami
Ar skatu drūmi draudošu man blakus stāv.
Jau kuģī mani vīrs tik reti uzlūkoja
Un man nevienu labu vārdu neteica.
Kā pauzdams nelaimi, viņš sēdēja man pretī.
Bet Eirotā kad iebraucām un dziļā līcī
Jau pirmie kuģi atdūrās ar priekšu smiltī,
Tad runāja viņš, it kā dievs to rosinātu:
"Šeit mani karotāji kāps pēc kārtas laukā,
Pie jūras pārbaudīšu viņu ierindu;
Bet tu uz augšu dodies tik gar Eirotu,
Šo svēto upi, pa tās augļu pilno krastu,
Pa mitro, lekno pļavu savus zirgus vadi,
Līdz beidzot nonāksi tu skaistā ielejā,
Kur Lakedaimona kā plašs un auglīgs lauks,
Ko ieskauj kalni, tavā priekšā pavērsies.
Tur ieej torņotajā valdnieknamā tad
Un apskati tās kalpones, ko atstāju,
Un līdz ar viņām veco, gudro pārraudzi!
Lai viņa parāda tev mantu krājumu,

Ko atstājis tavs tēvs un ko es arī pats
Gan karos, gan ar miera laikos savācis.
Tu atradīsi visu kārtībā, jo tā
Ir valdniekprivilēģija, ka tas it visu,
Kad mājās atgriezies, redz gluži tā, kā bijis,
It viss ir savā vietā, kur tas atradies.
Jo kalpam atļauts nav te kaut ko izmainīt.

KORIS

Lai tava sirds un acis gūst prieku
Par krāšņajiem dārgumiem, kuri šeit krājas!
Jo ķēdes, kas grezno, un kronis, kas rotā,
Tie lepni šeit guļ un šķiet tev kaut kas;
Bet ienāc šeit iekšā un pārcilā tos,
Man redzēt ir prieks, kā sacenšas skaistums
Ar zeltu un pērlēm un dārgakmeņiem.

HELENA

Pēc tam mans kungs un valdnieks pavēlējis tika:
"Kad tu pēc kārtas visu pārlūkojusi,
Tad paņem trijkājus, cik daudz tev vajadzīgi,
Un traukus dažādus, kas upurētājam
Ir nepieciešami, lai svētku paražu
Tas spētu veikt, kā katlus, šķīvjus lēzenus;
No svētā avota ņem skaidru ūdeni,
To pildi augstās krūkās; ņem tad sausu malku,
Kas liesmās ātri iedegas, to gatavībā
Sev turi; lai pie rokas tev ir nazis ass;
Par visu pārējo tad rūpējies tu pati."
To visu viņš man teica atvadoties; taču
Nevienu dzīvu būtni nenorādīdams,
Ko upurētu viņš par godu olimpiešiem.
Tas savādi ir; bet par to es neraizējos,
Lai paliek tas visaugsto dievu noslēpums,
Tie paveiks to, kas viņu prātam pareizs šķiet,
Lai cilvēki to teic par labu vai par ļaunu;
Mēs, ļaudis mirstīgie, to visu pacietīsim.
Jau daudzkārt upurētājs cēlis smago cirvi
Pret skaustu zemē noliektajam dzīvniekam
Un nespējis to veikt, jo viņu kavēja
Gan ienaidnieka, gan ar dieva iejaukšanās.

KORIS

Kas notiks, to tu neizzīlēsi;
Karaliene, ej
Ar drošu prātu!
Labs un ļauns
Nāk cilvēkam negaidīts;
Pat ja tas pavēstīts, neticam mēs.
Troja kad dega, redzējām acu
Priekšā tak nāvi, visdrausmāko nāvi;
Un vai mēs neesam šeit
Kopā ar tevi, lai priekā tev kalpotu?
Skatām mēs debesīs mirdzošo sauli
Un šīs zemes visskaistāko rotu,
Tevi, kas mūs aplaimo.

HELENA

Lai kas ar priekšā stāvētu, kāpt pienākas
Man karaļnamā nekavējoties; tas ilgi
Man neredzēts, es pēc tā ilgojusies kvēli,
Nu tas man acu priekšā stāv tik stalts.
Vairs kājas mani augšup nenes tādā drosmē
Kā bērnībā, kad pāri lēcu kāpieniem.

Prom.

KORIS

Mīļotās māsas,
Helenas sāpes
Projām nu gainiet!
Valdnieces laimei,
Helenas laimei
Līksmojiet līdzi!
Gan vēlu tā atgriezās
Pie tēva nama pavarda,
Bet drošs ir tās solis.

Slavējiet dievus,
Visu kas pašķir,
Mājup kas pārved!
No važām brīvotais
Lido kā spārnos
Grūtībām pāri,
Kad ieslodzītais, pilns ilgu,
Aiz cietuma mūriem veltīgi
Skumdams stiepj rokas.

Bet viņu, tālu aizklīdušo,
Sagrāba kāds dievs;
Un no Īlijas drupām
Tas šeit viņu pārnesa
Vecajā, no jauna greznotajā
Tēva mājā,
Pēc neizsakāmām
Līksmēm un mokām,
Lai viņa atkal atcerētos
Savu agro jaunību.

PANTALIDA

kā kora vadītāja

Nu atstājiet tagad dziesmas prieka apņemto taku
Un savu skatienu vērsiet uz divviru durvīm šai pilī!
Ko redzu es, māsas? Vai tā nav pati karaliene,
Kas straujā un satrauktā solī atgriežas atkal pie mums?
Kas noticis ir, mana cēlā karaliene?
Kas tava nama hallēs, kur tavējie tevi sveic,
Gan varēja gadīties tāds, kas tevi tik ļoti satriec?
Es redzu, nepatika tavu pieri māc,
Ar pārsteigumu cīnās tavas cēlās dusmas.

HELENA

atstājusi vaļā durvju pusi, satraukta

Gan Zeva meitai gļēvas bailes nepiedien,
To neskar šausmu roka garāmslīdoša,
Bet drausmas, kuras bija mitušas nakts klēpī,
No pirmsākuma kāpjot savā daudzveidībā
Kā kvēlojoši mākoņi no uguns aizas,
Tās sadrebinās krūti arī varonim.
Tā šodien baismie stigieši man ieeju
Šai mājā norādīja, lai ar labu prātu
Es no šī sliekšņa, bieži mītā, ilgotā,
Kā viesis, projām aizlaists, tūdaļ atvadītos.
Bet nē! Es atkāpos šeit gaismā, un ja tālāk
Jūs mani nedzenat, jūs, varas nezināmās,
Es domāšu par svētīšanu: šķīstītai
Būs pavardliesmai sievu sveikt tāpat kā vīru.

KORA VADĪTĀJA

Kas noticis, to atklāj savām kalpotājām,
Kas godinot tev klātu stāv, tu cēlā sieva!

HELENA

Ko pieredzēju es, to skatiet savām acīm,
Ja vecā nakts šo veidojumu nav tūlīt
Jau aprijusi savu dzīļu brīnumklēpī!
Bet lai jūs zinātu, to pasacīšu vārdiem:
Kad karaļnama iekšistabā nopietnā
Es iegāju, par pienākumu domādama,
Es brīnījos, ka gaiteņi tik tukši, klusi.
Es nedzirdēju tajos čaklu soļu dimu,
Es neredzēju tajos steigu rosmīgu,
Es neredzēju kalpones, ne pārraudzes,
Kas katru svešinieku laipni sveicina.
Bet, tiklīdz tuvojos es nama pavardam,
Es redzēju pie izdegušu pelnu plēnēm
Uz grīdas sievu sēdam, cieši ietinušos,
Tā guļam nelikās, bet domās iegrimusi.
Kā mājas saimniece to saucu es pie darba,
Tā pārraudze man likās, kurai vīrs mans devis
Varbūt ir kādu rīkojumu, projām iedams;
Bet viņa ietinusies nekustīgi sēž;
Tik kad es piedraudu, tā paceļ labo roku,
Kā mani projām aizraidot no pavarda.
Es dusmās novēršos no tās un tūdaļ steidzu
Pie kāpnēm, kuru augšas galā talams stāv,
Viss grezni rotāts, un tam blakus dārgumtelpa;
Bet dīvā sieva pēkšņi pieceļas no zemes
Un pavēlnieciski man priekšā nostājas,
Tai augums kārns, un drūmi asiņains tai skats,
Tik savāds gadījums, ka apjūk acs un gars.
Bet lieka mana runa: velti cenšas vārds,
Lai radot izveidotu kādu dzīvu tēlu.
Lūk, skatiet pašas! Viņa parādās pat gaismā!
Šeit esam saimnieki, līdz kungs un ķēniņš nāks.
Nakts baisos radījumus projām aizdzīs alās
Fēbs, kas mīl skaistumu, jeb viņus savaldīs.

Forkiāda parādās durvīs uz sliekšņa.

KORIS

Daudz kas ir pieredzēts, lai arī sproga
Man vēl kā jaunībā deniņus vij,
Daudz kas šausmīgs ir pieredzēts ticis,
Kareivju vaimanas, Īlijas nakts,
Kad tā krita.

Cauri caur kareivju cīniņa burzmas
Putekļu mākoņiem dzirdēju dievus
Baismīgi saucam, dzirdēju naida
Griezīgo balsi pār karlauku skanam
Augšup gar mūriem.

Ak, tie vēl stāvēja, Īlijas
Mūri, taču jau liesmu kvēle
Sviedās no kaimiņa viena pie otra,
Izplezdamās ik brīdi jo plašāk
Pati ar savas vētras spēku,
Pāri pār naksnīgo pilsētu.

Bēgot es redzēju dūmos un liesmās,
Kuras kā atmaksa šaudījās baisi,
Neganti niknus dievus nākam,
Stāvus it brīnumainus,
Milzum lielus caur tumšajiem
Dūmiem, kur sārtojās uguns.

Vai to redzēju, jeb vai veidoja
Baiļu pārņemtais gars man šo jūkli?
Nepateikšu to es nemūžam,
Taču to, ka šīs nejaucības
Šeitan savām acīm es skatu, —
To es zinu it droši;
Savām rokām tās satvert es spētu,
Ja no šīs bīstamās spēles
Mani projām nedzītu bailes.

Kura no Forkida
Meitām tu esi?
Jo tevi pieskaitu
Es šai dzimtai.
Vai tu no pelēki dzimušām Grajām,
Kurām viens zobs un viena acs
Un kuras maina
Tos savā starpā?

Kā tu, riebekle, iedrošinies
Rādīties skaistumam līdzās,
Rādīties Fēba
Zinīgam skatam?
Tomēr nāc tik vien priekšā!
Neglīto neredz viņš,
Un viņa svētā acs nekad
Manījusi nav ēnu.

Taču mums mirstīgajiem, kas mīlam
Skaistumu, diemžēl skumjš liktenis rada
Acīm neizsakāmas mokas,
Dzīvas tās dara viss nejēdzīgais,
Mūžīgi kļūmais.

Un ja tu, bezkauņa, pretī mums nāc,
Dzirdi tad lāstus,
Klausies tad, kā tevi rāj
Nolādēdami tie laimīgie,
Kurus veidojuši ir dievi.

FORKIĀDA

Sens ir tas vārds, bet dziļa, patiesa tā jēga,
Ka kauns un skaistums mūžam nevar roku rokā
Iet vienu ceļu pāri zemes zaļai takai.
Mīt dziļi iesakņojies abos sensens naids,
Ka tiklīdz tie jebkad uz ceļa sastopas,
Viens otram netīksmē tie uzgriež muguru.
Tad katrs atkal strauji tālāk aizsteidzas,
Kauns apbēdināts, skaistums nekaunīgu prātu,
Līdz beidzot abus apņem Orkus tumšā nakts,
Ja iepriekš nav tos vecums rāmus padarījis.
Jūs redzu nu, jūs pārdrošos, ko svešatne
Ir pārgalvīgus izgāzusi šajā zemē
Kā skaļā klaigā aizsmakušas dzērves, kuras
Virs mūsu galvām garā mākonī mums sūta
Uz leju savu saucienu, lai ceļnieks kluss
Uz augšu paceļ acis; taču dzērves šīs
Iet savu ceļu, viņš iet savu, tā kā mēs.

Kas esat jūs, kas trakojat ap karaļpili
Kā menādiskas mežones, kā piedzērušas?
Kas esat jūs, ka jūs šā nama pārraudzei

Tā pretī gaudojat kā suņi mēnesim?
Jūs domājat, man slēpts, no kādas dzimtas jūs?
Tu, karā radītā un kaujās audzinātā,
Tu vīra prieka ģints, tu pavestā
Un pavedinošā, jūs esat karavīri
Un reizē pilsoņi, bet kopā siseņi,
Kas lejup gāžas, pārklāj sējumus
Un mielodamies notiesā, kas čakli sēts,
Un iznīcina labklājību plaukstošo;
Tu prece iekarotā, tirgū pārdotā!

HELENA

Kas, namamātei klātesot, peļ kalpones,
Tas rupji pārkāpj pavēlnieces tiesības;
Jo viņai vienīgajai slavēt pieklājas,
Kas slavējams, un nopelt to, kas nopeļams.
Es esmu apmierināta par uzticību,
Kas tika parādīta man, kad Īlija
Bij aplenkta un krita, drupās sagrauta,
Kad kopā pārcietām mēs ceļojumu postu,
Kur parasti sev katrs šķiet vistuvākais.
Un arī šeit es ceru, ka mans pulks man kalpos;
Kungs nejautā, kas viņa kalps, bet kā tas kalpo.
Un tādēļ apklusti un neņirdz vairs par tiem.
Ja sargājusi tu līdz šim šo karaļnamu,
Kad nebij saimnieces, tad lai par to tev slava!
Bet nu tā ierodas, un tev ir jāatkāpjas,
Lai algas vietā nesagaidītu tu sodu.

FORKIĀDA

Ir draudēt mājas saimei augstas tiesības,
Ko dievu aplaimotā valdinieka sieva
Ir guvusi ar ilggadīgu vadību.
Kad tu, nu atzītā, no jauna veco vietu
Kā karaliene un kā namamāte ieņem,
Tad satver grožus vaļīgos un atkal valdi,
Ņem pārvaldībā dārgumus un mūsu saimi!
Bet pirmām kārtām sargi mani, vecāko,
No bara šī, kas līdzās tev kā skaistam gulbim
Ir tikai gāgājošas zosis prastām spalvām.

KORA VADĪTĀJA

Cik neglīts blakus skaistumam šķiet neglītums!

FORKIĀDA

Cik muļķīgs blakus gudrībai šķiet muļķīgums!

Tagad atbild koretidas, pa vienai iznākdamas no kora.

1. KORETIDA

No tēva Ereba sveicu, sveicu no mātes Nakts.

FORKIĀDA

Tad runā par Skillu, kas tava miesīgā māsa ir!

2. KORETIDA

Pa tavu ciltskoku dažs labs briesmonis augšup ir kāpis.

FORKIĀDA

Pie Orkus ej! tur savu radniecību meklē!

3. KORETIDA

Tie, kas tur dzīvo, — tie tev visi ir pārāk jauni.

FORKIĀDA

Pie vecā Tiresija lakstoties ej!

4. KORETIDA

Tev Oriona aukle mazmazmeita bij.

FORKIĀDA

Tevi, man šķiet, ir harpijas mēslos audzējušas.

5. KORETIDA

Ar ko tu baro savu kopto kalsenumu?

FORKIĀDA

Ar asinīm gan ne, ko tu tik ļoti kāro.

6. KORETIDA

Tu līķu kāra esi, riebīgs līķis pati!

FORKIĀDA

Tev vampīrzobi bezkaunīgā mūlī spīd.

KORA VADĪTĀJA

Es tavu aizbāzīšu, sakot, kas tu esi.

FORKIĀDA

Tad nosauc sevi, un šī mīkla atklāsies.

HELENA

Ne dusmodamās, skumdama starp jums es eju
Un šādu savstarpēju strīdu aizliedzu!
Jo valdītājam nevar būt nekas vēl ļaunāks
Kā uzticamu kalpotāju slepens naids.
Jo atbalss viņa pavēlēm vairs neatgriežas
Kā dziļā kopsaskaņā ātri paveikts darbs,
Nē, patvaļīgā brāzmā tā ap viņu gāžas,
Viņš apjucis tik stāv, un veltīgs viņa rājiens.
Ne tikai tas. Jūs savās dusmās negantās
Kā nelaimi šurp atsaukušas šausmu tēlus,
Kas apkārt mācas man; tie, liekas, mani rauj
Uz Orku, lai cik skaistas tēvuzemes āres.
Vai tās ir atmiņas? Vai spēja mānija?
Vai es tā biju? Esmu? Būšu nākotnē?
To pilsētpostītāju māns un šausmu tēls?
Dreb bailēs meitenes, bet tu, tā vecākā, —
Tu stāvi mierīgi. Jel saki gudru vārdu!

FORKIĀDA

Kas ilgu gadu raibo laimi atceras,
Tam dievu labvēlība beigās sapnis šķiet.
Bet tu, kas augstā labvēlībā iecelta, —
Tu dzīves virknē redzēji tik mīlas kāros,
Kas ātri iedegas visspējīgākai drosmei.
Jau Tēsejs, kārē iededzies, sen tevi lenca,
Un stiprais Hērakls, vīrs skaistais, diženais.

HELENA

Kā desmitgadīga es tiku aizvesta,
Starp Afidna pils mūriem Atikā lai mistu.

FORKIĀDA

Bet Kastors, Pollukss tevi atbrīvoja drīz,
Ap tevi stāja izraudzīti varoņpulki.

HELENA

Bet klusu labvēlību, labprāt atzīstos,
To guva Patrokls, tik līdzīgs Pelīdam.

FORKIĀDA

Bet tēvs ar Menelāju tevi salaulāja,
Šo jūras braucēju un mājas sargātāju.

HELENA

Viņš meitu deva tam, valsts uzdevumu deva,
No laulībām šīm piedzima tad Hermione.

FORKIĀDA

Bet kad viņš iekaroja Krētas mantojumu,
Tev vientuļajai parādījās viesis skaists.

HELENA

Kam laikus atceries, kad biju pusatraitne,
Un postu drausmīgo, kas radās man no tā?

FORKIĀDA

Bij brauciens baigs man, brīvdzimušai krētietei,
Tas nesa gūstu man un ilgu verdzību.

HELENA

Bet pārraudzību viņš tev uzticēja drīz,
Bij tavās rokās pils un manta iegūtā.

FORKIĀDA

To pameti tu, dodamās uz Īliju
Un neskaitāmiem mīlas priekiem atdevusies.

HELENA

Jel nepiemini priekus! Pārāk rūgts bij kauss,
Ko bezgalīgās ciešanās man tukšot nācās.

FORKIĀDA

Kā ļaudis teic, tu rādījusies dubulttēlā,
Gan Īlijā, gan arī Ēģiptē tas redzēts.

HELENA

Kam mini apjukušu prātu māņticību!
Pat tagad nezinu es pati, kas es esmu.

FORKIĀDA

Vēl viņi saka: šurp no drūmās ēnu valsts
Tev kvēlā mīlā piebiedrojies Ahilejs!
Pret likteņlēmumu viņš tevi mīlējis.

HELENA

Kā idols idolam es viņam piesaistījos.
Tas bija sapnis, to šie vārdi paši teic.
Es izgaistu un kļūstu idols pati sev.

Ieslīgst puskorim rokās.

KORIS

Klusē, klusē!
Tavs skatiens ir ļauns, tava runa ir ļauna!
No tik riebīgas vienzobainas
Mutes ko izdvest vari,
No šādas baismīgas šausmu rīkles!

Jo ļaunums, labdarīgs rādīdamies,
Vilka niknums aiz aitvilnas ādas,
Šķiet man daudz briesmīgāks par trīs-
galvainā suņa rīkli.
Bailīgi klausoties, stāvam mēs šeit:
Kad? kā? kur tas izlauzīsies,
Šīs viltības
Dziļi glūnošais negantums?

Tagad draudzīgā, mierinošā,
Lētu dāvinošā, jaukā, vismaigākā vārda vietā
Tu uzvandi visu pagātni,
Ļaunāko vairāk par labo,
Un tūdaļ arī aptumšo
Līdz ar tagadnes mirdzumu
Arī nākotnes
Maigi vizošo cerības gaismu.

Klusē, klusē!
Lai karalienes dvēsele,
Kas taisās jau zust,
Vēl tur, vēl satur cieši
Šo augumu burvīgāko,
Kādu saule jebkad ir apspīdējusi.

Helena atģidusies atkal stāv vidū.

FORKIĀDA

Laukā nāc no mākoņsvēdrām, tu, šīs dienas saule cēlā,
Tu, kas plīvurā mūs sveici, rādies savā spožumā!
Pasaule tev atraisās, to redzi tu ar savu skatu.
Lai ar neglīta es esmu, skaistumu es protu cienīt.

HELENA

Trīcot vēl no nesamaņas, kurā reibums mani skāva,
Atgriežos es dzīvē atkal, kaut ar locekļi man gurdi:
Taču klājas karalienēm, klājas visiem cilvēkiem,
Ka tie saņem sevi rokās, lai kāds pārsteigums tiem draud.

FORKIĀDA

Stāvi savā lieliskumā, stāvi savā skaistumā!
Skats tavs teic, ka pavēlēsi; teic, ko pavēlēsi tu?

HELENA

Savu ķildu ieilgušo izlīdzināt nāksies jums;
Steidziet gādāt upuri, kā vēlējis man karalis!

FORKIĀDA

Viss šai namā gatavs jau: trauks, trijkājis un cirvis ass,
Apslakāmais, kūpināmais; rādi upurējamo!

HELENA

Karalis nav norādījis.

FORKIĀDA

Nav viņš teicis? Ak, kāds posts!

HELENA

Kāds gan posts var rasties tev?

FORKIĀDA

Tevi skar tas, karalien!

HELENA

Mani?

FORKIĀDA

Visas šīs.

KORIS

Ak posts!

FORKIĀDA

Tu kritīsi no cirvja asa.

HELENA

Drausmīgi! to nojautu.

FORKIĀDA

Tas šķiet man neizbēgami.

KORIS

Ak! Bet mēs? kas sagaida gan mūs?

FORKIĀDA

Mirs viņa cēlā nāvē;
Taču tur pie augstās sijas, kas nes jumta ģēveli,
Tur kā strazdi noķerti, tur jūs tirināsities.

Helena un koris stāv izbrīnīti un pārsteigti lielā, gatavības pilnā grupā.

FORKIĀDA

Kā spoki! — It kā sastinguši tēli stāvat,
No dienas šķiroties, kas jums vairs nepieder.
Kā cilvēki, tā visi spoki, tā, kā jūs,
Ne labprāt atsakās no cēlās saules gaismas;
Bet no šīs nāves lūdzot neglābs tos neviens;

To visi zin, bet tikai nedaudziem tas patīk.
Jūs esat pazuduši! Ātrāk nu pie darba!

Plaukšķina rokas; pie vārtiem parādās pārģērbti rūķi, kas tūdaļ žigli izpilda pavēles.

Nāc šurpu briesmoni, tu drūmais, apaļais!
Šurp velieties, no sirds šeit varat darīt postu!
Bet vietu dodiet zeltragotam altārim.
Lai cirvis spožs guļ pāri sudrabotai malai,
Un ūdenskrūkas pildiet, lai var nomazgāt,
Ko tumšā asins šausmās notašķījusi.
Šo dārgo paklāju šeit klājiet putekļos,
Lai karaliski ceļos mestos upuris
Un ievīstīts, kaut ar bez galvas, tūdaļ tiktu
Ar pienācīgu cieņu tomēr apglabāts.

KORA VADĪTĀJA

Šeit karaliene domādama malā stāv,
Vīst tūdaļ meitenes kā zāle nopļauta;
Es vecākā, man tomēr šķiet, ka pieklātos
Ar tevi pāris vārdu mīt, tu visvecākā.
Tu gudra, pieredzējusi, mums labvēlīga,
Kaut nepārdomāti šis bars ir tevi skāris.
Jel teic, ko zini tu par iespējām mūs glābt.

FORKIĀDA

Es teikšu: tas ir atkarīgs no karalienes,
Gan glābties viņai pašai, glābt tās pavadoņus.
Tur apņēmība vajadzīga ašākā.

KORIS

Tu godājamākā no Parkām, tu visgudrā sibilla,
Never vaļā zelta grieznes, dāvā dienu, glābiņu!
Jo mēs jūtam plivināmies, grīļojamies, tirināmies
Savus loceklīšus, kas tik labprāt deju izbaudītu
Un pēc tam uz mīļā krūtīm dusētu.

HELENA

Lai viņas baiļojas! Es baiļu nejūtu;
Bet ja tu zini glābiņu, tev pateikšos.
Kas gudrs ir un plašu skatu, tādam bieži
Šķiet iespējams pats neiespējamākais. Teic to!

KORIS

Teic un stāsti, stāsti ātri, kā mums izbēgt no šīm baisām
Nāves cilpām, kas, mums draudot, tā kā ļauna rotas ķēde
Mums ap kaklu savelkas. Sajūtam mēs nelaimīgās,
Kā tās elpu ņem un smacē, ja tu, Reja, visu dievu
Cēlā māte, par mums neiežēlojies.

FORKIĀDA

Vai jums būs pacietība noklausīties
To notikumu virkni, ko jums stāstīšu?

KORIS

Jā gan. Mēs klausīdamies dzīvosim tiem līdz.

FORKIĀDA

Ja cilvēks savā mājā cēlu mantu sargā
Un mūrus nostiprina savā miteklī,
Pret spējām lietus gāzēm jumtu nodrošina,
Tad tādam labi klāsies visu viņa mūžu;
Bet tas, kas vieglām kājām pāri svētam slieksnim
Ar vieglu prātu dodas plašā pasaulē, —
Tas atgriezdamies atradīs gan veco vietu,
Bet pārveidots būs viss, un daudz kas izpostīts.

HELENA

Kam šādi senzināmi sakāmvārdi šeit?
Tu stāstīt gribi; nerakājies nejaucībās!

FORKIĀDA

Tā vēsture, nekādā ziņā pārmetums.
Kā pirāts brauca Menelājs no līča līcī,
Kā ienaidnieks viņš katrā krastā stāja,
Ar laupījumu atgriezdamies, ko bij guvis.
Viņš desmit garus gadus lenca Īliju,
Es nezinu, cik ilgs bij viņam mājupceļš.
Bet kas ir noticis ar Tindareja namu?
Un vai it viss ir kārtībā ar viņa valsti?

HELENA

Vai tevī nosodījums tā ir iemiesots,
Ka, tiklīdz lūpas ver, no tām nāk tikai paļas?

FORKIĀDA

Tik daudzus gadus ielejā bij pamests kalnājs,
Kas ziemeļos aiz Spartas augšup izslejas,
Tam aizmugurē Taigets, kur kā žigls strauts
Tek lejup Eirota un tad, pa ieleju
Gar niedrēm plūzdama, tā jūsu gulbjus baro.
Tur klusi kalna ielejā ir apmetusies
Kaut kāda droša cilts, kas nāk no kimeriem,
Tā uzcēlusi pili nepārvaramu,
No turienes tie ļaudis moka, kā tiem tīk.

HELENA

Vai tas tiem bij pa spēkam? Man šķiet neticami.

FORKIĀDA

Tiem bija laiks. Varbūt pat gadu divdesmit.

HELENA

Vai viens ir kungs? Vai daudz tam laupītāju biedros?

FORKIĀDA

Tie laupītāji nav, bet viens ir viņu kungs.
Es nesūdzos, kaut mani tas ir piemeklējis.
Tam iespēja bij visu ņemt, bet mierā bij tas
Ar dažām brīvdāvanām, meslus neprasot.

HELENA

Un kāds viņš izskatās?

FORKIĀDA

Man patika viņš ļoti.
Viņš mundrs, drošsirdīgs un labi noaudzis,
Un saprātīgs, starp grieķiem tādu grūti atrast.
Par barbariem tos ļaudis saukā, taču šķiet,
Tie nav tik nežēlīgi kā tas cilvēkēdājs,
Kas savā laikā cīnījās ap Īliju.
Es uzticējos viņu dižumam ar cieņu.
Jums viņu pili vajadzētu acīm redzēt!
To nesalīdzināt ar mūsu mūrējumu,
Ko mūsu tēvi aklā steigā kleķējuši,
Kas ciklopisks ir tā kā ciklops, akmeņi

Pār neaptēstiem akmeņiem kur pāri velti,
Bet viņu pilī viss ir cēli samērīgs.
No ārpuses to skatiet! Tiecas debesīs
Tik stingra tā, tik spoguļgluda tā kā tērauds.
Lai tajā uzrāptos — pat doma lejup slīdēs.
Un iekšpusē tai plaši pagalmi, ko apņem
Visdažādākās ēkas daudziem nolūkiem.
Tur redzamas ir kolonnas un stabi, arkas
Un galerijas, kurās nenoskatīties,
Un ģerboņi.

KORIS

Kas tie par ģerboņiem?

FORKIĀDE

Tak Ajakss
Sev savijušos čūsku nesa vairogā,
Tie septiņi pie Tēbām nesa attēlus,
Ikkatrs savā vairogā, ar dziļu jēgu.
Pie naksnīgajām debesīm bij mēness, zvaigznes,
Tur bija arī dieviete un varonis
Un kāpnes, šķēpi, lāpas — viss, kas pilsētām
Ar uzbrukumu draud. Ir šādi attēli
I mūsu drosmīgajiem varoņiem, ko viņi
No saviem senčiem mantojuši, krāsās grezni.
Tur redzat lauvas, ērgļus, bifeļragus, spārnus,
Gan arī svītras, zeltainas un sudrabotas,
Tie nepārtrauktās rindās zālēs karājas,
Tais zālēs bezgalīgajās kā pasaule;
Tur varat dejot!

KORIS

Vai tur ir ar dejotāji?

FORKIĀDA

Vislabākie! Pulks zeltsprogainu, brašu puišu.
Pēc jaunības tie smaržo. Smaržoja tā Parīds,
Kad pārāk tuvu pienāca viņš karalienei.

HELENA

No lomas izkriti. Teic vārdu pēdējo!

FORKIĀDA

Tu teiksi pēdējo ar nopietnību: Jā!
Tad tūdaļ tevi vedīšu tai pilī.

KORIS

Saki
To īso vārdu, glābdama mūs visus reizē!

HELENA

Vai man gan jābaidās, ka ķēniņs Menelājs
Tik nežēlīgi iespētu man darīt ļaunu?

FORKIĀDA

Vai aizmirsusi esi, kā viņš Deifobu,
Kas brālis bija uzveiktajam Parīdam,
Tā sakropļoja, tādēļ ka tas apņēma
Par sievu tevi, atraitni? Viņš nogrieza
Tam degunu un ausis. Šausmas bij to skatīt.

HELENA

Šis šausmu darbs, tas tika darīts manis dēļ.

FORKIĀDA

Šā vīra dēļ viņš izdarīsies tā ar tevi.
Ir skaistums nedalāms; kas guvis to ir visu,
To labāk iznīcinās, ja tam tiek tik daļa.

Trompetes tālumā; koris satrūkstas.

Cik asi griežas trompete mums ausīs, sirdī,
Tā plēš mūs pušu gluži tā kā greizsirdība
Tā vīra krūtīs, kurš vairs nespēj aizmirst to,
Kas reiz tam piederējis, bet vairs nepieder.

KORIS

Vai tu dzirdi ragus pūšam? redzi spīdam ieročus?

FORKIĀDA

Esi sveikts, mans kungs un valdniek, atskaiti tev došu es.

KORIS

Bet kas mums?

FORKIĀDA

Jūs skaidri zināt: acu priekšā nāve stāv.
Savējo jūs ieraudzīsit; nē, jums līdzams nav nekas.

Pauze.

HELENA

Es izdomāju pašu pirmo, ko es drīkstu.
Tu esi naida dēmons, es to tagad jūtu
Un baidos, ka tu labu vērtīsi par ļaunu.
Par visām lietām sekot gribu tev uz pili;
To pārējo es zinu; tas, ko karaliene
Sev krūtīs dziļā noslēpumā glabā,
Būs nepieejams. Vecā, ej mums tu pa priekšu!

KORIS

Ak, cik labprāt atkal turp ejam
Steidzīgā solī;
Nāve aiz mums,
Priekšā mums atkal
Milzīgā cietokšņa
Nepieejamais mūris.
Lai tas sarga tikpat labi
Kā Īlijas pils,
Kuru beidzot taču pieveica
Tikai nekrietns viltus.

Migla plešas, ietin dibenplānu, varbūt arī tuvāko apkārtni.

Kā? bet kā?
Māsas, paskatieties apkārt!
Vai mums nebija skaidra diena?
Migla vāliem augšup ceļas,
Ceļas no Eirotas svētajiem viļņiem;
Jau ir pazudis skatienam
Niedru vainagotais krasts;
Arī brīvi, rotaļīgi,
Lepni un liegi slīdošos gulbjus
Kopīgā peldēšanas priekā
Neredzu vairs!

Tomēr, ak, tomēr
Dzirdu es skanam
Tālu, aizsmakušu skaņu!
Nāvi tā vēstījot, tā viņi saka;

Ak, kaut tā mums nevēstītu
Apsolītā glābiņa vietā
Pēdīgi bojāeju;
Mums, kas līdzināmies gulbjiem,
Mums ar gariem, baltiem kakliem,
Ak, un gulbju radītājai!
Vai mums! Vai! Vai!

Apkārt jau tinies
Miglā it viss.
Cita citu mēs neredzam!
Kas ar mums notiek? Vai mēs ejam?
Vai mēs tikai tipinām
Sīkiem solīšiem pa zemi?
Vai nekā tu neredzi?
Vai mums pa priekšu nelidinās
Hermejs? Vai viņa zelta zizlis nezibina
Mūs pavēloši atkal atpakaļ
Drūmajā un pelēkdienīgajā,
Netveramu veidojumu pilnajā,
Pārpildītā, mūžam tukšā Hadesā.
Jā, viss pēkšņi drūms ir kļuvis! Blāva migla, tumšpelēka,
Tā kā mūris nobrūnusi. Skatiens atduras pret mūriem,
Kuri stingi pretī slienas. Vai tas pagalms? Dziļa bedre?
Baismas māc mūs, mīļās māsas! Ak, mēs esam sagūstītas,
Sagūstītas tā kā vēl nekad.

PILS IEKŠPAGALMS

Apkārt bagātas, fantastiskas viduslaiku celtnes.

KORA VADĪTĀJA

Pārsteidzīgas un muļķīgas kā īstas sievas!
No acumirkļa atkarīgas, kad zibeņo
Gan laime, gan nelaime! Ne šo, ne to jūs neprotat
Ar rāmu prātu panest. Jūs cita citai vienmēr
Pretī runājat, un pārējās pa vidu jaucas;
Jūs priekos, bēdās kaucat un tai pašā tonī smejat.
Nu klusējiet! un sagaidiet, ko jūsu pavēlniece
Būs augstsirdīgi izlēmusi sev un mums.

HELENA

Kur esi, Pitonisa? lai kā tu sauktos;
Nāc ārā no šīs drūmās celtnes velvēm!

Ja gājusi tu mani pieteikt varonim
Un sagatavot labu uzņemšanu man,
Tad pateicos tev; ātri mani ved pie viņa!
Es mieru vēlos. Lai šis maldu brauciens beigtos!

KORA VADĪTĀJA

Tu velti raugies, karaliene, šeit visapkārt;
Ir viņas vieplis pazudis varbūt tai miglā,
No kuras skavām šurp mēs tikām — kas to zina, kā.
Var arī būt, ka viņa šaubu pilna maldās
Pa labirintu šajā pilī, kas no daudzām
Ir kļuvusi par vienu, tajā viņa taujā
Pēc augstā kunga, lai to godam sveicinātu.
Bet redzi, augšā tur sāk bariem rosīties
Pa galerijām, portāliem, pie logiem aši
Jau daudzi kalpotāji, šurp un turpu ejot;
Tas vēstī sengaidīta viesa ierašanos.

KORIS

Man salecas sirds! ak, raugieties turpu,
Cik piedienīgi gausinātiem soļiem
Šis jaunais un jaukais pulks rātni virzās
Sakārtotā gājienā. Kurš gan pavēli ir devis,
Lai sarindots un izveidots tik ātri parādās
Šo jauno zēnu brīnišķīgais pulks?
Ko apbrīnot visvairāk? Šo graciozo gājienu,
Vai sprogainās cirtas ap gaišajām pierēm,
Vai vaigu pārus kā firziķus sārtus,
Ko sedz mīkstas pūkas?
Es labprāt tajos iekostu, taču man ir bailes;
Jo šādā gadījumā mute būtu pilna —
To pretīgi sacīt! — ar pelniem.
Taču visskaistākie
Šurpu nāk.
Ko viņi nes?
Pakāpes tronim,
Paklājus, sēdekli,
Apmetni un telts-
veidīgu greznumu;
Pāri tas viļņojas,
Mākoņu vainagus veidodams
Mūsu karalienes galvai;
Ir viņa uzkāpusi
Jau dižajā sēdeklī.

Nāciet šurpu,
Ik pa kāpienam
Rindojieties.
Cienīga, cienīga, trīskārt cienīga,
Svētīta lai šāda saņemšana!

Viss, ko koris runā, tādā secībā arī notiek.

F a u s t s , kad zēni un ieroču nesēji garā gājienā nokāpuši lejā, parādās kāpņu augšgalā viduslaiku bruņinieku galma tērpā un lēnām un cienīgi kāpj lejup.

KORA VADĪTĀJA

viņu uzmanīgi aplūkodama

Ja viņam dievi, kā tie dažkārt darīt mēdz,
Šo brīnišķīgo augumu un dižo stāju
Un patīkamo izskatu nav piešķīruši
Tik pagaidām uz īsu brīdi vien, tad vienmēr
Ik pasākums tam izdosies, gan vīru kaujā,
Gan karagājienā pie skaistām sievietēm.
Viņš tiešām ir par daudziem citiem krietni pārāks,
Ko es kā cienījamus acīm skatījusi.
Ar lēni nopietniem un godbijīgiem soļiem
Viņš tuvojas; ak, pagriezies jel, karaliene!

FAUSTS

pienākdams klāt, viņam blakus gūsteknis važās

Tev pienāktos vissvinīgākais sveiciens,
Bet godbijīgu vārdu vietā vedu
Tev važās cieši slēgtu kalpu šo,
Kas savu pienākumu nepildīja.
Nu meties ceļos un šai sievietei
Visaugstai savā vainā atzīsties!
Tas, cēlā valdniece, ir vīrs, kam uzdots
No augstā torņa apkārt raudzīties
Ar zibensasu skatu debess telpā
Un zemes plašumos, lai ziņotu,
Kas notiek tuvā, tālā apkārtnē
No kalnu grēdas pāri ielejai,
Vai ganāmpulki līgodami nāk
Vai karapulks, kam aši pretī stāt.
Šo pienākumu nav viņš izpildījis!
Tu tuvojies, bet viņš to neziņoja,
Un tevi godam uzņemt nepaguvām
Kā augstu viešņu. Savu dzīvi viņš

Ir nelietīgi zaudējis. To nāve
Draud noslīcināt asinīs. Tik tu
To vari sodīt, apžēlot, kā tīk tev.

HELENA

Tā augsta cieņa ir, ko tu man dāvā, —
Būt tiesnesei, būt valdniecei, kaut tas
Tik izmēģinājums ir, kā liekas.
Pats pirmais pienākums ir tiesnesim,
Lai uzklausa viņš apsūdzēto. Runā!

TORŅA SARGS LINKEJS

Ļauj man ceļos nomesties,
Ļauj man mirt un ļauj man dzīvot,
Esmu tev jau atdevies,
Vari nāvēt, vari brīvot.

Nakts ar rītu kad jau mijās,
Raudzījos es austrumos,
Pēkšņi brīnums parādījās:
Saule lēca dienvidos.

Skatiens mans kā neatmiņā
Neredzēja kalnus, lejas,
Kaut tur dietu tūkstoš fejas,
Raudzījos es tikai viņā.

Man ir dāvāts acu stars,
Redzīgs tas ir tā kā lūsim,
Taču neapjēdza gars,
Kur mēs esam, kur mēs būsim.

Vai es spēju apjaust sevi
Savās jūtās savādās?
Manas acis tvēra tevi,
Dievieti, kas parādās!

Ko man palīdz skatiens drošais,
Kad ik kalns man šķita placis?
Skaistums tavs tik žilbinošais
Žilbināja manas acis.

Aizmirsu es pienākumu,
To, kas sargam jāpaveic,

Bet es tomēr nenoskumu:
Skaistums visas dusmas veic.

HELENA

To postu, ko es nesu, nedrīkstu
Es sodīt. Vai! ak vai! kāds liktenis
It visur mani vajā! Apstulboti
Tiek vīru prāti, nesaudzē tie sevi
Un it neko, kas cienīgs. Laupa viņi
Un paved, šķēpiem cīnās, tālēs traucas,
Gan pusdievi, gan varoņi, gan dievi.
Tie mani vadījuši maldu ceļus.
Es sajaukusi esmu pasauli
Un daudzkārt postu tajā radījusi.
Lai iet šis lāga vīrs, to atbrīvo,
Lai neskar negods dievu piemuļķoto.

FAUSTS

Ar izbrīnu es, karaliene, redzu
Ar trāpītāju reizē trāpīto;
Es redzu loku, raidījis kas bultu,
Sargs ievainots. Bet bulta seko bultai
Un trāpa mani. Visur jaušu tās.
Tās spārnotas spindz katrā pilstelpā.
Kas tagad esmu es? Man uzticīgie
Sāk dumpoties, kļūst nedroši pils mūri.
Es baidos, klausa jau mans karapulks
Tev, uzvaroši neuzvarētai.
Kas atliek man, kā atdot sevi pašu
Un to, kas šķitis mans, nu tavās rokās?
Pie tavām kājām ļauj man nomesties
Un tevi saukt par savu valdnieci,
Kas ierazdamās tūdaļ guva troni.

LINKEJS

ar lādi un citi vīri, kas tam citas nes līdzi

Lūk, karalien, klāt esmu nu!
Lūdz bagātais tik skatienu,
Un sajūt viņam sirds un prāts,
Cik nabags viņš un pārbagāts.

Kas biju es? Kas esmu es?
Ko gribu no šīs pasaules,
Ja pat mans acu zibens ass
Pret tavu troni atsitas?

Mēs atnācām no austrumiem,
Un cauri bij ar rietumiem;
Caur ļaužu pulku milzīgo
Kā pirmam zināt pēdējo?

Viens krita, otrs stāvēja,
Jau trešais šķēpu cilāja;
Ikviens spēj spēku simtkāršot
Un tūkstoti gāž nemanot.

Un tālāk traucām mēs arvien,
Mēs kungi visur katru dien;
Kur šodien man bij teikšana,
Tur rītu cits jau laupīja.

Mēs sagrābāmies visu ko:
Viens — sievieti visskaistāko,
Bij citam vērsis valgā dzīts,
Bet zirgus visus ņēmām līdz.

Bet man bij prāts, kas izlūko
Sev guvumu visretāko;
Un tas, ko cits kāds ieguva,
Man likās kūla pelēka.

Ar savu aso skatienu
Es atradu ik dārglietu,
Es ielūkojos kabatās,
Kur slēpās mantas labākās.

Es zelta kaudzes ieguvu,
Visapslēptāko dārgumu:
Lūk, rokā man ir smaragds tvirts,
Lai zaļo tas pie tavas sirds!

Pie tavas auss lai šūpojos,
Kas jūras dzīlēs veidojas!
Bet pārāk bāls šis rubīns šķiet,
Kur tavu vaigu rozes zied.

Un tā ikkatru dārgumu
Pie tavām kājām nolieku;
Tev mana sirds to pieņemt lūdz,
Kas asiņainā kaujā gūts.

Daudz lāžu šurp es gādāju,
Vēl vairāk man ir dzelzskastu;
Ļauj tā man darboties ikbrīd,
Ļauj mantu velves piepildīt!

Tiklīdz tu tronī uzkāpi,
Tu saprātu sev pakļāvi,
Un tavā priekšā noliecas
Gan bagātie, gan varmākas.

Tas viss man likās piederam,
Nu jākļūst tam ir tavējam.
Es šķitu daudz ko ieguvis,
Nu redzu, cik tas niecīgs viss.

Ir zudis viss, kas bija mans.
Es nelaimīgais mantu gans!
Ar vienu skatu priecīgu
Dod atpakaļ tām vērtību!

FAUSTS

Vāc ātri projām drosmē gūto nastu!
To nepeļam, bet arī atlīdzība
Par to tev nenāks. Viņai pieder viss,
Kas apslēpts guļ pils dzīlēs. Piedāvāt
Ko citu nava vajadzīgs. Tad ej
Un saliec dārgumus pie dārgumiem,
Lai mirdz tie neredzētā krāšņumā!
Lai velves spīd kā dzidras debesis!
Lai dzīve nedzīvā top paradīze!
Pa priekšu viņas soļiem steidz! Kā ziedus
Klāj paklājus pie paklājiem, lai solis
Tai neskar cieto zemi! Lai tās skatam
Kvēl spožums tāds, kas nežilbina dievus!

LINKEJS

Kunga pavēle mums nieks,
Paveikt to mums tīrais prieks:

Kraujas krāvums bagātais,
Valda skaistums varenais.
Mierīgi jau karpulki,
Truli tiem nu zobeni,
Visudaiļās klātbūtnē
Pati saule nobālē,
Viņas sejs kad atstaro,
Neredzam vairs it neko.

Prom.

HELENA

Faustam

Ar tevi runāt vēlos, taču nāc
Man blakus! tukšā vieta valdnieku
Sauc augšup, nodrošinot manu vietu.

FAUSTS

Vispirms es, ceļos nometies, tev sniegšu
Šo veltījumu, augstā pavēlniece.
Ļauj tavu aicinošo roku skūpstīt!
Un mani nozīmē par pavaldnieku
Šai tavai bezrobežu valstībai,
Lai esmu kalpotājs tavs, sargs un draugs!

HELENA

Es redzu, dzirdu brīnumus bez gala;
Par daudz ko brīnos es, man daudz ko jautāt.
Vispirms man teic, kādēļ šī vīra runa
Tik savādi skan, savādi un laipni.
Pie skaņas vijas skaņa, un kad vārds
Ir ausi sasniedzis, nāk otrs vārds,
Lai glāstītu un izdaiļotu pirmo.

FAUSTS

Ja patīk tev jau mūsu tautu runa,
Tad tevi sajūsmināsarī dziesma,
Tā apmierinās tavu dzirdi, prātu.
Visdrošāk būs, ja abi mēģināsim;
Tik saruna to izvilināt spēs.

HELENA

Tad saki — kā tik skaisti runāt man?

FAUSTS

Kas nāk no sirds, tas allaž daiļi skan.
Un tad, kad krūtīs ilgas pāri plūst, —
Tad apkārt raugies —

HELENA

kurš spēj līdzi just.

FAUSTS

Gars neraugās ne nākotnē, ne pagātnē,

HELENA

Ir mūsu laime mūsu tagadnē.

FAUSTS

Tas — augstākais, ko cilvēks gūt var sev.

HELENA

To mana roka apstiprinās tev.

KORIS

Kas mūsu valdniecei to ļaunā ņemtu,
Ka tā pils saimniekam
Labvēlīga rādās?
Jo atzīstieties, visas esam
Mēs gūsteknes, mēs tādas bieži bijām
Kopš Īlijas kaunpilnās bojāejas
Un kopš baiļpilnā
Labirintiskā moku brauciena.

Sievietes, kas zin, kā mīlē vīri,
Izvēlēties nevar.
Taču pazinējas viņas ir.
Un kā zeltcirtainiem ganiem,
Tāpat varbūt i melnpinkainiem fauniem,
Vadoties no gadījuma,
Pierietošajiem locekļiem pāri
Pilnībā piešķir tās līdztiesību.

Tuvāk arvien sēž jau viņi,
Viens pie otra pieglaudušies,

Plecs pie pleca, celis pie ceļa,
Roku rokā šūpojas viņi
Virs troņa
Uzpolsterētā krāšņuma.
Slepenu prieku majestāte
Neliedz sev,
Tautas acu priekšā
Pārgalvīgu atklātību.

HELENA

Tik tālu jūtos es un tomēr tuvu,
Es šeit! un nedomāju, kā šurp kļuvu!

FAUSTS

Es elpot baidos, vārdi mulsuši,
Kā sapnī laiks un vieta zuduši.

HELENA

Tik jauna liekos sev, kaut nodzīvota,
Man tevī ieausties ir laime dota.

FAUSTS

Jel sveic to likteni, kas dāvāts mums!
Kaut mirkli būt ir mūsu pienākums.

FORKIĀDA

sparīgi ienākdama

Mīlestību boksterējiet,
Amizieri šķeterējiet,
Amzierīgi spriedelējiet,
Jo jums laika daudz vairs nav.
Vai jūs dzirdat dobjus dārdus,
Tālē tauru skaņas, vārdus?
Posta negaiss klāt ir jau.
Menelājs ar lielu baru
Grasās uzsākt niknu karu,
Žvadz un šķind to šķēpi, klau!
Kad tu kauju pazaudēsi,
Tad tu arī nolādēsi
Sievieti, kas līdzās stāv.
Karāsies šais velvēs virves,

Spoži asināts būs cirvis
Pie tā altāra tur, rau!

FAUSTS

Kāds pārdrošs traucējums! kāds pretīgs iekšā nāciens!
Pat briesmās nevēlos es nejēdzīgu traci.
Pat ziņnesis visskaistākais kļūst neglīts,
Ja nes viņš posta vēsti. Riebīgā, tu labprāt
Tik ļaunu vēsti nes. Bet šoreiz tas ir velti;
Tu tikai gaisu sakustini. Briesmu nav,
Un pat ja būtu tās, tie būtu tukši draudi.

Signāli, sprādzieni torņos, trompetes un ragi, kareivīga mūzika. Cauri soļo varens karaspēks.

FAUSTS

Kas, varoņloku pušu raujot,
Visdārgo būtni sargāt prot,
Tas, ienaidnieku pulkus kaujot,
Spēj sievieti tik iekarot.

Karapulku vadoņiem, kas nošķiras no kolonnām un nāk šurp.

Jūs degat dusmās aizturētās,
Nekāds jūs neaizkavēs bieds,
Jūs, spēks no austrumliesmas svētās,
Jūs, ziemeļzemju krāšņais zieds!

Tērpts tēraudā, kas laistās spoži,
Ir pulks, kas valstis iekaro,
Dreb zeme, kad tas uznāk moži,
Vēl nodun, kad tas aizsoļo.

Pie Pilas izkāpām mēs malā,
Vairs sirmais Nestors nav starp mums,
Ar karaļiem jūs tikāt galā,
Bij varens jūsu ieguvums.

Nu tūdaļ trieciet Menelāju
No mūsu mūriem atpakaļ,
Lai maldās viņš pa jūru klaju,
Lai laupa, jaunus plānus kaļ!

Par hercogiem jūs celti tiekat,
Tā pavēl Spartas valdniece;
Ja zemi tai pie kājām liekat,
Tad spoža būs jums nākotne.

Tu, ģermān, aizstāvi un sargi,
Ar vaļņiem apjoz Korintu!
Tev, got, ja naidnieki nāks bargi,
Es uzticēšu Ahaju.

Pār Ēlidu lai frankiem vara,
Lai sakši dabū Mesēnu,
Lai normāns jūras tīras dara
Un Argolidu varenu.

Jūs sadaliet sev plašo āri,
Ko dievu spēks ir veidojis;
Bet Sparta valdīs visiem pāri,
Šis karalienes sēdeklis.

Tad svētība nāks jūsu mājām,
Tad lai tās labklājībā zied,
Tik tiesības pie viņas kājām
Sev pazemībā izlūdziet!

Fausts nokāpj, valdnieki sastājas viņam apkārt, lai labāk saklausītu pavēles un rīkojumus.

KORIS

Tam, kas visskaistāko izraudzījies, —
Tam par visām lietām gudri
Jāizvēlas ieroči;
Glaimiem vārdiem guvis tas
Augstāko, kas ir uz zemes;
Taču miera nebūs tam:
Tam viltīgi līdēji atglaimos viņu,
Tam laupītāji nolaupīs viņu;
Tam jāmēģina to aizkavēt.

Lai mūsu pavēlniekam slava!
Augstāk vērtējams viņš par citiem,
Viņam piemīt drosme un gudrība,
Tā ka visstiprākais paklausa viņu,
Gaidot viņa mājienu.
Katru viņa pavēli izpilda tie,
Katrs no tās sev labumu gūst,
Pateikdamies pavēlniekam,
Tā ka abiem liels ir guvums.

Jo kurš gan tagad viņu atņems
Šim varenajam īpašniekam?

Viņam viņa pieder kā krāšņākā velte,
Viņam mēs viņu novēlam divkārt, mūs
Līdz ar viņu iekšpusē sargās visdrošākie mūri,
Ārpusē karaspēks varenākais.

FAUSTS

Mēs veltes esam piešķīruši —
Ikkatram zemi bagātu,
Ir visi godam aizgājuši,
Nav viņiem ļaunu nodomu.

Mēs vidienē, ko viņi sargās,
Kam viļņi jautri apkārt dej,
Būs viņi palīgs dienās bargās,
Kad ienaidnieki šķēpus slej.

Šī zeme — visu zemju rota,
Lai tautām ir par svētību,
Nu manai karalienei dota,
Kas vadīja tur bērnību.

Tā iepriecēja viņas skatu,
Kad niedru skautā Eirota,
Jau kļuvusi par upi platu,
Kā spoža josta mirdzēja.

Šī upe tavā zemē ieder
Tāpat kā tava dvēsele;
Par zemes loku, kas tev pieder,
Ir pārāka tev tēvzeme.

Un ja ar kalna izrobotā galva
Met, saulei spīdot, ēnu kādubrīd,
Ir zaļumi un ziedi tava balva,
Un klintis, ganoties kur kazas vīd.

Irdz avoti, un kopā lejas strauti,
Ir jauki pļavās, aizās lūkoties.
Šķiet klinšu bluķi cits uz cita krauti,
To starpā redzi aitas ganāmies.

Un lūk, ar soli apdomīgi lēnu
Gar stāvo krauju soļo raglopi;
Tur pajumti tie atradīs un ēnu,
Ir klinšu alas viņu mājokļi.

Tos sargā Pāns, un mitri svaigā telpā
Pa krūmiem aizās dzīves nimfas mīt,
Un, zarus plešot zaļojošā elpā,
Grib koki galotnes uz augšu dzīt.

Tie vecmeži! Stiepj ozols savus zarus,
Kas patvaļīgā spēkā savijas;
Un maigā kļava izlaiž ziedus garus,
Ar savu nastu viņa spēlējas.

Un mātišķīgi klusā ēnu lokā
Plūst siltens piens, ko vari atdzerties;
Tik pastiepies, un auglis būs tev rokā,
Un dorēs medu vari atēsties.

No mūžiem mūžos mīt te labsajūta,
Te mute priecājas tāpat kā vaigs,
Ikkatram te ir nemirstība gūta,
Ikkatrs staro tā kā saules zaigs.

Šeit savas dienas vadīdami,
Par vīriem vēršas jaunekļi.
Mēs brīnāmies, joprojām jautādami,
Vai dievi tie vai cilvēki?

Bij gans, kas Apolonam līdzinājās,
Jo Apolons bij ganiem pieveidots;
Jo tur, kur daba jūtas tā kā mājās, —
Tur pasaulei ir kronis dots.

Sēdēdams viņai blakus.

Tā veicies tev, tā man, nu man tu sieva,
Aiz mums nu jāaizveras pgātnei.
Ak, jūti, ka tu radusies no Dieva!
Tu piederi šai pirmai pasaulei.

Lai pils šī tevi neiesprosto!
Mums mūžīgajā jaunībā
Sniegs patvērumu, laimei posto,
Vēl Arkādija Spartas tuvumā.

Es vēlos būt tavs pavadonis,
Lai nav nekā vairs, kas mūs šķir!
Par lapotni lai vēršas tronis,
Lai mūsu laime arkādiska ir!

Skatuve pilnīgi pārveidojas. Pie klinšu alu rindas pieslejas slēgtas lapenes.
Ēnaina birzs līdz klinšu sienai. Fausts un Helena nav redzami.
Apkārt sadalījies guļ koris.

FORKIĀDA

Cik ilgi guļ šīs meitenes, es nezinu.
Vai viņas sapnī redzējušas, ko es skaidri
Ar acīm skatīju, tāpat nav zināms man.
Tās tādēļ modinu. Lai brīnās jaunie ļaudis;
Jūs arī, bārdainie, kas, lejā sēdot, gaidāt;
Jūs visi redzēsit, kā brīnums piepildās.
Nu augšā! Aši izpuriniet savas sprogas!
No acīm miegu berziet! Mani uzklausiet!

KORIS

Runā tikai, stāsti, stāsti, brīnums kāds ir noticis!
Mēs vismīļāk uzklausītu to, kam nespējam mēs ticēt;
Jo ar lielu garlaicību mēs šīs klintis skatāmies.

FORKIĀDA

Tikko acis izberzušas, jūs jau garlaikojaties?
Klausieties tad: šajās alās, šajās zaļās lapenēs
Patvērums kā idilliskam mīlas pārim piešķirts bija
Mūsu kungam, mūsu kundzei.

KORIS

Kā, tur iekšā?

FORKIĀDA

Nošķirti
Bija tie no pasaules, tik es tiem klusi kalpoju.
Gods man bija parādīts, un parādīta uzticība,
Taču es to vērtēt pratu, apslāpējot ziņkārību,
Meklēju es saknes, sūnas, kuras noder ārstēšanai,
Atstājot tos vienus pašus.

KORIS

Tu tā runā, it kā tur jau būtu plašas pasaulstelpas,
Mežs un pļava, strauts un ezers: kādus niekus stāsti tu!

FORKIĀDA

Ak jūs nejēgas! tur dziļumi vēl neizpētīti:

Tiešām zāles tur pie zālēm, pagalmi pie pagalmiem.
Taču pēkšņi alu telpās atbalsojās skaņi smiekli;
Redzu, sievietei no klēpja izlec zēns un skrien pie vīra,
Un no tēva skrien pie mātes, spējas prieka gaviles
Mani tīri kurlu dara.
Kails kā ģēnijs vēl bez spārniem, fauns bez dzīvnieciskuma,
Uzlec viņš uz kailās zemes, taču zeme sviež to augšup,
Tad viņš lec vēl otru reizi, un tad lec vēl trešo reizi,
Kamēr atsitas pret alas velvi.
Bailēs uzsauc viņam māte: Lēkt tu vari, cik tev patīk,
Taču sargies kādreiz lidot; brīvais lidojums tev liegts.
Dārgais tēvs tam atgādina: zemei atsperīgums ir,
Kas uz augšu tevi raida; skar ar kāju pirkstiem zemi,
Un kā Antejs, zemes dēls, tu tūdaļ milzu spēku gūsi.
Un tā uzlec viņš uz klinšu blāķa un no turienes
Lec uz citu, šurp un turpu, tā kā bumba svaidīta.
Taču pēkšņi stāvā klinšu aizā viņš ir pazudis,
Māte bēdās vaimanā, tēvs cenšas viņu nomierināt,
Plecus raustīdama stāvu. Bet kas tā par parādību!
Vai tur mantas paglabātas? Ziedu krāsās viņš ir tērpies,
Varen daiļš viņš izskatās,
Pušķi karājas no delmiem, saites plivinās ap krūtīm,
Rokā viņam zelta lira, pats viņš tā kā maziņš Fēbs,
Priecīgs pieiet pārkarei pie malas viņš, mēs brīnāmies.
Vecāki aiz sajūsmas viens otru tad pie sirds sev kļauj.
Jo tam gaisma mirdz virs galvas. Kas tur mirdz, to pateikt grūti.
Vai tas zelta rotājums ir, vai tā gara spēka liesma?
Un tā viņš ar cēliem žestiem apliecina, zēns vēl būdams,
Sevi kā visskaistā meistaru, kam mūžu melodijas
Plūst caur locekļiem; un tādu arī dzirdēsit jūs viņu,
Tādu viņu redzēsit par brīnumu sev vienreizīgu.

KORIS

Tu sauc to par brīnumu,
Tu Krētas radījums?
Vai klausījusies neesi
Nekad tu dzejnieka gudros vārdus?
Ne Jonijas,
Ne Helladas
Sensenās teikas
Par dieviem un varoņiem?

Viss, kas notiek
Šajās dienās,

Ir dižo senču dienu
Bēdīga atskaņa;
Nav salīdzināms tavs stāstījums
Ar to, ko mīlīgi meli,
Kas ticamāki par patiesību,
Dziedāja par Majas dēlu.

Šo smalko un tomēr spēcīgo
Tik tikko piedzimušo zīdaini
Ieģērbj vistīrākos autiņos,
Iežņaudz dārgumiem rotātos tīstokļos
Ar nesaprātīgu iedomu
Pļāpīgu kopēju bars.
Bet spēcīgi un smalki
Šis šķelmis jau viltīgi izvelk
Vijīgos un elastīgos
Locekļus, mierīgi atstādams
Savā vietā biedinoši spiedīgo
Purpura apvalku;
Kā izveidojies taurenis,
Kas no stingās kūniņas
Izšķiļas, izplezdams spārnus,
Pārgalvīgi lidodams
Caur saules caurstaroto ēteru.

Tā arī viņš, šis knašais,
Tūdaļ pierādīs
Ar veiklu māku,
Ka viņš zagļiem un blēžiem
Un visiem, kas vēlas iedzīvoties,
Ir mūžam labvēlīgs dēmons.
Žigli viņš nozog jūras valdniekam
Trejdeksni, jā, pat Arejam
Viltīgi zobenu izvelk no maksts;
Nozog viņš Fēbam loku un bultas,
Nozog Hēfaistam stangu;
Pat Zeva zibeni viņš pievāktu,
Ja nebaidītos uguns;
Bet Erotu viņš uzvar,
Laušanās sacīkstēs paklupinot;
Nolaupa Kiprijai, tai viņu glāstot,
Vēl jostu no krūtīm.

Burvīga, dzidri melodiska strinkšķināmo instrumentu mūzika atskan no alas.
Visi ieklausās un drīz šķiet aizgrābti.
No šīs vietas līdz nākamajai pauzei mūzika skan pilnos toņos.

FORKIĀDA

Dzirdiet skaņas brīnišķīgas,
Projām metiet pasakas!
Dievu burzgas senatnīgas —
Šodien tās vairs nav nekas.

Kuru tās vairs nodarbina!
Šodien cilvēks no tām šķirts;
Tam, kas sirdis sajūsmina, —
Tam tad jānāk ir no sirds.

Aiziet pie klintīm.

KORIS

Ja tu, būtne baigā, drausmā,
Šādām skaņām tīksminies,
Atmaigst sirds mums jaunā jausmā,
Asaras drīz acīs skries.
Sauli velti nemedīsim!
Gaismā mirdz lai dvēsele!
Savās sirdīs atradīsim
To, ko liedz mums pasaule.

Helena, Fausts, Eiforions aprakstītajos tērpos.

EIFORIONS

Dziesmas patīk jaunam, vecam,
Dvēselē kam ilgas stīdz;
Redzot mani taktī lecam,
Jūsu sirdis lēks man līdz.

HELENA

Cilvēkmīlas svētlaimība
Divas sirdis piepildīs,
Dievišķīgā sajūsmība
Prasa, lai tur būtu trīs.

FAUSTS

Dievi laimi vēl mums ļoti,
Esmu tavs, un mana tu;
Tā mēs stāvam savienoti,
Lai šo laimi saņemtu.

KORIS

Prieks un laime gadiem pāri
Maigā zēna burvībā
Sakopojas šajā pārī.
Jaukums kāds šai vienībā!

EIFORIONS

Nu ļaujiet lēkt man
Uz augšu gaisos,
Lai brīvi ceļos,
Lai brīvi raisos,
Šis brīdis man ir
Visskaistākais.

FAUSTS

Tik rāmāk! rāmāk!
Par daudz tu pārdrošs,
Var pēkšņs kritiens
Kā pērkons dārdošs
Mums laupīt tevi.
Dēls dārgākais!

EIFORIONS

Pa zemi klamzāt
Man prieka nava;
Caur to, ko devāt,
Man tikt pie sava!
Kas mans, tas arī
Man jāpiešķir.

HELENA

Ak, atjēdzies jel,
No sapņa mosti!
Kas skaisti iegūts,
To neizposti!
Tas mans, tavs, viņa,
Tas mūsu ir.

KORIS

Ak, kaut tos drīzi
Kas neizšķir!

HELENA UN FAUSTS

Saulstariem zvīļajiem
Tuvs tu pārlieku.
Vecākiem mīļajiem
Dari to prieku,
Lai tava ziba
Rāmāka dej!

EIFORIONS

Tik jūsu griba
Pavēlēt spēj.

Izvīdamies cauri korim un vilkdams to sev līdz uz deju.

Vieglāk man aplidot
Ļaudis šos žirgtos.
Vai meldija ir laba?
Vai skan tā toņos spirgtos?

HELENA

Jā, tā tam vajag būt;
Lai skaistules prieku jūt,
Griežoties jaukā dejā.

FAUSTS

Kaut beigas tam pienāktu!
Kad redzu šo ākstību,
Man niknums viešas sejā.

Eiforions un koris dejojot un dziedot vijas virtnēs.

KORIS

Kad savu roku pāri
Tik jauki cilādams,
Pa visu plašo āri
Mūs apkārt vadādams,
Ar savu vieglo kāju,
Ar savu stalto stāju
Tu visur vadā mūs,
Lai locekļi neierūs,
Tu laimes mirkli piedzīvojis,
Ar to, kas tevī virdis,
Tu visas mūsu sirdis
Esi iekarojis.

Pauze.

EIFORIONS

Kā stirnas skriesit
Ar vieglu gaitu
Un projām diesit
Ar soli raitu.
Es būšu mednieks,
Jūs — medījums.

KORIS

Ja gribi ķert mūs,
Tad nesteidz tvert mūs,
Mēs esam garā
Jau tavā varā,
Ļauj apkampt tevi,
Dārgs esi mums!

EIFORIONS

Pa birzīm, pļavām,
Pār kalniem, gravām!
Kas viegli dodas,
Tas netīk man,
Kas grūti rodas,
Tas priecē gan.

HELENA UN FAUSTS

Trakums tas un pārgalvība!
Nav ko cerēt, ka viņš rimsies.
Tauru skaņas, bungu rība
Atskan pāri mežiem, pļavām;
Dzirdēt negribas mums to!

KORIS

ātri pa vienam uznākot

Mums viņš virsū neskatījās,
Sekodams tik vēlmēm savām,
Un no mums viņš izraudzījās
Pašu mežonīgāko.

EIFORIONS

ienesdams jaunu meiteni

Stiepju rupjo mežonēnu,
Iekarojis būšu baudu;

Kādu svētlaimi tu jūti,
Spiezdams pretsparīgu krūti!
Skūpstot muti — saldo grēku,
Gribu paužu es un spēku.

MEITENE

Vaļā laid! Šais miesās mājo
Arī drosme, spēcīgs gars.
Nesauc mani tu par vājo,
Mūžam neveikts būs mans spars.
Neesmu viena no šī bara,
Lielīgs tu man izliecies,
Bet no viena mana stara
Muļķim tev būs aizdegties.

Iedegas un liesmo gaisā.

Līdzi nāc man augstu gaisos,
Līdzi nāc man kapos baisos,
Mērķis tavs tev tuvosies!

EIFORIONS

nopurinādams pēdējās liesmas

Klinšu blāķi un smailes,
Biezoknis biedējošs,
Taču man svešas ir bailes,
Jauns es esmu un možs.
Vēji te šalko pa āri,
Viļņi skrien akmeņiem pāri;
Nekas mani nespēj siet,
Turpu man skriet.

Lec arvien augstāk pa klintīm.

HELENA, FAUSTS UN KORIS

Nav tev kalnu kazu mākas,
Viegli vari nogāzties.

EIFORIONS

Vienmēr augstāk kāpt man nākas,
Vienmēr tālāk raudzīties.
Zinu es, kur es esmu,
Jūtu es jūras dvesmu,

Salu no zemes tā šķir,
Pelopa zeme tā ir.

KORIS

Kādēļ tu nevēlies
Mežos un laukos
Mierīgi kavēties
Mirkļos tik jaukos?
Rāmajos pakalnos
Vīnogas ienākas,
Ābolos zeltītos
Saulstari rotājas.

EIFORIONS

Mieru jūs sapņojat?
Sapņos jūs dzīvojat.
Karš mūsu sauklis būs,
Uzvaru gūs.

KORIS

Mierā kas karu
Atpakaļ sauc,
Cerības staru
Rast tam nav ļauts.

EIFORIONS

Zeme tos radīja,
Briesmās tos vadīja —
Brīvos un rosmīgos,
Cīniņā drosmīgos,
Garu, kas neliecas,
Jēgu visaugstāko,
Gļēvais lai netiecas
Iemantot to!

KORIS

Redziet, cik viņš augstu kāpis,
Tomēr neliekas mums mazs!
Viņš pēc uzvaras ir slāpis,
Neaizkavēs to nekas.

EIFORIONS

Vaļņu nava, mūru nava,
Katrs sevi apzinās;
Stipra pils ir katram sava
Savās krūtīs drošajās.
Ja jums gars kā pavadones
Drosmi, ilgas piešķīris,
Sievietes kļūs amazones,
Katrs bērns kļūs varonis.

KORIS

Dzeja, ak svētākā!
Debesu dzidrumā
Mirdzēt kā zvaigznei tai,
Tālumus gājušai!
Taču pie mums tā nāk,
Dievišķi skanēt sāk,
Lai slava tai!

EIFORIONS

Nē, ne kā bērns es esmu nācis,
Es — jauneklis ar ieročiem,
Starp stiprajiem es gaitu sācis,
Starp drosmīgajiem, brīvajiem.
Tik tālumā,
Tik dziļumā
Ved ceļš uz slavas augstumiem.

HELENA UN FAUSTS

Tikko uzsācis tu dzīvi,
Tikko dienu baudījis,
Gribi lidot jau tu brīvi
Turp, kur sāpju pilns ir viss.
Vai gan tev
Gūt tik sev?
Vai par mums tu domājis?

EIFORIONS

Vai dzirdat pērkondārdus jūrā?
Tiem atbalsojas ielejas,
Tur pulki traucas cīņā sūrā,
Tur slāpēs sāpes ielejas.

Nāve tur
Kopā tur —
Likums tas, kam pakļaujas.

HELENA, FAUSTS UN KORIS

Vai ar nāvi esi draugos?
Kam tev briesmas drausmīgās!

EIFORIONS

Vai lai es no tāles raugos?
Nē, nelaimē man jādalās.

IEPRIEKŠĒJIE

Nāves rokās baisās
Pārgalvība tevi dzen.

EIFORIONS

Spārni, lūk, vaļā man raisās,
To ilgojos sen!
Tik turpu, turpu ies
Mans lidojums.

Metas gaisā, tērps viņu nes kādu mirkli, viņa galva staro, nopakaļ stiepjas gaismas kūlis.

KORIS

Kas Ikaru pie zemes sies!
Ak, bēdas mums!

Skaists jauneklis nogāžas pie vecāku kājām; liekas, šis mirušais ir pazīstams;
taču viņa ķermenis tūdaļ gaist, oreols kā komēta uzlido debesīs, paliek tērps, mētelis un lira.

HELENA UN FAUSTS

Ak vai! par bēdu dienu
Kļuva šī priecīgā!

EIFORIONA BALSS

no dziļumiem

Māt, neatstāj mani vienu
Šai valstī drūmajā!

Pauze.

KORIS

Sēru dziesma.

Viens tu nebūsi, kaut beidzies
Laiks, kad bij mums pazīties;
Kaut no mums tu projām steidzies,
Sirds no tevis nešķirsies.
Iemesla nav žēli gausties,
Mūsu bēdas lielums mij,
Likteni tu sauci lauzties,
Drosmē dziesma skaista bij.

Zemes laimei biji dzimis,
Diži tavi senči bij,
Agri diemžēl nāvē rimis,
Jaunība kad ziedus vij.
Pasauli tu saklausīji,
Citu sirdīm līdzjuzdams,
Sievietēm tu mīlams biji,
Paša dziesmu dziedādams.

Tīklā, liktenis ko vija,
Tu tik pēkšņi ieskrēji,
Trauksmē pinekļi tev bija
Tikumi un likumi;
Mērķis spārnoja tev drosmi,
Nekavēja it nekas,
Sniegt to centies tu ar rosmi,
Bet tev neizdevās tas.

Kam tas izdodas? — Kas zina?
Maskā slēpies liktenis,
Tas daudz tautu postā dzina,
Asinīs tas iestidzis.
Taču dziediet jaunas dziesmas!
Nav mums ilgāk jāsēro;
Zeme dzemdē jaunas liesmas,
Zeme — dziesmu skaistāko.

Pilna pauze. Mūzika apklust.

HELENA

Faustam

Sens teiciens piepildās diemžēl nu arī man:
Ka skaistums nespēj ilgi biedroties ar laimi.

Ir sarautas gan dzīves, gan ar mīlas saites;
Par abām raudot, sāpēs atvados no tevis
Un reizi pēdējo es metos tavās rokās.
Ņem, Persefoneja, šim zēnam mani līdz!

Viņa apkampj Faustu, viņas miesas zūd,
Fausta rokās paliek tērps un plīvuris.

FORKIĀDA

Faustam

To turi ciet, kas tev no visa palicis.
Un nelaid vaļā tērpu! Dēmoni jau rausta
To visos galos, grib tie apakšzemē
To paņemt līdzi. Turi viņu cieši!
Tās dievietes vairs nav, ko pazaudēji,
Bet dievišķīgais palicis. Tās labvēlību
Tu vari izmantot un gaisā pacelties:
Šis tērps cels tevi pāri visam zemajam
Un nesīs ēterā, cik ilgi pastāvēsi.
Mēs redzēsimies atkal kaut kur tālumā.

Helenas drēbes kļūst par mākoņiem, apņem Faustu,
paceļ viņu augšup un aizlido kopā ar viņu.

FORKIĀDA

paņem Eiforiona tērpu, mēteli un liru, uznāk proscēnijā, paceļ šīs relikvijas gaisā un saka

Lūk, ko es tomēr atradusi!
Ir liesma, protams, izdzisusi,
Bet pasauli vēl varu priecināt:
Es iesvētīt vēl varu dzejniekus
Un maizes naidu kurināt.
Ja nevaru es piešķirt talantus,
Vismaz es varu tērpu iznomāt.

Nosēžas proscēnijā pie kolonnas.

PANTALIDA

Nu žigli, meitenes! Ir cauri burvestība,
Šīs vecās tesālietes baisais gara spaids
Un juceklīgās plinkšķēšanas skaļais reibums,
Kas, dzirdi jaukdama, vēl vairāk sajauc prātu.
Uz Hadesu nu steigsim! Arī karaliene
Turp devās gaitā nopietnā. Lai viņas soļiem

Mēs līdzi ejam, uzticamās kalpones.
Tur viņa sēž pie neizdibināmo troņa.

KORIS

Karalienes, protams, visur uzņem labi;
Arī Hadesā tās lielā godā,
Līdzīgs lepni satiekas ar līdzīgu,
Ar Persefoni tas ir tuvos draugos;
Bet mēs, kas aizmugurē
Asfodelu pļavās
Starp slaidām papelēm
Pa neauglīgām ganībām klīstam,
Kā lai sev laiku kavējam?
Mums pīkstēt kā sikspārņiem
Un baisi, spokaini čukstēt.

PANTALIDA

Kas nav sev guvis vārdu un pēc cēlā nealkst,
Tas elementu varā; ejiet projām jūs!
Es kvēli vēlos būt ar savu karalieni;
Nav tikai nopelns tas, tā arī uzticība.

Prom.

VISAS

Mēs atpakaļ atdotas dienas gaismai,
Gan neesam vairs cilvēki,
To jūtam, to zinām mēs;
Taču mēs Hadesā neatgriezīsimies.
Mūžam dzīvā daba
Prasa mūs, garus,
Tāpat kā mēs prasām to.

KORA VIENA DAĻA

Mēs šo daudzo tūkstoš zaru čukstu trīsās, šalku līgās
Klusā rosmē liekam plūst pa saknēm augšup dzīvai sulai
Līdz pat zariem; te ar lapām, te ar ziediem bagātīgi
Rotājam mēs plīvojošos matus, kurus vēji glāsta.
Nokrīt auglis, tūdaļ sanāk ļaudis, dzīves prieka pilni,
Lai to tvertu, lai to gūtu, lai to sev pie mutes liktu;
Visi priecājas un klanās mums kā dieviem pirmajiem.

OTRĀ DAĻA

Pie šīs spožās klinšu sienas, gludās, tālu mirdzošās,
Piekļaujamies, maigos viļņos šūpodamās, glaimodamas,
Klausāmies mēs katru skaņu, putnu dziesmas,
dumpju taures,
Pat uz Pāna baismo balsi atbilde tiek tūdaļ dota;
Šalkām atbildam ar šalkām,
pērkonam ar pērkondārdiem,
Divkārt, trīskārt, desmitkārt par viņu skaļāk sasaucoties.

TREŠĀ DAĻA

Māsas! Mēs, kas mūžam plūstam, steidzamies mēs
strautiem līdzi;
Vilina mūs plašās tālēs kalnu rindas krāšņā rotā.
Vienmēr lejup, vienmēr dziļāk ievīdamās, veldzi sniedzam,
Apūdeņojam mēs pļavas, dārzus, kas ap mājām zeļ.
Cipreses, kas slaikiem stumbriem slienas pāri ainavai,
Rāda, kur ir mūsu krasti, kuru starpā viļņi dej.

CETURTĀ DAĻA

Plūstiet tālāk, kurp jums tīkas, mums tīk klusi apšalkot
Apstādīto kalna malu, vīnogulāji kur zaļo;
Tur mēs visās dienas stundās redzam vīnogaudzētāju,
Kā tas veic šo grūto darbu mīlestības čaklumā.
Kaplēdams, ar lāpstu rakdams, rušinādams, griezdams,
siedams
Lūdz viņš talkā visus dievus, pirmām kārtām Saules dievu.
Bakhus bēdā gaužām maz par uzticamo kalpotāju,
Zviln tas lapenēs un alās, tērgādams ar jauniem fauniem.
Tas, kas viņam vajadzīgs, lai pusreibonī sapņus burtu,
Ir tam blakus ādas maisos, ir tam vienmēr blakus krūkās
Gan pa labi, gan pa kreisi vēsās alās uzglabāts.
Kad nu kopā visi dievi un vispirmām kārtām Hēlijs
Likuši ir valgmē, saulē ogām pilnām ienākties,
Tur, kur līka vīnkopis, tur kopā rosās ļaužu bars,
Ogulāju lapām čabot, nolasīts tiek katrs ķekars,
Grozi līkst, un spaiņi klaudz, smagi pūlas nesēji,
Ber tie ogas lielos kublos, pa tām dejo ogspieži;
Un tā nekaunīgi samīta tiek svētā pilnība,
Tīro ogu sula puto, šļakstēdama sajaucas.
Un nu līdz ar cimbalām griež ausīs šķīvju varatoņi;
Jo no mistērijām nācis mūsu pulkā Dionīss,

Šurp viņš nāk no āžkājainiem, pulkā vezdams
kazkājainās,
Un pa starpām nevaldāmi spalgi bļaustās ēzelis.
Saudzēts netiek it nekas! Ikkatrs tikums samīdīts,
Visi prāti grīļi griežas, visas ausis kurlas top.
Dzērāji pēc kausiem taustās, pilnas galvas, vēderi,
Dažam ir vēl saprašana, taču jezga ir jau liela;
Dodiet vietu jaunam vīnam, jātukšo ir vecā kule.

Priekškars krīt.
F o r k i ā d a proscēnijā izaug milzu apmēros, taču nokāpj no koturniem, noņem masku un plīvuri un parādās kā Mefistofelis, lai vajadzības gadījumā komentētu lugu epilogā.

CETURTAIS CĒLIENS

AUGSTU KALNOS

Stingas, izrobotas klinšu smailes.
Šurp piepeld mākonis, piekļaujas pie tām,
nolaižas uz izvirzītas plaknes un sadalās.

FAUSTS

iznāk no mākoņa

Visdziļāko no vientulībām skatīdams zem kājām,
Es apdomīgi speru soli gar šo smaili,
Un vaļā palaižu es savu mākoni,
Kas dzidrās dienās mani nesa pāri zemēm, jūrām.
Tas lēni atraisās no manis nesašķīzdams.
Kā savīstīta masa tiecas tas uz austrumiem,
Un acs tam tiecas līdz kā neredzētam brīnumam.
Tas peldot sadalās kā vilnis, mūžam mainīgs.
Un tomēr grib tas veidoties. — Jā! mani neviļ acs! —
Uz saules apmirdzētiem pēļiem cēli atlaidusies
Ir sieviete kā milzīgs, dieviem līdzīgs tēls.
Tā līdzīga ir Junonai vai Ledai, Helenai.
Cik majestātiski šis tēls man acu priekšā līgo!
Ak! jau tas projām aizslīd! Formā izplūdis,
Tas dus jau austrumos kā tāli ledus kalni
Un atspoguļo pagājušo dienu dziļo jēgu.

Bet man ir apkārt migla, gaiša miglas svītra,
Tā mundrinoši apvēdī man krūtis, pieri.
Tā, lēni vilcinādamās, kāpj vienmēr augstāk
Un veidojas. — Vai salda aina mani maldina
Kā jaunības vispirmā, ilgi neizjustā laime?

Verd augšup dārgumi, visdziļi sirdī krātie;
Tur vieglā vēzienā vīd Aurora ar savu mīlu,
Ar savu aši mesto, tikko saprotamo skatu,
Kas mirdzēt pārmirdzēja katru dārgumu.
Kā skaistums dvēselisks kļūst cēla jaukā forma,
Tā neizgaist, bet augšup ceļas ēterā,
Tā paņem līdzi to, kas labākais ir manī.

Parādās septiņjūdžu zābaks. Tam tūdaļ seko otrs. Nokāpj Mefistofelis. Zābaki steidzīgi aizsoļo tālāk.

MEFISTOFELIS

Tā bija traka noskriešanās!
Bet saki — kas tev prātā nāk?
Ir dīvaina tev uzvešanās.
Vai tev jau dzīve apnikt sāk?
Pa akmeņiem tu blandies tā kā peklē!
Ko gan starp šādiem briesmekļiem tu meklē?

FAUSTS

Nekad tev neaptrūksies nerrestības,
Nedz arī pienācīgās nekaunības.

MEFISTOFELIS

nopietni

Kad Dievs tas Kungs — kādēļ, to zinu es —
Mūs nogrūda visdziļākajās dzīlēs,
Mūs padzīdams no šitās pasaules,
Jo cerību nav, ka viņš mūs reiz mīlēs,
Mēs, degdami un caurdegdami liesmās,
Pat paši sajutām, ka esam briesmās.
Mums, visiem velniem, klepus virsū mācās,
No savām plaušām ārā pūst to nācās;
Bij ellē tāda sērskābe un smaka,
Ka dzīve likās mums nu pārāk traka,
Un tādēļ zemes gludā garoza,
Lai cik tā cieta, brakšķot pārlūza.
Un pārveidojās visa pasaule:
Kur leja bij, tur tagad virsotne.
Es gudreļus šos labāk nenosaukšu:
Kas apakša bij, to tie griež uz augšu.
No vergu speltes šīs mēs izmukām
Un brīvi gaisā valdīt iesākām.

Šis noslēpums ir labi saglabāts
Un vēlu tikai tautām sludināts. *(Efes.6,12.)*

FAUSTS

Šī kalnu masa klusē man par to,
Es neprasu: no kurienes? par ko?
Kā daba sevi sevī radījusi,
Tā arī zemeslode veidojusi
Gan kalnu galotnes, gan dziļas gravas,
Gan klintis, jūras, ielejas un pļavas,
Gan pakalnus, kas rāmā līdzenumā
Mums acis priecē maigā mīlīgumā.
It viss tur zeļ un aug, un priecē aci,
Tai daļas nav gar trako elles traci.

MEFISTOFELIS

Ak jūs! Jums skaidrs liekas tas kā diena;
Bet zināma man lieta ir ikviena.
Es biju klāt vēl, kad, tur lejā virzdams,
Uz augšu cēlās bezdibenis liesmās,
Kad Molohs gāja, klinšu stāvus cirzdams,
Un zeme dimdēja kā lielās briesmās.
Vēl zeme pilna milzu akmens masām;
Kurš zin to spēku, kas tos izsvaidījis?
Ko filosofi teikuši, mēs lasām
Un nezināšanā tad galvas kasām,
Jo liecinieks neviens tur nava bijis. —
Tik ļaudis uzticīgi vienkāršie,
Tie savā saprašanā pastāvīgi,
Un citu pārgudrības negrābs tie,
Tie brīnumā redz velnu nemaldīgi
Un, ticību kā kruķi žņaudzot dūrē,
Uz Velnakmeni, Velna tiltu stūrē.

FAUSTS

Ikkatram domātājam nāk par labu,
Kad redz tas velna uzskatus par dabu.

MEFISTOFELIS

Kas man par jēgu dabu aprunāt?
Man gods ir tas, ka velns tur bijis klāt.
Mēs tie, kas lielus darbus paveikt spējām;
Mēs neprātu par prātu pārkausējām,

Kā daba, mūsu pavēlniece, lika. —
Vai tev nekas šai zemē nepatika?
Tu skatīji caur plašo platījumu
Šīszemes valstis un to varenumu. *(Mat.4.)*
Bet nepiepildāms, kāds tu esi,
Tu nemieru tik sevī nesi.

FAUSTS

Un tomēr kaut kas lielisks tikās man.
Vai tu to vari uzminēt?

MEFISTOFELIS

Jā gan.
Tā būtu tāda galvaspilsēta,
Tāda baisa pilsoņēdinātava,
Ar stāviem jumtiem, līkām ieliņām
Un visvisādām tirgus būdiņām,
Tur apkārt lido mēslu mušas,
Kas treknu gaļu baudījušas;
Tur atradīsi centīgumu
Un smirdoņu, un rosīgumu.
Tad plaši laukumi un ielas,
Kas spīd no dižciltības lielas;
Un, beidzot, tā kā bildes lētas
Tur stiepjas garas priekšpilsētas.
Es priecātos par karietēm,
Kas rībot drāžas aizgūtnēm.
Tās mūžam šurpu turpu trauc
Kā skudras, kad tām pūzni jauc.
Un ja es brauktu, ja es jātu,
Tad visi mani godinātu,
Tai barā būtu es kaut kas.

FAUSTS

Bet man ir sveši šādi prieki
Par to, kā tauta vairojas
Un omulīgi barojas,
Pat mācās, garā glītojas,
Līdz beigās izaug dumpinieki.

MEFISTOFELIS

Tur uzbūvētu tad kā nieku
Es skaistu pili sev par prieku

FAUSTS

9359 Vispirms es, ceļos nometies, tev sniegšu
Šo veltījumu, augstā pavēlniece.
Ļauj tavu aicinošo roku skūpstīt!
Un mani nozīmē par pavaldnieku
Šai tavai bezrobežu valstībai,
Lai esmu kalpotājs tavs, sargs un draugs!

Ar dārziem, pakalniem un pļavām
Un mežiem apkārt mājām savām.
Klās samta segas zaļas sienas,
Tur baudītu es savas dienas,
Caur klintīm lauztos kaskādes,
Tur apmierināts pūstos es;
Un cēlu strūklaku es uztaisītu,
Tā mīzdama man sīkās strūklās lītu.
Un sievietes visskaistākās
Lai katra savā namā mitinās;
Un dzīvotu tur mūžu pārlaicībā
Es mīļi saviesīgā vientulībā.
Kādēļ lai vientulībā dēdu?
Es saku: sievietes, jo savā miteklī
Es viņas iedomājos daudzskaitlī.

FAUSTS

Cik samaitāti moderni!

MEFISTOFELIS

Man zināmi ir tavi centieni!
Tu tiecies pēc kā drosmīga un cēla.
Kad lidinājies tu uz mēnesi,
Tad tevi vadīja gan dziņa kvēla?

FAUSTS

Jel nē! Šo pašu mīļo zemi
Ar darbiem varam piepildīt.
Ja savu liktens tiesu lemi,
Tad daudz tu vari izdarīt.

MEFISTOFELIS

Tu tātad ilgojies pēc slavas?
Ir heroīnes mātes tavas.

FAUSTS

Ko dos man vara, māja sava?
Man darbs ir viss, un nevis slava.

MEFISTOFELIS

Bet diezgan daudz būs arī dzejnieku,
Kas mūžos slavēs tavu spožumu,
Tie viesīs muļķību caur muļķību.

FAUSTS

Ak, mani nebiedē šī masa.
Vai zini tu, ko cilvēks prasa?
Tu asais pretišķību gars,
Vai zini, kam mums dots ir spars?

MEFISTOFELIS

Lai notiek!
Ļauj tik man ar apdomu
Tvert tavu iekārienu apjomu!

FAUSTS

Mans skatiens vērsts bij jūrā sabangotā;
Tā augšup cēlās un tad pušu plīsa,
Tad saplaka un baltu viļņu rotā
Pret krastu vēlās jau pēc brīža īsa.
Es biju nikns: kā šāds pārgalvīgums
Spēj garu, visas tiesības kas ciena,
Tā uzvandīt, ka paliek tikai īgnums
Un cēla jūta nemostas neviena.
Es vilnim noraudzījos nopakaļ:
Tas stāvēja un vēlās atpakaļ,
Tas aizvēlās no mērķa sasniegta;
Pēc brīža atkārtojās rotaļa.

MEFISTOFELIS

ad spectatores

Šai stāstā man nekā gan jauna nav.
To zinu es simttūkstoš gadu jau.

FAUSTS

kaismīgi turpinādams

Tas šurpu lien un neauglību vieš,
Un viņa neauglībā zeme cieš;
Tas nāk un šļācas, man par nepatiku,
Pār klajumu šo tuksnesīgu, pliku.
Te ceļas vilnis, spēka apgarots,
Tad atkāpjas; nekas nav iemantots.
Šī brīvo elementu bezmērķība!
No tās man rodas dziļa izmisība.
Te manam garam būs sev pāri spēt:
Te gribu cīnīties, te uzvarēt.

Un tas ir iespējams! — Lūk, vilnis, kad tas ceļas,
Gar katru nogāzi tas garām veļas;
Lai cik tas pārgalvīgi cilātos,
Pat katrs pakalns pretsparu tam dos,
To sevī iesūks katra ieplaka.
Tad manī radās pēkšņa iedoma
Un vēlme tūdaļ realizēt to:
No krasta nošķirt jūru vareno
Un sašaurināt viņas robežas,
Lai viņa pati sevī atkāpjas.
Ikkatrs solis man jau izraudzīts;
Tā mana vēlme, tev man jāpalīdz!

Bungas un kareivīga mūzika skatītāju aizmugurē, tālumā un pa labi.

MEFISTOFELIS

Cik viegli tas! Vai dzirdi bungu rību?

FAUSTS

Ciest nevaru šo kara izdarību.

MEFISTOFELIS

Vai karš, vai miers — vienalga, kas ar būtu,
Ir gudrs tas, kas labumu sev gūtu.
Tu katru izdevību uzmani,
Kad mirklis klāt, to rokās satveri.

FAUSTS

Jel pasaudzē ar šādām mīklām mani!
Kam veltīgi tu manās ausīs zvani?

MEFISTOFELIS

Nav manā gaitā apslēpts palicis,
Ka karalis ir raizēs nonācis;
Tu atceries, kad mēs to apmeklējām,
Tam viltus bagātību piespēlējām?
Tam visa pasaule bij viegli gūta,
Kā zināt tam, cik valdīšana grūta?
Ar savu valsti rīkojās tas brīvi,
Jo gados jaunam tronis viņam tika
Un aplam secināt tam labpatika,
Ka valdīt var un reizē baudīt dzīvi.

FAUSTS

Tie maldi. Kas grib pavēlētājs būt,
Tam pavēlēs ir laime jāsajūt,
Tad piepildīsies, ko viņš iecerējis,
Bet ko viņš grib, cits zināt nedabūs!
Ko uzticamajiem viņš pačukstējis,
Tas paveikts tiks, un visiem brīnums būs.
Un augstākā būs vienmēr viņam vara —
Viņš — cienīgākais. Bauda zemu dara.

MEFISTOFELIS

Viņš baudīt mīl. Es liecinieks tur biju,
Kā valsts tam pārvērtās par anarhiju,
Kur naids visapkārt pletās tuvi, tāli,
Kur brālis padzina un kāva brāli,
Kur nesaskaņas cēlās pilsētās,
Pret muižniecību cunftes saslējās,
Kur bīskaps savai draudzei naidnieks kļuva,
Kur ierāvēji īpašumus guva,
Kur slepkavība baznīcā pat mita,
Kur vārtu priekšā tirgotājus sita.
Un visiem drosme liela bij paties,
Jo dzīvot nozīmēja pretoties.

FAUSTS

Viss kliboja un krita, atkal cēlās
Un meta kūleņus un čupā vēlās.

MEFISTOFELIS

To paļāt nedrīkstēja it neviens,
Jo kaut kas būt nu gribēja ikviens;
Pats sīkākais sev likās pilnība!
Līdz šitā jezga daudziem apnika.
Tie krietnākie to cieta gads pēc gada,
Tad teica: valdnieks būs, kas mieru rada.
To ķeizars nespēj, negrib — vēlēsim
Sev jaunu ķeizaru, ko godāsim,
Mēs jaunu pasauli sev radīsim,
Ja pratīs tas reiz ieviest drošību
Un mieru salaulāt ar taisnību.

FAUSTS

Tas ož pēc melnsvārčiem.

MEFISTOFELIS

Ļauts būt bij tiem
Par sargu nobarotiem vēderiem.
Par citiem vairāk dalību tie ņēma.
Šis dumpis mums ir svēts — tā viņi lēma;
Un ķeizars pats ar dūšu jestrāko
Nāk šurp varbūt uz kauju pēdējo.

FAUSTS

Man viņa žēl; viņš bij tik labsirdīgs.

MEFISTOFELIS

Nu redzēsim! nekas nav bezcerīgs.
To atbrīvosim no šīs šaurās lejas!
Visgardāk smejas, pēdējais kas smejas.
Kas zina to, kā kritīs kauliņi?
Ja laimēsies, būs tam ar vasaļi.

Viņi nokāpj šurp pāri vidējiem kalniem un apskata karaspēka sakārtojumu ielejā.
No lejas augšup skan bungas un kara mūzika.

MEFISTOFELIS

Tie pozīcijas labas ieņēmuši;
Ja palīdzam, tie kauju vinnējuši.

FAUSTS

Ko palīdzēs gan mūsu izdarība?
Viss — māns un šķitums. Tīrā burvestība!

MEFISTOFELIS

Tā — viltība, lai uzvarētu!
Tā stiprinātu tavu nodomu,
Kas tavu mērķi apmirdzētu!
Ja ķeizaru mēs tronī noturētu,
Tu ceļos nomestos un saņemtu
Par lēni bezgal plašo jūrmalu.

FAUSTS

Lai top! Mēs atkal sitam saujā!
Tad gūsti uzvaru šai kaujā!

MEFISTOFELIS

Tev jāgūst tā. Tev līdzēšu kā brālis.
Pats augstākais tu būsi ģenerālis.

FAUSTS

Tur gan man saprašanas nava.
Kur radusies šī doma tava?

MEFISTOFELIS

Lai rosās ģenerālais štābs!
Cits citam tie uz galvas kāps.
Es kara mēslus sen jau ožu,
Un padomi es izveidošu
No pirmkalnāju pirmcilvēkiem,
Tie palīdzēs ar visiem spēkiem.

FAUSTS

Ko redzu nesam šķēpus garus?
Vai sacēlis tu kalnu garus?

MEFISTOFELIS

Nē, tikai mūsu kungu Skvenci,
No visiem plenčiem kvintesenci.

Uznāk trīs varenie. (Sam.II,23,8.)

MEFISTOFELIS

Lūk, mani puiši šurpu nāk!
Tie dažādā ir vecumā,
Vēl dažādākā apģērbā,
Bet visi savu lietu māk.

Ad spectatores.

Tik paņemiet jebkuru bērnu lāgu,
Tas priecāsies par bruņinieka krāgu;
Un šitie plenči alegoriskie,
Es ceru, skatītājiem patiks tie.

KAUSLONIS

jauns, viegli bruņots, raibi tērpts

Ja kāds man acīs paraugās,
Tam tūdaļ es ar dūri purnā braucu;

To gļēvuli, kas nobaidās,
Es grābju un tam vēlreiz maucu.

GUVONIS

vīrišķīgs, labi bruņots, bagātīgi tērpts

Jūs nevērtējiet mani zemu!
Nav jēgas tukšam ķīviņam;
Es tikai ņemu, ņemu, ņemu,
Viss pārējais lai nāk pēc tam.

TURONIS

gados vecāks, pamatīgi bruņots, bez tērpa

Ar to vēl arī gūts nav viss;
Ir guvums ātri izgaisis,
Tas lejup slīd pa dzīves straumi.
Mēs nestrīdēsimies par gaumi.
Ņemt visu var, bet ņemtais jānotur,
Jo citādi tas aizies diezin kur.

Visi kopā nokāpj dziļāk.

PRIEKŠKALNĒ

Bungas un kareivīga mūzika no lejas. Tiek uzslieta ķeizara telts.

Ķeizars. Virsģenerālis. Pavadoņi.

VIRSĢENERĀLIS

Šis nodoms labi apsvērts liekas,
Ka karapulkiem šeit ir jāsatiekas,
Šai ielejā, kur mūsu spēki stāv,
Man šķiet, ka citas izejas mums nav.

ĶEIZARS

Šīs cīņas iznākums nav rokās manās,
Bet mani kaitina šī atkāpšanās.

VIRSĢENERĀLIS

Uz mūsu labo flangu paraugies!
Tur tiešām vairāk nav ko vēlēties:

Šie kalni nebūs viegli pieejami,
Tur pretinieki kritīs karodami;

Mēs slēpti viļņveidīgā reljefā,
Klāt jātnieki mums netiks it nekā.

ĶEIZARS

Es tevi varu tikai uzslavēt;
To liktenis lems, kuram uzvarēt.

VIRSĢENERĀLIS

Šeit viduspļavas plašumā
Ir falanga, kas dosies cīniņā.
Tur, saulē zibot, pīķi mirdz,
Ikkatram vīram droša sirds.
Cik tumši viļņo kvadrāts varenais!
Kā spēka pārpilnībā virmo gaiss!
Kad savus ieročus tie cels,
Tie ienaidnieka spēkus šķels.

ĶEIZARS

Kad redzu viņus vienuviet,
Šie karapulki dubultoti šķiet.

VIRSĢENERĀLIS

Ir kreisais flangs man klintīs novietots,
Tiks pretiniekam spēcīgs pretspars dots.
Tā grēda, kur tu redzi tik daudz ieroču, —
Tā sargās šauro kalnu pāreju.
Es jaušu jau, šeit kritīs ienaidnieki,
Un mums būs uzvara, un mums būs prieki.

ĶEIZARS

Tur nāk jau radinieki neīstie,
Par dārgo brāli mani sauca tie,
Arvienu vairāk viņi atļāvās,
Man ņēma tiesības vissvētākās,
Tad, sašķēlušies, valsti izpostīja
Un kopīgi sev dumpiniekus piesaistīja.
Ir masai šaudīgs prāts, ja viņai visu ļauj,
Tā līdzi plūst, kur straume viņu rauj.

VIRSĢENERĀLIS

Lūk vīrs, kas izsūtīts bij izlūkos!
Kas zina, kādu ziņu viņš mums dos?

PĪRMAIS IZLŪKS

Daudz ko uzzināt mēs spējām
Savā mākslā viltīgā,
Vērā likām, iegaumējām,
Taču labums mazs no tā.
Daudzi zvēr tev padevību,
Uzticami ir šur tur;
Taču piedod bezdarbību!
Iekšējs rūgums dumpi kur.

ĶEIZARS

Par sevi gādāt māca patmīlība,
Tai svešs ir pienākums un pateicība.
Kad kaimiņnams deg ugunsgrēka liesmās,
Vai domā patmīlis, ka viņš ir briesmās?

VIRSĢENERĀLIS

Kāpj otrs izlūks lēnā solī lejā,
Trīc locekļi, un nogurums tam sejā.

OTRAIS IZLŪKS

Sākumā mēs skatījāmies
Mežonības trakumu;
Bet kad pilī rādījāmies,
Redzam jaunu ķeizaru.
Tāda ir to aitu daba:
Sekot tikai priekšrakstiem,

Katra vara tām ir laba,
Kaut zem melu karogiem.

ĶEIZARS

Šāds pretķeizars man rādās ieguvums:
Tik tagad jūtu, ka es ķeizars jums.
Kā kareivis es bruņas apvilku,
Nu saskatu es mērķi dižāku.
Daudz svētku bija mums, daudz skaistu dziesmu,

Nekā tur netrūka, m a n trūka briesmu.
Jūs ieteicāt man kara rotaļu,
Sirds iedegās man, jaušot turnīru,
Un ja jūs mani neatrunājuši karot,
Es varētu jau varoņdarbos starot.
Pats sajutu es krūtīs zīmogu,
Kad soļoju caur uguns valstību;
Šī uguns pretī šāvās drausmīga,
Tā bija tikai šķitums, taču lieliska.
Par uzvaru un slavu daudz es sapņojis;
Gan atgūšu vēl, kas man secen aizgājis.

H e r o l d i tiek nosūtīti, lai izaicinātu pretķeizaru.
F a u s t s bruņās ar pusslēgtu ķiveri.
T r ī s v a r e n i e apbruņoti un tērpti kā iepriekš.

FAUSTS

Mēs ceram līdzēt sakaut ienaidnieku,
Jo piesardzība nav nekad par lieku.
Ir kalnu gari daudz ko domājuši,
Tie dabas rakstus klintīs studējuši.
Tie sen ir pametuši līdzenumus
Un klinšu kalnājos veic atradumus.
Tie aizu labirintos klusi strādā,
Tie metālus un cēlas gāzes gādā;
To rosīgums mums nevar nākt par ļaunu,
Tie vienmēr cenšas atrast kaut ko jaunu.
To klusos pirkstus gara spēki vada,
Tie caurspīdīgus veidojumus rada;
Tiem mūžam klusējošā kristālā
Mirdz virspasaules gaita dīvainā.

ĶEIZARS

Ko teici, uzklausīju, un tev ticu,
Un nepacietībā es tagad trīcu.

FAUSTS

Ir sabīnietis — nekromants no Norčijas
Tavs uzticamais kalps; ar godu kalpos tas.
Cik drausmīgas tam jāizcieš bij briesmas!
Jau dega žagari, jau augšup šāvās liesmas;
Uz sārta lika to kā ļaunu zvēru,
Bij rīkstes notrieptas ar piķi, sēru;
Neviens vairs viņam līdzēt nespēja,
Bet majestāte viņu izglāba.

Tas bija Romā. Viņš tev pateicīgs,
Viņš tavām gaitām seko uzticīgs,
Kopš stundas šīs viņš aizmirsis ir sevi,
Viņš zvaigznēm jautā tikai vairs par tevi.
Kad pretī stājās tev šie necilvēki,
Viņš sauca mūs. Ir lieli kalna spēki;
Ir dabā brīnumu bez gala daudz,
Tos melnsvārči par burvestību sauc.

ĶEIZARS

Kad pošamies, lai viesus apsveiktu,
Kas jautri nāk, lai jautri baudītu,
Tad priekā mēs uz visiem raugāmies,
Kaut telpas piepildītas ir, ka biezs.
Bet daudzkārt vairāk sveikts ir krietns draugs,
Kas ierodas, kad virmo karalauks,
Kad pāri tam mirdz rīta saules stari
Un viņiem pāri valda likteņsvari.
Lai krūtīs kvēla pateicība most!
No zobena jūs roku ņemiet nost!
Lai godāts brīdis, kurā tūkstoši
Par mani vai pret mani gājuši!
Lai vīrs ir vīrs! Kas vēlas troni gūt,
Tam pašam goda cienīgam būs būt.
To spoku, kas pret mums ir sacēlies,
Par ķeizaru šai zemē pacēlies,
Kā priekšā muguru dažs labs vēl liec,
Lai dūre nāves valstī triec!

FAUSTS

Liek tava drosme sirdīm kvēlot mīlā,
Bet labi nav, ka galvu liec tu ķīlā.
Vai ķivere nav diezgan izrotāta?
Un tava galva būs tad pasargāta.
Ko iespētu gan locekļi bez galvas?
Tie nedzīvi tad kļūtu kā no alvas;
Kad galva ievainota, cieš tad līdzi
Ik loceklis, ja viņai nepalīdzi.
Bez rokas stipruma mums slikti klātos,
Tā paceļ vairogu, lai aizsargātos;
Un zobens savu darbu zin tūlīt:
Tā pienākums ir cirst un atvairīt;
Kad ienaidnieka pretestība lauzta,
Prot kāja nokautajam mīt uz skausta.

ĶEIZARS

Un tā es savās dusmās rīkošos,
Tā lepno galvu sašķaidīšu gabalos!

HEROLDI

atgriežas

Maz mums goda parādīja,
Skumjas vēstis pārnesām,
Tie par joku uzskatīja
To, ko mēs tiem ziņojām:
"Jūsu ķeizars izčibējis,
Atbalss skan tik ielejā;
Maz viņš tiešām paveikt spējis,
Bija reiz — teikts pasakā."

FAUSTS

Par vīriem tiem tev jāraizējas nav,
Kas uzticīgi tavā pusē stāv.
Nāk ienaidnieks, gaiss virmo satraukumā;
Ir īstais brīdis doties uzbrukumā.

ĶEIZARS

Ne man būs uzņemties šo komandu.

Virskaravadonim.

To tavās rokās, first, es nododu.

VIRSĢENERĀLIS

Tad labais flangs lai dodas uzbrukumā!
Lai ienaidnieka kreisais, kas tur nāk,
Sāk grīļoties un liekties sajukumā,
Tiem mūsu zēni pretsparu dot māk.

FAUSTS

Bet atļauj, lai šis brašais varonis
Tev parādās kā īstens cīkstonis,
Lai tavu rindu vidū iekļaujas,
Ar savu roku spēku rīkojas.

Norāda uz labo pusi.

MEFISTOFEL

11604

LEMŪRS

Kas gan šo namu lāpstodams
Tik slikti uzcelt steidzies?

KAUSLONIS

iznāk priekšā

Kas ģīmi rādīs, atpakaļ tas bruks,
Tam fizionomija būs sadragāta;
Kas griezīs muguru, tam lejup šļuks
No kakla pauris kā no šķelta kāta.
Ja tavi vīri cirtīs līdz,
Ies droši kauju ugunīs,
Tiks ienaidnieks tad peklē dzīts,
Tas apslīks savās asinīs.

Prom.

VIRSĢENERĀLIS

Tad seko mūsu vidus falangai!
Es spēkam uzticos un gudrībai;
Tur labā spārnā, dusmās iekaisuši,
Jau mūsējie to rindas šķobījuši.

FAUSTS

norādīdams uz vidējo

Šim vīram arī tev ir jāpalīdz!
Viņš ir tik straujš, ka visus aizraus līdz.

GUVONIS

iznāk priekšā

Lai jums pēc cīņas pacēluma
Nāk tīkojums pēc laupījuma!
Šai cīņā gūsim dižu velti,
Mēs ņemsim pretķeizara telti,
Tā pārpilna ar bagātībām.
Liec skanēt kaujas bungu rībām!

GRĀBONE

markitante, viņam piekļaudamās

Kaut neesmu tam pielaulāta,
Es mīlu to pēc sava prāta.
Mums nobriedusi rudens raža!
Nu grābone ar grābs pēc naža,

Ir sieva neganta, kad laupa,
Nav it neviena, ko tā taupa.

Abi prom.

VIRSĢENERĀLIS

Uz mūsu kreiso flangu nikni drāžas
To labējais. Tas tā kā jūra brāžas.
Bet mūsu vīri viņiem pretosies,
Šo pāreju vis naidnieks nepāries.

FAUSTS

pamāj uz kreisā flanga pusi

Lūk, arī šis mums krietns palīgs būs;
Tas nekaitēs, ja stiprais stiprāks kļūs.

TURONIS

iznāk priekšā

Par kreiso flangu nav ko bažīties,
Ja Turonis jums talkā ies;
Jo mantu glabāt vecim īsti sokas,
Ne zibens neizspers to man iz rokas.

Prom.

MEFISTOFELIS

nākdams no augšas lejup

Nu raugiet, kā no klinšu skavām,
No izrobotām aizām, gravām
Šurp trauc daudz vīru apbruņotu,
Lai šaurās takas nosprostotu,
Tie apsēduši katru stūri,
Tie stāv aiz mums kā biezi mūri,
Tie gaida zīmi uzbrukumam.

Klusām zinošajiem.

Vai te vēl vieta jautājumam?
Ne velti šurp es esmu atnācis:
Es visas ieročzāles izvācis;
Tie kājās stāvēja vai jāšus zirgos.
Kurš viņu godību gan neiztirgos?
Tie reiz bij bruņinieki, karaļi,

Bet tagad tikai kaili biedēkļi;
Dažs spoks bij pamatīgi izpušķojies,
Kā viduslaikos spilgti izgreznojies.
Lai kāds tur velniņš sēdētu,
Tas tagad taisīs efektu.

Skaļi.

Ak, es tik labprāt viņus vērotu,
Kā tērauds sasitas ar tēraudu!
Pie karogkātiem skrandas viņiem plīvo,
Tie gaida uzpūšam tik vēsmu dzīvo.
Jūs redzat, kas tā ir par vecu tautu,
Tie vēlas, lai tos jaunā cīņā rautu.

Drausmīgi skaļa bungu rīboņa no augšas, ienaidnieka karapulks sāk redzami zvāroties.

FAUSTS

Jau apvārsnis ir aptumšojies,
Tik, šur un tur vēl atspulgojies,
Vīd sarkans stars — un tas ir viss.
Šeit saduras ar ģintīm ģintis,
Šeit iejaucas gan mežs, gan klintis,
Gan visas plašās debesis.

MEFISTOFELIS

Es redzu, labais flangs ir stiprs;
Bet visiem citiem slienas pāri
Nu Kauslonis ar cīņas kāri,
Šis ašais vīrs ir varen ņiprs.

ĶEIZARS

Es redzēju tik vienu roku,
Nu redzu duci — tavu joku!
Man dabiski tas neliekas.

FAUSTS

Vai dzirdēts nav par miglas vāliem
Pie Sicīlijas krastiem tāliem?
Tur dienas gaismā līgojas
Caur atmosfēras vidusslāņiem
Kā īstenībā, kā pa māņiem
Visdīvainākās ainavas:

Tur pilsētas pa gaisu veļas,
Tur dārzi augšup, lejup ceļas,
Bet viss tas izrādās nekas.

ĶEIZARS

Bet kas tik aizdomīgs tur vīd?
Es redzu — šķēpu gali spīd,
Es vīrus redzu šķēpus slejam,
To smailēs uguntiņas dejam.
Vai tas gan brīnums nav nekāds?

FAUSTS

Kungs, piedod man, tie ir tik stari,
Ko atstājuši senie gari.
Tu dioskūru draugs būt vari,
Ja to, ko viņi vēlas, dari.
Šeit spēkus viņi kopā vāc.

ĶEIZARS

Bet saki — kam mums jāpateicas,
Ka mums it viss tik labi veicas?
Kā izskaidrojams brīnums šāds?

MEFISTOFELIS

Tam meistaram visaugstākajam,
Kam kļuvis dārgs tavs liktenis.
Viņš ienaidniekam negantajam
Šos spēkus pretī vadījis.
Viņš priecāsies, kad glābts tu būsi
Un atkal zemes valdnieks kļūsi.

ĶEIZARS

Ar pompu viņi mani vadāja,
Bet varu izbaudīt sirds tīkoja,
Un tad nu arī es daudz nedomāju
Un savu sirmo bārdu vēdināju.
Es klerikāļiem samaitāju omu
Un neguvu tur it nekādu lomu.
Vai tagad, kad ir gadi pagājuši,
Tie būtu darbam augļus atnesuši?

FAUSTS

Ir labdarība audzelīga;
Vērs savu skatu augstumos!
Man šķiet, ka mums viņš zīmi dos,
Kas izrādīsies palīdzīga.

ĶEIZARS

Tur augšā ērglis lidinās
Un kāds no greifu dzimtas negantās.

FAUSTS

Mums nav ko baidīties no lāsta.
Par greifiem tikai teikas stāsta;
Tas nevar viņiem izdoties:
Ar īstu ērgli mēroties.

ĶEIZARS

Arvienu šaurāki kļūst loki,
Līdz tie viens otram virsū bruks,
Tad asins šķīdīs, spalvas juks,
Tie nebūs vairs nekādi joki.

FAUSTS

Lūk, ērglis greifu uzveicis,
Kas sapluinīts nu lejup slīd,
Un, lauvas asti nolaidis,
Starp meža galotnēm tas krīt.

ĶEIZARS

Viss noticis, kā paredzēji.
Ir brīnums tas, ko tulkot spēji.

MEFISTOFELIS

pret labo pusi

Labais flangs kad virsū brūk,
Mūsu ienaidnieki mūk,
Viņu dūša saplakusi,
Kāpjas tie uz labo pusi,
Viņu spēki galvenie,
Apjukumā šaudās tie.

Mūsu stiprā falanga
Viņu spēkus izārda,
Triekdamās pret vājo vietu,
Lai kā vējš tai pāri ietu,
Tā kā vilnis vētrā straujā
Mežonīgā dubultkaujā;
Mēs šo vēsti droši nesam:
Uzvarējuši mēs esam!

ĶEIZARS

no Fausta pa kreisi

Redzi mūsu posteni?
Šķiet, ar to ir nelāgi.
Zemās klintis ieņēmuši,
Augstākās tie atstājuši,
Ienaidnieks, lūk, milzu masās
Tuvāk nākdams, kopā lasās,
Ir varbūt jau ieņemta
Šaurā kalnu pāreja,
Diemžēl man nu atzīt nākas:
Veltīgas bij jūsu mākas.

Pauze.

MEFISTOFELIS

Lūk, nāk jau mani kraukļi abi!
Vai ziņos tie, ka viss ir labi?
Vai pavēstīs mums nelaimi?

ĶEIZARS

Šie putni savas melnās buras
Šurp virza no tās klints, pie kuras
Tik sīvi bija cīniņi.

MEFISTOFELIS

kraukļiem

Ko sargājat, tas nepazudīs,
Nekas to postā neiegrūdīs:
Ko sakāt jūs, būs pareizi.

FAUSTS

ķeizaram

Kā zināms, šurp no svešām malām
Skrien baloži no zemēm tālām,
Līdz perēklis šeit viņiem rasts.
Tad vērā liec šo starpībiņu:
Ja balodis nes miera ziņu,
Tad karam kalpo kraukļu pasts.

MEFISTOFELIS

Klints varoņi stāv gaismā drūmā,
Tie iekļuvuši likstā kļūmā.
Vai virsroku gan viņi gūs?
Ir kalni pilni ienaidnieku,
Tie aizu pārraut var kā nieku;
Tad uzvarēt mums grūti būs.

ĶEIZARS

Nu esmu es kā muša tīklā!
Jūs mani iebāzāt šai mīklā;
Man likās, ka es neapdraudēts.

MEFISTOFELIS

Tik drosmi! Vēl nekas nav zaudēts.
Mēs galā tiksim laimīgi!
Vēl pašas beigas izturēt!
Man ir vēl droši vēstneši,
atļaujiet man pavēlēt!

VIRSĢENERĀLIS

pienācis pa šo laiku klāt

Ar abiem šiem tu sabiedrojies,
Bet vai tu ļoti nealojies?
Šie māži labi nebeigsies.
Es nezinu, kā virzīt kauju;
Šie iesāka, lai beidz to pļauju!
No zižļa ļauj man atteikties!

ĶEIZARS

To paturi vēl kādu laiku,
Varbūt mums atkal laime smaida.

Es sava sabiedrotā vaigu
Ciest nevaru, tas mani baida.

Mefistofelim.

Es nevaru tev piešķirt zizli,
Tu neliecies tam piemērots;
Ja mani vīri tiešām tizli,
Tad uzvarot lai gods tev dots!

Aiziet teltī kopā ar virsģenerāli.

MEFISTOFELIS

Viņš var uz trulo zizli cerēt,
Mums tā kā tā tas maz spēj derēt,
Jo krusts pie zižļa bija klāt.

FAUSTS

Ko darīt nu?

MEFISTOFELIS

Tik turpināt! —
Jums, melnie kūmas, doties lieku es
Uz lielo ezeru sveikt undīnes,
Tām lūdziet viņu viļņu spīdumu,
Ne viļņus pašus, tikai šķitumu,
Tās šķitumu prot šķirt no būtības,
Un katrs zvērēs, būtība ir tas.

Pauze.

FAUSTS

Šie mūsu kraukļi, turpu nonākuši,
Būs ūdensjaunavām gan glaimojuši;
Kur kādreiz bija klinšu krauja,
Tur izveidojas tērce strauja
Un tālāk veļas straumē spējā,
Un viņu uzvara ir vējā.

MEFISTOFELIS

Kad šāda upe pretī gulst,
Pat drosmīgs kalnā kāpējs mulst.

FAUSTS

Jau strauts pēc strauta lejup gāžas,
No aizām spēkā divkāršā tie brāžas,
Lūk, straume strūklas loku sviež
Un pēkšņi gulstas klinšu gultnē plašā,
Uz visām pusēm metas skrejā ašā
Un, lejup šalcot, baltas putas šķiež.
Ko līdz, ka vīri pretī turētos?
Plūst vilnis varenais, lai aizskalotu tos,
Kas notiksies ar tiem, kas to lai zina?

MEFISTOFELIS

Tā ir tik ūdens spēle melīga,
Vien cilvēkacis sevi apmāna,
Un mani gadījums šis uzjautrina.
Tie projām drāžas baros milzīgos,
Tie baidās, ka šis ūdens noslīcinās tos,
Ja zemi justu tie sev pamatos,
Tik smieklīgi tie peldus nemestos.
Kā māži viņus tīklos tina!

Kraukļi ir atgriezušies.

Es uzslavēšu jūs pie augstā meistara;
Jums sevi parādīt nu dota iespēja:
Uz kalvi jums ir jāsteidzas,
Kur rūķi strādāt nemitas:
No metāliem tie izsit dzirksteles.
Jūs viņus dāsni apvārdojiet
Un uguntiņu ietirgojiet,
Kas spīd un sprēgā — tādu vēlos es.
Gan plašās tālēs rūsas zibsnīšana
Un augstu zvaigžņu spēja nokrišana
Nav sevišķs brīnums vasarā;
Bet rūsas plaiksnīšanās krūmu zaros
Un zvaigznes, kuras zemē šņāks un staros,
Būs trieciens barā pārsteigtā.
Vai lūdzieties vai pavēliet,
Bet uguni šo atnesiet!

Kraukļi prom. Notiek tā, kā aprakstīts.

MEFISTOFELIS

Lai ienaidnieki tumsībā
Sper savus soļus neziņā!

Spīd maldugunis malu malās,
Tās vienojas un atkal dalās,
Un apžilbina viņu maņas!
Vēl vajadzīgas briesmu skaņas.

FAUSTS

Tie ieroči, kas putekļiem bij klāti, —
Tie brīvā gaisā jūtas stiprināti;
Tur augšā ilgi klab un klaudz,
It kā tur cīnītāju būtu daudz.

MEFISTOFELIS

Tie tiešām apvaldāmi nava,
No jauna jāiegūst tiem slava
Kā kādreiz laikos senajos.
Vai tu tos tiešām nepazini?
Kā gvelfi un kā gibelīni
Tie mūžu strīdu atjaunos.
Tie dzīvo tikai savās ādās
Un nesamierināmi rādās,
Skan viņu cīniņš plašumos.
Gan velni viņus kādreiz savāks;
Ir naids starp partijām vislabāks,
Kad tas par drausmām izvēršas;
Tas skan tik baigi nedabiski
Un reizēm spalgi sātaniski,
Ka šausmas pilda ielejas.

Kara jūklis orķestrī, kas beigās pāriet militāri jautrās meldijās.

PRETĶEIZARA TELTS

Tronis, bagātība visapkārt.

Guvonis. Kampone.

KAMPONE

Šeit paši pirmie esam mēs.

GUVONIS

Mūs kraukļi mūžam nepārspēs.

KAMPONE

Ak, kāda šeit guļ bagātība,
Ko saraususi negausība!

GUVONIS

Līdz malām pilna ir šī telpa!
To redzot, aizraujas man elpa.

KAMPONE

Man šāda paklāja vēl nava.
Lai pilna tiek man noliktava!

GUVONIS

Mirdz rīta zvaigzne tēraudā,
Man tāda sen jau padomā.

KAMPONE

Un mēteli šo sarkano,
Kāds prieks man tagad iegūt to!

GUVONIS

paņemdams ieroci

Tā māksla vienkārša man šķiet:
To nosist un tad tālāk iet.
Tu daudz sev esi uzkrāvusi,
Bet gaužām maz gan ieguvusi.
Lai paliek viss, ko pakampi,
Un iztiec ar šo lādīti!
Tā — alga, kareivjiem kas lemta,
Lai labāk tā tiek līdzi ņemta.

KAMPONE

Kā pacelt tādu smagumu?
Es viņu nepanesīšu.

GUVONIS

Es tevi diezgan stipru jaušu,
Es to uz muguras tev kraušu.

KAMPONE

Ir pārāk daudz, ko prāts tev jauš,
Šī nasta krustus pušu lauž.

Lādīte nogāžas un atveras.

GUVONIS

Ar zeltu jokus netaisi!
Grāb ciet un visu uzlasi!

KAMPONE

noliecas

To aši savākt priekšautā,
I tad vēl pārāk daudz būs tā.

GUVONIS

Nu diezgan! tikai pasteidzies!

Viņa pieceļas.

Ak vai, kāds caurums uzradies!
Es nezinu, ko iesāksi:
Birst ārā tavi dārgumi.

MŪSU ĶEIZARA PAVADOŅI

Mēs redzam jūs ko meklējam.
Šī manta pieder ķeizaram.

GUVONIS

Mēs savas rokas lietā likām
Un nu pie laupījuma tikām.
Tāds zaldātiem ir paradums,
Ka daļa nākas arī mums.

PAVADOŅI

Viss diženums tad kopā grūst,
Kad karavīrs par zagli kļūst;
Kas tuvoties grib ķeizaram,
Tam jābūt vīram godīgam.

GUVONIS

Mēs pazīstam šo krietnumu,
To sauc par kontribūciju.

Kam izskaidroties mums te skaļi:
Mēs visi esam amatbrāļi.

Kamponei.

Ņem savu līdz, kad projām iesi!
Šeit esam nevēlami viesi.

Prom.

PIRMAIS PAVADONIS

Teic — kādēļ nedevi uzreiz
Tam pliķi, tā ka ģīmis greizs?

OTRAIS

Man kļuva itin jokaini:
Tie abi bij tik spokaini.

TREŠAIS

Man raibs gar acīm sametās,
Man brīnums, kā tas notikās.

CETURTAIS

Es nezinu, ko sacīt jums.
Tik liels bij dienas tveicīgums,
Tā baiļpilna un smaga šķita,
Viens stāvēja, kur otrs krita;
Kur mūsu karapulki brāza,
Ik cirtiens pretinieku gāza;
Mums it kā plīvurs skatu māca,
Un ausīs džinkstēja un šņāca;
Mēs nezinām, kā mēs to spējām,
Kā ienaidnieku uzvarējām.

Uznāk ķeizars un četri firsti. Pavadoņi aiziet.

ĶEIZARS

Lai būtu kā ar būdams! uzvara ir gūta,
Bēg sakauts ienaidnieks. Bet cīņa bija grūta.
Šeit tukšais tronis stāv, šis nodevēju dārgums,
Tiem neizturams bija cīņas skaudrais bargums.
Gar troni zelta paklājus mēs redzam klātus
Un ķeizariski gaidām tautu delegātus;
No malu malām pienāk vēstis priecīgas:

Ir valstī miers, un atkal atzeļ cerības.
Kaut mūsu cīņā bija māži gadījušies,
Mēs beigās tomēr tikai paši cīnījušies.
Vai slikti tas, ka reizēm palīdz nejaušība,
Lai taisnais paceltos un plaktu nodevība?
No debesīm krīt akmens, trāpa ienaidnieku,
Ik dabas brīnums mūsu krūtīs rada prieku.
Ir kaujā uzveiktais sev guvis tikai nievu,
Bet uzvarētājs slavē labvēlīgo Dievu.
Un visi dzied tam līdz, un nav tam jāpavēl,
Dievs, tevi slavējam! Un jūsma acīs kvēl.
Bet balvu pašu augstāko lai piešķirtu,
Pats savās krūtīs tagad vēršu skatienu.
Jauns, mundrs valdnieks bieži savas dienas šķērdē,
Bet paiet gadi, un viņš acumirkli vērtē.
Un tādēļ vēlos, lai man būtu četri balsti,
Kas cienīgi ir sargāt māju, galmu, valsti.

Pirmajam.

Tu, augstais first! tu spēji karaspēkā radīt
Gan drošu kārtību, gan droši viņu vadīt;
Nu mierā darbojies! Es tevi ieceļu
Par ercmaršalu, piešķirot tev zobenu.

ERCMARŠALS

Tavs karaspēks, caur cīņām gājis negantām,
Kad sargās tavu troni tas pie robežām,
Lai mums ir atļauts plašā tēvu pilszālē
Tev rīkot maltīti, kad svētki gavilē.
Ar kailu zobenu tad ļauj tev līdzās stāt:
Tā augsto majestāti gribu godināt.

ĶEIZARS

otrajam

Tu vīrs, kas drosmi apvieno ar laipnību,
Erckambarkungs tu būsi. Daudz būs grūtību,
Kas tev būs jāpārvar, tev, visugalvenajam
Šai manā namā, kur starp grupām strīdīgajām
Daudz kalpotāju sliktu; turpmāk piemērs tavs
Tiks godā celts, kā katram veicams darbs ir savs.

ERCKAMBARKUNGS

Kas mūsu kunga dziļo prātu īstenos,
Tas līdzēs labajiem, bet ļaunos nekropļos,
Tam sirdī skaidrība kā rāmi zvani ieskan.
Kad mani, kungs, tu caurskati, ar to jau diezgan.
Vai fantāzija sapņot drīkst par svētku godu?
Kad tu pie galda iesi, sniegšu zelta bļodu,
Es turēšu tev gredzenus, lai laimes brīdī
Tev roka atpūšas kaut īsā laika sprīdī.

ĶEIZARS

Gan jūtos pārāk nopietns es svētku priekiem,
Bet lai! Es veiksmi vēlēšu jums, cerībniekiem.

Trešajam.

Tu būsi man ercēdienzinis. Pakļautas
Tev kūtis, ganības, un dārzs, un medības;
Ļauj ēdienus vismīļākos man izvēlēties,
Liec pagatavot tā, ka varu uzticēties.

ERCĒDIENZINIS

Mans pienākums vispirmais — stingra gavēšana,
Līdz, galdā likta, tevi priecēs māksla mana.
Lai stāv man itin visi virtuvnieki klātu,
Lai vēlam auglim gadalaiku ātrinātu.
Gan vienaldzīgs tev galdā liktais agrums, vēlums,
Tev patīk vienkāršais un stiprais — tas tavs cēlums.

ĶEIZARS

ceturtajam

Kad gribot negribot tu cilvēks svētkus mini,
Tad kļūsti, jaunais varoni, par dzērienzini!
Ercdzērienzini, rūpējies, lai pagrabi
Ar labu vīnu bagātīgi pildīti!
Pats esi mērens, tā lai brīža vilinājums,
Ja pāri jautrībai tas iet, tev nekļūst vājums!

ERCDZĒRIENZINIS

Mans valdniek, pati jaunība, ja viņai tic,
Iet ātri nopietnajai vīra gaitai līdz.
Man arī domas mīt pie svētkiem lielajiem;

Es gādāšu par labākajiem dzērieniem,
Tur mirdzēs zelts un sudrabs — neizskaitīt to —
Bet tev es izraudzīšos kausu jaukāko:
Tas stikls būs, ko tikai venēcieši zina,
Tur vīna garša pieaug, taču nereibina.
Uz to ir ļaudīm pārāk liela paļāvība,
Bet lielāks sargs, mans kungs, ir tava mērenība.

ĶEIZARS

Ko es jums vēlējis šai nopietnajā brīdī,
To esmu izdomājis ilgā laika sprīdī.
Tas vārds, ko teicis ķeizars, visu nodrošina,
Un tomēr vajadzīgs ir raksts, kas apstiprina.
Ir paraksts vajadzīgs. Un lai to nokārtotu,
Nāk šurpu īstais vīrs, kam uzticību dodu.

Uznāk arhibīskaps (erckanclers).

ĶEIZARS

Ja spraišļa galā nobeiguma akmens likts,
Tad šādu celtni nebūs cēlis meistars slikts.
Nupat ar firstiem šiem mums nācās pārrunāt,
Kā pirmām kārtām māju, galmu saglabāt.
Bet tagad jārunā mums būs par mūsu valsti;
Tu piektais vīrs, tu būsi īstais, kas to balsti.
Lai cēli pildītu jūs manus vēlējumus,
Nu paplašināšu es jūsu īpašumus,
Jūs zemes iegūsit no mūsu atkritējiem,
Kas šajā cīņā kļuvuši par nodevējiem,
Un reizē tiesības jums vēlos iemūžināt
Tās pērkot, mantojot vai mainot paplašināt;
Lai jūsu rokās vienmēr netraucēta vara,
Kā pienākas tiem valdoņiem, kas labu dara!
Jūs būsit tiesneši, kam spriedums nepārsūdzams,
Jums piešķirts tiks it viss, kas citiem nāk tik lūdzams,
Būs jūsu rokās lēņi, muitas, nodevas
Un raktuves, un atradnes jo bagātas.
To pateicībā jums es esmu piešķīris,
Vistuvāk majestātei jūs es pacēlis.

ARHIBĪSKAPS

Tev dziļi pateicos. To visu vārdā daru.
Mūs stiprinot, tu stipru dari savu varu.

ĶEIZARS

Jums uzticēšu pienākumu augstāku.
Šai pasaulē vēl dzīvoju un dzīvošu;
Bet augsto senču rinda mani aicinās
Reiz savā valstībā no dzīves rosīgās,
Kur dzīvojat un darbojaties man par prieku.
Tad jūsu pienākums būs iecelt mantinieku.
To celiet kronētu uz svētā altāra,
Lai valda miers, kur bija dzīve vētraina!

ERCKANCLERS

Mums dziļi sirdīs lepnums, sejās pazemība,
Un tavā priekšā liecas mūsu mīlestība.
Mēs esam ķermenis, ko tava griba vada,
Kur uzticīga asins ritēs gads no gada.

ĶEIZARS

Lai visu to, ko prāts mums šodien izspriest zina,
Uz laikiem nākamiem mans paraksts apstiprina!
Kā kungiem īpašums jums brīvi pārvaldāms,
Bet tik ar *norunu, ka tas ir nedalāms!*
Lai kā jūs to, ko no mums guvāt, vairotu,
Lai dēls jums vecākais to allaž mantotu!

ERCKANCLERS

Tad ļauj, lai tūdaļ pergamentam uzticu
Šo visai valstij nozīmīgo statūtu;
Kad tīrraksts gatavs būs, tam liksim zīmogu,
To apstiprināsi ar svēto parakstu.

ĶEIZARS

Un tā nu es jūs atlaižu, lai lielo dienu
Jūs katrs uzsākat ar jaunu ievirzienu.

Laicīgie firsti aiziet.

GARĪGAIS

paliek un runā patētiski

Ir kanclers aizgājis, bet bīskaps palicis,
Lai brīdinātu tevi, kas ir noticis.
Man tēva sirds par tevi ļoti raizējas.

ĶEIZARS

Teic — kādas gan tev uzradušās pārdomas?

ARHIBĪSKAPS

Kā sirds man sāp un sūrst! Ak, kā tu apgrēkojies!
Tu, augsti svētīts kungs, ar velnu sabiedrojies!
Šis gods, ko atkal guvis tu, varbūt tev glaimo,
Bet Dievu augstībā un pāvestu tas zaimo.
Kad uzzinās to pāvests, viņš to nepieļaus,
Ar svētu staru tavu grēka valsti graus.
Tu viņa svētās dusmas reiz jau iemantoji,
Kad kronēšanas dienā burvi atbrīvoji.
Šo galvu, kurai svešs ir kristietības gars,
To trāpīja tavs pirmais žēlastības stars.
Lai aizgainītu likteni tik nelāgu,
Dod tūdaļ baznīcai kaut nieka artavu!
Tos plašos pakalnus, kur bija tava telts,
Kur nelabais par sabiedroto tika celts,
Kur labprāt klausīji tu melu valdniekam,
Tos dievbijīgi ziedo svētam nolūkam
Ar kalniem, bieziem mežiem, plašām ielejām,
Ar augstienēm un allaž zaļām ganībām,
Ar zivju pilniem dzidriem ezeriem un strautiem,
Kas lejup līkumo gar krastiem, ēnu skautiem!
Kad šādi guvis būsi svēto pateicību,
Tad nožēlodams atradīsi žēlastību.

ĶEIZARS

Es dziļās bailēs dzīts caur savu maldīšanos;
Ej spraud sev robežas šais īpašumos manos!

ARHIBĪSKAPS

Tai apgānītā vietā, kur tu grēkojis,
Kur pašam nelabajam esi kalpojis,
Tur Dieva slavai ātri celsies biezi mūri,
Tur ļaužu pulkam milzīgam līs sviedri sūri,
Tad pienāks brīdis — tas būs viens no jaukākajiem —,
Kad augšup sliesies joms par prieku ticīgajiem;
Tie degsmē plūdīs drīz caur cēlo portālu,
Kad skanēs zvana balss pār kalnu, ieleju,
Tā nāks no torņiem, kuri augšup tiecas brīvi,
Nāks nožēlnieks, lai sāktu jaunradītu dzīvi.

Un iesvētībām, mūsu gaidu apspārnotām,
Būs tava klātbūtne viskrāšņākā no rotām.

ĶEIZARS

Kāds varens darbs tiek veikts, lai Dievu slavētu
Un mani ar no mana grēka pestītu!
Nu diezgan! Jūtu jau, mans prāts ir pacilāts.

ARHIBĪSKAPS

Man vajadzīgs ir tikai raksta gabals kāds.

ĶEIZARS

Es tavu vēlēšanos labprāt izpildīšu,
Tu sniegsi dokumentu, es to parakstīšu.

ARHIBĪSKAPS

ir atvadījies, taču pie ieejas apgriežas

Es ceru, neatteiksies tu, kā pienākas,
Dot daļu desmito un citas nodevas
Uz visiem laikiem, lai šo namu uzturētu,
Lai tas caur mūžiem svētu dievbijību sētu.
Lai ātri uzceltu to šajā tukšā vietā,
Būs jāliek zelts no tava guvuma mums lietā.
Es izteikt nevaru, kas jādara būs viss,
Būs tālu jāved kaļķis, koks un šīferis.
Būs tautai jādara, ko spredikšsols tai liks,
Kas kalpos baznīcai, tas svētīts tiks.

Prom.

ĶEIZARS

Tas grēks ir liels un smags, kas man ir virsū krauts,
Un līdz ar to man izdevumu ir tik daudz.

ARHIBĪSKAPS

vēlreiz atgriezdamies un dziļi paklanīdamies

Kungs, piedodi! Tam vīram, kas ir neslavā,
Ir zeme dota tavas jūras krastmalā;
Bet ja viņš meslus nenesīs, kā viņam liks,
Tad drīzi vien no baznīcas viņš izstumts tiks.

ĶEIZARS

īgni

Tur zemes nava vēl, tā jūras dibenā.

ARHIBĪSKAPS

Mēs varam gaidīt, kad būs raža turpmākā.
Ir spēkā jūsu vārds kā šodien, tā ar rīt!

Prom.

ĶEIZARS

viens pats

Man laikam nāksies visu valsti izdalīt.

PIEKTAIS CĒLIENS

KLAJUMS

CEĻINIEKS

Atkal raugos tumšās liepās,
Stiprumā to sirmajā.
Ilgi ceļojums mans stiepās,
Bet tās vēl ir plaukumā.
Stāv tās tā kā zaļi ciļņi,
Stāv tur arī būdiņa —
Tur, kur vētras kultie viļņi
Mani kāpās izsvieda.
Saimniekus man gribas svētīt,
Tas bij pāris labdarīgs,
Veci bij tie, un, ak tētīt!,
Laiks pret mums ir nesaudzīgs.
Tie bij ļaudis dievbijīgi!
Klauvēt? Saukt tos? — Sveicu jūs,
Ja vēl šodien viesmīlīgi
Mani uzņemt lemts jums būs.

BAUKIDA

večiņa, ļoti veca

Mīļo nācēj! Klusu! Klusu!
Lai mans vīrs vēl paguļas!
Neiztraucē ciešo dusu!
Lai iet spirgts pie darba tas.

CEĻINIEKS

Tu tā, māmiņ? Ak, cik labi,
Ka nu varu pateikties!

Tu ar vīru, jūs reiz abi
Līdzējāt man izglābties.
Baukida, tu mīļā, dārgā,
Mani dzīvināji tu.

Uznāk viņas dzīvesbiedrs.

Filemon, tu vētrā bargā
Glābi manu mantību.
Jūsu naski degtās liesmas,
Jūsu sidrabgaišais zvans
Atvairīja visas briesmas,
Izšķirts bija liktens mans.
Ļaujiet nu man *palūkoties,*
Kur bez gala jūra mirdz,
Lūgties, ceļos nometoties,
Ir tik pilna mana sirds.

Iet pa kāpu uz priekšu.

FILEMONS

Baukidai

Pasteidzies nu uzklāt galdu
Mūsu dārziņā, kas zied!
Uzskatīs viņš to par maldu,
Kam viņš tagad pretī iet.

Stāvēdams blakus ceļiniekam.

Kur ar jūru mutuļainu
Izcīnījāt cīniņu,
Redzat paradīzes ainu,
Redzat dārzu brīnišķu.
Gadu gaita nav tik gluda
Vecumā, kas dienas rij,
Un kad mani spēki zuda,
Jūra atvirzīta bij.
Gudru kungu kalpi braši
Raka, dambjus taisīja,
Jūru iežogoja aši,
Paši valdīt palika.
Aplūko šīs zaļās pļavas,
Ciemus, dārzus, ganības! —
Tver lai visu acis tavas:
Saulei drīz būs jāšķiras. —
Tālumā tur aizslīd buras,
Drošu ostu meklē tās,

Tā kā putni kuģi turas
Pie šīs ligzdas jaunrastās.
Tālumā vien ieraudzīsi
Jūras zilo apvārsni,
Apkārtni vairs nepazīsi:
Visur mājo cilvēki.

Pie galda trijatā, dārziņā.

BAUKIDA

svešiniekam

Klusē tu. Vai sliktā omā?
Neēd ar ne kumosu.

FILEMONS

Par to brīnumu viņš domā;
Pastāsti to viņam tu!

BAUKIDA

Brīnums tas patiešām bijis!
Kā tam citu vārdu dot?
To, ko vīrs šis izdarījis,
Cilvēks nespēj izskaidrot.

FILEMONS

Ķeizars devis tam šo krastu.
Vai tas bija grēka darbs?
Kā lai atbildi tam rastu?
Darbs bij grūts, un darbs bij skarbs.
Netālu no mūsu kāpām
Apmetās tie sākumā,
Bet jau drīz, kad skatīt kāpām,
Pils tur slīga zaļumā.

BAUKIDA

Dienā kalpi klaudzinājās
Cērtēm, lāpstām — jēgas nav;
Naktī liesmas plivinājās,
Rītā dambis gatavs jau.
Cik daudz asiņu tur sūru!
Vaimanās vien vērtās nakts,
Uguns tecēja uz jūru,

Rītā kanāls jauns bij rakts.
Nebūs drīz mums vairs, kur dēties,
Tīk tam mūsu īpašums;
Kur tāds varens kaimiņš plēties,
Jābūt pazemīgiem mums.

FILEMONS

Taču viņš mums piedāvājis
Muižu zemē jaunajā!

BAUKIDA

Grunts, kam ūdens pāri gājis,
Mūžam nebūs drošībā.

FILEMONS

Kapelā mēs ieraudzīsim
Saules skatu pēdējo.
Lūgsnā ceļos nokritīsim,
Dievs lai visus apžēlo!

PILS

Plašs dārzs, liels, taisns kanāls.

F a u s t s , ļoti vecs, staigādams, pārdomādams.

TORŅA SARGS LINKEJS

caur runājamo tauri

Jau saule riet, un tavā ostā
It visi kuģi atgriežas.
Tik lielā laiva, grezni postā,
Šeit kanālā vēl kavējas.
Tai vimpeļi vēl jautri plīvo
Un masti tiecas debesīs;
Caur tevi viss šai zemē dzīvo,
Caur tevi laimi atradīs.

Kāpā atskan zvans.

FAUSTS

satrūkdamies

Ak nolādētā zvanīšana!
Tā skan kā šāviens nelietīgs;

Man acu priekšā zeme mana,
Bet aizmugurē dadzis dīgst,
Man sirdī smagums tā kā glūda,
Mans īpašums, ko tas man der?
Tā liepu birzs, tā brūnā būda,
Tā baznīca man nepieder.
Es nejūtos vairs tā kā mājās,
Man svešas ēnas pretī stāj,
Kā ērkšķis acīs, ērkšķi kājās
Šī sāpe manī nenostāj.

TORŅA SARGS

kā iepriekš

Cik jautri burā gaitā spējā
Šurp laiva svaigā vakarvējā!
Jau strauji tuvoties tā sāk,
Tur kastes, lādes, maisi nāk.

Grezna laiva, bagātīgi un raibi piekrauta ar svešu kontinentu ražojumiem.
Mefistofelis. Trīs varenie zeļļi.

KORIS

Šeit atbraucām
Šeit izkāpjam.
Lai laime mūsu
Saimniekam!

Viņi izkāpj, preces tiek nogādātas krastā.

MEFISTOFELIS

Šis brauciens nu reiz galā būs.
Kāds prieks, ja saimnieks slavēs mūs!
Bij divi kuģi, ar ko projām doties,
Nu divdesmit ir atgriežoties.
Kā kārtojām mēs lietas savas,
Tas redzams ir no mūsu kravas.
Tik brīvā jūrā brīvs ir gars,
Ikkatrā mostas vīra spars
Un spēj ar ašu tvērienu
Gūt varen brangu ķērienu;
Trīs kuģus kad tu iemanto,
Tiem pieāķē vēl ceturto;
Ar piekto ātra būšana,

Jo tam, kam spēks, ir taisnība.
Tiek jautāts k a s un nevis k ā ,
Tā lieta pati drošākā.
Karš, laupīšana, tirdzniecība
Ir nešķirama trīsvienība.

TRĪS VARENIE ZEĻĻI

Ne sveicienu!
Ne paldiesu!
It kā mēs kungam
smirdētu.
Viņš tādu īgnu
Ģīmi viebj;
Šīs dārgās mantas
Viņam riebj.

MEFISTOFELIS

Ko jūs vēl vairāk
Sagaidāt?
Jūs savu tiesu
Dabūjāt.

ZEĻĻI

Mēs nemierā
Ar mazumu,
Mēs prasām daļu
Līdzīgu.

MEFISTOFELIS

Tur augšā zāles
Kārtojiet,
Ar dārgumiem
Tās greznojiet!
Kad bagātībām
Tiks viņš klāt,
Viņš precīzāk
Sāks rēķināt,
Kas paveikts, tam
Viņš godu dos
Un flotei svētkus
Sarīkos.

Tie raibie putni atnāks rīt,
Tos pratīšu es sagaidīt.

Krava tiek aizvākta.

MEFISTOFELIS

Faustam

Tev skatieni tik nopietni,
Kad savu laimi uzklausi.
Tiek tava augstā gudrība
Ar to, kas sasniegts, kronēta;
No krasta strauji kuģi trauc,
Tos plašā jūra tālēs sauc;
No šejienes, no tavas pils
Ir apvārsnis bezgala zils.
No vietas šīs viss iesākās,
Šeit pirmā būda pacēlās;
Bij izrakts pirmais grāvītis,
Tā vietā tagad kanāls šis.
Šī rosība, tavs dziļais prāts
Lai laiku laikos suminās!
No vietas šīs —

FAUSTS

Tā nolādēta!
Te mana dzīve iespundēta.
Tas manā sirdī dzeļ un dzeļ
Un smagumu man krūtīs veļ.
Tās nospiestas un smacētas.
To sakot tev, man jākaunas.
Tiem vecajiem tur jāizvācas,
Tais liepās gribu sēdēt es —
Šīs domas allaž virsū mācas
Un apkārt spindz kā lapsenes.
Es zaros sēdekli sev vītu
Un apkārtni šo pārraudzītu,
No turienes es redzētu
It visu savu veikumu,
Ar pilnu skatu aptvertu
Šo cilvēkgara šedevru,
Lai piepildās ar prieku elpa:
Ir tautām dota dzīves telpa.

Kā augonis šī sāpe tūkst:
Just bagātībā, kā mums trūkst.
No liepu smaržas, zvanu skaņas
Milst dusmās visas manas maņas.
Un mana griba varenā,
Tā izsīkst šajā smiltājā,
Tur robežstabs tai ticis likts!
Kad atskan zvans, es kļūstu pikts.

MEFISTOFELIS

Šāds stāvoklis var apbēdināt
Un visu dzīvi sarūgtināt.
Kam vien ir cēla izjūta,
Šī zvanīšana pretīga.
Kam jālido gan zvaņām šīm
Pret skaidrām vakardebesīm?
Tās graiza kā ar asām šķērēm
No piedzimšanas līdz pat bērēm,
It kā starp šito bim un bam
Vairs vietas nebūtu nekam.

FAUSTS

Tā ietiepība, stūrgalvība,
Tā kļuvusi man nebrīvība,
Sirds dziļas, niknas mokas jūt,
Kad piekūsti tu taisnīgs būt.

MEFISTOFELIS

Ko stāvi tad kā paralizēts!
Lai tiek tak tas viss kolonizēts!

FAUSTS

Tad ejiet novākt tos no ceļa! —
Tu zini skaisto muižiņu,
Ko vecajiem es dāvinu.

MEFISTOFELIS

Tos aiznesīs un zemē noliks,
Tie nemanīs, kā tas viss notiks;
Kad radīsies šāds stāvoklis,
Tiem patiks jaunais mājoklis.

Spalgi iesvelpjas.
Uznāk trīs varenie.

MEFISTOFELIS

Mums šonakt darbiņš jāveic būs;
Rīt flotes svētki gaidīs jūs.

TRĪS VARENIE

Mūs šodien slikti saņēma,
Uz svētkiem mums ir tiesība.

MEFISTOFELIS

ad spectatores

Šis notikums mums jauns vairs nav,
Ir Nabotvīnkalns bijis jau. (Ķēn.I,21.)

DZIĻA NAKTS

TORŅA SARGS LINKEJS

dziedādams pils tornī

Es skatīties dzimis,
Man raudzīties likts,
Kad apkārt viss rimis,
Vai nenāk kas slikts.
Es tālumā veros,
Un tuvums mans draugs,
Pie zvaigznēm es tveros,
Kā ziedi tās plaukst.
Šīs pasaules rotu
Redz visur mans skats,
To mīlēt es protu,
Sev patikdams pats.
Jūs, laimīgās acis,
Viss, kas gar jums laists,
Lai kāds tas ar bijis,
Tas tomēr bij skaists!

Pauze.

Mani apņem drūmas jausmas,
Nakts man labu nevēlē;
Kādas nejēdzīgas šausmas
Notiek šajā pasaulē!
Dzirksteļacis nikni zvēro

Liepu dubulttumsībā,
Skats šo kvēles jūkli vēro,
Kas arvien aug augumā.
Deg jau visa būda liesmās,
Vējš arvien tās stiprāk kur,
Šajās ugunsgrēka briesmās
Glābiņa nav it nekur.
Ak, šie labie vecie ļaudis!
Cik tie piesardzīgi bij!
Kāds gan liktenis tiem skaudis,
Ka tos guns un dūmi rij?
Liktenis tiem lēmis sliktu,
Sabrūk sienas degošās;
Kaut tie tikai ārā tiktu
No šīs elles kvēlošās!
Gaišas zibens mēles šaudās,
Katru zaru aprīt draud tās,
Līdz tie, liesmās raustīdamies,
Izkvēlo un zemē krīt.
Šausmās drebu skatīdamies!
Smagi man to ieraudzīt!
Sabrūk kopā baznīciņa,
Kad to zaru smagums māc,
Ilgi kalpojusi viņa,
Apkārt uguns elpa šņāc,
Līdz pat saknēm kvēlo koku
Stumbri purpursarkani. —

Ilga pauze, dziedāšana.

Kurš sniegs palīdzīgu roku?
Zūd, ko cēla gadsimti.

FAUSTS

uz balkona, pret kāpām

Tur augšā dziesma skan un raudas.
Mans torņa sargs tur vaimanā.
To visu novērst nav vairs jaudas,
Man pašam sirds lūst žēlumā.
Bet kaut ar viss tik ļauni noris,
Kaut liepas melnas degumos,
Tiks drīzi uzcelts skatu tornis,
Lai bezgalībā lūkotos.
Tur redzēšu es arī vietu,
Kur dzīvos vecais pāris šis,
Tam dāvāts tiks daudz skaistu lietu,
Jo tās viņš godam pelnījis.

MEFISTOFELIS UN TRĪS ZEĻĻI

lejā

Šurp pilnos rikšos steidzām dikti,
Diemžēl viss izvērtās mums slikti.
Mēs vienmēr skaļāk klauvējām
Un tomēr iekšā netikām;
Mēs rāvām durvis trupīgās,
Līdz tās ar eņģēm izgāzās;
Mēs skaļi saucām, draudējām,
Bet atbalsi mēs neradām.
Mēs teicām to, ko vēlat jūs,
Tie negribēja dzirdēt mūs;
Tad mēs vairs strīdu nesākām,
Pie malas viņus novācām.
Bij vecais pāris ātri veikts,
No bailēm nokrita tas beigts.
Kāds svešinieks, tur paslēpies, —
Tas gribēja vēl cīnīties.
Mēs to no kātiem nolaidām,
Bet cīņā ogles izgāzām.
Būs uguns salmos iesprucis,
Tiem trim šo sārtu sakūris.

FAUSTS

Vai sisti jūs ar kurlumu?
Es gribēju tik apmaiņu.
Par jūsu trako nedarbu
Jūs visus trīs es nolādu!

KORIS

Tā vecu vecā paruna:
Kā vara liek, tā jāklausa.
Un ja tu drošs un nesaistīts,
Tad ziedo visu, sevi līdz!

FAUSTS

uz balkona

Jau zvaigznes savas acis sedz,
Vairs liesmu nelielu tik redz,
To vēsmiņa vēl uzvēdī
Un ietin dūmu mutulī.
Tā iet, kad pārāk ātri sāk!
Kas tur par ēnām šurpu nāk?

Uznāk četras pelēkas sievas.

PIRMĀ

Es esmu trūkums.

OTRĀ

Parāds es.

TREŠĀ

Es esmu rūpes.

CETURTĀ

Esmu posts.

TREJAS

Še durvis ir slēgtas; še nelaidīs mūs.
Še bagātnieks dzīvo; kā ietikt mums būs?

TRŪKUMS

Es kļūšu par ēnu.

VAINA

Es kļūšu nekas.

POSTS

No manis vērš seju, kas kļuvis kaut kas.

RŪPES

Es rūpes, es vienīgā ielienu
Kaut vai pa atslēgas caurumu.

Rūpes pazūd.

TRŪKUMS

Jums jādodas projām no šejienes.

PARĀDS

Kā allaž, tev līdzās soļošu es.

POSTS

Posts tev vienmēr māk staigāt pa pēdām.

Jau mākoņi veļas un zvaigznes dziest!
Nāk vēl viena māsa, ko grūti ciest,
Lūk, nāk tā aiz muguras — — — nāve nāk.

Prom.

FAUSTS

pilī

Bij četras nākušas, nu aiziet trīs;
Vai prāts mans jēgu tam gan sapratīs?
Man likās, viena teica: posts.
Tad nāca nāve — vai es nāvei posts?
Tas skanēja tik dobji, spokaini.
Vēl jācīnās man ir ar nebrīvi.
Ja maģiju es kādreiz padzīt spētu,
Nekad vairs burvju vārdus nemeklētu,
Viens stātos priekšā dabas dižumam,
Tad būtu tiešām vērts būt cilvēkam.

Tāds biju reiz. Tu, daba, daudz man devi,
Pirms nolādēju pasauli un sevi.
Nu pilns ir gaiss visdažādāko spoku,
Tos nevar atkratīt ar vieglu roku.
Kaut arī diena prātīgi mums smej,
Nakts rēgi sapņu pinumos mums dej;
No ziedoņārēm nākam priecīgi,
Te putns ķērc; ko ķērc viņš? Nelaimi.
Mūs māņticība vienmēr aptīsta,
Kaut kas mums parādās, mūs brīdina,
Mūs iebiedēt tā daudzos veidos māk.
Čīkst durvis, taču nav kas iekšā nāk.

Satrūcies.

Vai te kāds ir?

RŪPES

To vari nejautāt.

FAUSTS

Un kas tu esi?

RŪPES

Esmu reiz nu klāt.

FAUSTS

Ej prom!

RŪPES

Es šeitan esmu īstā vietā.

FAUSTS

sākumā saniknots, tad aprimis, savā nodabā

Tik sargies, neliec burvju vārdus lietā!

RŪPES

Ja tu mani nedzirdētu,
Es tev sirdī iedārdētu;
Mūžam mainīgs ir mans tēls,
Tajā varas niknums kvēls,
Es pa drūmām meža takām
Soļoju kā bieds tev blakām,
Atrasta, kaut nemeklēta,
Visos laikos nolādēta. —
Vai tu gan rūpes neredzējis?

FAUSTS

Pa pasauli es tikai skrējis,
Aiz matiem grābis katru iegribu,
Kas nepietiekams bij, to atmetu,
Kas rokā nedevās, to vaļā laidu.
Es tikai gribējis un tikai veicis
Un atkal vēlējies un allaž sveicis
To spēku, kas tik liels bij sākumā,
Nu rit man dzīve gudrā rāmumā.
No zemes šīs man vairāk nav ko gaidīt.
Uz augšu veltīgi ir skatus raidīt;
Tik muļķis blenž turp, acis blisinādams,
Virs mākoņiem sev dievu izdomādams!
Šeit darboties tam dota vaļa brīva,
Šī pasaule ir darbīgajam dzīva.
Kam mūžību tam censties izpētīt!
Ir tverams, ko viņš iespēj saskatīt.
Lai tā viņš dzīves dienu nostaigā,
Kad gari spokojas, lai nebēdā,
Lai, tālāk iedams, mokas, laimi gūst
Viņš, kura nemiers malām pāri plūst!

RŪPES

Ja kāds reizi būs man rokās,
Dzīve viņam paies mokās;
Mūža tumsa viņu biedēs,
Saule nelēks, nedz ar rietēs,
Veseli kaut viņa prāti,
Tajos asi ērkšķi krāti,
Veltīgas būs bagātības,
Jo tās saņemt nav tam gribas.
Untums viņu apkārt vadā,
Pilna klēts, bet mirst viņš badā;
Laimi, nelaimi ikvienu
Atliek viņš uz citu dienu,
Diena nāk ar mērķi savu,
Atrod viņu negatavu.

FAUSTS

Cik veltīgi šie vārdi bija!
Vai es lai tajos klausītos?
Ej prom! tā sliktā litānija
Pat gudru vīru apmuļķos.

RŪPES

Kad ir jāpaliek pie sava,
Apņēmības viņam nava;
Kaut tam iemīta ir taka,
Grib tas, lai tam priekšā saka,
Citādi tas aizklīst sāņus,
Lietu vietā redz tik māņus,
Sev un citiem tas par nastu,
Nesasniegs tas savu krastu;
Puse elpas, puse dzīves,
Neizmisis, bet bez brīves.
Šāda lēna slīdēšana,
Nevarīga īdēšana,
Pusē tumsa, pusē mirgums,
Pusē miegs un nelāgs spirgums
Pītiēs liks tam tīklos savos
Un to ellei sagatavos.

FAUSTS

Jūs spoki nešķīstie! tā izdarāties jūs
Ar cilvēkcilti reizes neskaitāmas;

Pat vienaldzīgas dienas vēršat jūs
Par mokām, kuras žņaudz to nevaldāmas.
Ir žņaudzošs tīkls katrā dēmonā,
Kas tuvojas ar ļaunprātību tīšu;
Bet tavu varu, rūpe lienošā,
To es nemūžam neatzīšu.

RŪPES

Tu matīsi, Faust, kā es tevi grūžu
Visnegantākā lāsta dziļumā!
Ir ļaudis akli visu savu mūžu,
Tu būsi akls dzīves vakarā.

Uzpūš viņam dvašu.

FAUSTS

kļuvis akls

Tavs ļaunais gars nav mani pieveikt spējis,
Kaut nakts, man dvēslē spoža gaisma mirdz;
Es piepildījis to, ko iecerējis,
Kaut apkārt simtu simtiem viepļu ņirdz.
Kad darba vietā vīru pulks būs stājis,
Tad redzams taps, ko esmu izdomājis.
Lūk, mani kalpi, mani vīri rodas!
Kas nosprausts ir, tam tūdaļ jāizdodas.
Kas stingri nomērī un čakli strādā,
Par to visaugstie spēki gādā;
Viens gars kad vada tūkstoš rokas,
Tad lielo darbu paveikt sokas.

LIELS PILS PRIEKŠPAGALMS

Lāpas.

MEFISTOFELIS

kā uzraugs priekšgalā

Šurp nāciet, mani lemūri,
Jūs, mani izraudzītie
Pus dzīvnieki, pus briesmoņi,
Ar cīpslām salāpītie!

LEMŪRI

korī

Mēs tūdaļ nākam palīgā
Un, kā mēs dzirdējuši,
Tad zemi lielā platībā
Drīz būsim ieguvuši.

Jau pāļi galos nodrāzti,
Jau ķēdes mērīt nesam,
Bet kādēļ šurp mēs atsaukti,
To aizmirsuši esam.

MEFISTOFELIS

Ar mākslu nav ko pūlēties,
Pie saviem mēriem turieties!
Pats garākais lai liekas garšļauku,
Jums pārējiem būs cilāt velēnu;
Jums pūliņi būs tiešām sūri,
Jums izrakt nāksies taisnstūri!
No pils ceļš ietek namā šaurā,
Zūd muļķībā kā tarbā caurā.

LEMŪRI

rakdami ar ķircinošiem žestiem

Kad biju jauns un mīlēju,
Tas man tik jauki šķita,
Kur jautras skaņas dzirdēju,
Tur kājas takti sita.

Nu sit man vecums negantais
Ar savu smago kruķi;
Kur eju, priekšā kaps tik baiss,
Nav prātā vairs man skuķi!

FAUSTS

iznākdams no pils, taustās gar stenderēm

Kāds prieks man dzirdēt lāpstu šķindoņu!
Tur ļaužu pulks, kas manā labā strādā,
Par zemes uzbērumu viņi gādā
Un jūrai nosprauž stingru robežu,
Lai viļņi nelec pāri tai.

MEFISTOFELIS

sāņus

Tu nolemts esi mūsu kalpībai.
Ar saviem dambjiem, aizsprostiem
Tu gribi labu darīt cilvēkiem,
Bet iznāks Neptūnam te dzīru galds.
Jūs glābt vairs nespēs it nekas —
Jo stihija ar mums tik biedrojas,
Ir jūsu pūles tikai malds.

FAUSTS

Kur ir mans uzraugs?

MEFISTOFELIS

Šeit.

FAUSTS

Ar visu sparu
Mums šurpu gādā strādniekus,
Arvienu čaklākus un labākus,
Tiem maksā, vilini tos, spied ar varu!
Ar katru dienu būs tev ziņu laist,
Kā garāks top mans grāvis uzsāktais.

MEFISTOFELIS

pusbalsī

Tas būs gan kaut kas cits, kas taps,
Ne grāvis būs tas, tas būs kaps.

FAUSTS

Ap kalniem purvs dveš savu indes elpu,
Tas visu, kas ir iegūts, sagandē;
Tur iekarot vēl ļaudīm dzīves telpu —
Tā būtu laime man šai pasaulē.
Tur miljoni tad sāktu jaunu dzīvi,
Kaut nedroši, bet darbīgi un brīvi;
Tur zaļos ganības un dārzi augļus nesīs
Un jaunā zeme savu smaržu pretī dvesīs,
Tur cilvēki un ganāmpulki apmetīsies

Un cītīgo un drosmo sapnis piepildīsies;
Šai zemei lemts būt paradīzes salai —
Lai laukā bangas šaujas līdz pat malai!
Un kad tās kāros ielauzties ar varu,
Tās kopu griba sprostot metīsies ar sparu.
Jā, atziņu šo neveiks tumsa melna,
Tā gudrība man pēdējā, kas vīd:
Tik tas sev brīvību un dzīvi pelna,
Kam jāiekaro tās ikbrīd.
Tā dzīvo šeit, ar briesmām apradis,
Gan bērns, gan vīrs, gan sirmgalvis.
Kaut liktenis man tik vēl ļautu
Šeit brīvā zemē redzēt brīvu tautu!
Es acumirklim sacīt drīkstētu:
Jel kavējies, tu esi skaists!
Tās pēdas, ko šai zemē atstāju, —
Tās veļu valstī nevar gaist.
Uz laimi šo, jau iepriekš nojausto,
Nu baudu acumirkli augstāko.

Fausts atkrīt uz muguras, lemūri viņu satver un nogulda zemē.

MEFISTOFELIS

Gan prieks, gan laime pārāk maz tam šķiet,
Viņš raibus māņu tēlus apjūsmo;
Šo tukšo acumirkli pēdējo
Šis nabags vēlas turēt ciet.
Man vienmēr pretojās viņš nevaldāms,
Nu laiks ir kungs, guļ vecis smiltīs rāms.
Stāv pulkstenis —

KORIS

Kā pusnakts klusē tas.
Stāv rādītājs.

MEFISTOFELIS

Tas stāv, kā pienākas.

KORIS

Ir garām viss.

MEFISTOFELIS

Kas garām? Muļķīgs vārds!
Kādēļ gan garām?
Kad garām, nolīdzināts viss, lai ko mēs darām!
Ko līdz tad mūžam radīt, radīt
Un radīto uz nebūtību vadīt.
"Viss garām!" Viss, ko cilvēks padarījis,
Tas ir tikpat, kā nebūtu tas bijis
Un tomēr riņķī griežas, it kā būtu.
Tad mūžam tukšajā es vairāk jēgas jūtu.

KAPĀ GULDĪŠANA

LEMŪRS

solo

Kas gan šo namu lāpstodams
Tik slikti uzcelt steidzies?

LEMŪRI

koris

Tev, mēmais viesi līķautā,
Ir pārāk labi veicies.

LEMŪRS

solo

Kādēļ šī zāle tukša ir?
Kur liki mēbeļkaudzi?

LEMŪRI

koris

Tās visas bij viņš aizņēmies;
Ir kreditori daudzi.

MEFISTOFELIS

Man ātri jāparāda ir tas pakts,
Ko viņš ar asinīm ir parakstījis,
Jo beidzot viņam klāt ir mūža nakts,

Un savu līgumu es izpildījis.
Bet daudz ir veidu diemžēl atvilināt
Tās dvēseles, kas velnam pienākas.
Kā šoreiz ies, to nevaru vēl zināt,
Būs meklēt palīgus man jādodas.

Mums visās lietās klājas slikti!
Mums tiesības ir vecas dikti,
Mums nav, uz ko vairs paļauties.
Ar elpu pēdējo kad dvēsle izlidoja,
Tad velns šo brīdi labi izsekoja
Un gaidīja, kad tā tam nagos skries.
Nu negrib dvēsle atstāt drūmo vietu,
Šo sasmakušo līķa mājokli,
Lai, elementu dzīta, projām ietu,
Kas savā starpā bij tik naidīgi.
Ir grūti laiki pienākuši mums.
K a d ? k ā ? un k u r ? tas smags ir jautājums;
Nav īstā spēka nāvei vecajai,
Tā klusē pat uz jautājumu: vai?
Uz stingiem locekļiem man raugoties,
Tie bieži atkal sāka kustēties.

Fantastiski spārnota vīra kustības garu izsaukšanai.

Nu žigli šurpu, naski soļojiet
Jūs vecie velni, jūs, ar zirga nagiem,
Jūs kungi taisniem, kungi līkiem ragiem,
Sev līdzi elles rīkli paņemiet!
Kaut elles rīklēm skaita nava,
Tās rij pēc sabiedriskā stāvokļa,
Ikkatrs tiks pie galapunkta sava,
Kad beigsies viņa zemes rotaļa.

Drausmīgā elles rīkle atveras kreisajā pusē.

Ņirdz dzerokļi; no rīkles platās
Plūst ugunsstraume niknumā,
Un mana acs, caur garaiņiem kas skatās,
Redz mūžu mokas liesmu pilsētā.
Sit bangas sarkanās līdz pašiem zobiem,
Vēl nolādētie meklē glābiņu,
Bet miesa izplēsta tiek robu robiem
Tiem rīklē šai ar spēku varenu.
Tad atkal uguns upe sāk tos svaidīt,
Ir šaušalīgs un baiss šis elles plāns!

Ir labi tā šos grēciniekus baidīt,
Jo liekas viņiem tas vien tīrais māns.

Resnajiem velniem ar īsiem, taisniem ragiem.

Jūs resnvēderi ar uguns vaigiem!
Jums miesās tumīgās ir elles sērs;
Jums kājas līdzīgas ir bluķiem baigiem!
Jums neder it neviens šīs zemes mērs!
Šo dvēselīti spārnoto jums došu,
Kad izplūkāsit to, tā tārps tik būs;
Ar savu zīmogu to zīmogošu,
Tad izbaudīs tā uguns viesuļus!

Lai elles liesmas nebeidz plīvot!
Tās uzraudzīt jums pienākums;
Vai tai tur labpatiktos dzīvot,
Tas nav tik skaidri zināms mums.
Tā labprāt nabā rod sev mājas vietu —
Tik skatiet, lai tā projām neaizskrietu!

Kārnajiem velniem ar gariem, līkiem ragiem.

Jūs milzu tēviņi ar platiem spārniem,
Ar asiem nagiem, locekļiem it kārniem,
Lai jūsu rokas daudzkārt gaisā tver!
Šī plīvā dvēsele jums jānoķer.
Tā slikti jūtas vecā mājoklī,
Grib ģēnijs sēsties citā sēdeklī.

Glorija no augšas, no labās puses.

DEBESU PULKI

Debesu pulki,
Dvēseļu tulki,
Šurp lidosim mēs:
Piedosim grēku,
Gars lai gūst spēku;
Paliek lai pēdas!
Spārnotās vēdas
Mūžības ēku
Tad uzcelt tam spēs.

MEFISTOFELIS

Šīs skaņas pretīgās, šī plinkšķēšana
No debesīm nāk tā kā sodība;
Tā zēniskmeiteniskā tinkšķēšana

Ir stulbi svētulīga paraža.
Mēs cilvēksugai lēmām iznīcību,
Mēs gudrojām tai galu kaunpilnu,
Bet tagad šie ar savu izrīcību
To pārvērtīs par savu svētstundu.

Mums dažu labu tie jau nocēluši
Ar mūsu pašu ieročiem,
Tie velni paši ir, kas aplikuši
Sev spārneļus no debess krājumiem.
Mums kauns būs milzīgs, ja jūs zaudēsiet;
Pie kapa klāt, un turiet viņu ciet!

EŅĢEĻU KORIS

rozes kaisīdams

Rozes, kas starojat,
Balzamu garojat!
Lapas jūs plivināt,
Dvēseles kaistošās
Slepeni dzīvināt,
Pumpurus raisošās,
Ziedēt jums būs.

Mēs debess saime.
Uzklausiet mūs!
Lai debess laime
Tam, kas šeit dus!

MEFISTOFELIS

sātaniem

Kādēļ jūs liecaties un raustāties?
Lai viņi nāk ar savu darbošanos!
Jūs tikai savā vietā stājieties!
Tie domā, ka ar šādu puķošanos
Kā sniegs tie dzesēs kvēli kalpos manos;
Sniegs izkusīs, kad velnu elpa pāri ies.
Tad pūtiet, pūtēji! — Nu gana, gana!
No jūsu dvašas plēn tā spārnošana. —
Tik aiztaisiet sev purnu, degunu!
Ak vai, kas bija tas par pūtienu!
Tas traki ir, ka saprašana no jums bēg!
Ne tikai sarūk tas, jau brūns tas kļūst un deg!

Jau lido šurp tas indīgdzidrām liesmām;
Nu kopā sastājieties pret šīm briesmām! —
Dziest spēks, zūd dūša, šitas spožums kož!
Tur velni svešu glaimu kvēli ož.

ENĢEĻU KORIS

Puķes, šīs priecīgās,
Liesmas, šīs sliecīgās,
Mīlā tās plesties liek,
Laimē tās mesties liek,
Sirds jausmā trīc.
Vārdi top tulki,
Debess mirdz spulgi,
Jums, debess pulki,
Mirdz visur rīts!

MEFISTOFELIS

Ak lāsts! vairs saprašanas nav,
Kad sātani uz galvām stāv,
Met kūleņus pa zemes virsu,
Un ellē gāžas tie ar dirsu!
Šo karsto peldi es jums svētīju,
Bet pats es savā vietā palieku. —

Sizdamies ar rozēm, kas lidinās apkārt.

Prom, maldugunis! Tu! Ar gaismu kvēlu
Tu dedz, bet izrādies par krupi jēlu.
Man jānoķer ir tagad roze šī! —
Tā pieķeras kā piķis pakausī.

ENĢEĻU KORIS

To, kas jums nepieder,
Nevajag viest,
To, kas jums neieder,
Nedrīkstat ciest.
Ja tas ar ielauztos,
Sirds sevi nenodos,
Mīla tik mīlošiem
Svētlaimi dos.

MEFISTOFELIS

Man galva deg, un sirds un aknas deg,
Kur lai nu bēg!

Tas elements dzeļ asāk vēl par elles liesmām. —
Jūs tādēļ vaimanājat par to briesmām,
Jūs mīlētāji atstumtie, kad akli
Pēc mīļotās vēl grozās jūsu kakli.
Un arī man! Vai tas ir dīvains prieks

Turp skatīties, kur mīt mans ienaidnieks?
To nevarēju ciest ne acu galā.
Vai kaut kas svešs ir manī ielauzies?
Šais zēnos mīļajos man patīk raudzīties;
Kādēļ man jāklusē un jāstāv malā? —
Vai es vairs sevi nepazīstu,
Ka varu iekrist šādās muļķībās?
Tie zeņķi gaisīgie, ko nīstu, —
Tie pārāk mīlīgi man izrādās!

Jūs daiļie bērni, baltās parādības,
Vai neesat no Lucifera cilts?
Tik skaisti jūs, ka man jūs skūpstīt gribas.
Vai jūs ar mani nevieno kāds tilts?
Dveš manī tāda omulīga šalka,
Kā būtu tūkstoškārt jūs redzējis,
Tik mīļi kaķiska ir mana alka,
Ka tajā izkūst velna ļaunums viss.
Ak tuvojieties, lai jūs tver mans skats!

EŅĢELIS

Mēs nākam jau, kam atkāpies tu pats?
Vai esi tu ar sirdsapziņu tīru?

Eņģeļi, apkārt iedami, ieņem visu telpu.

MEFISTOFELIS

atspiests proscēnijā

Jūs sakāt, ka mēs nolādēti,
Bet jūs šai ziņā esat nepārspēti;
Jūs paveduši sievu, vīru. —
Ak, kas ar mani noticis!
Vai tas ir mīlas elements?
Svilst ugunī viss ķermenis,
Tā visas citas kaites ārā trenc. —
Jūs līgojat šurp turp, bet nolaidieties!
Uz mani mazliet pasaulīgāk paverieties!
Es katru seju redzu nopietnībā tītu,
Bet gribētu, lai jūs reiz pasmaidītu:

Tās būtu manas jūsmas augstākās.
Es domāju, kā mīlētāji saskatās:
Tie mazliet izstiepj lūpas un ir laimīgi.
Tu, garais puisi, tu vismīļākais man esi,
Bet melnsvārcība, ko tu vaibstos nesi,
Tev nepiestāv. Jel palūkojies baudkāri!
Jūs varētu būt arī kailāki,
Ir garais kroku krekls pārāk tikumīgs —
Tie apgriežas — Nu tie jau daiļāki! —
Nu izskats tiem ir tīri apetītelīgs.

EŅĢEĻU KORIS

Skaidrībā tiekties
Jums, mīlošās liesmas!
Tiem, kam draud briesmas,
Augšup nu sliekties!
Glābs tos no ļauna
Taisnība jauna.

Kopībā sēta
Lai laimība svēta!

MEFISTOFELIS

atgūdamies

Kā Ijābam man iekšā verd un maļas,
Man, īstam vīram, nu no sevis jābīstas,
Bet reizē triumfs man: tas viss vēl nav nekas
Tam, kas uz sevi, savu cilti paļaujas;
Ir glābtas velna cēlās sastāvdaļas,
Bet mīlas spoks uz ādas uzmetas;
Ir izdegušas sasodītās liesmas,
Un tagad visiem ķeršos es pie dziesmas!

EŅĢEĻU KORIS

Tam, kas ir sveicis
Svētītās liesmas,
Garām ir briesmas,
Labais ir veicis.
Tumsībā baisā
Cēlās mums spars;
Tīrajā gaisā
Uzelpo gars!

Pieceļas, lai aiznestu Fausta nemirstīgo daļu.

MEFISTOFELIS

raudzīdamies apkārt

Bet kā šie gari mani piemuļķoja!
Aug pārsteigums un dusmas augumā:
Ar manu guvumu tie aizlidoja;
Tie tādēļ našķējās pie kapa šā!
Tie mantu vienīgo man projām vīla:
Šī dvēsele, kas bija mana ķīla,
Ir smuki aizgājusi latatā.

Nu kam lai tagad sūdzu savas bēdas?
Kā izkarošu savas tiesības?
Jau vecs, bet piemuļķots — tas manī ēdas,
Tas mani mocīt mūžam nemitas.
Nu man reiz pienācis ir vakars.
Ir lielas bagātības izšķiestas,
Jo zema iekāre un absurds sakars
Liek pašam velnam darīt muļķības.
Un ja ar bērnišķīgiem nedarbiem
Sāk ņemties vīrs, kas gudrs, pieredzējis,
Tad ļaunākais no visiem ļaunumiem
Ir stulbums, ko tas sevī izauklējis.

KALNU AIZAS

Mežs, klints, pamestība.

Svētie anahorēti, kalnup sadalījušies, apmetušies starp aizām.

KORIS UN ATBALSS

Meži, kas šūpojas,
Klintis, kas paceļas,
Saknes, kas krustojas,
Stumbri, kas nekustas,
Viļņi, kas pāri šļāc.
Alā šai slēpties nāc,
Vētra kad nikni krāc!
Valda šeit dabas prāts.
Mīlai šeit patvērums,
Godināt būs to mums.

PATER ECSTATICUS

augšup, lejup lidinādamies

Mīla, šī kvēlošā,
Laimi mums vēlošā,

Sāpe, šī verdošā,
Līksme, šī dievišķā,
Bultas, šīs urbjošās,
Šķēpi, kur asins lās,
Rungas, kas sadragā,
Zibeņi negaisā!
Zūd visa nīcība,
Paceļas spēcība.
Dīgsti un spēkā audz,
Mūžīgās mīlas grauds!

PATER PROFUNDUS

dziļā jomā

Kā bezdibenis man pie kājām
Ir mūžīgs dienu ritumā,
Kā straujiem strautiem, tērcēm vājām
Ir jākrīt ūdenskritumā,
Kā upe varenā un drošā
Uz jūru savus viļņus veļ,
Tā mīlestība uzvarošā
It visu veido, visu ceļ.

Ap mani mežonīgas šalkas,
Šķiet, mežs un klints tur viļņojas,
Bet tās ir tikai ūdens alkas,
Kam jāpadzirda ielejas;
Tur zibens uguņodams spēra:
Kaut liesmu mēles koku rij,
Tam jāattīra atmosfēra,
Kas pilna indes tvaiku bij. —

Tie — mīlas ziņneši, tie vēstī
Par to, kas radot apņem mūs.
Tas arī manī jūtas dēstī,
Kam krūtīs jāiedegas būs,
Kur gars bij iekalts važu sāpēs
Un jutekliskos pinekļos.
Dievs palīdzēs man šajās slāpēs
Un manu sirdi apgaismos.

PATER SERAPHICUS

vidusjomā

Kas par rīta mākonīti
Egļu matos atviz spulgs!

Noslēpumi vaļā tīti:
Tas ir jaunu garu pulks.

MIRUŠO ZĒNU KORIS

Saki, tēvs, mums — kurp mēs ejam,
Saki mums — kas esam mēs?
Laimes kausus visiem lejam
Savas dzīves krustcelēs.

PATER SERAPHICUS

Pusnaktī jūs piedzimušie,
Pusatvērts jums prāts un gars,
Vecākiem jūs pazudušie,
Guvis jūs ir eņģeļbars.
Kad ir mīlošs cilvēks klātu,
Nāciet šurp, jo jūtat to,
Taču zemi, radzēm klātu,
Jūsu acs lai nevēro!
Kāpiet lejup manās acīs,
Zin tās zemi, pasauli,
Tās jums itin visu sacīs,
Apskatiet šo apkārtni!

Uzņem viņus sevī.

Tie ir koki, tās ir klintis,
Upe, kura lejup krīt,
Dzirdī viņa ļaužu ģintis,
Kuri ielejā šeit mīt.

MIRUŠIE ZĒNI

no iekšienes

Kas par skatu iespaidīgu!
Taču drūma vieta šī.
Jūtam drausmu šaušalīgu,
Projām ejam izbīlī.

PATER SERAPHICUS

Kāpiet lokā augstākajā,
Audziet vienmēr nemanot,
Laimi veidā tīrākajā
Dos jums Dievs, jūs stiprinot.
Tā ir garu pasaule,

Kuri ēterā tur valda,
Mīlestības atklāsme,
Kura svētlaimē kļūst salda.

MIRUŠO ZĒNU KORIS

riņķodams ap augstāko virsotni

Savijiet rokas
Priecīgā kopumā,
Dziedāt lai sokas
Cildenā brālībā!
Dievišķo ziņu
Glabājiet jūs,
Tad arī Viņu
Redzēt jums būs.

EŅĢEĻI

visaugstākajā sfērā, nesdami Fausta nemirstīgo daļu

Glābts gars no ļaunā valstības;
Tā sēklu tālāk sējam:
Kas vienmēr cenšas, darbojas,
To atpestīt mēs spējam.
Ja viņam pat no debesīm
Ir līdzējusi mīla,
No sirds mēs viņu apsveiksim,
Viņš būs mums droša ķīla.

JAUNĀKIE EŅĢEĻI

Rozes šīs, ko rokās nesa
Nožēlnieces mīlestībā,
Līdzēja mums sadraudzībā
Un mums krūtīs spēku dvesa,
Mēs šai dvēslei ceļu vērām,
Ļaunais zuda, kad tās bērām,
Velni bēga, kad tos sitām,
Ļaunie gari jūtām citām,
Mīlas mokām bija kļauti
Un tad ellē tika rauti;
Cīņā uzvaru mēs sveicām.
Gavilējiet! mēs to veicām.

PILNĪGĀKIE EŅĢEĻI

Šī zemes palieka,
Šī smagā krava

Mums projām nesama,
Tā tīra nava.
Kad vācis stiprs gars
Ir zemes vielas,
Tad nelīdz vairs ne spars,
Ne pūles lielas.
Šī daba dubultā,
Ko dzīve kala!
Tik mīla mūžīgā
To pušu dala.

JAUNĀKIE EŅĢEĻI

Klinšainā augstumā,
Galotnēm pāri
Tuvu un tālumā
Mitinās gari.
Top mākoņīši šķidri,
Un debesis mirdz dzidri:
Tie mirušie zēni,
No zemes smagmes brīvi,
Tur lokā stāv
Un sevi veldzē lēni
Ar jauno ziedoņdzīvi,
Kas pretī blāv.
Lai tā ir sākumā,
Lai tā plaukst pilnībā
Jums, laimīgie zēni!

MIRUŠIE ZĒNI

Priecīgi saņemam
Viņu kā kūniņu;
Tā nu mēs iegūstam
Ķīlu sev brīnišķu.
Mostas viņš pilnībā,
Mostas viņš brīvē,
Liels viņš ir skaistumā,
Svētajā dzīvē.

DOCTOR MARIANUS

visaugstākajā, vistīrākajā mājoklī

Šeit brīvi raugos es
Ar možu garu.

Klīst garām sievietes,
Tās skatīt varu.
Tur zvaigžņu vainagā
Iet pati svētā,
Iet visā spožumā
Šī izredzētā.

Aizgrābts.

Valdniece visaugstākā!
Ļauj caur debess jumu
Skatīt man tā zilumā,
Tavu noslēpumu!
Maigumu to nenievā,
Dziļumos kas rodas
Mīlestībā svētākā
Un tev pretī dodas!

Drosmē sirds mums saslejas,
Pavēlēt kad zini;
Pēkšņi kvēle mitējas,
Kad mūs nomierini.
Jaunava visšķīstākā,
Māte godcienīgā,
Valdniece, mums vēlētā,
Dieviem līdzvērtīgā.

Apkārt tai tiecas
Mākoņi maigi,
Tās — nožēlnieces,
Skumji tām vaigi,
Ceļus tām aptver,
Ar pazemību
Lūdz žēlastību.

Dāvā jūtās cēlākās
To, ko Dievs tev devis,
Viegli pavedināmās
Kad nu nāk pie tevis.

Ierautas tās vājumā,
Grūti glābt ir viņas;
Kurš gan spējīgs stiprumā
Uzveikt savas dziņas?
Kā uz grīdas slidenas
Nepaslīd lai kāja?

Kā lai glaimiem pretojas
Sirds, kas ir tik vāja?

Mater gloriosa lido šurp.

NOŽĒLNIEČU KORIS

Mēs grēkus sūdzam
Tev, debešķīgā;
Mēs tevi lūdzam,
Tu brīnišķīgā,
Tu žēlsirdīgā!

MAGNA PECCATRIX

(Lk.VII, 36)

Pie tās mīlas, kas ar žēlām
Asaras uz kājām lēja
Tavam apskaidrotam dēlam,
Kaut ar farizeji smēja;
Pie tām smaržām, kas tik svaigi
Viņa mokas veldzināja,
Pie tām cirtām, kas tik maigi
Svētās miesas susināja —

MULIER SAMARITANA

(Jņ. IV)

Pie tās akas, kur arvienu
Ābrams avis dzirdināja,
Pie tā spaiņa, kas to dienu
Kristus lūpas dzesināja;
Pie tā skaidrā avotiņa,
Kurš no turienes nu lejas,
Kuru vada gaiša dziņa
Atspirdzināt visas lejas —

MATER AEGYPTIACA

(Apd)

Pie tās augstās, svētās vietas,
Kur to Kungu apguldīja;
Pie tās gaitas, velti ietas,
Kad man vārtus aiztaisīja;
Pie tiem četrdesmit gadiem,

Tuksnesī ko pavadīju;
Pie tiem vārdiem, dvēsles radiem,
Kurus smiltīs ierakstīju —

VISAS TRĪS

Tu, kas lielām grēciniecēm
Savu žēlsirdību rādi,
Nelaimīgām nožēlniecēm
Augšupgaitu mūžos vadi,
Dvēselei šai labai arī,
Reizi tik kas aizmirsusies,
Piedod, jo tu piedot vari:
Apjauš tā, ka kļūdījusies!

UNA POENITENTIU

kādreiz saukta Grietiņa. Piekļaudamās klāt

Tu gaismas māt,
Tu Dieva māt,
Man stāvi klāt,
Ak, manā laimē klāt man stāvi!
Kas mīļš man bija,
Kam asras lija,
To atkal ieraudzīt man ļāvi.

MIRUŠIE ZĒNI

tuvodamies virzībā pa apli

Varens viņš izaugot
Mūžību skatīs,
Gādību atalgot
Dāsni viņš pratīs.
Ceļš mums bij aprāvies,
Nāve kad nāca;
Viņš daudz ir mācījies,
Viņš lai mūs māca!

VIENA NOŽĒLNIECE

citkārt saukta Grietiņa

Kad apkārt stājies garu koris,
Tad jaunais sevi tikko redz,
Viņš nejauš, kas ap viņu noris,
Viņš līdzīgs tiem, kas viņu sedz.

Ir zemes saites plēstas driskās,
Ir vecā čaula nomesta,
Un viņa drānās ēteriskās
Mīt atkal pirmā jaunība!
Es labprāt viņu pamācītu,
To jaunā diena žilbina.

MATER GLORIOSA

To augstāk ved uz sfēru citu!
Tev sekot liks tam nojauta.

DOCTOR MARIANUS

pielūgsmē zemei piekļāvis

Gaidiet savu glābēju,
Vārās nožēlnieces,
Pateikties par laimību
Lai jums dvēsle tiecas!
Jaunava un māte tu,
Ļauj, lai atdevībā
Tev mēs, dieve, kalpotu
Tavā žēlastībā.

CHORUS MYSTICUS

Iznīcīgais
Tik līdzībās plūst;
Nepilnīgais
Šeit pilnīgs kļūst;
Netveram-dievišķais
Dzīvs šeit un zeļ;
Mūžīgi sievišķais
Augšup mūs ceļ.

FINIS

PIEZĪMES

Rainis ir Rainis,
Fausts ir Fausts,
mums latviešiem
Fausts ir no Raiņa.

Tā teikts kādā atsauksmē uz sienas Raiņa veiktā Gētes "Fausta" atdzejojuma simtgadei veltītajā izstādē. Raiņa atdzejojums nenoliedzami bija ģeniāls, taču nebūt ne konģeniāls. Gētes "Faustu" pārdzejojot, esmu centies vairāk pietuvoties Gētem. Aiz cieņas pret Raiņa leģendāro veikumu esmu saglabājis katru Raiņa spoži atdzejoto rindu, tekstā to atspoguļodams kursīvā. Šais piezīmēs esmu izmantojis galvenokārt pašus jaunākos un plašākos *Fausta* komentārus: *Goethe. Faust. Herausgegeben und kommentiert von Erich Trunz. Verlag C.H.Beck München 1994,* kā arī Raiņa piezīmes, atlasīdams to, kas varētu interesēt plašāku latviešu lasītāju loku.

Veltījums

Veltījums (Zueignung), šķiet, radies (kā to liecina piezīme dienasgrāmatā) 1797.g.24.jūnijā, kad Gēte pēc ilga pārtraukuma atsāka darbu pie *Fausta.*

1. *plīvojošie tēli (schwankende Gestalten).* Savos rakstos par morfoloģiju Gēte kā *schwankend* apzīmē tēlu, kas vēl nav ieguvis stingru apveidu.

2. *mans tumšais skats (dem trüben Blick).* Savā krāsu mācībā Gēte vārdu *trüb* attiecināja uz mediju, kas tikai daļēji laiž cauri gaismu. Metaforiski lietots, šis vārds apzīmē skatienu, kas lietas redz neskaidri.

12. *draudzību un mīlu pirmjusto (erste Lieb' und Freundschaft).* Domāti draugi no Štrāsburgas un Frankfurtes loka, Frīderike Briona un droši vien arī tie draugi no pirmajiem Veimāras gadiem, kam Gēte lasīja priekšā pirmo *Fausta* uzmetumu.

14. *aizzuduši (hinweggeschwunden):* māsa Kornēlija, kam Gēte mēdza lasīt priekšā savus darbus, tēvs, kas vienmēr par tiem interesējās, Zuzanna Katarīna fon Kletenberga, kas iespaidoja dzejnieku ar savām pansofijas studijām, Vētras un dziņu rakstnieki J.H.Merks (1741–1791), J.M.R.Lencs (1752–1792) u.c.

Priekšspēle teātrī

Ideju šādai priekšspēlei Gētem ierosināja līdzīga priekšspēle senindiešu dzejnieka Kalidasas drāmā "Šakuntala", ko Gēte

pirmoreiz lasījis 1791.g. *Priekšspēle teātrī* radusies, domājams, 90. gadu beigās.

52. *caur žēlastības vārtiem šaurajiem (durch die enge Gnadenpforte):* biblisms, sal.Mat.7,13–14.

Priekšspēle debesīs

Radusies ap 1800.g. Saruna starp Dievu un velnu eņģeļu klātbūtnē — kā Ījaba grāmatā Vecajā derībā (sal.1,6–12). Erceņģeļu dziedājums (243–270) — panta formā, kāda bieži sastopama 17.–18.gs. baznīcas dziesmās.

243–4. *Skan senos toņos saules dziesma (Die Sonne tönt auf alte Weise)...* Kopš antīkās senatnes pastāv priekšstats par debessfēru harmoniju, planētu mūziku, kas cilvēkam nav sadzirdama.

281. *Šis sīkais zemes dievs (Der kleine Gott der Welt)* – 16.–18.gs. vairākkārt lietots, runājot par šīszemes varenajiem, vēlāk par cilvēkiem vispār.

334. *Tam pīšļus ēst būs (Staub soll er fressen)* – sal.1.Moz.3,14.

344. *īstie dievu dēli (die echten Göttersöhne)* – eņģeļi pretstatā velniem, kas ir no Dieva atkritušie dievadēli, t.i., eņģeļi, ko pats skaistākais no viņiem, Lucifers, pierunājis no Dieva novērsties (sal.Lk.10,18). Šī viela vairākkārt izmantota literatūrā, piem., Miltona "Zaudētajā paradīzē" (1667). Vācijā to pārņēma un Gētes laikā ļoti populāru padarīja Kopštoks.

TRAĢĒDIJAS PIRMĀ DAĻA

Nakts

Ar Fausta monologu sākas jau Gētem no bērnu dienām pazīstamā, pēc Fausta teikas veidotā leļļu luga. Monologs sasaucas ar Mārlova Faustu, kas, neapmierināts ar visām četrām fakultātēm, pievēršas maģijai.

354–7. *Ak, esmu studējis filosofiju, Jurisprudenci un medicīnu Un diemžēl arī teoloģiju (Habe nun, ach Philosophie, Juristerei und Medizin Und leider auch Theologie Durchaus studiert)* – šais 4 fakultātēs kopš viduslaikiem līdz pat 19.gs. beigām bija ietverta visa zinātne.

360. *Maģistrs saucos un doktors pat (Heisse Magister, heisse Doktor gar)...* Visi, kas 16.gs. beidza filosofijas fakultāti (ko tolaik dēvēja par "artistu" fakultāti, jo tajā pasniedza "artes", t.i., mākslas), kļuva par maģistriem. Tādi bija vairums zinātnieku. Par īpašu veikumu kādā no 4 fakultātēm varēja kļūt par profesoru. Taču ne katrs profesors bija arī doktors: šis tituls tika piešķirts tikai par sevišķi izciliem sasniegumiem.

384. *sēkla (Samen).* Šis vārds aizgūts no senākās pansofijas – mācības, kuras mērķis bija aptvert visas zinātnes vienā kopējā zinātnē. Viduslaiku alķīmija neorganiskas vielas mīlēja apzīmēt ar organiskās dabas tēliem un labprāt šo vārdu lietoja. To pārņēma Paracelzs, un tas sastopams visā pansofiskajā literatūrā līdz pat Vellingam (1735) un Svēdenborgam (1765).

421. *Nostradams (420. Nostradamus)* – franču astrologs un dabas pētnieks (1503–1566).

430. *makrokosma zīme (das Zeichen des Makrokosmus).* 16.–17.gs. pansofija uzlūkoja cilvēku kā mikrokosmu, kā makrokosma "izvilkumu", un uzskatīja, ka Visumā pastāv attiecības starp planētām, metāliem un cilvēka orgāniem, piem., Saule – zelts – sirds, Mēness – sudrabs – smadzenes, Jupiters – alva – aknas utt. Attiecības starp spīdekļiem, metāliem, cilvēka orgāniem, Bībeles mācībām utt. varot shematiski attēlot, uzzīmējot tās apļa vai trīsstūra veidā un ar svītrām savienojot to, kas viens uz otru iedarbojas. Tā radās pasaules sakarību – makrokosma zīme. Tā kā tā ir cilvēka izdomāta zīme, nevis pats esošais, Fausts no tās novēršas, kā 18. gadsimts novērsās no senā pansofijas sapņa, un meklē tiešo dzīvi, pievēršdamies Zemes garam.

451. *Ar spārniem, svētībā smaržojošiem (Mit segenduftenden Schwingen):* šis tēls atgādina Jēkaba sapni par debesu kāpnēm, sal. 1.Moz.28,10–19.

489. *tu pārcilvēk (490. übermenschen dich):* J.V.Andrēes drāmā "Turbo" (1616) zinātnieks, kas tiecas pacelties pāri jebkurai zinātnei, tiek saukts "homo supra quam humanus", kopš tā laika šis vārds sastopams arī vācu valodā, to vairākkārt lietojis arī Herders.

530. *savā muzejā (in sein Museum):* Muzejs – sākotnēji: mūzām veltīta vieta. Tā kā mūzām padota ir arī zinātne, tad baroka laiku humānisti par muzeju sāka dēvēt arī zinātnieka studiju istabu.

558–9. *ir māksla gara, Un īss ir mūsu mūžs. (die Kunst ist lang, Und kurz ist unser Leben).* Hipokrāta aforisms, 16. gadsimtā bieži citēts latīņu variantā "Vita brevis, ars longa".

562. *pēc avotiem (563. zu den Quellen):* domāti antīko autoru darbi, kuru lasīšanu un interpretēšanu humānisti uzskatīja par zinātnes būtisku uzdevumu.

583. *valstisks uzvedums (Haupt–und Staatsaktion)* – tā 18.gs. mēdza dēvēt lugas, kurās bija attēloti valdnieku un valstu likteņi.

687. *fiala (690. Phiole)* – apaļvēderaina pudele ar garu kaklu.

737. *Kristus augšāmcēlies! (Christ ist erstanden!)* – daudzu seno Lieldienu dziesmu sākums. Koru dziedājumi savā ritmā un valodā atgādina viduslaiku himniku.

Pie vārtiem

828. *skolnieks (Schüler)* – šeit: students.

878. *svētā Andrejnaktī (in Sankt Andreas' Nacht)* – 30. novembrī. Pēc tautas ticējuma tā bija nakts, kad meitas varēja sev izzīlēt nākamo dzīvesbiedru.

1034. *tumšās lietās godavīrs (ein dunkler Ehrenmann)* – alķīmiķis.

1042–3. *Ar lauvu sarkano... Bij salaulāta... lilija (Da ward ein roter Leu...der Lilie vermählt):* alķīmijā ķīmiskās vielas un ķīmiskos procesus mēdza aprakstīt tēlaini.

1147. *Vai redzi melno suni (Siehst du den schwarzen Hund)...?* Mefistofelis suņa izskatā parādās dažās Fausta leģendās.

Studiju istaba

1224. *Iesākumā bija vārds (Im Anfang war das Wort)* – Jāņa evaņģēlija iesākums. Grieķu vārds "logos" antīkajā filosofijā nozīmēja *jēdziens, prāts, pasaules gars*. Agrajā kristiānismā, kas to pārņēma, tas apzīmēja dievišķo saprātu, radīšanas principu un vēlāk tika attiecināts arī uz Kristu.

1258. *Zālamana atslēga (Salomonis Schlüssel)*. Kopš viduslaikiem eksistēja "burvestību grāmatas" ar buramvārdiem garu izsaukšanai. Ar "Zālamana atslēgu" Fausts, lai izsauktu elles garus, pāriet no baltās maģijas pie melnās, kas vēlāk kļūst viņam liktenīga.

1273–6. Buramvārdi četru elementu garu izsaukšanai. *Salamandrs (Salamander)* – ugunsgars, *Undēne* (vēlāk, 10712, Gēte lieto tolaik jau vairāk ieviesušos formu *undīne*) – ūdens gars, *Silfe (Sylphe)* – gaisa gars, *Kobolds (Kobold)* – zemes gars.

1290. *Incubus* 16.–17.gs. literatūrā apzīmē velnu, kas paved sievieti, vai lietuvēnu, kas murgos sēž cilvēkam uz krūtīm.

1324. *Šo ceļojošo sholastu? (Ein fahrender Skolast?)* – students, kas kājām dodas uz universitātes pilsētu.

1334. *mušu dievu (Fliegengott)* – ebreju "Beelzebub" tulkojums.

Studiju istaba

1531. *Tas tev trīsreiz jāpasaka (Du musst es dreimal sagen)*. Senajās grāmatās elles garu rīcību reglamentē īpatnējs formālisms, ko arī Gēte ņēmis vērā. (Sk.arī 1394–5,1512–3.)

1577. *augstā gara spēks (des hohen Geistes Kraft)* – šeit acīmredzot domāts Zemes gars, tāpat arī 1746.

1913. *spāņu zābaki (spanische Stiefel)* – inkvizīcijas moku rīks.

1940. *Encheiresis naturae* – (grieķu–latīņu val.) dabas paņēmiens.

2012. *lielo, mazo pasauli (die gross' und kleine Welt):* mikrokosms (cilvēks) tiek dziedināts ar makrokosma līdzekļiem, tādēļ ārstam jāizstudē šo abu pasauļu attiecības.

2045. *studenta grāmata (Stammbuch)* bija katram 16.–17.gs. studentam, tajā ierakstījās zinātnieki, pie kuriem viņš mācījies vai ar kuriem ticies.

2048. *Eritis sicut Deus scientes bonum et malum* = Jūs būsit kā Dievs un zināsit labu un ļaunu – čūskas kārdinājuma vārdi Ievai (1.Moz.3,5).

2052. *Gan mazo, gan ar lielo pasauli (die kleine, dann die grosse Welt)* – šeit: pilsonis ko un augstāko aprindu pasauli.

Auerbaha pagrabs Leipcigā

Auerbaha pagrabs, sens studentu krodziņš, bija Gētem pazīstams kopš viņa studiju gadiem Leipcigā, tajā bija divi sienu gleznojumi, vienā Fausts sēž dzerdams studentu pulkā, otrā jāj uz mucas. Šī aina ir jau "Pirmfaustā", taču prozā; dzejā tā parādījās 1790.g.

2189. *no Ripahas (von Rippach)* – Ripaha – ciems starp Leipcigu un Naumburgu.

2190. *ar Hansa kungu (mit Herren Hans):* "Hans Arsch von Rippach" – "Hanss Dirsa no Ripahas" bija personāžs Leipcigas studentu anekdotēs. Frošs, iedomādamies, ka svešinieki nekā par to nezina, grib tos šādi vilkt uz zoba.

2194. *Viņš daudz par saviem brālēniem mums pastāstīja (Von seinen Vettern wusst' er viel zu sagen):* Mefistofelis nav uz mutes kritis, iztulkodams Froša vārdus tā, it kā tas būtu Hansa Dirsas radinieks.

Raganu virtuve

Kā izsakās J.P.Ekermanis, Gētes sekretārs un pazīstamās grāmatas "Sarunas ar Gēti" autors, šī aina tapusi Romā Borgēzes dārzā. "Pirmfaustā" tās nav: tur Fausts ir gados jauns profesors.

2416. *Kas tas par sietu? (Was soll das Sieb?):* Tautas ticējumos ar sieta palīdzību var pazīt zagli. Siets kalpo arī raganām dažādās burvestībās.

2577. *krietnā Sibilla! (treffliche Sibylle!)* – antīkajās un viduslaiku teikās – pareģe cienījamas sievietes veidolā. 18.gs. vācu sarunvalodā šis vārds reizēm iegūst nozīmi "neglīta vecene, ragana". Mefistofelis veikli apspēlē šo divnozīmību, to paspilgtinādams ar attiecīgo epitetu.

2604. *Helēna* šeit domāta kā pati skaistākā sieviete vispār, nesaistot to ar 2. daļas Helenas motīvu.

Iela

2605. *jaunkundze (Fräulein)* – vēl 19.gs. sākumā attiecās tikai uz neprecētām dižciltīgām sievietēm.

Vakars

2706. *Pat smiltis tev pie kājām virpināt (Sogar den Sand zu deinen Füssen kräuseln).* – Nekrāsotas grīdas tika kaisītas ar līkumos izvirpinātām baltām smiltīm.

2759. *Tūle (Thule)* – teiksmaina brīnumsala Eiropas ziemeļrietumos.

Iela

3037. *Sancta simplicitas!* = svētā vientiesība.

Mežs un ala

3217. *Tu cēlais gars (Erhabner Geist)* – Zemes gars.

3337. *Pēc dvīņu pāra, kas zem rozēm ganās (Ums Zwillingspaar, das unter Rosen weidet):* pēc Zālamana Augstās dziesmas (4,5) – sievietes krūtis.

Martas dārzs

3432–58. *Kurš drīkst viņu daudzināt (Wer darf ihn nennen)...* – Fausta reliģiskais apliecinājums, kas zināmā mērā sasaucas ar Vētras un dziņu laika reliģisko uztveri; tajā jūtama Spinozas filosofijas ietekme.

Cvingers

Cvingers ir telpa starp pilsētas iekšējo un ārējo loka mūri ar Kristus vai Dievmātes tēlu lūgšanu nišās.

3590. *Ar šķēpu sirdī (Das Schwert im Herzen):* Katoļu zemēs Sāpju Dievmāte tiek attēlota ar vienu vai vairākiem zobeniem sirdī.

Nakts

3699. *žurkķērājs (Rattenfänger)* attiecināms uz populāro vācu folkloras tēlu – Hāmelnas žurku ķērāju, kas ar savu dziedāšanu un spēlēšanu apbūris un aizvilinājis sev līdz nevien žurkas, bet arī bērnus un jaunavas.

3715. *kakla tiesa (Blutbann)* – Baznīcas apstiprinātas zemes valdnieka tiesības lemt par pavalstnieku dzīvību vai nāvi

un izpildīt "Dieva tiesu", tādēļ arī Mefisto nespēj to novērst.

Doms

3798–3827. Rekviema fragmenti latīņu valodā, ko ap 13.gs. sacerējis Toms no Celamas.

3798–9. *Dies irae...* = Dusmu diena, diena tā Pārvērš laicīgo pasauli pelnos.

3813–5. *Judex ergo...* = Kad tiesnesis sēdēs savā krēslā, Viss apslēptais atklāsies, Nekas nepaliks bez atmaksas.

3825–7. *Quid sum miser...* = Ko es nožēlojamais tad sacīšu? Kādu aizgādni pielūgšu? Kad pat taisnais nav drošs.

3834. *Jūsu pudelīti! (Euer Fläschchen!):* ožamā spirta pudelīti ģīboņa gadījumiem tolaik parasti nēsāja līdz.

Valpurģu nakts

Pirmais Mefistofeļa vilinājums Faustam, vadājot to pa pasauli, ir erotiskais pārdzīvojums, ko simbolizē Valpurģu nakts. Aina radusies starp 1797. un 1805. gadu.

Valpurģu nakts (Walpurgisnacht) ir nakts no 30. aprīļa uz 1. maiju. *Šīrke* un *Ēlenda* – ciemi Brokena pakājē. Šo apkārtni Gēte bija iepazinis savos klejojumos pa Harcu.

3915. *Mamons (Mammon)* Jaunajā Derībā apzīmē gan bagātību, gan tās personificējumu (Mat.6,24; Lk.16,9 un 16,11).

3959. *Urians (Urian)* – "velnu meistars" lejasvācu tautas pasakās un teikās.

3962. *Baubo* – grieķu mitoloģijā veca kalpone, kas zemkopības un auglības dievei Dēmētrai stāsta rupjus jokus, lai kliedētu tās skumjas, kad tās meitu Persefoni nolaupīja pazemes dievs Hadess. Gēte šeit viņu pielīdzinājis skandināvu laumām un liek viņai un nevis kā parasti Hollai vai Perhtai jāt uz cūkas raganu bara priekšgalā.

4023. *Junkurs Folands (Junker Voland)* – velns; šo vārdu velna apzīmēšanai jau lietojuši vācu viduslaiku dzejnieki.

4072. *Jūs vecie kungi (Ihr alten Herrn)...* Gēte šeit zobojas par saviem laikabiedriem, tos ierindodams velna svītā.

4119. *Lilita (4118. Lilith)* – pēc senas rabīnu teikas Ādama pirmā sieva, kas, ar viņu sastrīdējusies un no viņa aizgājusi, sasaistās ar pašu galveno velnu un kļūst par velneni, dzemdē spokus un velnus un ar saviem skaistajiem matiem, kuros perinās tūkstošiem velnu, savaldzina jaunus puišus. Šeit viņa ir zvēriskās kaislības priekštece. Vairākkārt pieminēta baroka laikmeta literatūrā. Bībelē viņas vārds parādās tikai vienu reizi (Jes.34,14).

4120. *Tu piesargies no viņas skaistiem matiem! (Nimm dich in Acht vor ihren schönen Haaren!):* tas, ka matiem piemīt maģisks spēks, ir plaši izplatīts ticējums, sastopams gan Vecajā Derībā, gan vācu tautas ticējumos.

4144. *Proktofantasmists (Proktophantasmist).* Vārds *fantasmists* būtu tulkojams kā "garu reģis", *proktos* grieķu valodā nozīmē "pakaļa". Satīra pret Berlīnes apgaismotāju Nikolaju, kas savulaik nokritizēja Gētes *Verteru* un ar savu agresīvo aprobežotību allaž kaitināja Gēti un Šilleru. 1797.g. Berlīnē runāja, ka Humbolta pilī Tēgelā spokojoties (4161). Nikolajs tūdaļ Berlīnes Zinātņu akadēmijā uzstājās ar priekšlasījumu, kurā pastāstīja, ka viņu pašu 1791. gadā mocījuši spoki, bet viņš no tiem atbrīvojies, kad ārsts viņam pie pakaļas pielicis dēles.

4178–9. *Ak! viņai dziedot, izlēca No mutes tai sarkana pelīte. (Ach! mitten im Gesange sprang Ein rotes Mäuschen ihr aus dem Munde.)* Pēc vācu mitoloģijas pele vai kaķis izlēc no mutes raganām miegā.

4194. *Medūza (Meduse)* – viena no trim gorgonām – spārnotiem briesmoņiem ar čūsku matiem – sengrieķu teikā; kas to ierauga, pārvēršas akmenī.

4214. *Servibilis* – humoristisks atvasinājums no latīņu vārda *servilis* – "pakalpīgs".

Valpurģu nakts sapnis

Šis intermeco, kas sākumā bija domāts Šillera "Mūzu almanaham" un ar Fausta tematiku it kā nesaistās, ar savu spilgto laikmeta tipu galeriju tomēr iekļaujas plašākā "Fausta" idejiskajā koncepcijā, kas paužas Fausta vārdos *Jo to, kas piešķirts visai cilvēcei, To gribu izbaudīt es sevī pašā* (1770–1). Dažus tēlus (Oberonu, Titāniju un Paku) un notikumus Gēte pārņēmis no Šekspīra "Vasaras nakts sapņa". No šīs lugas un Vīlanda "Oberona" Oberons un Titānija pazīstami kā valdnieki pār elfiem – zemākām dievībām, dabas spēku personifikācijām, apveltītām ar mūžīgu jaunību. Pēc ķildas kāzās kāda indiešu zēna dēļ pāris izšķīries un savienojas atkal pēc 50 gadiem savās zelta kāzās.

4224. *Krietnie Mīdinga dēli (Miedings wackre Söhne)* – skatuves darbinieki. Kad Gēte bija Veimāras teātra direktors, Mīdings bija pirmais teātra meistars.

4239. *Ariels* – gaisa gars ķeltu mitoloģijā, šeit aizgūts no Šekspīra "Vētras".

4279. *Pūrists* – šeit ne tikai valodas tīrītājs, bet arī "smalkā toņa" sargātājs.

4303. *Ksenijas (Xenien)* – Gētes un Šillera satīriskie distihi 1797.g. "Mūzu almanahā" par tālaika literatūru.

4307. *Henningss* Augusts von – vācu rakstnieks, Gētes laikabiedrs.

4311. *Mūzagēts (Musaget)* – "mūzu vadonis" – literārais pielikums Henningsa izdotajam žurnālam *Genius der Zeit* (1794–1800), kurā viņš Gētem un Šilleram pārmeta amorālismu.

4315. *Ci–devant Laika gars (Ci–devant Genius der Zeit):* kopš 1801.g. žurnāls saucās *Der Genius des 19. Jahrhunderts,* tādēļ Gēte līdzšinējam nosaukumam asprātīgi pievieno *ci–devant* (franciski "iepriekš").

4317. *Parnass* – kalns Grieķijā, mūzu miteklis.

4322. *viņš jezuītus ošņā (Er spürt nach Jesuiten)* – domāts, šķiet, Nikolajs.

4325. *šis svētais vīrs (den frommen Herrn)* – acīmredzot domāts J.K.Lāfāters (1741–1801), teoloģisks šveiciešu rakstnieks, kam bija ietekme arī uz Vētras un dziņu novirzienu: savā gaitā viņš atgādinājis dzērvi.

4327. *Pasaules bērns (Weltkind)* – tā Gēte palaikam mēdz dēvēt sevi, tādējādi iespējams, ka viņš šeit lugā ieved pats sevi.

4343–6. *Dogmātiķis:* pirmskanta filosofijas dogmātiķi esību izsecināja no jēdziena.

4347–50. *Ideālists:* subjektīvais ideālists īstenību uzlūko kā sava "es" emanāciju.

4355. *Supernaturālists* – tāds, kas tic pārdabiskajam.

4371–4. *Neveiklie (Die Unbehülflichen)* – emigrējusī franču galma muižniecība.

Cietums

Šī aina, kas ir jau "Pirmfaustā", ir slavens piemērs tam, cik dziļu traģisku spēku spēj piešķirt pārstrādājums dzejā.

4412–20. *Mana māte, šī mauka (Meine Mutter, die Hur')...* – izmainītā veidā dziesma, kas sastopama vācu tautas pasakā par kadiķi, kur māte izvāra savu nogalināto bērnu, tēvs to apēd, māsa savāc kaulus, noliek zem kadiķa un tie pārvēršas skaistā putnā, kas aizlido prom, atriebj noziegumu un beigās top atkal par zēnu.

4590. *Zvans jau zvana, zizlis lūst. (Die Glocke ruft, das Stäbchen bricht.)* Kad noziedznieks tiek vests uz nāvessoda izpildi, tiek zvanīts "nabaga grēcinieku zvans" un tiesnesis pēc sprieduma nolasīšanas salauž zizli par zīmi dzīvības zaudējumam.

TRAĢĒDIJAS OTRĀ DAĻA

PIRMAIS CĒLIENS

Jauks apvidus

4613. *Ariels* – šeit elfu ķēniņš, pazīstams no Šekspīra "Vētras". *Aiols* – vēju valdnieks sengrieķu mitoloģijā. *Aiola arfas* – sava veida "dabas instruments": skaņas rada vēja pūsma.

4629. *Lēta (Lethe)* – grieķu mitoloģijā pazemes upe, no kuras dzer mirušie, lai aizmirstu virszemes dzīvi.

4670. *Fēbs (Phöbus)* – Apolons, grieķu saules dievs.

Ķeizara pils

Aina uzrakstīta 1827.g.

4772. *Kanclers* viduslaikos parasti bija augstākās garīdzniecības pārstāvis.

4845. *Kā gibelīni, tā ar gvelfi (Die Ghibellinen wie die Guelfen)* – šeit plašākā nozīmē politiskās partijas vispār.

4906. *svētie (Die Heiligen)* – garīdzniecība.

4949. *namu (Haus):* Astroloģija iedalīja debess velvi ne tikai 12 zodiaka zīmēs, bet arī "namos"; no planētu stāvokļa pret šiem "namiem" tika izsecināta to iedarbība.

4959. *Ko šķīstā Lūna untumojas? (Die keusche Luna launet grillenhaft)* – antīkajā mitoloģijā šķīsta dieviete, tai atbilst sudrabs; ar mēnesgriežiem tā ietekmē cilvēku garastāvokli.

4961. *Jupiters* – dievu valdnieks, kam atbilst alva, 16. gadsimtā iecienīts metāls traukiem.

4962. *Saturns* – sējumu dievs romiešu mitoloģijā, vēlāk saplūda ar sengrieķu mūžības dievu Kronu; viņam atbilstošais metāls ir svins.

5011. *salpētris,* kas veidojas gar māla sienām, bija vērtīga izejviela šaujampulverim.

5063. *gudrības akmens (Stein der Weisen) – lapis philosophicus* – alķīmiķu meklējumu objekts: uzskatīja, ka tas spējot pārvērst metālus un dziedināt slimības.

Plaša zāle ar blakusistabām

Šai ainai Gēte vielu ņēmis no 1827.g. pārlasītās Gracīni grāmatas *Canti carnascialeschi* –par Florences karnevāliem Lorenco Mediči laikā; viņu rosinājis arī paša pieredzētais Romas karnevāls; tāpat viņš guvis iespaidus no Andrea Andreāni divkrāsainajiem kokgriezumiem pēc Manteņas darbiem.

5065. *Herolds:* Kopš viduslaikiem heroldi galmos vadīja turnīrus un svētku norises. 17. gs. herolda amats daļēji pārgāja ceremonijmeistara rokās.

5072. *pie svētām kājām (an heiligen Sohlen):* vācu ķēniņu par ķeizaru kronēja pāvests, un pāvesta godināšanas ceremonijā ietilpa arī viņa kāju skūpstīšana.

5075. *cepuri, kas šķind (die Kappe)* – āksta cepuri, karnevāla masku.

5137. *Teofrasts (Theophrast)* – grieķu filosofs un dabaszinātnieks (ap 372.– ap 287.g.p.m.ē.), Aristoteļa skolnieks, botānikas pamatlicējs.

5158. *Teorbas (Theorben)* – mandolīnām līdzīgi mūzikas instrumenti, tikai ar vairāk stīgām un zemāku skaņu.

5178. *māte un meita (Mutter und Tochter)* – jau minētajā Gracīni grāmatā figurē atraitnes ar savām meitām.

5199. *Malkas cirtēji (Holzhauer)* un *ogļdeģi (Kohlenbrenner)* ir parastas figūras kā antīkajās komēdijās, tā vācu dziesmu spēlēs.

5215. *Pulčinellas (Pulcinelle):* itāļu nerrs pulčinella ir pastāvīga figūra komēdijā un karnevālā.

5237. *Parazīti* – no antīkās sabiedriskās dzīves par komēdiju personāžiem tipizēti tēli, īpaši pazīstami pēc Plauta un Terencija komēdijām: viesi, kas ielūdz paši sevi, bet ko bagātie pacieš, tādēļ ka tie viņiem glaimo. Tādi minēti arī Gracīni grāmatā.

Pirms 5295. *dabas dzejnieki (Naturdichter)* – kā tādus Gēte savos darbos un savās vēstulēs min J.K.Grībelu, G.Hilleru, A.Firnšteinu; *galma un bruņinieku dziesminieki (Hof– und Rittersänger)* bija F.Fukē, E.K.F.Šulce un daudzi romantiķi.

Pēc 5298. *Nakts un kapu dzejnieki (Nacht– und Grabdichter)* – V.Polidoro ar savu romānu "The Vampyre" (1819) un P.Merimē ("La Guzla", 1825), pret kura "riebīgo vampīrismu" Gēte vēršas kādā nepublicētā rakstā, kā arī daļēji E.T.A.Hofmanis.

5298–5304. *Grācijas* – skaistuma dievietes antīkajā mitoloģijā; pēc Senekas viena ir dāvanas devēja, otra – saņēmēja, trešā – atkalatdevēja.

5305–44. *Parkas* – senajiem grieķiem likteņa dieves; *Kloto* bija dzīves pavediena vērpēja, *Atropa* – nogriezēja, taču Gēte licis viņām mainīties lomām.

5357–92. *Fūrijas,* kas antīkajā tradīcijā tēlotas kā drausmīgas atriebes dieves, Gēte šeit patstāvīgi individualizējis, tās iekļaudams karnevāla stilistikā.

5378. *Asmodi* minēts Tobija grām.3,8: tas Raguela meitai Zārai ikreiz kāzu naktī nokāvis kopskaitā septiņus vīrus. 16.gs. "velna grāmatās" tas kļuva par "laulības velnu".

5393–5456. Svētku gājiena galvenā grupa ir politiska alegorija: zilonis (spēks, masa), ko vada gracioza sieviete – gudrība, nes uzvaras dievieti, kas reizē ir jēgpilnas darbības dieve. Tam blakus pieķēdētas iet bailība un cerība, kas abas politikai jātur pavadā, jo viena valsts spēku paralizētu, otra ar savu no realitātes atrauto fantazēšanu novestu maldu ceļos. Šīs grupas tēlu rosinājis Manteņas "Cēzara triumfa gājiens", kas Andreāni kokgriezumos bija Gētes kolekcijā – Gēte par to ir uzrakstījis arī divus apcerējumus.

5449–56. *Straujos spārnus izpletusi (mit behenden Breiten Flügeln)* – tāda antīkajās statujās attēlota uzvaras dieviete Nīke (Viktorija).

5457. *Zoilo–Tersits (Zoilo–Thersites):* Homēra "Iliādā" Tersits ir vīrs, kas cenšas noniecināt jebkuru varonību; Zoils ir Atēnu rētors 3.gs.p.m.ē., kas pūlējās uzrādīt Homēram daudz kļūdu. Aiz šīs maskas šeit slēpjas Mefistofelis.

5520. *Zēns – ratu vadītājs (Knabe Wagenlenker)* – šeit: jauneklis.

5521–5665. *Zirgi, savus spārnus kļaujiet (Rosse, hemmet eure Flügel)...* Manteņas motīvs – Cēzars triumfa ratos, tikai zirgu vietā šeit pūķi un Cēzara vietā Fausts kā bagātības dievs Plūtons, aizmugurē Mefistofelis – Skopums.

5563–4. *Zem turbāna (Turban)... mēness sejā (Mondgesicht):* orientālas iezīmes bagātības tēlā, "Rietumu–Austrumu dīvāna" poētikas ieskaņas.

5804. *Tie savu Pānu slavina. (Sie feiern ihren grossen Pan.):* tā kā svētku uzvedums renesanses gaumē veidots pēc antīkiem motīviem, ķeizaram jāuznāk kā antīkam dievam. Viņš parādās kā Pāns, ganu dievs, satīru un nimfu vadonis. 16.–17.gs. svētku stilam atbilda antīko tēlu jaukšanās ar vācu teiku tēliem.

5864. *vīri negantie (Die wilden Männer)* – vācu teiksmu tēli, kaili spēkavīri lapu priekšautos, kopš viduslaikiem iemīļots motīvs ģerboņos, gobelēnos, skulptūrās; svētku uzvedumos tie ienes dramatismu.

Parks

6001. *Man šķita, ka es salamandru valdnieks. (6002. Ich schien ein Fürst von tausend Salamandern):* 16. gadsimtā uzskatīja, ka salamandri vislabāk jūtoties ugunī, tādēļ arī ugunī dzīvojošie dabas gari tika dēvēti par salamandriem.

6025. *Tetīda (Thetis)* – grieķu mitoloģijā jūras dieviete, Nēreja un Doridas meita, Pēleja sieva, Ahileja māte.

6074. *Mēs laidām sērijām šo papīrzeltu (So stempelten wir gleich die ganze Reihe):* Papīrnaudu Francijā ieveda Džons Lo 1720. gadā Orleānas hercoga pavaldonības laikā, un tā ātri

devalvējās. Franču papīrnaudas kritumu un viltojums Gēte pats piedzīvoja, piedalīdamies karagājienā Francijā 1792.g.

6149. *Karogkungs (Bannerherr)* – muižnieks, kam lēnī ir zemes gabals un kas drīkst zem sava karoga turēt kareivjus.

Tumša galerija

6184. *Helena* – Zeva un Lēdas meita sengrieķu mitoloģijā, Spartas valdnieka Menelāja sieva, tika uzskatīta par skaistāko sievieti pasaulē. Helenu nolaupīja Trojas valdnieka Priama dēls *Parīds;* "Iliādā" vēstīts, ka tas bijis Trojas kara iemesls. Nolaupīt Helenu viņam palīdzēja Afrodīte, kam par labu viņš izšķīra Hēras, Atēnas un Afrodītes strīdu par to, kurai ir tiesības iegūt zelta ābolu ar uzrakstu "visskaistākajai".

6216. *mātes (Die Mütter).* Šo motīvu Gēte aizguvis no Plūtarha, kas raksta par seno Sicīlijas pilsētu Engiju, kura slavena ar to, ka tur parādoties dievietes – mātes, dzīves pirmtēlu, visa esošā glabātājas, taču Gēte šo tēmu risinājis patstāvīgi. Mefistofelis, kas ir esošā noliedzējs, *ne labprāt (ungern)* (6212) runā par mātēm: tā ir joma, kur viņam nav varas.

6249. *neofiti (Neophyten)* – jaunā mācībā, mistērijās ievestie.

6250. *mistagogi (Mystagogen)* – priesteri, kas ievada mistēriju, piem., eleisīnisko mistēriju, noslēpumos.

6259. *atslēga (Schlüssel)* bieži ir simbols kādas garīgas jomas apguvei; tautas ticējumos tai piemīt burvju spēks.

6283. *trijkājis (Dreifuss)* – senajā Grieķijā orākulu, it īpaši Delfu, simbols. Kad Apolons atsakās pareģot savam pusbrālim Hēraklam, tas viņam atņem viņa zelta trijkāji, līdz Apolons izpilda Hērakla prasību.

Spoži apgaismotas zāles

6307. *Kambarkungs (Kämmerer)* – sākotnēji ķeizara mantu kambara pārzinis; vēlajos viduslaikos šis galma amats kļuva par goda titulu.

6348. *Ar ogli pielieni tam paslepu (Nimm diese Kohle, streich ihm einen Strich)* – domāta ogle no raganu sārta.

Bruņinieku zāle

6410. *Tik daudz tur detaļu ir pārblīvētu. (Es sollte plump und überlšstig heissen.)* Kopš 16. gadsimta arhitektūra pārņēma antīkās formas, taču no vēlākā Romas perioda; salīdzinot ar tā laika celtnēm, agrās antīkās celtnes, kā, piem., doriešu tempļi, likās neveiklas.

6421. *priestertērpā (Im Priesterkleid)* – domāts antīkais priesteris.

6459. *aitu gans (Schäferknecht)* – antīkajā senatnē karaļdēli ganīja sava tēva avis.

6509. *Endimions (Endymion)* – skaists jauneklis, ko mīlēja dieve Diāna – *Lūna.* Naktī tā nolaidās pie viņa un, viņam guļot, viņu skūpstīja.

6513. *Duenna* – galma virsmeistariene, audzinātāja, guvernante.

6543. *vai tā gan ir tā īstā. (ob sie die rechte sei.)* Kāda teika stāsta, ka Parīds uz Troju aizvedis tikai Helenas atveidojumu, īstā Helena nogādāta Faras salā Ēģiptes piekrastē, kur pēc Trojas kara Menelājs viņu atradis. Šo variantu attēlojis Eiripids savā drāmā "Helena".

6537–8. *Tur lasu es... (Da les' ich dennn...):* Iliāda III,154 u.sek.

OTRAIS CĒLIENS

Augsti velvēta šaura gotiska istaba

Aina tapusi 1827.g. rudenī.

6689. *Bakalaurs (Baccalaureus)* – zemākais akadēmiskais grāds. 16.gs. Vācijā bakalaura eksāmens bija jānoliek filosofijas fakultātē, lai turpinātu studijas kādā no "augstākām" fakultātēm.

6734. *zviedru frizūra (Schwedenkopf)* – īss matu griezums.

6736. *Lai nav nekas jums mūžam absolūts! (Kommt nur nicht absolut nach Haus!):* vārdu spēle – arī: bez matiem; Gētes ironija par Fihtes un Šellinga ideālistisko filosofiju, kas ignorēja Gētem tik svarīgo pieredzes lomu.

6795–6805. *Es pasauli viens esmu radījis... (Die Welt, sie war nicht, eh' ich sie erschuf...)* – šeit kariķēta Fihtes absolūtā "es" ideja.

Laboratorija

Kā vēstī Ekermanis, Gēte lasījis viņam tikko uzrakstīto laboratorijas ainu 1829.g.16.decembrī, ko apstiprina arī ieraksts Gētes dienasgrāmatā.

6832. *No stundas zvaigznes šīs es sveicu jūs! (Willkommen zu dem Stern der Stunde!):* astroloģijā katru nakts stundu pārvalda viena no septiņām planētām.

6852–3. *verlutēt* – salipināt; *kohobēt* – vairākkārt destilēt. Alķīmiķu jēdzieni.

6864. *Kristalizētus ļaudis redzējis. (Kristallisiertes Menschenvolk gesehn.)* – attiecas uz Lata sievu, kas pārvērtās par sālsstabu, kad paraudzījās atpakaļ uz grēkos grimušo Sodomu un Gomoru (1.Moz.19,26).

6879. *Homunkuls (Homunculus)* – "cilvēciņš", latīņu "homo" pamazināmā forma, 16.gs. apzīmēja gan rūķus, gan arī mākslīgo cilvēku alķīmistiskajā, kabalistiskajā un folkloristiskajā tradīcijā; tā radīšana aprakstīta arī Paracelza grāmatā "De natura rerum".

6885. *kūmas kungs (Herr Vetter)* – alūzija, ka pie Homunkula radīšanas roku pielicis arī Mefistofelis.

6903–17. *Mirdz ūdens birztaliņā... (Klar Gewässer Im dichten Haine!):* attēlots mīlas akts starp Zevu, kas pārvērties par gulbi, un Ledu, kurai no tā dzima Helena.

6952. *Plūst lielā līdzenumā Pēneja (An grosser Fläche fliesst Peneios frei)* – Tesālijas galvenā upe, kas, tecēdama starp Olimpa un Osas kalnu, veido skaisto Tempes ieleju. Šīs ielejas un gaišā ūdens dēļ bieži dzejnieku apdziedāta.

6955. *Farsala (Pharsalus)* – pilsēta Tesālijā. Par veco un jauno Farsalu runā grieķu ģeogrāfs Strabons.

6956–7. *Pie malas atstāsim to ķīviņu Par tiraniju un par verdzību! (und lasst mir jene Streite Von Tyrannei und Sklaverei beiseite.):* Farsalā 48.g.p.m.ē. Jūlijs Cēzars pilsoņu karā uzveica Pompeju. Mefistofelis pauž domu, ka neviens no karotājiem – ne Cēzars kā tirāns, ne Pompejs kā verdzinātājs – nav viens par otru labāks.

6961. *Asmodejs (Asmodeus)* – ļauns, velnišķīgs gars (Tob.3,8; 6,8).

6977. *Tesālijas raganas (Thessalische Hexen)* bija apveltītas ar īpašām burvju spējām: viņas prata novilkt mēnesi uz zemes un cilvēkus pārvērst zvēros.

Klasiskā Valpurģu nakts

Uzrakstīta 1830. gada laikā. Tā kā Gēte allaž bija nodarbojies ar antīko dzeju, mitoloģiju un tēlotājmākslu, daudzie tēli, kas parādās šai viņa iecerētajā klasiskajā Valpurģu naktī, viņam ir jau tuvi. Grieķu augstākais cilvēktēls – dievišķais Helenas tēls – bija ne tikai augstākais gara, bet arī augstākais dabas veidojums, tādēļ ceļs pie Helenas reizē ir arī dabas ceļš.Ļoti piemērota tam ir darbības vieta, kas apvieno zemi un ūdeni: Tesālija veidota gan neptūniski, gan vulkāniski. Ūdenī meklējams dzīvības sākums; visi elementi apvienojas, lai radītu dzīvību. Gars šeit vienojas ar dzīvi.

Farsalas lauki

7005. *Erihtona (Erichtho)* – Tesālijas ragana, pazīstama galvenokārt pēc Lukāna eposa "De bello civico", kur Pompejs viņai jautājis par Fersalas kaujas iznākumu.

7010. *pelēks telšu vilnis (Vor grauer Zelten Woge):* Erihtona iedomājas, ka redz ielejā teltis kā pirms Fersalas kaujas.

7031. *Vēl nepilns mēness... (Der Mond, zwar unvollkommen...):* viss, kas piedalās klasiskajā Valpurģu naktī, ir kaut kas vēl nepilnīgs, pa pusei – ne tikai pusbūtnes, kā greifi, sirēnas, Hirons, arī Homunkuls kā tīrais gars, kas tiecas iegūt ķermeni, un pats Fausts, kas Helenā meklē savu otru pusi.

7039. *Es gudri atkāpšos! (Weich ich aus mit Wohlbedacht!):* Erihtona ir burve, kas zina, ka viss mūžam atkārtojas. Šķiet, laiks viņai eksistē kā pagājušā nemitīga atdzīvināšana. Un arī Fausts taču, atdzīvinādams Helenu, grib noliegt laiku.

7077. *Antejs (Antäus)* – Hērakla uzvarētais Lībijas milzis, kas arvien atguva savu spēku, saskardamies ar māti Zemi.

Pēnejas augštecē

7083. *sfinksas (Sphynxe)* – klusēšanas simboli senajā Ēģiptē, tēloti kā spārnoti lauvas ar jaunavas galvu un krūtīm.

7093. *Greifi* – teiksmu būtnes ar putna galvu, lauvas ķermeni, spārniem un ērgļa nagiem. Iemīļoti antīkās mākslas tēli, rietumzemēs bieži izmantoti ģerboņos.

7104. *Skudras:* par milzu skudrām Indijā, kuras vācot zeltu, raksta Hērodots.

7106. *arimaspi* – pēc Hērodota Eiropas ziemeļos dzīvojoši vienači, kas greifiem nozogot savākto zeltu.

7123. *Old Iniquity* – senangļu teātrī netikuma, ļaunuma alegorija.

7127. *Dzen zvaigzne zvaigzne, mēness apgraizīts (Stern schiesst nach Stern, beschittner Mond scheint helle):* Farsalas kauja notika augustā.

7131. *uzdod mīklas (Gib Rätsel auf):* Tēbu sfinksa uzdeva mīklas Edipam.

7134. *plastrons* – ādas aizsargbruņas paukošanā.

7152. *Sirēnas* – šeit kā antīkajos attēlos (nevis kā Homēram) – būtnes ar putna ķermeni un jaunavas galvu.

7197. *Nav mūsu mūžs līdz viņas dienām aizsniedzis (Wir reichen nicht hinauf zu ihren Tagen):* kad Edips uzmineja sfinksas mīklu, tā metās lejup no klints.

7212. *Hirons (Chiron)* – kentaurs, puscilvēks, puszirgs, dieva Krona un okeanidas Fīliras dēls, bijis slaveno varoņu Hērakla, Ahileja, Tēseja un medicīnas tēva Eskulapa audzinātājs, kādēļ arī Gēte dēvē viņu par ārstu. Hirons dzīvojis argonautu laikā, kurus viņš, sacensdamies ar Orfeju dziesmās, uzņēma Peliona kalnā Tesālijā.

7220. *Stimfalidas (Stymphaliden)* – teiksmaini pretīgi laupītājputni pie Stimfalas ezera Arkādijā; ar saviem tērauda knābjiem un nagiem tās varot caurdurt jebkuras bruņas. Tās nonāvējis Hērakls.

7227. *Lernas čūska (lernäische Schlange),* saukta arī Hidra – daudzgalvains senatnes briesmonis, kam galvas nocirta Hērakls.

7235. *Lamijas (Lamien):* Lamija bija Bela un Zeva mīļākās Libijas meita, kas pēc tam, kad greizsirdīgā Hēra bija nogalinājusi viņas dēlu, kļuva par spoku, kas laupīja bērnus. No viņas cēlušās empuzas un lamijas, vampīriem līdzīgas jaunavas pavedējas, kas klīst apkārt kā spoki un cenšas pazudināt jaunus vīriešus.

7244. *Tad līdz ar mums jūs laiku regulējat. (So regeln wir die Mond– und Sonnentage.)* Gēte savā "Itālijas ceļojumā" apraksta Romā, Marija laukumā zīmēto saules pulksteni, kura rādītājs bijis no Ēģiptes pārvests šādam nolūkam izmantots obelisks ar sfinksu galā.

Pēnejas lejtecē

7301. *Viens šķiet pārāks... (Einer aber scheint vor allen...)* – gulbja un Ledas tēls kā vadmotīvs, kas ved pie Helenas.

7342. *Pat Pallada kā mentors negūst slavu... (Selbst Pallas kommt als Mentor nicht zu Ehren...):* "Odisejas" 2.dziedājumā Atēna kā mentors pamāca Telemahu.

7351–2. *Bet tagad mana māksla nonākusi Ir zāļsievu un mācītāju rokās. (Doch liess ich meine Kunst zuletzt Den Wurzelweibern und den Pfaffen.):* viduslaikos vienīgi tie bija medicīnas pārzinātāji.

7365. *argonautu pulkā cēlajā... (Im hehren Argonautenkreise...):* Jasons (7374), nolēmis pārvest "Zelta aunādu", būvē kuģi "Argo", ar kuru viņam līdzi brauc slavenākie grieķu varoņi: Helenas brāļi – dioskūri Kastors un Polideiks (7369), boreādi (7372), Orfejs (7376), Linkejs (7377) un Hērakls (7381).

7372. *boreādi,* ziemeļvēja dieva Boreja dēli Kalajs un Kets, argonautu brauciena laikā atbrīvo Fineju no harpijām un sniedz palīdzību savai māsai Kleopatrai.

7377. *Linkejs (Lynceus)* – tulkojumā "lūša acs" – Mesīnas ķēniņa dēls, "Argo" stūrmanis.

7415–6. *To dioskūri... bij izrāvuši laupītāja nagiem. (Die Dioskuren hatten jener Zeit Das Schwesterchen aus Räuberfaust befreit.):* Tēsejs, ieraudzījis Helenu kā bērnu dejojam Diānas templī Spartā, to nolaupīja un aizveda uz Afidnu, bet dioskūri to atveda atpakaļ.

7435–9. *Bij Ahilejam viņa pumpurs maigs... (Hat doch Achill auf Pheräš sie gefunden...):* Vēlāku laiku teika stāsta, ka Ahilejs pēc mātes Tetīdas lūguma drīkstējis pēc nāves vēlreiz atgriezties virszemē, bet tur viņam bijis jāpaliek noteiktā vietā. Arī Helena, ko viņš redzējis uz Trojas mūriem un tūdaļ iemīlējis, drīkstējusi pārnākt no ēnu valstības un ar viņu apprecēties. Uz šīs teikas balstās Fausta nodoms Helenu *atsaukt dzīvē* un dzīvot ar viņu *ārpus laika.*

7465. *Ar Romu cīkstējās šeit Grieķija (Hier trotzten Rom und Griechenland im Streite):* Pidnas karalauks, kur 168.g.p.m.ē. romieši konsula Emīlija Paula vadībā sakāva karaļa Perseja vadīto maķedoniešu karaspēku.

7471. *Mantoja* – antīka pareģone, sengrieķu teikā Teiresija meita, Eskulapa skolniece.

7490. *Persefonija* – Hadesa valdniece, Plūtona sieva.

7492. *Tai gaidīšana slepena. (Lauscht sie geheim verbotnem Gruss.):* saskarsme ar virszemi Persefonei bija liegta.

7493. *Šeit Orfejam pie manis slikti klājās. (Hier hab ich einst den Orpheus eingeschwärzt.):* šeit ceļu uz pazemi Mantoja rādīja Orfejam, kas gribēja atsaukt virszemē Eiridīki, tas viņam arī izdevās, taču atpakaļceļā viņš, neievērodams aizliegumu, atskatījās atpakaļ un pazaudēja Eiridīki otrreiz.

Pēnejas augštecē

7514. *Mēness tur jums divkārt mirdz. (7513. Da, wo Luna doppelt leuchtet...):* pie debesīm un kā atspīdums ūdenī.

7519. *Seisms* – zemestrīču gars, personificēts jau antīkajā mitoloģijā. Ar kalna augšupstumšanas motīvu Gēte pievēršas viņam tik pretīgajam strīdam starp "vulkānistiem" un "neptūnistiem". Gēte, būdams arī ģeologs, ļoti interesējās par Zemes vēsturi un publicējis arī pats vairākus rakstus par ģeoloģiju. Viņš nožēloja, ka strīds starp "vulkānistiem" un "neptūnistiem" kavējot zinātnes attīstību. Neptūnisti centās izskaidrot Zemes formu, arī kalnu formas, ar ūdens iedarbību. Vulkānisti uzskatīja, ka ne tikai vulkāni, bet arī kroku kalni, tādi kā Alpi, spēji pacēlušies Zemes iekšējā spiediena rezultātā. Gēte, kas bija pārliecināts par lēnu, pakāpenisku attīstību, šo uzskatu nevarēja pieņemt. Turklāt jāatzīmē, ka atziņa Gētes laikā vēl nebija pazīstama. Kā vēlāk izrādījās, taisnība nebija ne vieniem, ne otriem. Arī Gēte nevarēja pieslieties nevienam no šiem virzieniem to vienpusīgā skatījuma dēļ. Lai paustu savu negatīvo nostāju pret

šo sava laika polemiku, Gēte *Klasiskās Valpuģu nakts* garu un dēmonu saietā ieved divus sengrieķu dabas filosofus.

7532–3. *Kādreiz bij šis sirmgalvis Delas salu radījis (Jener Alte, längst Ergraute, Der die Insel Delos baute...):* jūras dievs Poseidons, kas reizē bija arī zemestrīču dievs, licis Delas salai pacelties no Egejas jūras dzīlēm, lai Hēras vajātā Zeva mīļākā Leto jeb Latona tur rastu patvērumu, kur dzemdēt Apolonu un Artemidu.

7538. *Atlants* – teiksmains milzis, kas Atlasa kalnos Ziemeļāfrikā tur uz pleciem debess velvi.

7560. *Titāni* – debesu dieva Urāna un zemes dieves Gejas dēli, kas sacēluši abus Tesālijas kalnus Pēliju un Osu vienu uz otra.

7565. *Parnass,* Apolona un mūzu mājoklis, ir ar diviem smailiem galiem.

7568–9. *Pat Jupiteru un tā ugunsmilnas Es cēlu augstā sēdeklī. (Selbst Jupitern und seinen Donnerkeilen Hob ich den Sessel hoch empor):* grieķu dievu valdnieks Zevs (romiešu Jupiters) tēlots ar zibeņiem rokā; tā tronis bija Olimpā.

7606. *Pigmeji* – sengrieķu teiku rūķi, kas darbojas kā kalēji un valda par vēl mazākiem radījumiem – daktiliem un skudrām; naidojas ar dzērvēm.

7622. *Daktili* – "īkstīši" (daktylos = pirksts), veikli kalnrači, kam jāstrādā pigmeju labā.

7626–43. *Katrs lai ietu Ieņemt sev vietu (Eilet bequemen Sitz einzunehmen):* vulkānisma radītam, uz vardarbību balstītam karotkāru pigmeju režīmam raksturīgi saukļi.

7644. *Ģenerālisimuss* – augstākais karavadonis.

7652–3. *Būs iemantotas Mums košas rotas. (Dass wir erscheinen Mit Helm und Schmuck):* dzēsēm uz galvas ir garas, smailas spalvas, ar ko senatnē mēdza izrotāt bruņucepures.

7660. *Ibika dzērves (Die Kraniche des Ibykus):* kopš Iliādes III,5 u.sek. dzērves antīkajā teikā un dzejā ir pigmeju ienaidnieces. Tā kā dzērves šeit parādās kā atriebējas, Gēte tās nosaucis par Ibika dzērvēm, izmantodams vairāku antīko autoru nostāstu par Ibika slepkavību, ko atriebušas dzērves; šis sižets plaši pazīstams pēc Šillera balādes.

7680. *Ilze* – Ilzes klints Harca kalnājā.

7681. *Heinrihs* – klintssiena Harcā (Heinrichshöhe).

7777. *bet sagrābis es Tirzas šķiestu (Da pack' ich eine Thyrsusstange):* ar efejām vai vīnkoka lapām apvīts zizlis, ko nesa Dionīsa kulta dalībnieki – menādes un Dionīsa priesteri.

7811. *Oreāda* – kalnu nimfa.

7816. *Kad man reiz Pompejs bēga pāri. (Als über mich Pompejus floh.):* pēc pazaudētās Farsalas kaujas.

7851. *Anaksagors* – grieķu filosofs un dabas pētnieks (ap 498.–428.g.p.m.ē.), pētījis sauli, ko uzskatījis par kvēlojošu metāla masu, mēnesi, saules aptumšošanos, meteorus, kas esot saules atlūzas, meteorītus (esot reiz paredzējis kāda meteorīta krišanu), zemestrīces u.tml.; šeit kā "vulkānisma" pārstāvis – tīri literārs personāžs, kas nebūtu saistāms ar vēsturisko personu.

7853. *Taless no Milētas* – viens no grieķu filosofijas pamatlicējiem (ap 650.–560.g.p.m.ē.). Viņa paša darbi nav saglabājušies. Par viņu sacīts, ka viņš uzskatījis ūdeni par pirmvielu, no kuras cēlusies dzīvība.

7873. *Mirmidoni (Myrmidonen)* – "skudru cilvēki" (myrmex = skudra), tesāliešu cilts. Kā stāsta teika, paklausot Aiaka lūgumam, Zevs pārvērtis Eginas salas skudras par cilvēkiem. Šeit humoristiski attiecināti uz skudrām.

7905. *Diana, Lūna, Hekāte* – viena un tā pati dievība: virs zemes Diana, debesīs Lūna, pazemē Hekāte.

7916. *Šīs dieves tronis diženais. (7915. Der Göttin rundumschriebner Thron...):* Anaksagors iedomājas, ka uz zemi krīt mēness.

7939. *Tā klints no mēness nokritusi (Der Fels war aus dem Mond gefallen):* meteorīts.

7959. *Driāda* – koku nimfa. *Forkiādas* – jūras dieva Ponta dēla Forkida un meitas Keto trīs meitas, tumsas un baismas pārstāves, tēlotas kā vecenes, pelēkas no dzimšanas, tādēļ sauktas Grejas = pelēkās, pa visām trim viņām tikai viens zobs un viena acs, dzīvo vistālākajā zemes malā, kur valda mūžīga nakts.

7981. *sikspārņvampīri (Fledermaus–Vampyren):* sikspārņi tika uzskatīti par vampīriem, kas sūc asinis.

Egejas jūras klinšainie krasti

8044. *Nēreīdas* – jūras nimfas, jūras dieva Nēreja meitas. *Trītoni* – jūras dēmoni ar delfīna asti, jūras dieva Poseidona un dievietes Amfitritas dēli, citu jūras dievu pavadoņi gan jāšus, gan braukšus, kas pūš gliemežvāku taures.

8071. *Samotrāce* – Grieķijas sala netālu no Trāķijas krasta.

8074. *kabiri* – uguns dieva Vulkāna un Trāķijas nimfas Kabiras bērni, noslēpumos tītas grieķu dievības. Kabiru kults Grieķijā ienācis no Ēģiptes, kabiru mistēriju kulta vieta bija Samotrāces sala.

8094. *Nērejs* – jūras dievs, jūras dieva Ponta un zemes dieves Gejas dēls, antīkajā literatūrā bieži tēlots kā gudrais un nākotnes pareģis.

8110. *Parīds* – Trojas valdnieka Priama dēls, kurš Spartas valdniekam Menelājam nolaupīja sievu Helenu, kādēļ izcēlās 10 gadu ilgais Trojas karš, ko attēlojis Homērs eposā "Iliāda".

8119. *Īlija* = Troja, pilsēta Mazāzijā.

8121. *Pinds (Pindus)* – kalnājs Grieķijā.

8122. *Uliss* = Odisejs, grieķu epa "Odiseja" galvenais varonis, Itakas valdnieks, viens no galvenajiem grieķu karavadoņiem Trojas karā, pēc Trojas ieņemšanas un nopostīšanas mājās braucot, vētru aizdzīts svešās zemēs, maldās svešatnē ilgus gadus.

8123. *Kirke* – skaista burve, kas ilgi notur Odiseju savos valgos. *Kiklopi (ciklopi)* – milži Sicīlijas salā ar vienu aci pieres vidū.

8137. *doridas* – Nēreja un Doridas meitas.

8141. *Neptūna zirgi* – hipokampi, teiksmaini zvēri ar zirga galvu un krūtīm un zivs asti.

8145. *Galateja* – pati daiļākā no doridām, simbolizē kluso, vizošo jūru un sava dievišķā dzimuma dēļ cienīga būt "no jūras putām dzimušās" Kipridas jeb Afrodītes vietā par skaistuma dievi, par kādu viņa arī tikusi godāta Kipras salā. Gētes reprodukciju krājumā bija divi pēc Rafaela gleznas "Galateja" veidoti dzelumi, kur to gliemežvāku ratos velk delfīni; šī aina attēlota arī Kalderona drāmā "Vislielākā burvība – mīla" (El mayor encanto amor), ko 1803.g. Gēte lasījis F.Šlēgeļa tulkojumā.

8152. *Protejs* – viens no svarīgākajiem jūras dieviem, Okeāna un Tetīdas dēls, tāpat kā Nērejs padots pašam augstākajam jūras dievam Poseidonam (Neptūnam), spējīgs pareģot nākotni un pārvērsties dažādos veidos.

8170. *Tie vairogi ir prāvi (Chelonens Riesenschilde)* – bruņrupuču vairogi, uz kuriem nēreīdas un trītoni nes kabirus. Helone – (gr. chelys = bruņrupucis) – nimfa, kas tikusi pārvērsta par bruņrupuci, tāpēc ka zobojusies par Zeva un Hēras kāzām.

8174–7. *Sīka tiem viela (Klein von Gestalt)* – būdami, kaut arī augumā mazi, tomēr "lieli dievi", kabiri sargājuši arī no jūras briesmām, tādēļ viņu mistērijās Samotrāces salā sevi iesvētīt likuši jūrnieki.

8186–7. *Trīs paņemt mums izdevās, Bet ceturtais pretojās (Drei haben wir mitgenommen, Der vierte wollte nicht kommen):* šeit Gēte zobojas par vācu mitologu pūliņiem atvasināt kabiru vārdus no ēģiptiešu valodas – ceturtais, Kadmils jeb Kasmils, nekādi tam neļāvies (grieķu pirmais vēsturnieks Hērodots sakās redzējis tos attēlotus Memfisā).

8194. *Tie īstenībā septiņi. (Sind eigentlich ihrer sieben.):* te pieskaitāmas arī vēl kabires – Hēfaista (Vulkāna) un nimfas Kabiras meitas.

8198. *astotais (der achte):* mitologs Kreicers pie kabiriem pieskaita arī vēl viņu tēvu Hēfaistu; to apstrīd F.G.Velkers.

8202–5. *Tie, kas tiecas pilnībā... (Diese Unvergleichlichen...):* kabiri iemieso, kā izsakās Šellings, "priekšstatu par ilgām, kas ir radīšanas iesākums, pats pirmpamats", un tādējādi "visa kabiru rinda veido nepārtrauktu burvju ķēdi, kas sniedzas no visdziļākā līdz visaugstākajam".

8204. *Ilgu pilnie badakāši (Sehnsuchtsvolle Hungerleider):* kā atzīmē Šellings, pirmā kabira vārds *Axieros* nozīmē "badu, trūkumu" un no tā izrietošās "tvīkas, alkas" (das Schmachten, die Sucht). Kabiri ir "bads, kas alkst pēc būtības", viņi ir rada Cererai, caur viņiem "kā caur burvestību viss kļūst par īstenību vai sāk veidoties".

8275. *Telhīni* – Rodas salas pirmiedzīvotāji, uzskatīti par pirmajiem metāla apstrādātājiem, piepratuši burvju mākslas, kā arī radošās mākslas, darinājuši pirmos dievu tēlus, uzcēluši Rodas kolosu – 34 m augstu saules dieva Hēlija tēlu, vienu no septiņiem pasaules brīnumiem.

8292. *peans* – slavas dziesma dieviem, it īpaši Apolonam.

8312. *zemestrīce* 224.g.p.m.ē. sagrāva arī slaveno Rodas kolosu.

8341. *baloži* no Pafas, Afrodītes kulta vietas, šeit parādās kā Galatejas putni. Senie grieķi uzskatīja, ka mīlas dievei veltīto baložu bari veidojot Mēness dārzu.

8359. *Psilli un marsi* – senas ciltis, kas nodarbojušās ar burvestībām. Lukāns min psillus kā čūsku dīdītājus, kuru balsij ir maģiska vara. Vergīlijs "Eneīdā" runā par marsu priesteriem, kas iemidzinot indīgas čūskas.

8371–2. *Ne ērgli, lauvu spārnoto, Ne krustu, ne mēnesi (Weder Adler noch geflügelten Leuen, Weder Kreuz noch Mond)* – četrus Kipras iekarotājus: romiešus, venēciešus, kristīgos bruņiniekus un turkus.

TREŠAIS CĒLIENS

Trešais cēliens – Gēte to vienkārši sauca *Helena* – ir sena iecere. Helenas motīvs sastopams tautas grāmatu Fausta teikā. Tur Helena ir velnišķīgs radījums, ar ko Fausts pavada savas naktis. Gētem tā iemieso klasisko senatni tās cēlākajā tēlā – tā parādās kā antīkā varone. Gēte sāka rakstīt šo drāmas daļu 1800.g. – tas bija fragments 265 vārsmās. Tā bija vēl tikai aina no antīkās pasaules, bez saistījuma ar Faustu. Tikai 1816.g. Gēte nodiktējis plānu par Helenas satikšanos ar Faustu viduslaiku pilī Vācijā. Taču daudzo pienākumu dēļ Gēte šo cēlienu pabeidza tikai 1826.g. rudenī.

Divu laikmetu – klasiskās senatnes un vācu viduslaiku – dzejiskais sasaistījums atspoguļo Gētes skatījumu uz vēsturi vecumdienās: plašāks bija kļuvis viņa ieskats viduslaiku galma dzīvē. Lai savestu kopā abus varoņus, Gēte izmanto motīvu no viduslaiku vēstures, kur rietumzemju bruņinieki kādā krusta karā Peloponēsā nodibina savu valsti un netālu no Spartas uzceļ pili. Tādējādi savienojas klasiskais antīkās senatnes gars ar romantisko viduslaiku garu. Mirklis, kad šādā veidā arkādiski pilnīgojas veselīgais, laimīgais, ietiecas pārlaicībā.

Helenas ainai Gēte ar jambiskiem trimetriem (sešpēdu jambiem) pratis piešķirt izteikti antīku skanējumu. Fausta pilī skanējums mainās: Fausts runā piecpēdu jambos, tas ir jaunāks, ziemeļniecisks pantmērs, taču antīkajam trimetram radniecīgs, nopietns, cieņas pilns. Helena atbild tai pašā pantmērā: viņa tuvinās Faustam. Šī savstarpējā tuvināšanās skaņās un vārdos līdz skaistajam simbolam, kad Helena sāk Fausta vārdiem piemeklēt atskaņas. Taču Helenas balss pauž mieru, Fausta – meklējumus. Beidzot abas balsis savijas kopā. Šī skaņu simbolika iet roku rokā ar tēlu simboliku. Katra Helenas aina ir tēlaina, un katram tēlam ir slēpta nozīme. Cēliena trīs ainas savā starpā krasi kontrastē. Antīkās pils priekšā Helena parādās savā skaistajā vienpatnīgumā. Bruņinieku pilī notiek divu pasauļu sastapšanās un savienošanās, skaņās simboliski norisinās kāzas. Un beidzot – arkādiskā dvēseļu ainava, pārlaicīgums, zelta laikmets. Tēlu un skaņu simbolika šeit attīstīta tādā pakāpē, ka reālajam vairs nav nozīmes. Tas ir maģisks laiks. Eiforiona tapšana norisinās it kā pasaku valstībā, visas situācijas ir simboliskas.

Menelāja pils priekšā Spartā

Pantalida un Elektra – Helenas kalpotājas.

8492. *Frīģija* – līdzenums pie Trojas.

8496. *tu augstais nams (hohes Haus)* – uzruna namam un durvīm, kas bija raksturīga antīkajām traģēdijām. *Tindarejs* – Spartas valdnieks. Kamēr viņš izraidīts mita Eolijā, pie Ledas gulbja izskatā ieradās Zevs, un viņai no tā piedzima Helena, Kastors un Pollukss.

8498. *Palladas kalns (Pallas' Hügel)* – pakalns Atēnās, uz kuras atrodas Palladas Atēnas templis.

8511. *Kitera* = Afrodīte.

8512. *frīģietis* – Parīds.

8516. *Jel nenicini... (Verschmähe nicht...)*: šis un arī turpmākie kora dziedājumi veidoti kā Aishila, Sofokla un Eiripida traģēdijās.

8538. *Eirota (Eurotas)* – upe, kas tek gar Spartu.

8653. *stigieši* – pazemes dievi.

8685. *talams* – laulības gulta.

8738. *Fēbs* = saules dievs Apolons.

8772. *kā menādiskas mežones (Mänadisch wild):* ekstātiskās menādes (bakhantes) bija Dionīsa pavadones.

8810–25. *Cik neglīts... (Wie hässlich...):* stihomitija, antīkajai traģēdijai raksturīga strīda runas forma, kur katrs runātājs izteic savu sakāmo vienā rindā.

8812. *Erebs* = tumsība, pazemes dievs, cēlies no haosa, tāpat kā Nakts. Koretidas ne tikai mana, ka Forkiādas veidolā slēpjas Mefistofelis, bet saskata arī viņa kā "haosa dēla" būtību.

8813. *Skilla* – "plosītāja", teiksmains nezvērs ar suņa galvu Sicīlijas jūras šaurumā, parādās jau Homēra "Odisejā"; vēlāk attēlota kā jaunava ar kuņas vēderu, nekaunības simbols.

8815. *Orkus* – mirušo valstība pazemē.

8817. *Tiresijs* – ārkārtīgi vecs pareģis, kas jau ķēniņa Oidipa laikā mitis pazemē.

8818. *Orions* – mītisks milzis, senlaiku mednieks, mīt pazemē jau kopš titānu laikiem.

8819. *harpijas* – putni ar jaunavu galvām, tās laupīja un apķēzīja cilvēku ēdienu un tad ar to barojās.

8836–7. *tie, liekas, mani rauj Uz Orku (dass ich selbst zum Orkus mich Gerissen fühle):* Helena atceras Orku, no kura viņa atvesta.

8851. *Afidns* – Afidnu valdnieks, Tēseja draugs.

8855. *Patrokls* – grieķu varonis cīņā pret Troju. *Pelīds* = Ahilejs.

8861. *viesis skaists (ein allzuschöner Gast)* = Parīds.

8872. *tu rādījusies dubulttēlā (du erschienst ein doppelhaft Gebild):* pēc kādas vēlākas teikas, ko Eiripids izmantojis savā drāmā "Helena", Hēra radījusi Helenas ēnas tēlu, ko Parīds aizvedis uz Troju, kamēr īstā Helena dzīvojusi Ēģiptē.

8876–7. *šurp no drūmās ēnu valsts Tev kvēlā mīlā piebiedrojies Ahilejs! (aus hohlem Schattenreich herauf Gesellte sich inbrünstig noch Achill zu dir!):* kāda teika stāsta, ka Ahilejam bijis ļauts kopā ar Helenu kādu laiku atstāt pazemi un dzīvot laulībā.

8879. *idols* = gr. "eidolon" – māņu tēls; šo vārdu Gēte šeit lieto šai pirmatnējā nozīmē.

8889–90. *trīsgalvainais suns* – pazemes sargs Cerbers.

8896. – *Lēta* – pazemes upe, no kuras dzerot, aizmirst pagātni.

8924–9. *Tevi skar tas karalien. (Königin, du bist gemeint.):* tas, ka Menelājs nodomājis nonāvēt Helenu un trojietes, ir sens motīvs, ko izmantojis Eiripids traģēdijā "Trojietes".

8969. *Reja* – Krona sieva, Zeva māte.

9000. *kas nāk no kimeriem (aus cimmerischer Nacht):* domāti Fausts un viņa vīri; kā stāsta Homērs, kimeri dzīvojuši vistālākajos rietumos aiz okeāna zemē, kas tīta mūžīgā tumsā.

9009. *brīvdāvanas (Freigeschenke)* – tās, ko viduslaikos brīvie ļaudis ne gluži brīvprātīgi deva zemes kungam, lai tas viņus sargātu pret citu bruņinieku laupīšanas uzbrukumiem.

9014–5. *cilvēkēdājs, Kas savā laikā cīnījās ap Īliju (wie vor Ilios Gar mancher Held sich menschenfresserisch erwies):* Ahileja vārdi Hektoram "Iliādē" (22,347): "Par tavu darbu lai miesu tev sagrieztu, aprītu jēlu".

9030. *Ajakss* – grieķu varonis Trojas karā.

9034. *mēness, zvaigznes (Mond und Stern')* – vairoga attēls Tidejam.

9035. *dieviete (Göttin)* – taisnības dieviete Dika bija vairogā Polinikam.

9035–6. *varonis Un kāpnes (Held und Leiter)* = pie mūra pieslienamās kāpnes, lai pārrāptos tam pāri, – Eteokla vairoga attēls.

9036. *lāpas (9035. Fackeln):* vīrs ar degošu lāpu bija vairogā Kapanejam.

9054. *Deifobs* kā Helenas vīrs pēc Parida nāves minēts "Odisejā". Viņa sakropļošanu apraksta Vergīlijs "Eneīdā".

9117–8. *Mums pa priekšu lidinās Taču Hermejs (9116–7. Schwebt nicht etwa gar Hermes voran?):* Hermejs mirušos aizvada pazemē.

Iekšējs pils pagalms

9135. *Pitonisa (Pythonissa)* – domāta Forkiāda, "pareģone", kas Helenu uz kādu laiku atstājusi. Pitona ir Delfu apvidus, kur atradās Apolona orākuls.

9157. *jauno zēnu... pulks (Jünglingsknaben)* – pāži.

9163–4. *mute būtu pilna... ar pelniem (da erfüllte der Mund sich... mit Asche):* koris baidās, ka jaunekļi varētu būt spoki.

9367–71. *kādēļ šī vīra runa Tik savādi skan (Warum die Rede Des Manns mir seltsamklang):* Helena ar to domā senajiem grieķiem nepazīstamās atskaņas un iztulko tās kā mīlestības simbolu.

9415. *nodzīvota (verlebt)* – īpatnēja nozīme, ko Gēte piešķir šim vārdam, lai izteiktu, ka Helena jau reiz savu dzīvi ir nodzīvojusi.

9454. *Pila (Pylos)* – ostas pilsēta Peloponēsā.

9455. *Nestors* – gudrākais grieķu vadonis, kas allaž izlīdzināja valdnieku ķildas un uzturēja kārtību karapulkos.

9514–61. *Šī zeme – visu zemju rota (Das Land, vor aller Länder Sonnen)* – Arkādija, kas kopš Vergīlija bukolikām bija kļuvusi par laimīgas dabiskās dzīves simbolu.

9539. *dzīves nimfas (Lebensnymphen)* – dzīvi dāvinošas avotu nimfas.

9559. *Jo Apolons bij ganiem pieveidots (9558. Apoll den Hirten zugestaltet)* = pievienots un izskatā pielīdzināts: Gētes okazionalisms (vienreizējs vārddarinājums). Par to, ka Apolons bija nogalinājis kiklopus, viņam pēc Zeva pavēles bija vienu gadu pie Admeta Tesālijā jākalpo par ganu.

Ēnaina birzs

Tā kā Gēte šai ainai nav devis nosaukumu, filologi parasti izmanto šo režijas norādē doto apzīmējumu. Šeit parādās iepriekšējā ainā attēlotā Arkādija, ko Gēte tradicionāli tēlo kā "zelta laikus". Jauns ir tas, ka viņš šeit ieved Eiforiona tēlu. Par to, ka Helena Faustam dāvā dēlu, runā jau tautas grāmatas. Taču šis dēls, kam Gēte devis vārdu Eiforions, ir tāpat kā Helena kaut kas pavisam cits. No Fausta tam ir augšuptraucošā dvēsele, no Helenas – māksliniecisķums, ļaušanās acumirklim; viņš atbilst 1. cēliena zēnam – ratu vadītājam. Tēls alegorisks – tas simbolizē ģermāniskā, "romantiskā" savienošanos ar hellēnismu – un reizē individualizēts.

9644–76. *Dziedāja par Majas dēlu (Von dem Sohne sang der Maja):* Hermejs, Zeva un plejādes Majas, vienas no Atlanta un Plejones meitām, dēls, kas piedzimis kādā Kilenas kalna alā Arkādijā un jau savas dzīves pirmajā dienā veicis minētos varoņdarbus.

9677. *Kiprija* – mīlas dieve Afrodīte.

9695. *Eiforions (Euphorion):* gr. "euphoreo" = "nesu augļus", "euphoros" = "viegli nesošs, žigls". Kā īpašvārds sengrieķu literatūrā vairākkārt sastopams. Vēlīnajam sengrieķu rakstniekam Ptolemajam Hennam (Ptolemaios Chennos) Eiforions ir Ahileja un Helenas dēls; viņš ir spārnots, un viņu nosper Zeva zibens; nimfas, kas viņu apbedī, Zevs pārvērš par vardēm. Gēte šo sižetu, domājams, iepazinis ar vācu mitologu Hēderiha un Fosa starpniecību.

9837. *Karš mūsu sauklis būs (Krieg! ist das Losungswort)* – Gēte pats izteicies, ka Eiforionam viņš piešķīris arī angļu dzejnieka Bairona vaibstus, kurš krita, piedalīdamies grieķu brīvības cīņās.

9901. *Ikaru* un viņa tēvu Daidalu Krētā turēja gūstā tās ķēniņš Mīnojs. Tad Daidals ar vaska palīdzību izgatavoja abiem spārnus, un viņi pacēlās gaisā. Taču Ikars neņēma vērā tēva brīdinājumu un pielidoja pārāk tuvu saulei, vasks izkusa, un Ikars krizdams dabūja galu jūrā. Šis stāsts kļuva plaši pazīstams pēc Ovīdija "Metamorfozām". Līdzīgs ir arī stāsts par Faetontu, saules dieva Hēlija dēlu, kas pretēji tēva gribai paceļas gaisos saules ratos, bet nespēj novaldīt tēva ugunīgos zirgus, kuri aizdedzina mežus un izsusina upes, līdz beidzot Zevs, lai glābtu zemi, ar zibeni notriec Faetontu Ēridanas upē; šo sižetu izmantojis Eiripids savā drāmā par Faetontu, ar kuru Gēte intensīvi nodarbojies no 1821. līdz 1823.g.

Pēc 9902. *ir pazīstams (eine bekannte Gestalt)* – alūzija uz Baironu.

9907–38. *Viens tu nebūsi (Nicht allein)* – sēru dziesma nepārprotami attiecas uz lordu Baironu, taču sacerēta tik vispārīgos vārdos, ka der arī Eiforionam.

9956–61. *Ir liesma, protams, izdzisusi (Die Flamme freilich ist verschwunden)* – satīra par Bairona epigoņiem.

9969. *pie neizdibināmās troņa (am Throne der Unerforschlichen):* domāta Persefone.

9975. *asfodels* – liliju dzimtas augu ģints ar lieliem ziediem, asfodeli izplatīti Vidusjūras baseina zemēs. Homēram, Hesiodam u.c. – pazemes pļavu augs.

9992–8. *Kora viena grupa* kļūst par driādām, koku nimfām.

9999–10004. *Otra grupa* kļūst par oreādēm, kalnu nimfām.

10002. *atbilde (Antwort)* = atbalss.

10005–10. *Trešā grupa* kļūst par najādēm, avotu nimfām.

10011–38. *Ceturtā grupa* – par vīnkalnu nimfām.

CETURTAIS CĒLIENS

Asredzīgs politiskās dzīves vispārināts tēlojums ar plaši izvērstām ainām, kam ar lugas darbības norisi maz sakara. Iecerēts jau sen, taču uzrakstīts tikai 1831.g.

Augstu kalnos

10075–90. *Kad Dievs tas Kungs... (Als Gott der Herr...):* Mefistofelis šeit izklāsta plūtonisma (vulkānisma) mācību. Atsauces tekstā uz Bībeles vietām devis Gēte.

10109. *Molohs* – Vecajā Derībā amonitiešu pazemes dievs (3.Moz.18,21); Klopštoka "Mesijā" – ļauns gars, kas mīt kalnos.

10121. *Velnakmens, Velna tilts (Feufelsstein, Teufelsbrücke)* – vietvārdi Šveicē.

10321. *Pēters Skvencis (Peter Squenz)* – galvenā persona Andreasa Grīfija burleskā "Absurda Comica oder Herr Peter Squentz" (1658), amatnieks, kas ar saviem diletantiskajiem līdzbiedriem rīko teātra uzvedumu. Šo vielu Grīfijs aizguvis no Šekspīra komēdijas "Sapnis vasaras naktī", tur šo personu sauc Pīters Kvinss (Peter Quince), taču Šlēgelis savā tulkojumā (1797) pārņēmis pēc Grīfija darba pazīstamo vārda formu.

10323. *trīs varenie (Die drei Gewaltigen)* – trīs Dāvida karavaroņi pie Betlēmes – Jasebeāms, Eleāsars un Samma, taču Gēte tos ļoti radoši pārveidojis par kara morālās degradācijas alegorijām.

Priekškalnē

10439. *sabīnietis – nekromants no Norčijas (Der Nekromant von Norcia, der Sabiner):* lai iesaistītu karadarbībā ķeizara labā sevi un burvju garus, Fausts atgādina notikumu, kas tiek turpināts vārsmās 10603–10619 un 10987–10990. Romā kāds burvis no Norčijas Sabīņu kalnos, ko tur piekopto burvestību un zīlēšanas dēļ dēvēja par Sibillu kalniem, bijis notiesāts uz nāvi. Tieši tai laikā Romā notikusi arī ķeizara kronēšana, un ķeizaram šai gadījumā bijušas tiesības notiesāto apžēlot, tās viņš arī izmantojis. Burvis pateicībā par to tagad viņam briesmu brīdī sūtot palīgā kalnu garus.

Pretķeizara telts

10792. *rīta zvaigzne tēraudā (von Stahl ein Morgenstern)* – ierocis, naglota runga.

10871. *četri balsti (10872. vier Würdige):* Valsts amatu sadalīšanu kūrfirstiem reglamentēja "zelta bulla", 1356.g. gada pamatlikums, kas bija spēkā 450 gadus līdz Vācu impērijas beigām 1806.g. Saskaņā ar to Saksijas kūrfirsts bija ercmaršals, Brandenburgas markgrāfs – erckambarkungs (Erzkämmerer), Reinas pfalcgrāfs – ercēdienzinis (Erztruchsess) un Bohēmijas ķēniņš – ercdzērienzinis (Erzschenk). No Maincas, Trīras un Ķelnes arhibīskapiem šeit figurē tikai Maincas kūrfirsts. Kad 7 kūrfirsti vēlēja jauno Romas ķeizaru, Maincas kūrfirsts tikai pēc pārējo nobalsošanas nodeva savu balsi, kas tātad bija izšķiroša, ja balsis dalījās uz pusēm. Maincas arhibīskaps reizē bija impērijas erzkanclers, pirmā persona pēc ķeizara. Šie amati bija tīri simboliski, jo katrs firsts dzīvoja savā zemē un sanāca kopā tikai pie ķeizara vēlēšanām.

10894. *sniegšu zelta bļodu (das goldne Becken):* ceremoniālai roku mazgāšanai.

10931. *nobeiguma akmens (Schlusstein)* – ķīļveida akmens, kas satur kopā spraisli vai arku.

PIEKTAIS CĒLIENS

Tapis laikposmā no 1800. līdz 1931.g.; kā pēdējais uzrakstīts iesākums – antīkais stāsts par Filemonu un Baukidu, proti, 1931.g. pavasarī, pirms darba pie 4. cēliena.

Klajums

Izvēlēties Ziemeļjūru, ko Gēte nekad nebija skatījis savām acīm, par Fausta darbības vietu dzejnieku rosinājis Mārlova "Doktors Fausts", kas viņam Vilhelma Millera tulkojumā ticis uzdāvināts 1818.g. 1825.g. Ziemeļjūras piekrasti piemeklēja vētra un plūdi, kuros gāja bojā vairāk nekā 800 cilvēku. 1826.g. Ekermanis apceļoja piekrastes rajonus un par saviem pieredzējumiem pastāstīja Gētem, tāpat par šo apvidu Gētem vēstules rakstīja grāfs Šternbergs, kas 1830.g. devās uz Helgolandi. Tad nu Gēte jūrai atkarotās zemes tēmu sasaistīja ar antīko motīvu. Kā stāsta Ovīdijs savās "Metamorfozās" (VIII,618–724), Jupiters un Merkurs cilvēku izskatā klejojuši pa Frīģiju, lūgdami pajumti, bet visur tikuši atraidīti, līdz tie nonākuši pie veca, nabadzīga laulāta pāra Filemona un Baukidas, kuri dzīvojuši vienkāršā būdiņā pakalna malā, no kurienes varēja pārredzēt apdzīvoto ieleju, kur ceļinieki netika uzņemti. Sirmais pāris viesus aprūpē un pacienā. Tad dievi dodas pazīstami un uzaicina abus vecos uzkāpt ar viņiem kalnā. Kad viņi sasniedz virsotni, ieleja applūst, bet būdiņa pārvēršas par templi. Dievi vecajiem sola izpildīt viņu vēlēšanos, un tie lūdz ļaut tiem būt par tempļa priesteriem un beidzot abiem vienā laikā nomirt. Šo lūgumu dievi arī izpilda.

Pēc Ovīdija un Kalimaha antīkajiem dzejas darbiem J.H.Foss šo stāstu attēlojis savā 164 heksametru garajā dzejolī. Viņš sāk ar motīvu, ka ceļinieks redz ezeru, un viņam tiek stāstīts, ka agrāk te bijusi auglīga zeme, ko apceļojuši Jupiters un Merkurs, lai pārbaudītu, vai še mājo augstprātība vai pazemība. Par Fosa dzejoļiem Gēte 1084.g. uzrakstījis plašu recenziju. Gauta vara grebums pēc Elsheimera "Filemons un Baukida" Gētem bija kolekcijā.

11071–2. *Jūsu naski degtās liesmas, Jūsu sidrabgaišais zvans (Eure Flammen raschen Feuers, Eures Glöckchens Silberlaut)* – signāli, lai glābtu avarējušos.

11143. *Linkejs* – torņa sargs arī šeit kā 3.cēlienā (9218 u.sek.), kaut arī persona ir cita.

11217. *Tie raibie putni (Die bunten Vögel)* – matroži.

11287. *Nabota vīnkalns (Naboths Weinberg):* Vecās Derības Ķēniņu grāmatā stāstīts, ka bagātais Samarijas ķēniņš Ahabs gribējis iegūt savai pilij blakus esošo dievbijīgā Naboba vīna kalnu, bet Nabots to negribējis pārdot. Tad Ahaba sieva Isebela, viņam nezinot, sākusi vērpt pret Nabotu intrigas, Nabots tiek apmelots, apsūdzēts par Dieva zaimošanu un notiesāts uz nāvi, nomētājot akmeņiem.

Liels pils priekšpagalms

11515. *Lemūri* – romiešu ļaunie mirušo gari, kas naktī kā ģindeņi staigā apkārt, biedēdami ļaudis.

11517–8. *Tad zemi lielā platībā Drīz būsim ieguvuši. (Es gillt wohl gar ein weites Land, Das sollen wir bekommen):* mājiens, ka šī zeme atkal tiks applūdināta, kā to tālāk pauž Mefistofelis (11547–9).

11523. *Ar mākslu nav ko pūlēties (Hier gilt kein künstlerisch Bemühn)* – domāta mērīšanas māksla.

11531–8. *Kad biju jauns... (Wie jung ich war...):* šeit Gēte brīvi apstrādājis kapraču dziesmu no Šekspīra "Hamleta".

11593–4. *Stāv pulkstenis (Die Uhr steht still):* atsaukšanās uz Fausta vārdiem, slēdzot paktu: *Lai pulkstenis man apstājas* (1705).

Kapā guldīšana

11604–11. *Kas gan šo namu lāpstodams Tik slikti uzcelt steidzies? (Wer hat das Haus so schlecht gebaut Mit Schaufeln und mit Spaten?):* atkal sasaukšanās ar kapraču dziesmu Šekspīra "Hamletā".

11660. *Šo dvēselīti spārnoto... (Das Seelchen, Psyche mit den Flügeln): Psyche* grieķu valodā nozīmē "dvēsele" un arī "tauriņš", jo simboliski tika attēlota kā tauriņš vai ar tauriņa spārniem.

11695–6. *Tie velni paši ir, kas aplikuši Sev spārneļus no debess krājumiem. (Es sind auch Teufel, doch verkappt):* Mefistofelis, kā jau bieži, arī šeit visu apgriež otrādi: eņģeļi nav vis šādi maskējušies velni, bet velni ir krituši eņģeļi, kad Lucifers atkrita no Dieva un aizrāva sev līdz daļu eņģeļu.

Pirms 11844: *anahorēti* – svēti mūki, kas dzīvoja vientulībā tuksnešos.

11854. *Pater ecstaticus augšup, lejup lidinādamies (auf und ab schwebend):* ekstāzē nonākuši svētie spējuši pacelties no zemes un lidināties gaisā. Svēto vientuļnieku epiteti *ecstaticus, profundus* utt. viduslaikos tika piešķirti dažādiem baznīcas skolotājiem.

11866. *Pater profundus:* lat. *profundus* = dziļš, viduslaikos epitets mistiķiem, kas ceļu uz Dievu meklēja cilvēka dvēseles dziļumos, šeit – eremīts, kas cer, ka Dievs viņa *sirdi apgaismos* (11889), taču atrodas vēl *jutekliskos pinekļos (in stumpfer Sinne Schranken)* (11887), tāpēc mīt *dziļā jomā (tiefe Region);* jāpiezīmē, ka šīs abas nozīmes viena otru neizslēdz.

11890. *Pater Seraphicus vidusjomā (mittlere Region).* No 9 eņģeļu kārtām jeb koriem serafi ir visaugstākie, vistuvāk Dieva tronim, tātad *Pater Seraphicus* ir tas, kas savā dvēselē ir tiem vistuvāk. Viduslaikos šādu pievārdu dabūja Asīzes Francisks, un šai sakarā arī franciskāņu ordeņa mūki tiek saukti par "serafiskajiem brāļiem".

11894–7. *Mirušo zēnu koris (Chor seliger Knaben) – Pusnaktī... piedzimušie (Mitternachts Geborne* (11898): pēc tautas ticējuma bērni, kas dzimuši pusnaktī, drīz mirst, tāpēc šiem zēniem jāiepazīst zemes dzīve un gan šīszemes, gan debesu mīlestība, iekams tie nonāk debesīs. Fausts, kas uzņēmis sevī tik daudz pasaules, var sniegt viņiem šo pieredzi, savukārt viņu šķīstība ir tas, kas vajadzīgs Faustam, tādēļ šie zēni paliek šai ainā starp citiem tēliem līdz pašām beigām.

11906. *Kāpiet lejup manās acīs (Steigt herab in meiner Augen Welt– und erdgemäss Organ):* šo simbolisko ainu Gētem rosinājis bērnībā tēva bibliotēkā kādā Svēdenborga grāmatā redzēts attēls, kur kāds gars uzņem sevī citus garus, lai tie raudzītos ar viņa acīm; Gēte par to izteicies vairākās vēstulēs.

11988. *Doctor Marianus* – svētais, kas sevi veltī Marijai.

12037–44. *Magna peccatrix* = lielā grēciniece, pēc Lūkasa evaņģēlija (7,36–39) grēciniece, kas, uzzinājusi, ka Jēzus iegājis farizeja namā un sēž pie galda, sāka slacīt viņa kājas ar asarām un susināt ar saviem matiem un skūpstīja tās un iezieda ar ziedi.

12045–52. *Mulier Samaritana* = Samarijas sieva, pēc Jāņa evaņģēlija 4.nod. Jēzus, iedams pa Samariju, nonāk pie minētās akas, un tur notiekošā saruna vainagojas ar mūžīgās dzīvošanas avotu, ko sniedz Jēzus.

12053–60. *Mater Aegyptiaca* – svētā, kas jaunībā dzīvojusi grēcīgu dzīvi, tad nonākusi pie Jēzus kapa baznīcas Jeruzalemē, bet pie ieejas kāda neredzama roka viņu

atstūmusi. Tad viņa lūgusi Sv. Mariju, kas viņai vēlējusi iet tuksnesī. Mirstot viņa ierakstījusi smiltīs, lai par viņu lūdzot Dievu.

12069. *Una Poenitentium* = viena no nožēlniecēm. Līdzība pantā ar Grietiņas lūgšanu 3587–95 uzsver reizē gan personas identitāti, gan tagadējo citādību.

12104. *Chorus mystikus:* "mistiskais" Gētem ir tāds redzējums, kur pasaulīgais parādās kā dievišķības līdzība: "mistika ir transcendēšanās un atraisīšanās no visa priekšmetiskā".

Izdevējs — apgāds «Jumava»,
Dzirnavu ielā 73, Rīgā LV 1011.
Reģ. apl. Nr. 2–1012.

Iespiests a/s «Preses nams» tipogrāfijā,
Balasta dambī 3, Rīgā LV 1081.

Iesiets a/s «Paraugtipogrāfija»,
Puškina ielā 12, Rīgā LV 1050.

4.80

OBLIGĀTAIS
EKSEMPLĀRS

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA
0301018939

99-5
L 77

JOHANS
VOLFGANGS
GĒTE

Fausts

No vācu valodas atdzejojis
VALDIS BISENIEKS

JOHANS
VOLFGANGS
GĒTE

Fausts

JUMAVA